

NITRA 2042 Budúcnosť je teraz

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA MESTA NITRA NA ROKY 2026 – 2032 S VÝHLADOM DO 2042

Názov dokumentu:	Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja mesta Nitra na roky 2026 – 2032 s výhľadom do roku 2042 NITRA 2042
Identifikácia územnej samosprávy, pre ktorú sa dokument spracováva:	Mesto Nitra
Územné vymedzenie:	Mesto Nitra
Dátum schválenia dokumentu:	
Dátum platnosti dokumentu:	
Miesto zverejnenia:	webstránka mesta www.nitra.sk
Orgán zodpovedný za schválenie:	Mestské zastupiteľstvo v Nitre
Verzia dokumentu:	Pracovný dokument, verzia 1.0
Osoba zodpovedná za aktualizáciu:	Mgr. Vladimír Ballay – vedúci OPaSR
Súvisiace strategické dokumenty:	IÚS FMO Nitra, PHRSR NSK, Spoločné PHRSR SPR Nitra

PodĎakovanie

*Ďakujeme členom pracovných skupín a kolegom z mestského úradu,
ktorí sa podieľali na príprave a spracovaní dokumentu
a všetkým partnerom, ktorí prispeli svojimi radami a pripomienkami.*

OBSAH

NITRA 2042 – ÚVOD	4
NITRA 2042 – ANALYTICKÁ ČASŤ	12
OBLASŤ URBANIZMUS.....	13
Analýza stavu pre rozvoj v meste Nitra.....	13
OBLASŤ ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA	27
Analýza stavu pre rozvojovú oblasť životného prostredia v meste Nitra	27
OBLASŤ DOPRAVA.....	54
Analýza stavu pre rozvojovú oblasť doprava v meste Nitra	54
ZDRAVOTNO-SOCIÁLNA OBLASŤ.....	71
Analýza stavu pre rozvojovú zdravotno-sociálnu oblasť v meste Nitra.....	71
OBLASŤ BEZPEČNOSŤ	90
Analýza stavu pre rozvojovú oblasť bezpečnosť v meste Nitra.....	90
OBLASŤ VZDELÁVANIE, MLÁDEŽ A ŠPORT	96
Analýza stavu pre rozvojovú oblasť vzdelávanie, mládež a šport v meste Nitra	96
OBLASŤ KULTÚRA, KREATÍVNY PRIEMYSEL A CESTOVNÝ RUCH	107
Analýza stavu pre rozvojovú oblasť kultúra, kreatívny priemysel a cestovný ruch v meste Nitra	107
OBLASŤ SPRÁVA MESTA.....	124
Analýza stavu pre rozvojovú oblasť správy Mesta Nitra.....	124
NITRA 2042 – STRATEGICKÁ ČASŤ	139
VÍZIA A HLAVNÝ CIEĽ ROZVOJA MESTA NITRA.....	139
NITRA 2042 – ROZVOJOVÁ STRATÉGIA NITRA.....	142
Priority a ciele rozvojových oblastí mesta Nitra.....	143
OBLASŤ URBANIZMUS.....	149
OBLASŤ ŽIVOTNÉ PROSTREDIE.....	157
OBLASŤ DOPRAVA.....	163
OBLASŤ BEZPEČNOSŤ	168
OBLASŤ VZDELÁVANIE, MLÁDEŽ A ŠPORT	169
OBLASŤ ZDRAVOTNO-SOCIÁLNA.....	173
OBLASŤ KULTÚRA, KREATÍVNY PRIEMYSEL A CESTOVNÝ RUCH	175
OBLASŤ SPRÁVA MESTA.....	183
NITRA 2042 – PROGRAMOVÁ ČASŤ	187
NITRA 2042 – REALIZAČNÁ A FINANČNÁ ČASŤ	188
NITRA 2042 – ZÁVER	192
ZOZNAM SKRATIEK.....	193
POUŽITÁ LITERATÚRA.....	194
PRÍLOHY.....	197
PRÍLOHA 1 – ANALYTICKÁ ČASŤ STRATEGICKÉHO DOKUMENTU	197
PRÍLOHA 2 – PREHĽAD NAVRHOVANÝCH AKTIVÍT (AKČNÝ PLÁN).....	197
PRÍLOHA 3 – INTEGROVANÁ ÚZEMNÁ STRATÉGIA FUNKČNEJ MESTSKEJ OBLASTI NITRY NA OBDOBIE 2022 – 2027 S VÝHĽADOM DO ROKU 2030	197
PRÍLOHA 4 – ZOZNAM ČLENOV PRACOVNÝCH SKUPÍN PODIEĽAJÚCICH SA NA PRÍPRAVE STRATEGICKÉHO DOKUMENTU	197

NITRA 2042 – ÚVOD

Organizácia a riadenie tvorby PHRSR

Zadávatel' stratégie	Marek Hattas, primátor Mesta Nitry
Gestor prípravy tvorby stratégie	Mgr. Miloslav Špoták, viceprimátor
Prípravná fáza	
Koordinátor prípravy tvorby stratégie	Mgr. Vladimír Ballay, vedúci odboru projektového a strategického riadenia (OPaSR)
Prípravný tím	OPaSR: Mgr. Marek Dojčán, Ing. Katarína Kretterová Ing. Daša Petříková Ing. Tomáš Kodaj - analytik Kpred: Ing. Monika Reiskupová
Fáza tvorby stratégie	
Riadiaci výbor pre tvorbu stratégie	Marek Hattas, primátor Mesta Nitry Mgr. Miloslav Špoták, 1. viceprimátor Ing. arch. Peter Mezei, 2. viceprimátor Ing. arch. Milan Csanda, hlavný architekt Mgr. Vladimír Ballay, vedúci OPaSR Ing. Miloslav Hatala - predseda poslaneckého klubu: PRO NITRIA Ing. Roman Ágh, MBA - predseda poslaneckého klubu: Tím Kraj Nitra JUDr. Igor Kršiak - predseda poslaneckého klubu: Fungujúca Nitra Pavol Obertáš - predseda poslaneckého klubu: Spolu pre Nitru Ing. Štefan Štefek -predseda poslaneckého klubu: Tím pre Nitru
Koordinátor tvorby stratégie	Ing. Monika Reiskupová
Tím pre tvorbu stratégie	OPaSR: Mgr. Marek Dojčán, Ing. Daša Petříková, Ing. Katarína Kretterová Mgr. Tomáš Kodaj - analytik OKaP: Mgr. Juliána Janíková, PhD., referentka pre participáciu Externý konzultant: PhDr. Andrea Hagovská
Manažér komunikácie a publicity	Bc. Lenka Mareková, vedúca odboru komunikácie a propagácie
Vedúci pracovných skupín	PS pre urbanizmus: Interný: Ing. Arch. Milan Csanda, hl. architekt Externý: Ing. arch. Vladimír Jarabica, AA, autorizovaný architekt
	PS pre životné prostredie: Interný: Ing. Štefan Lančarič, PhD., vedúci OŽP Externý: doc. RNDr. Peter Mederly, PhD., Fakulta prírodných vied a informatiky, UKF v Nitre
	PS pre dopravu: Interný: Ing. Matúš Maruniak, vedúci OD Externý: Ing. Radovan Slávik, PhD., Ministerstvo dopravy SR
	PS pre vzdelávanie, mládež a šport: Interný: PaedDr. Mária Orságová, vedúca OŠMaS Externý: Mgr. Jana Miháliková, PhD., Úrad splnomocnenca vlády pre rómske komunity
	PS pre zdravotno-sociálnu oblasť Interný: PhDr. Naďa Šimová, vedúca OSS Externý: PhDr. Ana Laurinec Šmehilová, PhD., riaditeľka, EFFETA stredisko sv. Františka Salezského
	PS pre kultúru a kreatívny priemysel a cestovný ruch Interný: Mgr. Dagmar Bojdová, vedúca OK Externý: Mgr. Slávka Cíváňová, PhD., Divadlo Andreja Bagara
	PS pre Správa mesta a bezpečnosť: Interný: Ing. Monika Reiskupová, odborný ref. pre riadenie kvality Externý: doc. Ing. Iveta Paulová, PhD., MBA, starostka Biely Kostol, konzultant a hodnotiteľ CAF pre ÚNMS SR

Základné a inštitucionálne východiská

Názov dokumentu	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Nitra na roky 2026-2032 s výhľadom do 2042 (NITRA 2042)
Legislatíva upravujúca tvorbu a implementáciu PHRSR	Zákon č. 539/2008 Z. z o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov, Metodika a inštitucionálny rámec tvorby verejných stratégií schváleného uznesením vlády SR č. 197/2017 z 26. apríla 2017 a nadradené dokumenty Metodika tvorby programov PHRSR 2020 (verzia 1.0.4 z februára 2022).
Rozhodovacie kompetencie v oblasti tvorby a implementácie PHRSR	Mestské zastupiteľstvo v Nitre
Forma spracovania	Členmi pracovných skupín Členmi komisií MZ Poslancami MZ Externými odborníkmi (spolupráca) Partnermi
Partneri	
Dotknutá verejnosť:	občania mesta Nitra
Hlavní aktéri rozvoja	Mesto Nitra, Mestský úrad v Nitre organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta Nitra
Hlavní sociálno-ekonomickí partneri	podnikateľské subjekty na území mesta a investori - subjekty regionálneho rozvoja - sociálne, školské a kultúrne inštitúcie - športové kluby - občianske združenia - štátne inštitúcie a úrady - zariadenia a združenia pre seniorov - iné subjekty a spoločnosti
Obdobie spracovania	v priebehu rokov 2024 a 2025 v súlade s harmonogramom
Financovanie	vlastné zdroje z rozpočtu mesta Nitra

Harmonogram prípravy

Rok 2024												
Fázy/ Termín (mesiace)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Prípravná												
Prevzatie IÚS FMO NITRA												
Analytická												
Strategická a návrh vízie												
Programová												
Realizačná												
Finančná												
Posúdenie a schválenie												
Rok 2025												
Fázy/ Termín (mesiace)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Strategická a návrh vízie												
Programová												
Realizačná												
Finančná												
Posúdenie a schválenie												

Obsahové východiská

Zdôvodnenie potreby spracovania nového PHRSR mesta Nitra

Na základe vykonaných prvotných predbežných analýz bolo prijaté rozhodnutie o vypracovaní nového Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja mesta Nitra na základe viacerých dôvodov a impulzov.

Hlavné impulzy pre spracovanie nového dokumentu PHRSR mesta Nitra:

- Končiacia platnosť súčasného strategického dokumentu Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Nitra na roky 2015 – 2023 a predĺženého do roku 2025
- Podmienky zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja a nová metodika tvorby programov PHRSR
- Nový implementačný mechanizmus pre programové obdobie EÚ fondov na roky 2021-2027
- Potreby reflexie na nové možnosti čerpania nenávratných finančných zdrojov v súvislosti s novým programovým obdobím Európskej únie
- Potreba aktualizácie vstupných dát o súčasnom stave mesta Nitry, vývojových trendoch a potrebách mesta Nitra a s tým súvisiacia potreba revízie vízie, priorít a cieľov vrátane zohľadnenia meniaceho sa vonkajšieho prostredia
- Potreba zosúladenia a zohľadnenia s legislatívnymi normami, integrovanými dokumentmi, novou strategicko-plánovacou dokumentáciou na úrovni SR a vyššími strategickými dokumentmi NSK a potreby revízie priorít v nadväznosti na nové priority a ciele na národnej úrovni a regionálnej úrovni
- Dosiahnuté výsledky plnenia PHSR mesta Nitra za predchádzajúce obdobie vrátane uplatnenia ponaučení a skúseností z realizácie jeho AP.

PHRSR mesta Nitra na obdobie 2026 – 2032 s výhľadom do roku 2042 (ďalej len „NITRA 2042“)

je kľúčovým strednodobým strategickým dokumentom, ktorým sa mesto Nitra pri výkone svojej činnosti bude usilovať o všestranný rozvoj územia mesta a potreby svojich obyvateľov. Je to dokument, ktorý určí budúcnosť mesta a jeho okolia v kľúčových oblastiach života obyvateľov mesta Nitry.

NITRA 2042

- má povahu nového dokumentu a je spracovávaný v zmysle zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších úprav (ďalej len „zákon“), v súlade s Metodikou a inštitucionálnym rámcom tvorby verejných stratégií, ktorá bola schválená Uznesením vlády SR č. 197/2017 dňa 26. 4. 2017,
- je vypracovaný v súlade s odporúčanou Metodikou tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného Smart rozvoja vydanou Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR dňa 25. 2. 2022 verzia 1.0.4.,
- plní tiež funkciu základného dokumentu, na základe ktorého je možné uchádzať sa o získanie finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ (Program Slovensko), prípadne ďalších dostupných dotačných zdrojov podľa § 4 ods. 2 zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších úprav; predstavuje tak cielený a špecifický miestny výber intervencií – investičných a neinvestičných akcií v súlade s politickými cieľmi EÚ, ktoré je možné financovať zo zdrojov EÚ a využitím finančných nástrojov EÚ
- zohľadňuje dlhodobé ciele a priority rozvoja územia naprieč programovými obdobiami EÚ,
- uplatňuje princíp územnej a tematickej koncentrácie súčasne s inteligentnou špecializáciou a integrovaným prístupom,
- jeho neoddeliteľnou súčasťou je Integrovaná územná stratégia funkčnej mestskej oblasti Nitry na obdobie 2022-2027 s výhľadom do roku 2030 (IÚS FMO NR) prijatá MZ na jeho zasadnutí dňa 19. 12. 2022,
- vychádza z procesu monitorovania a hodnotenia realizácie aktualizovaného Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja mesta Nitry na roky 2015 – 2023, predĺženého do roku 2025 a priemetu priorít územia do nového PHRSR NSK a Integrovannej územnej stratégie Nitrianskeho samosprávneho kraja (IÚS NSK), pripravovaných strategických dokumentov na úrovni SPR Nitra (Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Strategicko-plánovacieho regiónu Nitra do roku 2030),
- bol vytvorený integrovaným strategickým prístupom (horizontálna a vertikálna integrácia),

- pri jeho príprave sú brané do úvahy aj informácie o nových možnostiach (prístupoch, metódach, nástrojoch, technikách a technológiách) na zvýšenie kvality života obyvateľov, dostupné informácie o najlepších skúsenostiach z domácej a zahraničnej praxe rozvoja obcí a regiónov, dostupné informácie o využiteľných zdrojoch a limitoch pre rozvoj mesta, informácie o možnostiach, kapacitách a potenciálnej motivácii aktérov rozvoja verejného a súkromného sektora pre spoluprácu na rozvoji s ohľadom na participáciu
- reflektuje súčasnú situáciu na jasne vymedzenom území mesta Nitra v špecifických strategických oblastiach, potenciál územia, jeho potreby a výzvy, reálne príležitosti a navrhuje možnosti ich cielenej finančnej podpory prostredníctvom investičných a neinvestičných akcií integrovaným spôsobom
- je strategickým dokumentom, ktorý počas jeho prípravy a pred je odborne a verejne posudzovaný na základe predpokladaných vplyvov na životné prostredie v zmysle zákona 24/2006 v aktuálnom znení zmien a jeho doplnkov,
- je otvoreným a výsledkovo-orientovaným dokumentom pripraveným v rámci strategického plánovania a riadenia, bude sa pravidelne monitorovať, hodnotiť a v prípade potreby aktualizovať v reakcii na okolnosti v reálnom čase.

Súčasťou strategického dokumentu NITRA 2042 je IÚS FMO NR, ktorý sa zameriava na rozvoj mesta Nitra a financovanie investičných aj neinvestičných projektov v špecifických oblastiach. Tento nový dokument reflektuje širšie územné vzťahy, uplatňuje integrovaný prístup a princípy udržateľného rozvoja. V rámci programového obdobia 2021 – 2027 umožňuje územná samospráva jednoduchší prístup k financovaniu rozvojových potrieb prostredníctvom fondov EÚ a integrovaného územného prístupu.

Cieľom je realizácia intervencií v rôznych špecifických cieľoch Programu Slovensko, efektívne využívanie finančných nástrojov a zdrojov. Integrované územné investície (IÚI) sú definované ako databáza rozvojových zámerov vymedzených pre Funkčnú mestskú oblasť (FMO) Nitra. Strategický dokument IÚS FMO NR bol pripravený v spolupráci s regionálnymi a miestnymi samosprávami a sociálno-ekonomickými partnermi.

Vzťah PHRSR Mesta Nitra a IÚS FMO Nitra		
Oblasť	PHRSR mesta Nitra	IÚS FMO Nitra
Metodika	PHRSR mesta je spracovaný podľa odporúčaní Metodiky pre prípravu a tvorbu PHRSR.	IÚS FMO Nitra je spracovaný podľa metodiky JRC, čiastočne odporúčaní Metodiky PHRSR a jej Príloha 4 Jednotný metodický rámec pre IÚS a IÚI.
Legislatíva	PHRSR mesta je spracovaný v súlade s legislatívou SR – Zákon o podpore regionálneho rozvoja.	IÚS FMO Nitra je spracovaný v súlade s legislatívou EÚ – Nariadenia EÚ.
Schvaľovanie	PHRSR mesta je platný po schválení mestským zastupiteľstvom na území mesta Nitra .	IÚS FMO Nitra je platná po schválení Kooperačnou radou FMO Nitra.
Integrovaný prístup	V PHRSR mesta sa nemusí uplatňovať integrovaný prístup.	V IÚS FMO Nitra sa musí uplatňovať integrovaný prístup.
Územný prístup	Projekty PHRSR mesta sa môžu realizovať na území 1 mesta.	Investičné a neinvestičné akcie IÚS FMO Nitra sa musia realizovať na území väčšom ako je územie 1 mesta alebo 1 obce.
Tematické obmedzenie	Projekty PHRSR mesta nie sú tematicky obmedzené.	Akcie IÚS FMO Nitra sú tematicky obmedzené.
Financovanie	Projekty PHRSR mesta sú financované zo všetkých dostupných zdrojov, pričom finančné zdroje EÚ sú doplnkovým zdrojom. Pri implementácii PHRSR sa uplatňujú rôzne finančné nástroje a prístupy.	Akcie IÚS FMO Nitra sú financované prioritne zo zdrojov EÚ a doplnkovo z iných zdrojov ako spolufinancovanie. Pri implementácii IÚS sa uplatňujú prioritne len finančné nástroje EÚ a prístupy v súlade s nariadeniami EÚ.
Štruktúra	PHRSR mesta a IÚS môžu mať spoločnú analytickú a strategickú časť. PHRSR mesta a IÚS majú rozdielnu programovú, realizačnú a finančnú časť.	

Proces tvorby dokumentu

Dokument NITRA 2042 je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národných strategických dokumentoch (národná stratégia regionálneho rozvoja SR), pričom zohľadňuje ciele a priority ustanovené v schválenom PHRSR NSK na roky 2021 – 2027 a je vypracovaný podľa záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie mesta Nitra, zastrešuje všetky plánovacie dokumenty mesta Nitra pre jednotlivé oblasti rozvoja, smeruje k udržateľnému rozvoju územia mesta a je realizovaný na princípe partnerstva.

Proces spracovania dokumentu NITRA 2042 je súčasťou strategického plánovania a riadenia mesta Nitra zabezpečovaného odborom projektového a strategického riadenia.

Vedenie mesta Nitra sa pred začatím spracovania dokumentu rozhodlo navštíviť mesto Plzeň ako príklad dobrej praxe, keďže mesto Plzeň malo svoj strategický dokument čerstvo po aktualizácii. Okrem samotných procesov ohľadom spracovania strategického dokumentu zaujímalo vedenie mesta Nitra, ako prebiehala aj samotná participácia verejnosti na príprave strategického dokumentu.

Následne sa zriadil prípravný tím pre 1. fázu spracovania dokumentu a tím pre tvorbu stratégie v rámci 2. fázy. Na túto fázu nadväzovalo vytvorenie pracovných skupín za jednotlivé oblasti rozvoja v meste Nitra, ktoré sa stretávali pravidelne za účelom vyhodnotenia vstupov a zdrojov a spolu s expertmi v danej oblasti a odbornou verejnosťou pripravili SWOT analýzy, z ktorých sa vychádza pri príprave strategickej časti a akčného plánu.

Gestorom spracovania Nitra 2042 bolo Mesto Nitra, spracovanie zabezpečoval koordinátor s riadiacim tímom v súlade s prijatou organizačnou štruktúrou pre prípravnú fázu a tvorbu stratégie. Do spracovania dokumentu sa okrem odborných kapacít zapojili aj sociálno - ekonomickí partneri, externí analytici, zástupcovia Nitrianskeho samosprávneho kraja, volení predstavitelia a obyvatelia mesta.

Návrh cieľov, opatrení a aktivít vzišiel z činnosti 7 pracovných skupín (Urbanizmus, Životné prostredie, Doprava, Vzdelávanie, mládež a šport, Kultúra, kreatívny priemysel a cestovný ruch, Zdravotno-sociálna oblasť a oblasť Správa mesta a bezpečnosť) tvorených relevantnými socio-ekonomickými partnermi. Dve strategické oblasti zadefinované ako tzv. horizontálne a to oblasti: Smart a digitalizácia.

Procesu prípravy dokumentu sa mohla široká verejnosť zúčastňovať prostredníctvom zverejňovania priebežných výstupov na webstránke mesta a jeho sociálnych sieťach, pričom názory verejnosti sa získavali rôznymi nástrojmi (viď tabuľka nižšie).

Použité participatívne metódy		
Metóda	Informovanie verejnosti	Zapojenie verejnosti
Tlačené materiály, pútače	✓	✓
Internetové stránky	✓	✓
Sociálne siete	✓	✓
Fyzické stretnutia	✓	✓
Verejné vypočutie	✓	✓
Prieskumy pre širokú verejnosť	✓	✓ (pocitová mapa)
Dotazník pre širokú verejnosť	✓	✓
Poradné skupiny	✓	✓

Analýza realizácie PHSR (2015 – 2023) ukazuje, že rozvoj mesta Nitry ovplyvnia rôzne externé a interné faktory. Medzi hlavné globálne výzvy patria sociálne, ekonomické, geopolitické, technologické a environmentálne riziká, ako demografický pokles, hospodárska stagnácia, vojenské konflikty, kybernetické hrozby či klimatické zmeny. Dlhodobým strategickým cieľom je posilňovanie odolnosti mesta – budovanie konkurencieschopnej ekonomiky, podpora udržateľnej dopravy, zlepšenie verejných služieb a podpora aktívnych komunít. To si vyžaduje premyslené investičné rozhodnutia pre vyvážený rozvoj Nitry a jej väzieb s okolím.

Spracovanie strategických materiálov prebieha transparentne v spolupráci s inštitúciami a verejnosťou. Zapojenie obyvateľov zvyšuje kvalitu služieb a spolupatričnosť, pričom sa dôraz sa kladie na odborné spracovanie, využitie najnovších údajov a pravidelné monitorovanie pre flexibilné prispôbenie sa vývoju.

Dokument a jeho štruktúra

Dokument NITRA 2042 sa skladá z hlavného dokumentu a príloh, ktoré sú jeho neoddeliteľnou súčasťou. Štruktúra dokumentu bola zostavená tak, aby bola jasná a zrozumiteľná čo najširšej verejnosti a umožnila participáciu socio-ekonomických partnerov a verejnosti na realizácii stratégie.

V dokumente je stanovená dlhodobá vízia rozvoja územia mesta Nitry, priority rozvoja, strategické a špecifické ciele. Na základe zhrnutia analýz a očakávaného budúceho vývoja bola zvolená stratégia založená na posilnení silných stránok územia mesta Nitry a využití príležitostí so silným dôrazom na prosperitu a stabilitu územia.

Hlavnými princípmi rozvoja územia sú: udržateľnosť, vyvážený územný rozvoj všetkých častí mesta, participácia a súdržnosť, horizontálna a vertikálna integrácia a podpora medzisektorovej spolupráce. Súčasťou strategického dokumentu je spracovaný plán implementácie, indikatívny akčný a finančný plán, plán monitorovania a hodnotenia a plán eliminácie možných rizík.

Pred a počas prípravy strategického dokumentu boli spracované viaceré analytické, koncepčné a strategické dokumenty na národnej, regionálnej, subregionálnej a miestnej úrovni, ktoré tvorili podklady pre spracovanie jednotlivých častí dokumentu, kompletný zoznam zdrojov a použité literatúry je uvedený na konci dokumentu.

Na základe týchto podkladov a ďalších analýz, diskusií, workshopov, stretnutí tematických pracovných skupín a Riadiaceho tímu pre prípravu dokumentu boli vybrané samostatné prioritné /strategické oblasti aj v súlade s politickými cieľmi EÚ a priorít Programu Slovensko.

Členenie dokumentu NITRA 2042	
Analytická časť	analyzuje interné a externé zdroje a prostredie, lokálne trendy a odhad budúceho možného vývoja - zhodnotenie súčasnej situácie vrátane hodnotenia strategických a koncepčných dokumentov, kľúčové trendy vývoja, identifikácia vnútorného potenciálu vymedzeného územia a jeho špecifiká, identifikácia výziev – problémov – potrieb, porovnanie územia s podobnými územiami, zhrnutie kľúčových zistení a odporúčania pre spracovanie stratégie rozvoja územia mesta Nitra
Strategická časť a rozvojová vízia	definuje víziu, prioritné oblasti a strategické ciele, definovanie vhodnej stratégie PHRSR a IUS FMO mesta Nitry a vymedzenie priorít financovaných prevažne z EÚ fondov, vychádza z PHRSR NSK, IÚS NK a PHRSR SPR Nitra
Programová časť	definuje opatrenia a aktivity, navrhované intervencie, investičné a neinvestičné aktivity mesta Nitry
Realizačná a finančná časť	stanovuje organizačné a časové zabezpečenie, spôsob monitorovania plnenia cieľov a finančné zabezpečenie, návrhy implementačného a finančného plánu vrátane návrhu akčného plánu na obdobie n+2, plán rizík

Implementácia, financovanie, monitorovanie a vyhodnocovanie dokumentu NITRA 2042

V rámci aktivít a opatrení zameraných na rozvoj jednotlivých oblastí v NITRA 2042 bude súčasťou prílohy Akčný plán, ktorý bude vytvorený na implementáciu stratégie vrátane finančného zabezpečenia činnosti.

Akčný plán:

- je záväzný harmonogram činností na rozvoj Nitry v oblasti sociálno-ekonomického rozvoja. Vyplýva zo stratégie a realizuje sa cez nosné a podporné projekty. Spracováva sa na dvojročné obdobie s pravidelnou aktualizáciou.
- je dynamickým nástrojom strategického plánovania, obsahuje súbor projektových zámerov a aktivít podľa cieľov a opatrení. Služi ako základ pre programový rozpočet a jeho vyhodnotenie určuje prioritné oblasti rozvoja mesta.
- schvaľuje ho mestské zastupiteľstvo a obsahuje záväzky, zodpovedné inštitúcie, zdroje financovania, rozpočty a stav pripravenosti projektov, vrátane časového harmonogramu.

Financovanie

Finančné zdroje potrebné na zabezpečenie plnenia cieľov, opatrení a aktivít, ktoré sú uvedené v akčnom pláne budú plynúť hlavne z nasledovných zdrojov:

- rozpočet mesta Nitry - na financovanie projektových zámerov a aktivít mesta Nitry
- externé zdroje (zdroje zo štátneho rozpočtu, zdroje EÚ, iné zdroje)

Monitorovanie

Plnenie NITRA 2042 je kontinuálny proces sledovania realizácie Akčného plánu, dosahovania cieľov a ukazovateľov rozvoja. Monitorovanie prebieha raz ročne v prvom kvartáli a jeho výstupom je „Monitorovacia (informatívna) správa PHRSR mesta Nitry“.

Mesto Nitra zhromažďuje potrebné údaje na zostavenie tejto správy a priebežne kontroluje realizáciu plánovaných aktivít a projektov. Hodnotenie vykonávajú odbory zodpovedné za ich plnenie. Monitorovanie akčného plánu za daný rok sa realizuje do konca prvého kvartálu nasledujúceho roka.

Vyhodnocovanie cieľov PHRSR prebieha na základe definovaných ukazovateľov v stanovenom časovom horizonte. Monitorovanie Akčného plánu vykonáva mesto na úrovni primátora polročne a na úrovni mestskej rady a mestského zastupiteľstva raz ročne. Záverečné hodnotenie NITRA 2042 sa uskutoční najneskôr do konca prvého kvartálu 2043.

Legislatívne východiská

Stratégia PHRSR je neoddeliteľnou súčasťou kľúčových dokumentov pre regionálny rozvoj na Slovensku. Táto sústava zahŕňa strategické a programové materiály vytvárané na národnej, sektorovej, krajskej, regionálnej a miestnej úrovni, ako aj programové dokumenty EÚ určené na využitie predvstupových a štrukturálnych fondov.

Nadnárodná úroveň
Agenda OSN pre udržateľný rozvoj 2030 (Agenda 2030)
Parížska dohoda o zmene klímy
Kjótsky protokol
Protokol o vode a zdraví
Rámcová smernica o vode
Bazilejský dohovor
Dohovor o biologickej diverzite
Európska sociálna charta
Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím
Všeobecná deklarácia ľudských práv
Charta základných práv Európskej únie
Dohovor o právach dieťaťa
Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (Európsky dohovor o ľudských právach)
Európsky pilier sociálnych práv
Národná úroveň
Národné priority implementácie Agendy 2030
Návrh Vízie a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030 - dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky - Slovensko 2030
Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001
Východisková pozícia Slovenskej republiky k politike súdržnosti Európskej únie po roku 2020
Národný investičný plán SR na roky 2018 - 2030 (návrh)

Koncepcie mestského rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030
Stratégia hospodárskej politiky SR do roku 2030
Analýzu regiónov na úrovni VÚC a na úrovni subregiónov
Prognóza obyvateľstva Slovenska do roku 2060 - predpokladov v kontexte pokračujúcej transformácie
Prognóza vývoja obyvateľstva v okresoch Slovenskej republiky do roku 2035
Koncepcia energetickej efektívnosti SR
Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021 - 2030
Stratégia výskumu a republiky (RIS3) vrátane príslušného Implementačného plánu
Podpora inovatívnych riešení v slovenských mestách
Stratégia digitálnej transformácie Slovenska 2030
Stratégia rozvoja elektromobility v Slovenskej národnej hospodárstve Slovenskej republiky
Návrhu akčného plánu rozvoja elektromobility v Slovenskej republike
Strategický plán rozvoja dopravy SR do roku 2030
Návrh priorit vo výstavbe cestnej infraštruktúry (2020)
Nový projekt výstavby diaľnic a rýchlostných ciest
Národná stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Slovenskej republike (MDV SR)
Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2015 - 2020
Národný program aktívneho starnutia na roky 2014-2020
Regionálna úroveň
Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Nitrianskeho samosprávneho kraja do roku 2030
Koncepcia rozvoja kultúry Nitrianskeho samosprávneho kraja na roky 2021-2027 s výhľadom do 2030
Koncepcia rozvoja sociálnych služieb v regióne Nitrianskeho samosprávneho kraja na roky 2018 – 2023
Koncepcia stredného školstva v Nitrianskom samosprávnom kraji na roky 2021 – 2027
Regionálna Inovačná Stratégia 2021-2027
Regionálna stratégia výchovy a vzdelávania v stredných školách v Nitrianskom samosprávnom kraji 2022/2023
Regionálny Akčný Plán NSK na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách na roky 2021-2022
Regionálny plán udržateľnej mobility NSK
Smart koncepcia regionálneho rozvoja NSK do roku 2027
Stratégia rozvoja cyklotrás v NSK na roky 2021 – 2027
Stratégia rozvoja vidieka Nitrianskeho samosprávneho kraja 2016 – 2022
Strategický a marketingový plán rozvoja cestovného ruchu v NSK na roky 2014 – 2020
Územný plán regiónu Nitrianskeho kraja
Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Strategicko - plánovacieho regiónu Nitra 2030
Miestna úroveň
Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja mesta Nitry na roky 2015-2023 (2025)
Územný plán mesta Nitra v znení zmien a doplnkov č. 1 - č. 6
Generálny plán zelene pre mesto Nitra
Manuál tvorby verejných priestranstiev pre mesto Nitra
Stratégia adaptačných opatrení na zmenu klímy pre mesto Nitra
Nízkouhlíková stratégia pre mesto Nitra
Audít pre sústavu verejného osvetlenia
Plán udržateľnej mobility (PUM)
NK31 – Stratégia rozvoja kultúry a kreatívneho priemyslu 2021 – 2031
Stratégia rozvoja cestovného ruchu v meste Nitra na roky 2021 – 2031
Stratégia prístupnosti mesta Nitry pre všetkých
III. Komunitný plán sociálnych služieb mesta Nitra
Stratégia riešenia rizikového správania
Koncepcia riešenia problematiky ľudí bez domova na území mesta Nitry na roky 2019 – 2022
Situačná analýza migrácie a možností integrácie cudzincov v meste Nitra
Program aktívneho starnutia v Nitre na roky 2023 -2030
Program rozvoja bývania mesta Nitra do roku 2030
Stratégia integrácie cudzincov (vrátane utečencov a odídencov) v meste Nitra s výhľadom do roku 2035

NITRA 2042 – ANALYTICKÁ ČASŤ

Analytická časť

Zahŕňa analytické východiská, trendy a odhad budúceho možného vývoja - zhodnotenie súčasnej situácie vrátane hodnotenia strategických a koncepčných dokumentov, kľúčové trendy vývoja, identifikácia vnútorného potenciálu vymedzeného územia a jeho špecifiká, identifikácia výziev – problémov – potrieb, porovnanie územia s podobnými územiami, zhrnutie kľúčových zistení a odporúčania pre spracovanie stratégie rozvoja územia mesta Nitra.

Okrem základnej charakteristiky mesta Nitra, obsahuje detailnejšiu analýzu vybraných strategických oblastí mesta Nitra, ich súladu s politickými cieľmi EÚ, Partnerskou dohodou SR a schváleným Plánom obnovy a odolnosti. Súčasťou analýzy sú aj tematické oblasti rozvoja reflektujúce iniciatívy EÚ.

Táto časť je podrobnejšie spracovaná v samostatnej prílohe tohto dokumentu vrátane jej tabuľkovej časti a bola aktualizovaná ku dňu 31. 12. 2024 s cieľom správne určiť východiskové hodnoty ukazovateľov výsledku a dopadu.

V tejto časti sa nachádza zhrnutie aktuálnych podmienok a dostupných dát, ktoré ilustrujú stav vo vymedzených oblastiach v meste Nitra.

OBLASŤ URBANIZMUS

Analýza stavu pre rozvoj v meste Nitra

Mesto dnes - analytické východiská

Nitra v regióne

- v sídelnej štruktúre mesto Nitra si upevnilo funkciu centra regiónu (Nitrianskeho kraja) – je významný sídelný pól s regionálnym, nadregionálnym a štátnym významom;
- rozvojová os západ – východ je stabilizovaná z hľadiska rozvoja sídelnej a cestnej dopravnej štruktúry, stagnuje v polohe rozvoja železničnej dopravnej štruktúry, rozvojová os juh – sever stagnuje v rozvoji dopravnej cestnej a železničnej štruktúry (nenaplnili sa zámery rozvoja hlavnej cestnej a železničnej siete), čo obmedzuje rozvojovú tendenciu sídelnej štruktúry;
- v sociálnej - ekonomickej oblasti sa zmenilo postavenie sídla z agrárno-priemyselného na priemyselno-agrárny s utlmením agroaktivít v území sídla ako aj v jeho spádovom území;

Nitra v meste

- nenaplnil sa očakávaný nárast obyvateľstva s trvalým pobytom a v posledných rokoch je trend poklesu počtu obyvateľov s trvalým pobytom i napriek posilnenej hospodárskej základni v oblasti pracovnej príležitosti vo výrobnom sektore – realizáciou strategickej investície JLR a výrobnej zóny „juh“;
- realizáciou rozšírenia hospodárskej základne na území mesta sa eviduje zvýšený podiel pasantov dochádzajúcich za prácou hlavne v rezorte priemyselnej výroby;
- denný presun pasantov aglomerácie regiónu do centra regiónu (mesta Nitra) je vyvolaný dochádzkou za prácou, službami a do oblasti stredného a vyššieho školstva;
- stabilizoval sa sektor komerčných služieb, vyššieho školstva a výstavníctva;
- zmenou celospoločenských podmienok sa zmenilo povedomie verejnosti, verejný záujem sa z postojov obyvateľov vytráca, svoje práva v slobodnom systéme spoločnosti sú chápané ako šanca robiť to čo chceme, čo nám osobne najviac vyhovuje a prospeje, v spoločnosti sa prejavuje výraznejšie „konzum“ a v rozvojovom kontexte dominuje cieľná činnosť na „zisk“ – spoločnosť sa „individualizuje“. Záujmy individuálne sa presadzujú nad záujmami spoločnými. Tento stav sa prejavuje aj v rozvojových tendenciách mesta – presadzovanie individuálnych zámerov dominuje nad dohodou o spoločenskej potrebe;
- funkcionalistická štruktúra mesta – formovanie tzv. zón výroby, vybavenosti a bývania sa javila ako prekonaná. Aj v súčasnosti však sa umocňujú tendencie vytvárania monofunkčnej zonalizácie – výrobnej funkcie vo formách priemyselných parkov, funkcie bývania v satelitoch vo formách rodinnej zástavby, vybavenosti v tzv. reťazcových komerčných centrách (komplex JLR a priemyselný park sever, priemyselná zóna juh, zóny IBV Šúdol, Kynek, Párovské Háje, Janíkovce);
- na území mesta sa funkcia bývania etabluje vo väčšom podiele v individuálnych rodinných formách zástavby a v menšom podiele v mestských obytných skupinových formách zástavby;
- v území mesta sú územné časti, ktoré majú charakter „vidieckych“ satelitov a v spádovom území okruh obcí (Cabaj, Lapáš, Lužianky, Rišňovce), v ktorých sa prioritne rozvíja individuálne bývanie takmer bez sociálnej vybavenosti – túto zložku v konečnom dôsledku zabezpečuje „jadrové“ mesto. Takýto stav zvyšuje podiel mobility za prácou ako aj životnými potrebami (hlavne obchod, služby, kultúra a šport);
- nedarí sa formovať fungujúce mesto, v ktorom je súlad zložiek produkčnej infraštruktúry (výroby), bývania, služieb vybavenosti a oddychu (regenerácie) prepojených infraštruktúrou vnútornej mobility. Formovaním zložiek do zón monofunkčných štruktúr zástavby potreba mobility narastá, utlmať sa dá formovaním zložiek do zón zmiešaných funkčných štruktúr zástavby;
- proces výstavby výrobných komplexov a bytovej výstavby (v posledných 20 rokoch) hlavne formou individuálnej výstavby rodinných domov navodzuje témy v oblasti mobilita, vybavenosť, zaťaženosť územia, úbytok pôdneho fondu, udržateľný rozvoj, izolácia – extenzívny rast. Najvýraznejším prejavom rozvoja mestskej štruktúry je orientácia na automobil - osobnú mobilitu na území mesta;
- v súčasnosti je mesto vo svojej štruktúre funkčného využitia prevažne zonálne monofunkčné a v priestorovej štruktúre rozvoľnené bez jednoznačne hierarchizovaných verejných priestorov -

Štruktúra verejných priestorov vo svojej forme (ulica, námestie, park) je vnímaná iba v historickom jadre, v ostatnom území mesta sa viac iba „pociťuje“.

- vývoj spoločenských procesov priniesol suburbanizáciu v okrajovom území mesta, mení prímestskú oblasť a širšie zázemie miest hlavne s presunom funkcie bývania a v malom podiele výrobnej a obslužnej funkcie. Lokalizácia nových komerčných funkcií v prímestskej časti pôsobí ako impulz k reorganizácii sociálneho a životného prostredia rozvíjaných lokalít, ale prináša aj negatívne vplyvy na život centra mesta. Do suburbanizovaných území mimo mesto odchádza mladšia vrstva ekonomicky silnejšieho obyvateľstva - mení sa objem, smerovanie a účel mobility obyvateľov miest - podiel využívania mestskej hromadnej dopravy stráca preferenciu a dynamicky rastie miera motorizácie, na ktorú neboli pôvodné komunikácie projektované - jadro nárastu mobility obyvateľstva je pokrývané individuálnou automobilovou dopravou. Tento dopravný trend vyvoláva kapacitný nedostatok parkovísk čo má vplyv na zavádzanie parkovacej politiky založenej predovšetkým na spoplatňovaní statickej dopravy;
- suburbanizácia nepriaznivo pôsobí na mesto v odlive daní, v náraste individuálnej automobilovej dopravy nutnej k doprave medzi jadrovým mestom a suburbánnym územím, mesto sa vyľudňuje čo sa prejavuje v starnutí mestskej populácie;
- negatívnym efektom je presun rozvojových aktivít s funkciou bývania a výroby na perifériu mesta čo sa výrazne prejavilo v nových záberoch pôdneho fondu, vo zvýšenom nároku na dopravnú obsluhu a novú technickú infraštruktúru, zatiaľ čo v zastavanom území mesta zostávajú nevyužívané plochy bývalých priemyselných území s dostupnou infraštruktúrou a dopravným napojením (bývalá výrobná zóna Krškany);
- preexponovaná tendencia pamiatkovej ochrany historického jadra bez definovania reálnej historickej a kultúrnej hodnoty jednotlivých prvkov stavebnej štruktúry, neodôvodnene „konzervačný“, obmedzuje kontinuitu jej obnovy, revitalizácie a premeny vo vzťahu k civilizačným potrebám mesta – stavebná štruktúra v mestskom centre stagnuje a vyznieva degeneračne;
- faktom je, že aj v polohe intenzívne zastavaného územia mesta, v jeho centre, sú prvky s charakterom štruktúry periférie bez kultúrnej hodnoty a i nezastavané plochy, ktoré vznikli zásahom do historicky hodnotnej štruktúry a v súčasnosti podliehajú nelogickej ochrane „pamiatkovej hodnoty“;
- nedostatočná podpora a koordinácia v rozvoji aktivít výstavníctva, vyššieho školstva, obnovy historického dedičstva a „otvorenosť“ kultúrnych pamiatok znižuje atraktivnosť mesta pre záujmovú oblasť cestovného ruchu;
- zrušením účelu komplexu prevádzok sa vymedzili dočasne nevyužívané územia na ploche bývalých kasární pod Zoborom (Martinský vrch) a ploche areálu bývalých muničných skladov (Nová Chrenová), ktoré sú potenciálne plochy pre rozvojovú potrebu mesta;
- rýchlostný tranzit územím mesta sa zabezpečil odklonom do južnej polohy realizáciou rýchlostnej cesty R1, nenaplnil sa zámer realizácie cestnej severo-južnej tranzitnej trasy, dopravné prepojenie vedené zastavaným územím mesta a jeho centrom neúmerne zaťažuje prostredie a priestory mesta;
- výrazne sa zvýšil podiel zastavaných a zastavateľných plôch oproti pôvodnému územnému zámeru stavebného rozvoja v dôsledku presadzovania socio-ekonomických (politických) ako aj individuálnych záujmov v oblasti rozvoja priemyselných výrobných aktivít a individuálneho bývania; dajú sa uviesť reálne výmery nových záberov nad rámec pôvodne vymedzených plôch; dopad na prírodné prostredie, zrušenie záložných vodných zdrojov, rast mobility, atď.
- zóny individuálneho bývania s rozvoľnenou zástavbou vyvolávajú nároky na výstavbu komunikácií a verejných inžinierskych sietí a následne ich prevádzková údržba a obnova je výrazne ekonomicky neefektívna v pomere k intenzite využitia územia;
- znižuje sa podiel obyvateľov s trvalým pobytom a napriek tendencii nárastu počtu bytov na území mesta; uviesť reálne stavy počtu obyvateľov a počtu bytov v rokoch 2010 – 2020 pripravené byty do výstavby
- skutočný denný pobyt obyvateľov na území mesta je výrazne vyšší ako je počet trvale bývajúcich obyvateľov, hlavne v dôsledku dochádzky za prácou, potrebami základnej a vyššej vybavenosti hlavne v oblasti komercie a školstva;

Nitra v dokumentoch – legislatívne východiská

Návrh územného plánu regiónu Nitrianskeho kraja

V štruktúre osídlenia

- rozvíjať ťažiská osídlenia a obce Nitrianskeho kraja v smere Považie – Nitra – Nové Zámky – Komárno,
- podporovať rozvoj sídiel na trasách nadnárodných a celoštátnych dopravných koridorov ako centier, ktoré stimulujú aj rozvoj ich spádového územia, predovšetkým v uzloch križovania týchto koridorov,
- sledovať vytváraním polycentrického systému osídlenia vyššiu funkčnú komplexnosť regionálnych celkov,
- podporovať dotvorenie bratislavsko–trnavsko-nitrianskeho ťažiska osídlenia medzinárodného významu,
- zabezpečovať rozvojovými osami sídelné prepojenia a rovnocennosť rozvojových podmienok ostatného územia kraja,
- podporovať rozvoj ťažísk osídlenia kraja v súlade s ich hierarchickým postavením v sídelnom systéme Slovenskej republiky a to:
 - nitrianske ťažisko osídlenia najvyššej úrovne ako aglomeráciu celoštátneho významu, vytvárať jeho funkčnú komplexnosť so zohľadnením regionálnych súvislostí, diverzifikácie ekonomickej základne, pri využívaní špecifických daností a podmienok jeho územia,
 - podporovať ekonomickými a organizačnými nástrojmi aglomeračný rozvoj osídlenia v zázemí sídelného centra Nitra,
 - podporovať rozvoj kvartérnych aktivít, predovšetkým v bratislavsko-trnavsko-nitrianskej aglomerácii, ktorá má najväčší predpoklad zabezpečiť ich rozvoj,
 - rozvíjať nitrianske centrum osídlenia ako centra zabezpečujúceho vyššiu a špecifickú občiansku vybavenosť aj pre obce v jeho zázemí,
 - podporovať rozvoj mesta Nitra čo predpokladá podporovať predovšetkým rozvoj zariadení:
 - správy vyššieho významu s nadregionálnou pôsobnosťou,
 - vyššieho systému vzdelávania nadväzujúceho na stredné vzdelanie s maturitou,
 - školiacich pre ďalšie vzdelávanie a odborné preškolenie a rekvalifikovanie pracovníkov,
 - zdravotníckych a sociálnych s funkciou nadregionálneho poskytovania špecifických služieb,
 - kultúrnych, ako sú divadlá, koncertné sály a múzeá,
 - výstavníctva a kongresov,
 - technologické centrá a parky,
 - športových, umožňujúcich súťaže krajskej až celoštátnej úrovne,
 - nákupných a obchodných centier,
 - voľného času, rekreácie a cestovného ruchu s dostatočnými plochami zelene pre krajské až celoštátne potreby,
- podporovať územný rozvoj v smere rozvojových osí ležiacich na území Nitrianskeho kraja výstavbou príslušných zariadení infraštruktúry a komunikačných zariadení a to:
 - nitriansko-pohronskej rozvojovej osi prvého stupňa v smere Trnava – Nitra – Žiar nad Hronom,
 - ponitrianskej rozvojovej osi druhého stupňa v smere Bánovce nad Bebravou – Topoľčany – Nitra – Nové Zámky – Komárno,
- podporovať rozvoj vidieckeho osídlenia adekvátne k forme sídelného rozvoja v jednotlivých historicky vyvinutých charakteristických tradičných kultúrohistorických regiónov na území Nitrianskeho kraja s cieľom vytvoriť rovnocenné životné podmienky obyvateľov, čo znamená:
 - podporovať vzťah urbánnych a rurálnych území v novom partnerstve založenom na integrácii funkčných vzťahov mesta a vidieka a kultúrohistorických a urbanisticko-architektonických daností,

- zachovávať pôvodný špecifický ráz vidieckeho priestoru, vychádzať z pôvodného charakteru zástavy a historicky utvorenej okolitej krajiny, zachovať historicky utváraný typ zástavby obcí a zohľadňovať národopisné špecifiká jednotlivých oblastí,
- dbať na zamedzenie, resp. obmedzenie možných negatívnych dôsledkov týchto činností na krajinné a životné prostredie vidieckeho priestoru,
- vytvárať podmienky dobrej dostupnosti vidieckych priestorov k sídelným centráм, podporovať výstavbu verejného dopravného a technického vybavenia obcí, moderných informačných technológií tak, aby vidiecke priestory vytvárali kultúrne a pracoviskovorovnocenné prostredie voči urbánnym priestorom a dosiahnuť tak sklbenie tradičného vidieckeho prostredia s požiadavkami na moderný spôsob života,
- vytvárať podmienky pre kompaktný územný rozvoj zastavaných území jednotlivých obcí a nepripúšťať výstavbu nových oddelených samostatných častí obce,
- pokračovať v systematickom prieskume radiačnej záťaže obyvateľstva a vyčleniť územia a oblasti, kde sú potrebné protiradónové opatrenia pri výstavbe nových objektov alebo kde je nutné realizovať sanačné opatrenia v už existujúcom bytovom fonde s cieľom chrániť obyvateľov pred touto záťažou; na území, na ktorom je potrebné vzhľadom na výsledky monitorovania záťaže radónom realizovať potrebné protiradónové opatrenia, neplánovať výstavbu rekreačných objektov, nemocníc, školských a predškolských zariadení a liečební,
- zachovať jestvujúce vojenské objekty a zariadenia pri novej výstavbe a ďalšom rozvoji územia a rešpektovať ich ochranné pásma.

Zásady rozvoja rekreácie, cestovného ruchu

- usmerňovať funkčno-priestorový subsystém turizmu a rekreácie v zhode s prírodnými a civilizačnými danosťami a v súbežnom zabezpečovaní nárokov obyvateľov kraja, najmä mesta Nitra a ostatných väčších miest, na každodennú a víkendovú rekreáciu, ako aj nárokov účastníkov širšieho aj cezhraničného turizmu na poznávací a rekreačný turizmus. Podporiť predovšetkým rozvoj tých foriem turizmu, ktoré majú medzinárodný význam – turizmus pri vode na úrovni termálnych kúpalísk až relaxačno-rehabilitačných zariadení, rekreačný turizmus pre pobyt pri vodných plochách (štrkoviskách), vodná turistika, cykloturistika, poľovníctvo, poznávací kultúrny turizmus (návšteva pamätihodností, podujatí), kongresový turizmus a výstavníctvo (Nitra – výstavnícky komplex), tranzitný turizmus,
- usmerňovať tvorbu funkčno-priestorového subsystému na vytváranie súvislejších rekreačných území, tzv. rekreačných krajinných celkov: Trábeňa od Nity s lesoparkom Zobor – Žibrica; v severnom cípe Zlatých Moraviec s centrom v Topoľčiankach,
- podporovať bodové lokality v poľnohospodársky využívannej krajine, predovšetkým areály termálnych kúpalísk, kúpalísk, športovo-rekreačné areály pri prírodných vodných plochách (štrkoviskách); podporovať rozvoj rekreačno-relaxačných aktivít na základe využitia špecifik daného územia,
- vzhľadom na vysoký potenciál geotermálnych vodných zdrojov územia Nitrianskeho kraja podporovať rozvoj aktivít zameraných na zdravotné, rehabilitačné a relaxačné služby (najmä lokalitu Poľný Kesov a tiež nové lokality Mojmirovce, Ivanka pri Nitre, Komjatice),
- rozvíjať zvyšovanie kvality rekreačných priestorov, rekreačných areálov, najmä kúpalísk a termálnych kúpalísk, a úroveň poskytovania služieb rekreačného charakteru.
- podporovať najvýznamnejšie rekreačné priestory pre medzinárodný cestovný ruch; nadviazať na medzinárodný turizmus rozvíjaním poznávacieho cestovného ruchu a tiež sledovaním turistických tokov a dopravných trás (hlavne cestných) predchádzajúcich v oblasti Nity, dosiahnuť čo najužšie prepojenie rekreačného turizmu s poznávacím turizmom,
- vytvárať podmienky pre rozvoj vidieckeho turizmu vo forme agroturizmu,
- lokalizovať potrebnú vybavenosť v obciach a miestach ležiacich v blízkosti rekreačných cieľov, do voľnej krajiny umiestňovať len tú vybavenosť, ktorá sa viaže bezprostredne na uskutočňovanie činností závislých na prírodných danostiach,
- zabezpečiť prímestskú rekreáciu pre obyvateľov mesta Nitra v jeho záujmovom území,
- vytvárať podmienky pre realizáciu území lesoparkového charakteru lokálneho významu v meste a pri menších obciach, najmä pri obciach s rekreačným významom a prepájať centrá obcí, rekreačné areály s územiami lesoparkového charakteru,

- podporovať rozvoj vinohradníctva a vinárstva zachovaním a udržiavaním viníc ako prírodných zdrojov a súčasne cenných historických prvkov v krajinnom obraze mestskej a vidieckej krajiny,
- zabezpečiť zodpovedajúcu vybavenosť pre rozvoj turizmu a rekreácie v oblasti Nitry nadštandardnou vybavenosťou na hlavných turistických dopravných trasách,
- podporovať rozvoj spojitého, hierarchicky usporiadaného bezpečného, šetrného systému cyklotrás, slúžiaceho pre rozvoj cykloturistiky ale aj pre rozvoj urbanizačných väzieb medzi obcami/mestami, rekreačnými lokalitami, významnými územiami s prírodným alebo kultúro-historickým potenciálom (rozvoj prímestskej rekreácie, dochádzanie za zamestnaním, vybavenosťou, vzdelaním, kultúrou, športom, atď.)
- previazanie línií cyklotrás podľa priestorových možností s líniami korčuliarskych trás, jazdeckých trás, peších trás a tiež s líniami sprievodnej zelene,
- rozvoj cyklotrás mimo (najmä frekventovaných) ciest, rozvoj bezpečných križovaní cyklotrás s ostatnými dopravnými koridormi, budovanie ľahkých mostných konštrukcií ponad vodné toky v miestach križovania cyklotrás s vodnými tokmi,
- rozvoj rekreačnej vybavenosti pozdĺž cyklotrás, osobitnú pozornosť venovať vybavenosti v priesečníkoch viacerých cyklotrás,
- dodržiavať na území chránených krajinných oblastí a v územiach európskeho významu únosný pomer funkcie ochrany prírody s funkciami spojenými s rekreáciou a turizmom,
- regulovať rozvoj rekreácie v lokalitách tvoriacich prvky ÚSES, rekreačný potenciál v lesných ekosystémoch využívať v súlade s ich únosnosťou.

Zásady z hľadiska rozvoja hospodárstva a regionálneho rozvoja kraja:

v oblasti hospodárstva

- vytvárať územnotechnické podmienky pre rozvoj decentralizovanej štruktúry ekonomiky prostredníctvom vytvorenej polycentrickej sústavy mestského osídlenia a tak napomáhať zabezpečiť vyváženú socioekonomickú úroveň kraja,
- rozvojom územnotechnických podmienok diverzifikovať odvetvovú ekonomickú základňu miest,
- vytvárať územnotechnické podmienky pre rozvoj malého a stredného podnikania predovšetkým v suburbanizačných priestoroch centier osídlenia, miest (Nitra) a podporovať tak rozvoj týchto centier ako nosných hospodárskych pólov rozvoja priľahlých území ako aj celého kraja,
- podporovať rozvoj územnotechnických podmienok k zamedzovaniu a dosahovaniu znižovania negatívnych dôsledkov odvetví hospodárstva na kvalitu životného prostredia a k obmedzovaniu prašných emisií do ovzdušia.

v oblasti priemyslu a stavebníctva

- vychádzať predovšetkým z princípu rekonštrukcie a sanácie existujúcich priemyselných a stavebných areálov,
- podporovať rôzne typy priemyselných parkov na základe zhodnotenia ich externých lokalizačných faktorov v lokalitách, kde sú preukázané najvhodnejšie územnotechnické podmienky a sociálne predpoklady pre ich racionálne využitie, so zohľadnením podmienok susediacich regiónov,
- vychádzať pri rozvoji priemyslu a stavebníctva nielen z ekonomickej a sociálnej, ale aj územnej a environmentálnej únosnosti územia v súčinnosti s hodnotami a limitami kultúro-historického potenciálu územia a historického stavebného fondu so zohľadnením miestnych špecifík a využívaním predovšetkým miestnych surovín.

v oblasti poľnohospodárstva a lesného hospodárstva

- rešpektovať poľnohospodársku a lesnú pôdu ako faktor limitujúci urbanistický rozvoj,
- rešpektovať a zachovať prírodné, kultúrne a historické dedičstvo vo vinohradníckych oblastiach a vylúčiť urbanistické zásahy na plochách, ktoré predstavujú historicky vytvorenú charakteristickú kultúrnu krajinu v danej oblasti,
- zabezpečovať protieróznú ochranu poľnohospodárskej pôdy prvkami vegetácie v rámci riešenia projektov pozemkových úprav a agrotechnickými opatreniami zameranými na optimalizáciu štruktúry pestovaných plodín, v nadväznosti na prvky územného systému ekologickej stability,
- vytvárať podmienky pre výsadbu izolačnej vegetácie v okolí hospodárskych dvorov,
- zabezpečovať v záujme rozvoja vidieka v horských a podhorských

- rešpektovať výmeru lesnej pôdy na plochách poľnohospodársky nevyužitelných nelesných pôd a na pozemkoch porastených lesnými drevinami, evidovaných v katastri nehnuteľnosti v druhu poľnohospodárska pôda,
- rešpektovať a zohľadňovať lesný hospodársky plán, rešpektovať ochranné pásmo lesnej pôdy, uprednostňovať ekologicky vhodné autochtónne (domáce) druhy drevín,
- podporovať v lesnom hospodárstve postupnú obnovu prirodzeného drevinového zloženia porastov, zabezpečovať obnovu porastov jemnejšími spôsobmi, zvyšovať podiel lesov osobitného určenia, zachovať pôvodné zvyšky klimaxových lesov v súvislosti s obnovami lesných hospodárskych plánov,
- vytvárať územnotechnické podmienky pre zachovanie stability lesných porastov, zabrániť neodborným zásahom do hydrologických pomerov, pred každým plánovaným zásahom posúdiť jeho vplyv na hydrologické pomery vzhľadom na protipovodňové opatrenia,
- netriešťať ucelené komplexy lesov pri návrhu koridorov technickej infraštruktúry a líniových stavieb.

v oblasti ťažby

- usmerňovať ťažbu v súlade s ochranou životného prostredia a vodohospodárskymi záujmami,
- vytvárať intenzívne kroky pre optimalizáciu ťažobných areálov vo vzťahu podľa ich stavu a pre ďalšie využívanie plôch už existujúcich areálov,
- realizovať pri výstavbe nových ťažobných areálov nevyhnutné ekologické investície a opatrenia v takom rozsahu, aby nedochádzalo k znečisťovaniu ovzdušia a zhoršovaniu kvality životného prostredia,
- realizovať po ukončení povrchovej ťažby z existujúcich areálov ich revitalizáciu a rekultiváciu s využitím najmä pôvodných druhov drevín.

Zásady z hľadiska rozvoja sociálnych vecí:

v oblasti školstva

- podporovať a optimalizovať rovnomerný rozvoj siete škôl, vzdelávacích, školiacich a preškoľovacích zariadení v závislosti na vývoji obyvateľstva v území,
- znižovať regionálne rozdiely v úrovni vzdelania a prispôbovať sieť stredných škôl trhu práce a podporovaným ekonomickým aktivitám,
- vytvárať, v rámci územnotechnických možností, podmienky pre programy a projekty prevencie sociálno-patologických javov na stredných školách,

v oblasti zdravotníctva

- rozvíjať rovnomerne na území kraja zdravotnú starostlivosť vo všetkých formách jej poskytovania – ambulantnej, ústavnej a lekárenskej,
- vytvárať podmienky pre rovnocennú prístupnosť a rovnocennú dostupnosť obyvateľov jednotlivých oblastí kraja k nemocničným zariadeniam a zdravotníckym službám,
- vytvárať územno-technické predpoklady pre rozvoj agentúr domácej ošetrovateľskej starostlivosti, domov ošetrovateľskej starostlivosti, geriatrických centier, stacionárov a zariadení liečebnej starostlivosti v priemete celého územia kraja.

v oblasti sociálnych vecí

- rekonštruovať a obnovovať budovy a zariadenia sociálnych služieb, komplexne modernizovať sociálnu infraštruktúru v existujúcich zariadeniach sociálnych služieb,
- zabezpečovať rovnomernú sieť zariadení sociálnych služieb a terénnych služieb tak, aby mesto bolo v tejto oblasti sebestačné a vytvoriť z hľadiska kvality aj kvantity sieť dostupnú všetkým občanom v sociálnej a hmotnej núdzi,
- vytvárať územnotechnické podmienky pre nové, nedostatkové či absentujúce druhy sociálnych služieb vhodnou lokalizáciou na území mesta a kraja a zamerať pozornosť na také sociálne služby, ktorých cieľom je najmä podpora zotrvania klientov v prirodzenom sociálnom prostredí (terénne a ambulantné sociálne služby, sociálne služby v zariadeniach s týždenným pobytom), podpora sebestačnosti rodín, osobitne rodín s malými deťmi, realizovanie nízkoprahových aktivít pre rôzne marginalizované skupiny,
- podporovať sociálnu inklúziu prostredníctvom rozvoja sociálnych a zdravotníckych služieb s osobitným zreteľom na marginalizované komunity,

- očakávať nárast podielu obyvateľov v poproduktívnom veku v súvislosti s predpokladaným demografickým vývojom a zabezpečiť vo vhodných lokalitách primerané nároky na zariadenia poskytujúce pobytovú sociálnu službu (pre seniorov, pre občanov so zdravotným postihnutím),
- v oblasti duševnej a telesnej kultúry
- podporovať rozvoj zariadení kultúry v súlade s polycentrickým systémom osídlenia,
 - rekonštruovať, modernizovať a obnovovať kultúrne objekty, vytvárať podmienky pre ochranu a zveľaďovanie kultúrneho dedičstva na území mesta a kraja formou jeho vhodného využitia pre občiansku vybavenosť,
 - podporovať stabilizáciu založenej siete zariadení kultúrno-rekreačného charakteru lokálneho významu,
 - rozvíjať zariadenia pre športovo–telovýchovnú činnosť a vytvárať pre ňu podmienky v mestskom aj vidieckom prostredí v záujme zlepšenie zdravotného stavu obyvateľstva,
 - zapojiť do športového a rekreačného využitia vo väčšej miere potenciál geotermálnych vôd v spádovom území mesta dobudovaním termálnych kúpalísk s cieľom vytvárania rekreačno-rekondičných komplexov.

Zásady z hľadiska starostlivosti o životné prostredie, ochrany prírody a tvorby krajiny, vytvárania a udržiavania ekologickej stability a ochrany pôdneho fondu

- uprednostňovať pri budovaní nových priemyselných areálov a prevádzok zariadenia a technológie spĺňajúce národné limity a zároveň limity stanovené v environmentálnom práve EÚ,
- podporovať kompletizáciu sprievodnej vegetácie výsadbou pásov domácich druhov drevín a krovín pozdĺž tokov, zvýšenie podielu trávnych porastov na plochách okolitých mikrodepresií a zabezpečiť podmienky pre realizáciu navrhovaných biokoridorov pozdĺž vodných tokov,
- v oblasti Nitry venovať pozornosť vyhláseným chráneným územiám, územiám NATURA 2000 a prvkom územného systému ekologickej stability,
- vytvárať územnotechnické podmienky pre priechodnosť existujúcich prekážok na vodných tokoch a líniových stavbách v krajine pre migrujúce živočíchy dodatočnými technickými opatreniami,
- podporovať a ochraňovať územnoplánovacími nástrojmi nosné prvky estetickej kvality a typického charakteru voľnej krajiny (prirodzené lesné porasty, historicky vyvinuté časti kultúrnej krajiny, lúky a pasienky, nelesnú drevinovú vegetáciu v poľnohospodárskej krajine v podobe remízok, medzí, stromoradií, ako aj mokrade a vodné toky s brehovými porastmi a pod.) a podporovať miestne krajinné identity rešpektovaním prírodného a kultúrno-historického dedičstva,
- rešpektovať krajinu ako základnú zložku kvality života ľudí v mestských i vidieckych oblastiach.

Zásady usporiadania územia z hľadiska kultúrno-historického dedičstva

- rešpektovať na území mesta vyhlásené kultúrne pamiatky, mestskú pamiatkovú rezerváciu a pamiatkovú zónu a ich ochranné pásma,
- rešpektovať kultúrno-historické súvislosti najbližšieho okolia na mesto,
- akceptovať a nadväzovať pri novej výstavbe na historicky utvorenú štruktúru osídlenia s cieľom dosiahnuť ich vzájomnú funkčnú a priestorovú previazanosť pri zachovaní identity a špecifičnosti historického osídlenia,
- rešpektovať kultúrno-historické urbanistické celky a architektonické objekty a areály ako potenciál kultúrnych, historických, spoločenských, technických, hospodárskych a ďalších hodnôt charakterizujúcich prostredie,
- rešpektovať typickú formu a štruktúru osídlenia charakterizujúcu jednotlivé etnokultúrne a hospodársko-sociálne celky a prírodno-klimatické oblasti, dominantné znaky typu kultúrnej krajiny so zachovanými vinohradníckymi oblasťami a rôznych foriem vidieckeho osídlenia, vrátane rozptýleného osídlenia,
- rešpektovať a akceptovať v diaľkových pohľadoch a v krajinnom obraze historicky utvorené dominanty spolu s vyhlásenými a navrhovanými ochrannými pásmami pamiatkového fondu,
- rešpektovať historické technické diela,
- zohľadňovať archeologické lokality a náleziská, ktoré v meste Nitra a v Nitrianskom kraji majú mimoriadny význam najmä z hľadiska pravekého a starovekého osídlenia,

- vytvárať územnotechnické podmienky pre odkláňanie tranzitnej dopravy mimo mestské pamiatkové rezervácie a pamiatkové zóny.

Zásady verejného dopravného vybavenia

- stabilizovať organizovaním nadradených dopravných zariadení dopravnogravitačné centrum Nitra/Trnava ako súčasť základného dopravného zónovania Slovenskej republiky,
- rešpektovať dopravnú infraštruktúru navrhovanú ako upravená existujúca alebo výhľadová súčasť medzinárodných cestných sietí - Nitra – Nové Zámky – Komárno,
- rešpektovať dopravnú infraštruktúru celoštátnej úrovne – koridory ciest Nitra – Topoľčany – (Partizánske), s vetvami Topoľčany – (Chynorany), Nitra – (Hlohovec),
- rešpektovať dopravnú infraštruktúru nadregionálnej úrovne – koridory konvenčných železničných tratí Šurany – Nitra – (Prievidza) a Kozárovce – Lužianky – Zbehy – (Leopoldov),
- rešpektovať dopravnú infraštruktúru nadregionálnej úrovne – koridory ciest Nitra – Vráble – Kalná nad Hronom – Levice,
- rešpektovať dopravnú infraštruktúru nadregionálnej úrovne – existujúce a potenciálne letisko pre medzinárodnú dopravu v Nitre – Janíkovce,
- rezervovať koridor pre výhľadovú trasu rýchlostnej cesty R8 na území mesta Nitra, koridor rýchlostnej cesty R8 v trase vedenej od napojenia na rýchlostnú cestu R1 západne od Nitry v polohe západne od cesty I/64,
- rezervovať koridor pre privádzač Selenec z rýchlostnej cesty R1 s prepojením do križovatky cesty I/65, I/64 a I/51, v trase cesty I/51 Nitra – Levice rezervovať koridor pre šírkové usporiadanie trasy na kategóriu C11,5/80 s obchvatom Veľkého Lapáša a Janíkoviec, rozšírenie cesty na území mesta Nitra,
- rezervovať koridor pre novú trasu cesty I/64 v úseku prietiah mestom Nitra – križovatka s rýchlostnou cestou R1 – Nové Zámky – Komárno mimo osídlenia v kategórii C11,5/80 s možnosťou dobudovania na štvorpruhovú cestu podľa nárastu dopravnej záťaže, na ceste I/64 rezervovať koridor pre obchvat obcí Čakajovce a Dražovce,
- cesta II/513 (Hlohovec) – Nitra, rezervovať koridor pre obchvat obce Rišňovce s napojením na novú trasu rýchlostnej cesty R8 na západnom okraji mesta Nitra s možnosťou preradenia na cestu I. triedy a kategóriu C11,5/80 a možnosťou jej postupného vybudovania podľa dopravného zaťaženia na 4-pruhovú komunikáciu,
- cesta II/562 Nitra – Trnovec nad Váhom, rezervovať koridor pre šírkové usporiadanie súčasnej cesty II/562 na C11,5/80 tak, aby prepojenie krajského sídla s okresným bolo na úrovni I. triedy a na území mesta mohla plniť funkciu privádzača na rýchlostnú cestu R1,
- zabezpečiť územnoplánovaciu prípravu a rezervovať územie pre výhľadové prebudovanie úrovňových priechodov (ako bodových nedostatkov) ciest I. a II. triedy so železničnou traťou na mimoúrovňové,
- vytvoriť územnotechnické podmienky pre elektrifikáciu a technickú modernizáciu trate 141 (Leopoldov) – Nitra – Kozárovce,
- rezervovať koridor pre výhľadové vybudovanie železničného prepojenia Nitra – Šaľa so zapojením na trať 130 v priestore Trnovca nad Váhom,
- vytvoriť územnotechnické podmienky a zabezpečiť územnoplánovaciu prípravu pre modernizáciu letiska Nitra – Janíkovce s jeho napojením na cestnú sieť,
- rezervovať priestor pre lokalizáciu a rozvoj terminálov kombinovanej dopravy v meste Nitra s možnosťou budovania logistických centier.

Zásady verejného technického vybavenia

v oblasti vodného hospodárstva:

- na úseku všeobecnej ochrany vôd vytvárať územnotechnické podmienky pre všestrannú ochranu vôd vrátane vodných ekosystémov a od vôd priamo závislých ekosystémov v krajine,
- na úseku odtokových pomerov v povodiach:
 - rešpektovať a zachovať v riešení všetky vodné prvky v krajine (sieť vodných tokov, vodných plôch, mokrade) a s nimi súvisiace biokoridory a biocentrá,
 - dodržiavať princíp zadržiavania vôd v území,

- navrhovať v rozvojových územiach technické opatrenia na odvádzanie vôd z povrchového odtoku na báze retencie (zadržania) v povodí, s vyústením takého množstva vôd do koncového recipienta, aké odtekalo pred urbanizáciou jednotlivých zastavaných plôch,
- zlepšovať vodohospodárske pomery na malých vodných tokoch a v povodí zásahmi smerujúcimi k stabilizácii pomerov v extrémnych situáciách tak povodňových, ako aj v období sucha,
- revitalizovať odstavené korytá, Starú Nitru a rameno Malú Nitru,
- podporovať výstavbu objektov protipovodňovej ochrany územia a nenavrhovať v inundačnom území tokov výstavbu a iné nevhodné aktivity,
- zabezpečovať na neupravených úsekoch tokov predovšetkým ochranu intravilánov miest a obcí, nadväzne komplexne riešiť odtokové pomery na vodných tokoch s dôrazom na odvedenie vnútorných vôd podľa Programu protipovodňovej ochrany SR v súlade s ekologickými limitmi využívania územia a ochrany prírody,
- na úseku verejných vodovodov:
 - chrániť v maximálnej možnej miere zdroje pitnej vody, rešpektovať vymedzené vodárenské zariadenia regionálneho významu, vrátane ich ochranných pásiem,
 - zvyšovať spoľahlivosť zásobovania pitnou vodou rozširovaním diverzifikácie zdrojov, využívaním vzájomného prepojenia zdrojov podzemnej a povrchovej vody a budovaním vodárenských dispečingov,
 - zabezpečovať územnú prípravu zdrojov vody tak, aby sa docielil súlad medzi predpokladaným nárastom obyvateľov a ostatných sídelných aktivít a rozvojom vodného hospodárstva, ochranou prírody a ekologickou stabilitou územia,
 - zabezpečovať integrovanú ochranu vodárenských zdrojov pre trvalo udržateľné využívanie zdrojov pitnej vody, rešpektovanie pásiem ochrany vodárenských zdrojov (pásma hygienickej ochrany),
 - zabezpečovať ochranu lokálnej, ako aj nadradenej vodárenskej infraštruktúry (ochranné pásma vodovodov, vodojemov, CS a pod.), v prípade možností aj s ponechaním manipulačných pásov,
 - rezervovať územie pre prívod vody Veľký Cetín – Nitra,
 - rezervovať územie pre rozšírenie skupinového vodovodu Nitra – Čab,
 - rezervovať územie pre prepojenie Ponitrianskeho skupinového vodovodu s diaľkovodom (Gabčíkovo – Jelka – Galanta) – Nitra,
- na úseku verejných kanalizácií:
 - preferovať v návrhu skupinové kanalizácie pre aglomerácie viacerých sídiel so spoločnou ČOV,
 - vymedziť územné rezervy plôch a koridorov pre kanalizačné stavby nadradeného významu,
 - zabezpečiť v návrhu odkanalizovanie miest a obcí delenou sústavou so zadržiavaním dažďových vôd v území,
 - zabezpečiť územnotechnické podmienky pre výstavbu a dobudovanie stokových sietí a výstavbu novej ČOV, prípadne rozšírenie, intenzifikáciu a obnovu existujúcej ČOV v meste Nitra,

v oblasti energetiky :

- rešpektovať existujúce koridory vedení 110kV a navrhované siete v existujúcich, či novo navrhovaných koridoroch, chrániť koridor pre realizáciu dvojlinky 2x 110 kV v súčasnom koridore Veľký Ďur – Nitra Čermáň, chrániť koridor pre vybudovanie vedenia 2x110 kV Duslo Šaľa – Nitra Čermáň,
- rešpektovať koridory medzištátnych plynovodov,
- rezervovať koridor pre trasu tepelného napájania SE, a.s. EMO o.z. Mochovce – Vráble – Nitra,
- utvárať priaznivé podmienky pre intenzívnejšie využívanie obnoviteľných a druhotných zdrojov energie ako lokálnych doplnkových zdrojov k systémovej energetike,
- obnoviteľné a druhotné zdroje energie situovať mimo zastavané a obytné zóny,

v oblasti telekomunikácií:

- rešpektovať jestvujúce trasy a ochranné pásma telekomunikačných vedení a zariadení a rešpektovať situovanie telekomunikačných a technologických objektov,

- akceptovať potrebu budovania telekomunikačnej infraštruktúry v nových rozvojových lokalitách, vytvárať územnotechnické podmienky pre rozširovanie mobilnej siete GSM a umožniť aj služby mobilnej siete tretej generácie – UMTS s vysokorýchlostnou dátovou sieťou.
- vytvárať územnotechnické podmienky pre budovanie prístupovej telekomunikačnej siete v optickom prevedení s maximálnym prístupom až k zákazníkovi,
- vytvárať územnotechnické podmienky pre rozširovanie rozsahu telekomunikačných služieb v pevnej aj mobilnej sieti.
- v oblasti odpadového hospodárstva uprednostňovať separovaný zber využiteľných zložiek s cieľom znížiť množstvo komunálneho odpadu, vypracovať a priebežne aktualizovať program odpadového hospodárstva.

Stavby vo verejnom záujme – verejnoprospešné stavby

V meste Nitra a v jeho oblasti sú definované stavby vo verejnom záujme ktoré je potrebné v rozvojových zámeroch mesta rešpektovať v tomto rozsahu:

v oblasti cestnej dopravy:

- rýchlostnú cestu R8 a jej zariadenia na území mesta Nitra,
- privádzač Selenec z rýchlostnej cesty R1 s prepojením do križovatky cesty I/65, I/64 a I/51
- cestu I/51 Nitra – Levice pre šírkové usporiadanie cesty na kategóriu C11,5/80 na území mesta Nitra a obchvat Veľkého Lapáša a Janíkoviec,
- cestu I/64 ako novú cestu v trase prietahu mestom Nitra s napojením na obchvat mestskej časti Dražovce a obce Čakajovce,
- cesta II/513 (Hlohovec) – Nitra s napojením na novú trasu rýchlostnej cesty R8,
- cesta II/562 Nitra – Trnovec nad Váhom pre šírkové usporiadanie súčasnej cesty II/562 na C11,5/80,
- homogenizácia ciest prvej triedy na kategóriu C11,5/80, ciest druhej triedy na kategóriu C9,5/80 a ciest tretej triedy na kategóriu C7,5/60,
- prebudovanie úrovňových priechodov (ako bodových nedostatkov) ciest I. a II. triedy so železničnými traťami na mimoúrovňové,

v oblasti železničnej dopravy:

- elektrifikácia a technická modernizácia trate 141 (Leopoldov) – Nitra – Kozárovce,

v oblasti leteckej dopravy: modernizácia letiska Nitra Janíkovce s jeho napojením na cestnú sieť,

v oblasti vodného hospodárstva:

- stavby spojené s revitalizáciou odstaveného koryta Starej Nitry,
- prepojenie Ponitrianskeho skupinového vodovodu s diaľkovodom (Gabčíkovo – Jelka – Galanta) – Nitra,
- prívod vody Veľký Cetín – Nitra,
- rozšírenie skupinového vodovodu Nitra – Čab,
- stavby kanalizácií (t.j. stokových sietí a čistiarne odpadových vôd) v oblasti mesta Nitra,

v oblasti energetiky:

- dvojlinka 2x 110 kV v trase Veľký Ďur – Nitra Čermáň v zmysle navrhovaného riešenia a podrobnejšej projektovej dokumentácie,
- dvojlinka 2x 110 kV v trase Duslo Šaľa – Nitra Čermáň v zmysle navrhovaného riešenia a podrobnejšej projektovej dokumentácie,
- tepelný napájač SE, a.s. EMO o.z. Mochovce – Vráble – Nitra.

Verejné priestranstvá

Manuál verejných priestranstiev pre mesto Nitra: v analytickej časti Nitra viditeľná hľadá charakter a súvislosti, kladie otázky a interpretuje prostredie Nitry. Nitru vidí pomocou výskumu a interpretácie zisteného vo väzbe na ostatné záväzné dokumenty mesta Nitra.

Osídlenie (zástavba):

- Kompozícia osídlenia: Historický magnetizmus hradu a jeho pahorku udáva priestorové rozloženie mesta. Všetky hlavné osi urbanistických celkov mesta i jeho budúceho rozvoja stémou hradu a pahorkov pracujú. Vzniká tak jedinečná identita osových priestranstiev a vizuálnej komunikácie s historickým centrom mesta Nitra.

- **Charakter osídlenia:** Formy alebo druhy zástavby chápeme ako jeden zo základov rôznorodosti mesta. Rôznorodosť druhov zástavby a ich foriem je pre mesto Nitra typická. Od historických dominant, rodinnú a vilovú zástavbu cez sídliská socialistického realizmu, skorej i neskorej moderny, postmoderny až po sídelnú kašu dnešnej suburbanizácie.
- **Morfológia osídlenia:** Výšková rozmanitosť budov i morfológie priestranstiev vytvára jedinečné situácie vo vzťahu k ich vyzneniu i bariéram pohybu v nich. Od strmých ulíc a drobných ciest pahorkov, po panelové domy v zložitom teréne, či pokrývka svahov rodinnými domami zrkadlí rozličnosť priestranstiev a týchto vzťahov. V rámci výšok zástavby je zrejmé, že prevažujú skôr nízkopodlažné objekty. Vyššie objekty sú dominantnými objektmi vybavenosti, historické dominanty a objekty panelových sídlisk vo vzťahu k svojim kompozíciám a ich orientácií na priestranstvá. Negatívnym javom sú veľkoplošné objekty hál výroby alebo obchodu, ktoré pri takomto objeme môžu meniť rôzne parametre prostredia (pohyb vzduchu, tepelné ostrovy a podobne), ktoré priamo ovplyvňujú priestranstvá.

Využitie (funkcia)

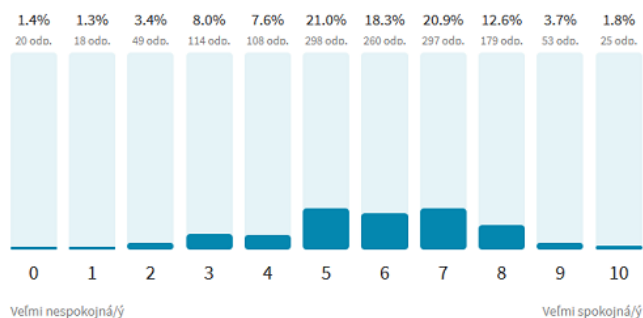
- **Kultúra a šport:** Kultúra sa koncentruje v centre mesta. Špecifikom športu je koncentrácia v ohybe Nitry a vhodné násobné využitie niektorých športovísk školských areálov.
- **Vzdelávanie a výchova:** Školstvo je rovnomerne rozmiestnené vďaka historickému systému okrskov panelových sídlisk. Unikátne je v tomto výsostné umiestnenie univerzity s jej priľahlým areálom na nábreží rieky Nitry.
- **Správa a zdravotníctvo:** Centrum správy sa nachádza v koncentrovanej polohe voči centru mesta vďaka pôvodne plánovanej, avšak iba čiastočne uskutočnenej prestavbe centra mesta s nadväzujúcimi komponovanými priestranstvami. Zdravotníctvo je primárne koncentrované do hlavného areálu fakultnej nemocnice v blízkosti Kalvárie. Vzdialenejšie skupiny lokalít disponujú aspoň základnou správou (pošta) so silnou orientáciou na historické priestranstvá, niekde však chýbajú kompletne.
- **Výroba a obchod:** Tieto funkcie sú dopĺňané veľkými nákupnými centrami, ktoré pri nevhodnom umiestnení môžu zruinovať blízku drobnú komerčnú vybavenosť. Výroba je potom sústredená v rámci Nitry do dominantných priemyselných parkov s vlastnou štruktúrou areálových priestranstiev. Jadrá tohto typu využitia sú lokality Priemyselný park Dražovce a lokality Dolné Krškany a Horné Krškany.

Ako to vidia obyvatelia mesta – názory a postoje obyvateľov mesta k danej problematike

Vybrané výstupy z participatívneho procesu tvorby podkladov na Zadanie nového územného plánu mesta Nitry.

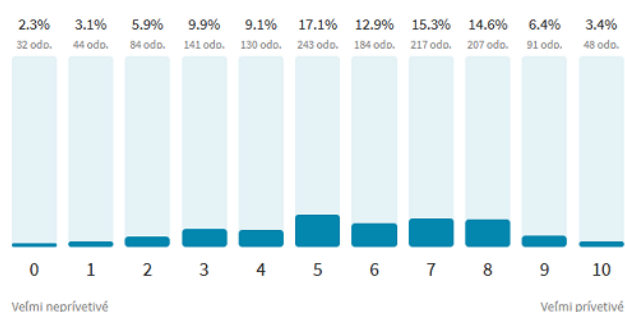
- Ako ste v tejto chvíli celkovo spokojná/-ý s mestom (chápeme všeob. ako celkové prostredie):

Priemerné hodnotenie 5.8

- Ako je podľa vás mesto Nitra v súčasnosti prívetivé pre chodcov a chodkyne?

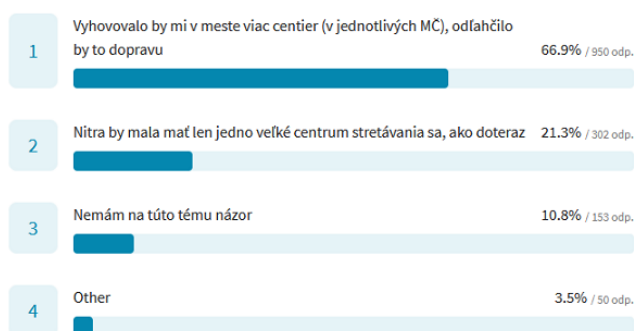
Priemerné hodnotenie 5.6

- Čo presne sa vám na meste páči a prečo?

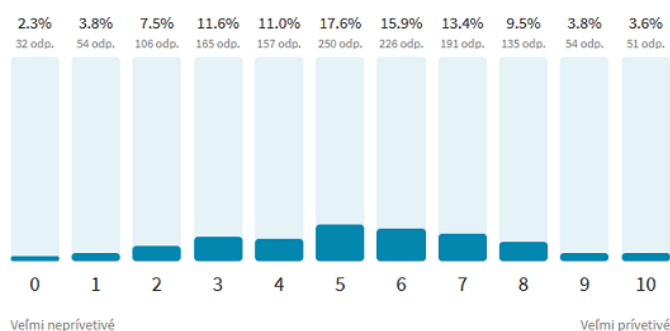

- Aká je vaša predstava centra / centier stretávania sa v meste?

- Ako je podľa vás mesto Nitra v súčasnosti prívetivé pre dopravu na bicykli?

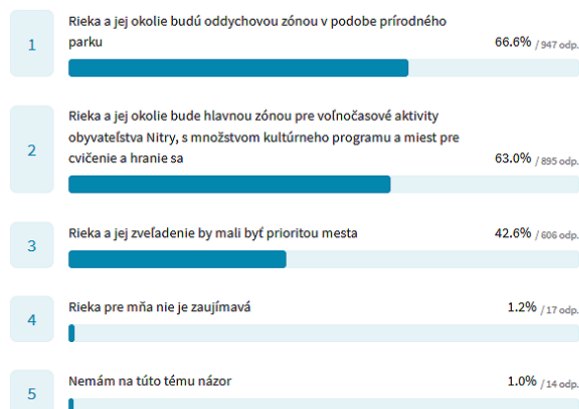
Priemerné hodnotenie 5.2

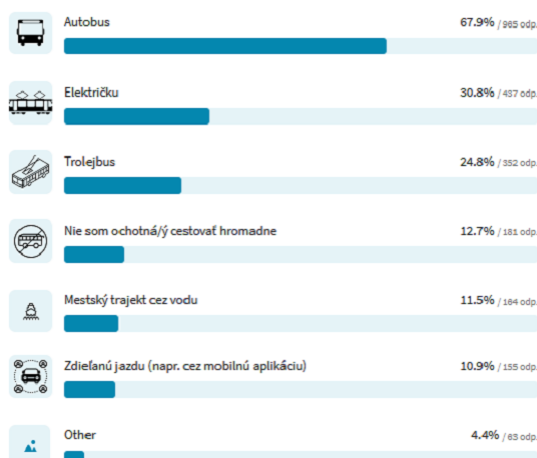
- Čo presne vám v meste ako celku chýba?

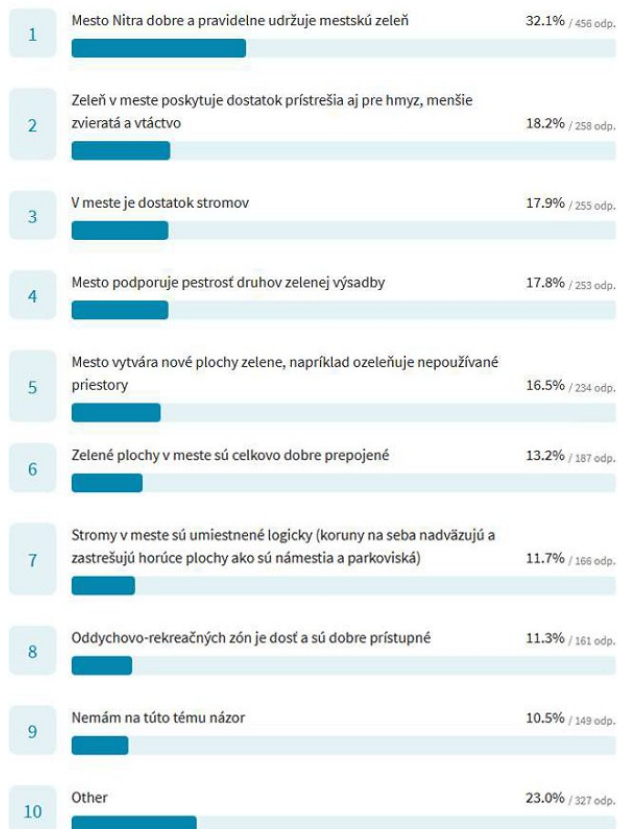
- Rieka Nitra je špecifickým a charakteristickým prvkom mesta. Ako by sa mala podľa vás definovať jej úloha pri rozvoji mesta v najbližších 10 rokoch?

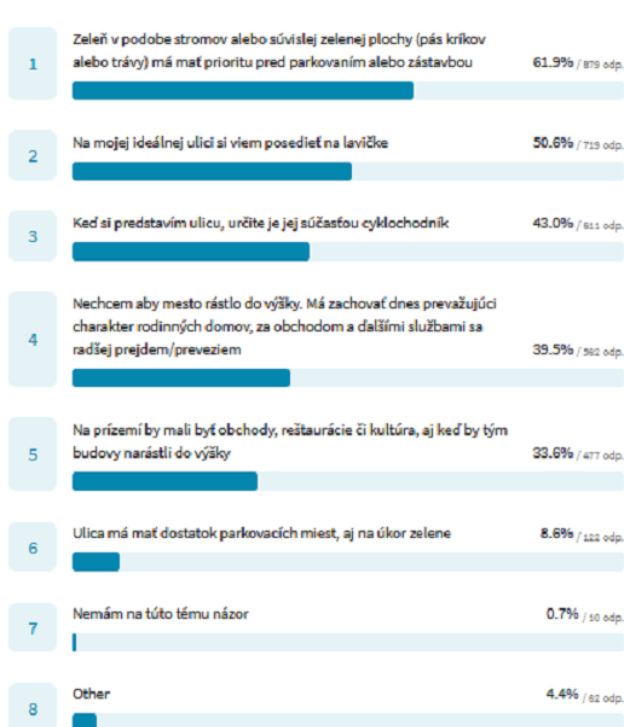
- A napokon, ak ste ochotná/-ý cestovať verejnou dopravou, ktorý spôsob preferujete?

- Čo sa týka zelene, čo v meste podľa vás momentálne dobre funguje a treba to posilniť?

- Aká je vaša predstava ideálnej ulice?

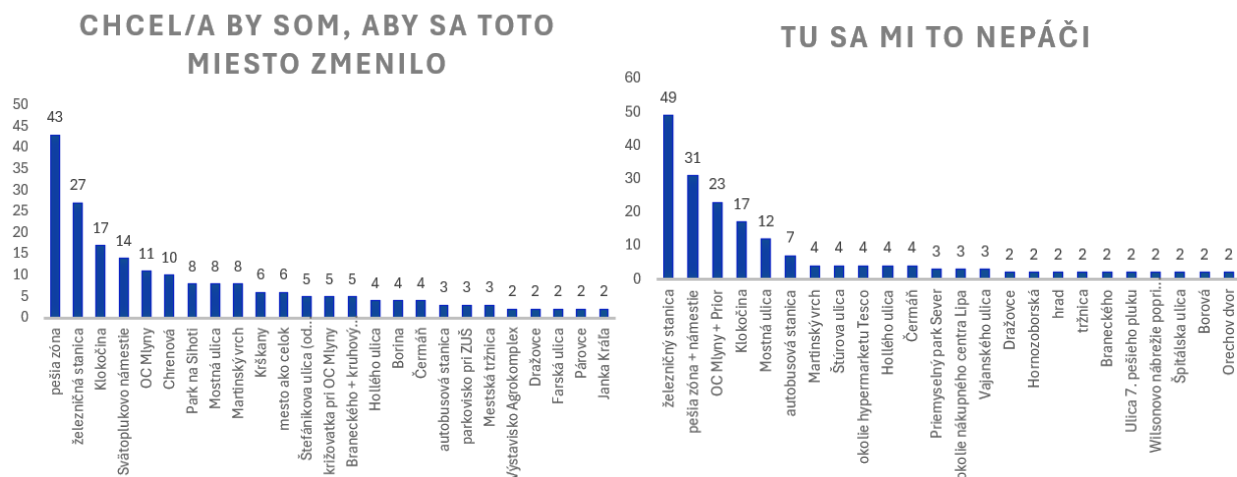

Zdroj: Správa PDCS z participatívneho procesu tvorby podkladov na zadanie nového územného plánu mesta Nitra (Bohdan Smieška, Anna Zemanová, PDCS, 12/2021)

V období 05-07/2024 sa realizoval aj **prieskum medzi občanmi mesta formou tzv. pocitovej mapy**. Pocitová mapa predstavuje dôležitý nástroj pre zachytenie názorov a pocitov obyvateľov vo vzťahu k jednotlivým miestam v meste. obrázku nižšie. Podrobne je prieskum vyhodnotený v samostatnej správe (Janíková, 2024). Zapojení obyvatelia pod 18 rokov, ale aj nad 18 rokov by si zhodne priali najviac zmeniť pešiu zónu a OC Mlyny, nasleduje hokejový štadión, kúpalisko, okolie rieky. Pre respondentov nad 18 je to opäť pešia zóna a Svätoplukovo námestie, Železničná stanica, sídlisko Klokočina, OC Mlyny.

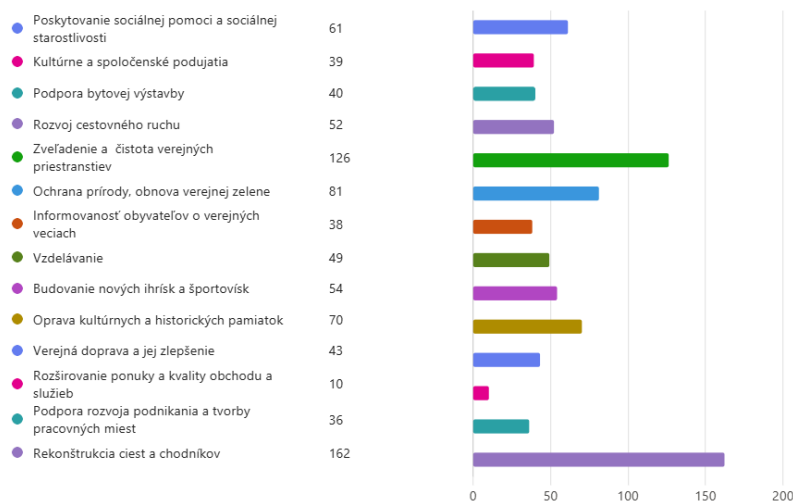
Respondenti na otázku „*Tu sa mi to nepáči*“ jednoznačne najviac označovali Železničnú stanicu. Respondenti ju označujú za nebezpečnú, zanedbanú, s množstvom opitých ľudí a celkovo ju zhodnotili ako „hanbu mesta“ a „železničná stanica v tomto stave nie je hodná krajského mesta“. Druhé miesto obsadila pešia zóna a námestie. Dôvody sú rovnaké ako pri potrebe zmeny a to: „priestor má veľmi zlú architektúru“, „námestie je mŕtve, potrebovalo by modernizáciu – vodné a zelené prvky“. Treba opraviť chátrajúce budovy, medzi ktoré patrí aj tzv. Mestský dom.

Divadlo je tiež „v žalostnom a odpudivom stave“. Celkovo tam „chýba tieň, dlažba je nebezpečná“. Občanom tiež prekáža veľa Rómov, opilcov a drogových závislých ľudí, ktorí so sebou prinášajú na miesto špinu a zlú hygienu. V týchto miestach by preferovali zákaz áut – akýchkoľvek.

Obr.: Picitová mapa k dokumentu PHRSR **Zdroj:** vlastné spracovanie OKaP (J. Janíková, 2024)

Počas dotazníkového prieskumu k príprave dokumentu PHRSR (10-12/2024) sa niektoré otázky priamo alebo nepriamo týkali aj oblasti urbanizmu. Uvádzame ich stručné vyhodnotenie podľa hodnotiacej správy (J. Janíková, OKaP 2025). Ukázalo sa, že napriek pomerne vysokej spokojnosti obyvateľov so životom v meste respondenti vnímajú negatívne súčasnú kvalitu verejných priestranstiev a ich čistotu. Na otázku „*Predstavte si, že máte možnosť rozhodovať o využití mestských finančných prostriedkov. Na čo by ste ich v Nitre prednostne využili?*“ odpovedalo 126 respondentov, že zveľadenie a čistota verejných priestranstiev je pre nich kľúčovou prioritou hneď na druhom mieste, po rekonštrukcii ciest a chodníkov. Medzi prioritné oblasti, do ktorých by malo mesto investovať finančné zdroje patrí oprava kultúrnych a historických pamiatok a budovanie nových ihrísk a športovísk.

Obr.: Dotazníkový prieskum k dokumentu PHRSR **Zdroj:** vlastné spracovanie OKaP (J. Janíková, 2025)

OBLASŤ ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

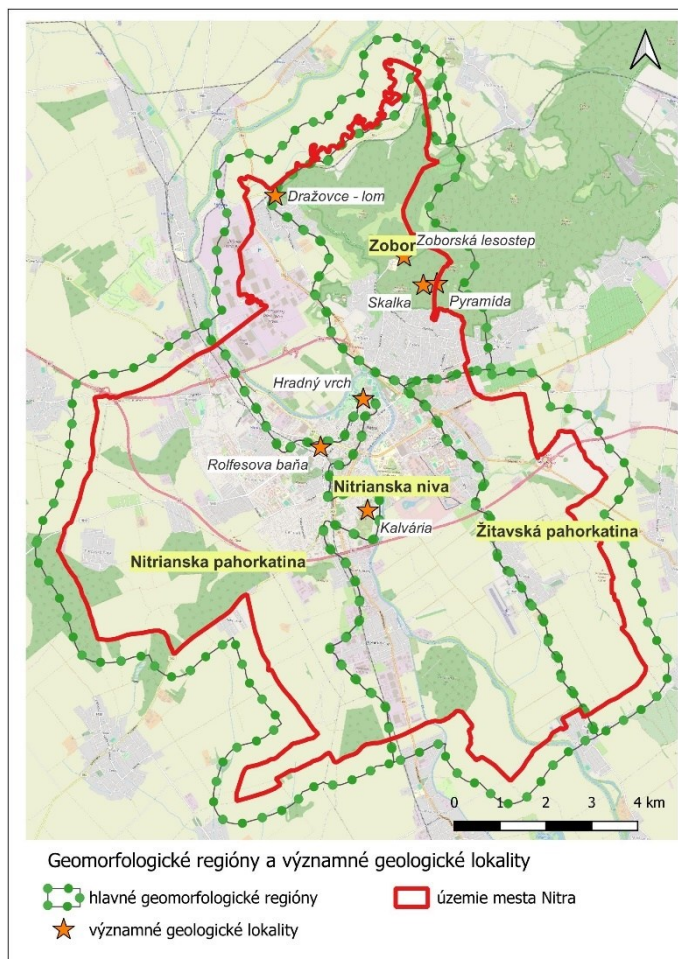
Analýza stavu pre rozvojovú oblasť životného prostredia v meste Nitra

Zdravé životné prostredie je dôležitým predpokladom kvality života občanov a udržateľného rozvoja obcí a regiónov. Preto by malo byť hodnotenie kvality životného prostredia a návrhy smerujúce k jeho zlepšeniu a efektívnemu manažmentu neoddeliteľnou súčasťou plánu hospodárskeho a sociálneho rozvoja – s cieľom zabezpečiť proporionalitu medzi uspokojovaním ľudských potrieb na jednej strane a prirodzenými podmienkami, potenciálmi a reálnym využívaním zdrojov krajiny na druhej strane.

Analýza súčasného stavu a trendov vývoja životného prostredia v meste Nitra je zostavená na základe aktualizácie hodnotenia ŽP mesta z r. 2003 v podkladovom dokumente pre územný plán mesta (*Mederly, Halada, Dobrucká 2003*) a publikácie *Pucherová a kol., 2006*. Legislatíva a kompetencie mesta v jednotlivých oblastiach boli aktualizované k stavu 1.1.2025. Nové údaje boli získané z verejne dostupných zdrojov organizácií rezortu životného prostredia (najmä SHMÚ, ŠOP SR, SAŽP), Štatistického úradu SR a z podkladov Mesta Nitra, Odboru životného prostredia.

Horninové prostredie a reliéf

Z hľadiska geologickej stavby a reliéfu je k.ú. Nitry charakteristické tým, že sa rozprestiera na kontakte dvoch rozdielnych geologických a geomorfologických štruktúr - tektonickej depresie Podunajskej panvy a klenbovitej hráste pohoria Tríbeč. Podľa geomorfologického členenia územia Slovenska patrí katastrálne územie mesta Nitry do dvoch geomorfologických celkov a viacerých podcelkov: celok Tríbeč – podcelok Zobor a celok Podunajská pahorkatina – podcelky Nitrianska pahorkatina (oddiely Zálužianska pahorkatina, Nitrianske vŕšky, Dolnonitrianska niva) a Žitavská pahorkatina.

Podľa regionálneho geologického členenia územia Západných Karpát a severných výbežkov Podunajskej panvy patrí územie do dvoch základných jednotiek – väčšina územia patrí do oblasti *Vnútrohorských panví a kotlín*, podoblasti *Podunajská panva*, okrsku *Trnavsko-dubnická panva* (podokrsky *Rišňovská priehlbina* a *Komjatická priehlbina*), menšia časť patrí do oblasti *Jadrových pohorí*, podoblasti *Tríbeč*, okrsku *Zoborská časť*.

Katastrálne územie je tvorené dvomi hlavnými stratigrafickými jednotkami – *neogénom Podunajskej pahorkatiny* a *tatrikom Tríbeča*. Na povrch však na väčšine územia vystupujú kvartérne sedimenty – fluviálne sedimenty na nive Nitry a jej prítokov, spraše a sprašové hliny v pahorkatinnom území a delúviá na pevných skalných horninách kryštalinika a mezozoika Tríbeča.

Obr.: Geomorfologické regióny a významné geologické lokality územia mesta Nitra

Nerastné bohatstvo je vlastníctvom štátu (čl.4 Ústavy SR). Predmetom ochrany sú výhradné ložiská (ložiská vyhradených nerastov, §6 banského zákona). V banskom zákone a jeho vykonávacej vyhláške sú na ochranu a využívanie (dobývanie) výhradných ložísk vymedzené základné kategórie: chránené ložiskové územie (CHLÚ, § 16) a dobývací priestor (DP, § 25).

V katastrálnom území mesta Nitra sa v súčasnosti nenachádzajú významné ložiská nerastných surovín. V okolí sa však nachádzajú viaceré významnejšie ložiská – ťažba niektorých má v súčasnosti vplyv na životné prostredie mesta, resp. ich existencia môže ovplyvniť územný rozvoj mesta. Ide najmä o ložiská nerudných surovín Žirany - Žibrica (ložisko vysokoperceného vápenca; v ťažbe); Pohranice - Kolíňany (ložisko stavebného kameňa, v ťažbe) a ložisko Žirany (stavebný kameň, v ťažbe). Evidované je aj ložisko zemného plynu Ivanka – Golianovo (v minulosti uvažované na ťažbu).

Oblasť Nitra je pomerne významná aj z hľadiska výskytu geologicky a geomorfologicky zaujímavých a cenných lokalít s nálezmi niektorých významných minerálov a nerastov. Väčšina lokalít sa nachádza v rámci CHKO Ponitrie s druhým stupňom ochrany, niektoré sa nachádzajú na území s vyšším stupňom ochrany, avšak časť lokalít nie je chránená. K najvýznamnejším lokalitám patria Dražovce (kameňolom); Svoradova jaskyňa; Skalka, Pyramída; Vápeník – jaskyňa pod Žibricou; Hradný vrch; Rolfesova baňa; Kalvária.

Mesto Nitra nemá dosah na kontrolu využívania surovinových zdrojov na svojom území, ani takúto kontrolu nevykonáva. Ochrana surovinových a abiotických zdrojov by mala byť zohľadnená v územnom pláne mesta. Priame zásahy do horninového prostredia a reliéfu môže mesto usmerňovať prostredníctvom územného a stavebného konania.

Klíma a ovzdušie

Katastrálne územie mesta Nitra patrí do veľmi teplej až teplej klimatickej oblasti (oblasť Podunajskej nížiny a okrajová časť pohoria Tríbeč). Charakterizované je teplou nížinnou klímou s dlhým až veľmi dlhým, teplým a suchým letom, krátkou, mierne teplou, suchou až veľmi suchou zimou s veľmi krátkym trvaním snehovej pokrývky. Vyššie polohy zoborskej skupiny Tríbeča patria do miernej teplej klimatickej oblasti, mierne vlhkej.

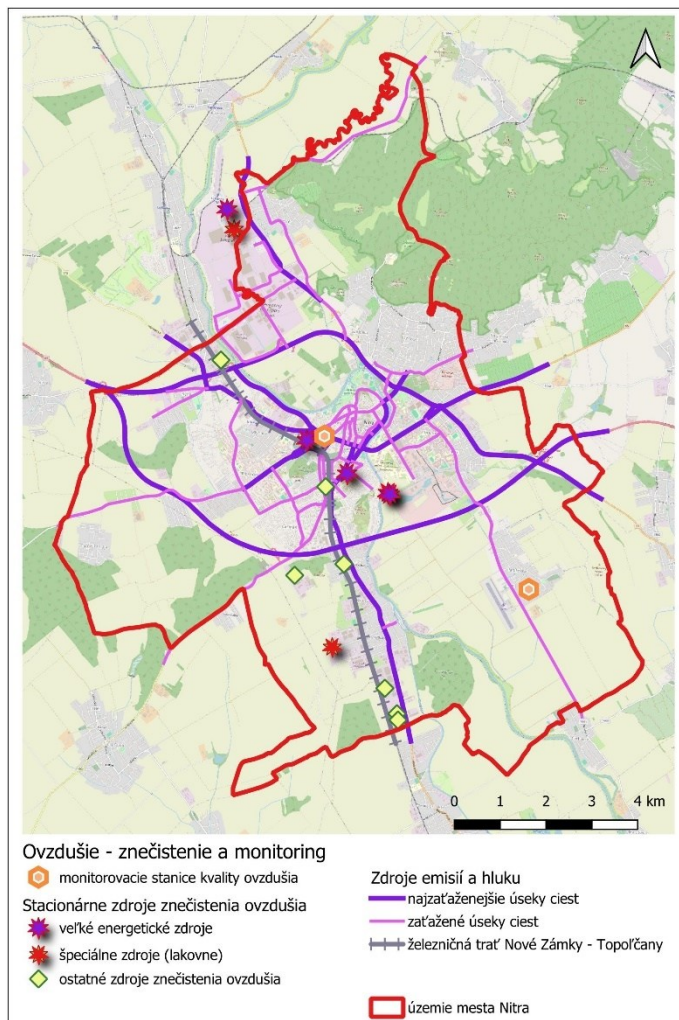
Podľa údajov SHMÚ, dlhodobá priemerná ročná teplota (1991-2020) v stanici Nitra je 10,8°C, pričom trend je jednoznačne rastúci a táto hodnota je o 0,4°C vyššia ako v období 1961-2010. Najteplejším mesiacom je júl (priemer 21,7°C), najchladnejším január (-0,5°C). Priemerné ročné zrážky v stanici Nitra sú 560 mm (1990-2020), pričom množstvo zrážok sa významnejšie nemení, avšak mení sa ich časové rozloženie – pribúdajú a predlžujú sa obdobia sucha a zároveň sú častejšie a intenzívnejšie príválové dažde.

Južné Slovensko vrátane regiónu Nitra je územím s vysokým stupňom citlivosti na dôsledky klimatickej zmeny – prejavujú sa najmä zvýrazňovaním extrémov (vysoké teploty, obdobia sucha, nárast príválových zrážok) a celkovo miernym nárastom priemerných teplôt a poklesom zrážkových úhrnov (vrátane snehovej pokrývky) a relatívnej vlhkosti vzduchu.

Na ochranu ovzdušia v SR sú v zákone o ovzduší a vykonávacích vyhláškach definované požiadavky na podmienky prevádzkovania zdrojov znečistenia ovzdušia a tzv. osobitná ochrana ovzdušia - opatrenia na obmedzenie znečisťovania ovzdušia, vypracovanie programov, integrovaných programov a akčných plánov, zriaďovanie smogových varovných a regulačných systémov. Ochrana ovzdušia v súčasnosti spočíva najmä v ochranných a regulačných opatreniach orgánov štátnej správy a v kontrole povinností prevádzkovateľov zdrojov znečistenia ovzdušia.

Oblasť Nitra nepatrí do osobitne vymedzenej oblasti riadenia kvality ovzdušia, priamo v meste sa nenachádzajú veľké zdroje znečistenia ovzdušia. Mesto môžeme zaradiť k územiám so stredným

znečistením ovzdušia - k zdrojom znečistenia patria najmä priemysel a doprava (v súčasnosti ubúda rozsah znečistenia z energetických zdrojov a pribúdajú zdroje znečistenia zo špeciálnej výroby a dopravy). K najvýznamnejším zdrojom znečistenia v okolí patria Calmit s.r.o. Žirany (výroba vápna a lom vápenca – významný producent tuhých znečisťujúcich látok a CO) a SPP, a.s. (Závod 04, Kompresorová stanica Ivanka pri Nitre – významný producent najmä oxidov dusíka a CO).

V súčasnosti sa na znečisťovaní ovzdušia v území podieľa najmä intenzívna automobilová doprava, ktorá je zdrojom emisií oxidov dusíka, prachových častíc s obsahom škodlivých látok (najmä Pb a Cd). Podľa výpočtov maximálne krátkodobé koncentrácie imisií NO_x z dopravy môžu presahovať limitné hodnoty na najviac zaťažených mestských komunikáciách a popri cestách I. a II. triedy. K zdrojom znečistenia evidovaným v emisnom systéme NEISS (SHMÚ) patria Jaguar Land Rover Slovakia s.r.o. (kotolňa, sušiaca pec a lakovňa), Nitrianska teplárenská spoločnosť, a.s. (kotolňa Párovce), OPM 2 SR, s.r.o. (centrálny tepelný zdroj), Mestská elektrárň Nitra, a.s. (kogeneračná elektrárň), AGRO TAMI, a.s. (kotolňa), RIBE Slovakia, a.s. (povrchová úprava kovov).

Obr.: Hlavné zdroje znečistenia a monitoring ovzdušia v území mesta Nitra

Mesto Nitra vykonáva činnosť špecifikovanú v uvedenom zákone prostredníctvom Odboru životného prostredia. Predovšetkým určuje *podmienky prevádzkovania malých zdrojov znečistenia*, kontroluje dodržiavanie povinností prevádzkovateľov, vydáva súhlas na povoľovanie stavieb malých zdrojov vrátane ich zmien a na ich užívanie, ako aj zmeny používaných palív a surovín a technologických zariadení, určuje rozsah a požiadavky vedenia prevádzkovej evidencie malých zdrojov, ukladá prevádzkovateľom opatrenia na nápravu, pokuty, môže nariadiť obmedzenie alebo zastavenie prevádzky malého zdroja. Táto činnosť je usmernená VZN č. 2/2024 o poplatkoch za znečistenie ovzdušia emisiami z malých zdrojov a VZN č. 7/2023 o poplatku za malý zdroj znečistenia. Mesto rieši aj problematiku osobitných činností, prejavujúcich sa prašnosťou, zápachom alebo dymom.

Akčný plán na zabezpečenie kvality ovzdušia pre k.ú. mesta Nitra a znečisťujúcu látku PM₁₀ vydal OÚ v Nitre Vyhláškou č. 1/2019. V prípade dosahovania limitných koncentrácií látky (50 µg/m³) alebo vzniku smogovej situácie musí mesto ako určený subjekt vykonávať krátkodobé opatrenia (upozorniť obyvateľov mesta a zabezpečiť čistenie a kropenie mestských komunikácií).

Voda a vodné zdroje

Katastrálne územie mesta Nitra patrí do povodia rieky Nitra, ktorú je možné v podmienkach Slovenska zaradiť medzi stredne veľké a menej vodnaté vodné toky. Celé územie je vlhovo deficitné, s nízkymi hodnotami odtokového koeficientu a špecifického odtoku z územia ($1\text{--}5 \text{ l.s}^{-1}.\text{km}^{-2}$). Plocha povodia Nitry je pod mestom Nitra (profil Čechynce) 2877 km^2 a dlhodobý priemerný prietok $17,2 \text{ m}^3.\text{s}^{-1}$. Najvyššie prietoky sú v marci a apríli, najnižšie prietoky sú v auguste až októbri. Okrem rieky Nitra preteká katastrálnym územím niekoľko menších vodných tokov – napríklad Dobrotka, Selenec, Malá Nitra, Cabajský potok.

Oblasť Nitry patrí do niekoľkých základných hydrogeologických celkov – kryštalinika a mezozoika južnej a strednej časti Tráveča, neogénu Nitrianskej pahorkatiny, neogénu Žitavskej pahorkatiny a kvartéru Nitry od mesta Nitra po Nové Zámky. Hydrogeologický rajón *Riečne náplavy Nitry* patrí medzi významné vodohospodárske oblasti - zásoby podzemných vôd v území sú viazané najmä na kvartérne fluviálne štrkopiesky nivy Nitry (priemerná výdatnosť vrtov $10\text{--}15 \text{ l.s}^{-1}$). Využiteľné zásoby podzemných vôd v celej oblasti Nitrianskej nivy boli stanovené na 710 l.s^{-1} .

Priamo v katastrálnom území mesta Nitra sa síce nachádza viacero **vodných zdrojov**, ich súčasné využívanie je však minimálne. Využívané sú pramene v Dražovciach (zdroj HG VIIA, výdatnosť 7 l.s^{-1}), Dolných Štitároch (zdroj HG Š1, výdatnosť 5 l.s^{-1}), lokálne využitie má prameň Svorad. Najväčšia koncentrácia vodných zdrojov je v oblasti Párovských Lúk (Horné lúky – v minulosti tu bolo prevádzkovaných 22 studní s priemerným odberom cca 150 l.s^{-1}) a Dvorčianskeho lesa (14 studní s priemerným odberom cca 85 l.s^{-1}). Dôsledkom zlej kvality vody v území a vodohospodárskej politiky a koncepcie orientovanej na využívanie veľkých vodných zdrojov je, že obyvatelia mesta sú zásobovaní pitnou vodou zo vzdialených zdrojov (Jelka, Bánovce, v budúcnosti aj Gabčíkovo). Miestne vodné zdroje nivy Nitry boli využívané asi do r. 1980, pásma hygienickej ochrany týchto vodných zdrojov boli zrušené.

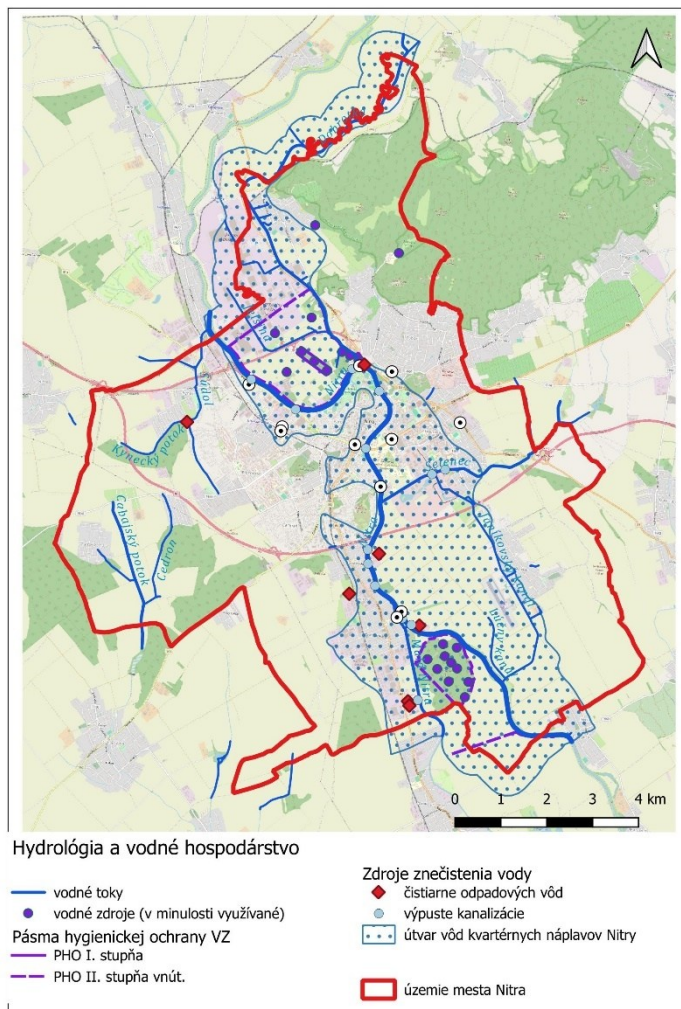
*Vodné bohatstvo (podzemné vody, prírodné liečivé zdroje a vodné toky) je vo vlastníctve štátu (článok 4 Ústavy SR). V zmysle vodného zákona (č. 364/2004 Z. z.) sa **ochrana vodných zdrojov** chápe ako integrovaná ochrana kvality a kvantity podzemných a povrchových vôd vrátane prírodných liečivých a minerálnych vôd. Okrem všeobecnej ochrany vôd a vodných zdrojov sú ustanovené **chránené vodohospodárske oblasti** (CHVO – oblasti s prirodzenými akumuláciami povrchových a podzemných vôd), **významné vodohospodárske oblasti** (26 sledovaných oblastí s významnými zásobami podzemných vôd). **Sprísnená špeciálna ochrana** sa realizuje formou ochranných pásiem vodárenských zdrojov (PHO), stanovením vodárenských tokov a vodohospodársky významných vodných tokov. Ukazovatele a kvalita pitných vôd sa vyhodnocujú podľa ustanovení Vyhlášky MZ SR č. 91/2023 Z.z., kvalitatívne parametre povrchových vôd určuje Nariadenie vlády SR č. 269/2010.*

V katastrálnom území mesta Nitra sa nenachádzajú vodárenské toky, vodohospodársky významné toky ani minerálne a prírodné liečivé vody. Okolie mesta je možno označiť za zraniteľnú oblasť v zmysle vodného zákona – sú to poľnohospodársky využívané územia, z ktorých otekajú vody zo zrážok do povrchových vôd alebo vsakujú do podzemných vôd, v ktorých je koncentrácia dusičnanov vyššia ako 50 mg.l^{-1} alebo sa môže v blízkej budúcnosti prekročiť (§ 30 vodného zákona).

Kvalita vody v rieke Nitra je dlhodobo problematická. Nitra patrí k **najviac znečisteným vodným tokom** na území Slovenska – vo väčšine ukazovateľov je zaradená k silno a veľmi silno znečistenej vode. Priamy vplyv na kvalitu vôd má vypúšťanie odpadových vôd do vodných tokov - pôvodcami odpadových vôd sú najmä priemysel a komunálna sféra (kanalizačné systémy miest a obcí). Najvýznamnejším producentom odpadových vôd na území mesta je ZVS a.s. Nitra, ktorá prostredníctvom ČOV v Dolných Krškanoch vypúšťa ročne do rieky viac ako 13 mil. m^3 odpadových vôd. ČOV je v prevádzke od r. 2007, s kapacitou 240-tisíc ekvivalentných

obyvateľov. Moderná technológia by mala zabezpečiť dodržiavanie stanovených bilančných hodnôt pre hlavné ukazovatele kvality vody (BSK₅, CHSK_{Cr}, NL, NEL, N-NH₄⁺ a iné). V r. 2022-23 bola realizovaná čiastočná rekonštrukcia ČOV.

Kvalitu povrchových vôd dlhodobo sleduje SHMÚ - na rieke Nitra sú monitorované miesta v Nitrianskej Strede a Čechynciach. Monitoring sa zameriava na všeobecné ukazovatele všeobecné ukazovatele (časť A), nesyntetické látky (B), syntetické látky (C) a hydrobiologické a mikrobiologické ukazovatele (E). V r. 2023 pre miesto Čechynce nevyhovovali základné ukazovatele BSK₅, N-NO₂, P_{celk}; v norme boli ukazovatele E. Z menších vodných tokov v okolí sú sledované základné ukazovatele pre Perkovský potok v Čakajovciach a Kadaň v Malom Lapáši – väčšina ukazovateľov nespĺňa stanovené kvalitatívne parametre (SHMÚ, 2024).

Kvalita podzemných vôd v oblasti Nitry takisto nie je dobrá. V rámci PHO vodných zdrojov na nive rieky Nitra v oblasti Párovských Lúk a Dvorčianskeho lesa sledoval kvalitatívne parametre vôd ZsVaK, v minulosti (90-te roky) bola väčšina vzoriek vyhodnotená ako závadná pre pitné účely, pričom boli zistené najmä nadlimitné hodnoty ukazovateľov NH₄, Mn, Fe, HPO₄, NO₂, NO₃, SO₄, Cl, ako aj vysoká mineralizácia. Aj z hľadiska hygienicko – epidemiologického boli podzemné vody hodnotené v mnohých prípadoch ako nevhodné. V súčasnosti vyhodnocuje kvalitu podzemných vôd SHMÚ a vyhodnocuje ju pre tzv. útvary podzemných vôd – pre oblasť Nitry je dôležitý útvar *SK1000400P Medzizrnové podzemné vody kvartérnych náplavov dolného toku Váhu, Nitry a ich prítokov*, v ktorom sú sledované lokality Čakajovce, Dolné Krškany a Ivanka pri Nitre.

Obr.: Hydrológia (vodné zdroje a ich ochrana) a znečistenie vody v území mesta Nitry

Správa SHMÚ pre rok 2023 konštatuje, že nepriaznivé oxido–redukčné pomery útvaru vôd sa odrážajú v častom prekročení limitných hodnôt Mn a celkového Fe, k prekročeniam limitných hodnôt dochádza aj pri dusíkatých látkach - NH₄⁺ a NO₃⁻, aj pri SO₄²⁻. Okrem nich boli namerané nadlimitné koncentrácie TOC, CHSK_{Mn} a Cl⁻, v D. Krškanoch boli zistené aj zvýšené (nad požadovovou hodnotou) hodnoty organických látok (fenantrén, naftalén, prometryn, toluén). Oblasť tak patrí k znečisteným častiam Slovenska, je pomerne výrazne priemyselne zaťažovaná, vplyv antropogénneho znečistenia na podzemné vody kvartérnych náplavov dokumentuje prítomnosť širokej škály špecifických organických látok (SHMÚ, 2024). Nepriaznivý vplyv na kvalitu podzemných vôd má predovšetkým silno znečistená rieka Nitra, poľnohospodárske a priemyselné závody produkujúce odpadové a emisné látky, ako aj komunálne znečistenie (nedobudovaná kanalizácia najmä v okrajových častiach mesta, hnojenie a chemizácia v záhradách). Kvalita vody v známych a v minulosti využívaných zoborských „studničkách“

(pramene Svoradov, Pivoňková, Kláštorská, Šindolka, Buganka, Martinská) je už dlhodobo nevyhovujúca a voda z nich nie je vhodná na pitie (vysoké hodnoty dusičnanov, koliformných baktérií, črevných enterokokov a *Escherichia coli*).

Mesto Nitra v oblasti ochrany vôd vykonáva najmä činnosť určenú v § 59 vodného zákona, zároveň zabezpečuje podmienky na zásobovanie obyvateľov pitnou vodou a odvádzanie odpadových vôd kanalizáciou (v zmysle § 36 zákona o verejných vodovodoch a kanalizáciách). V prípade využívania vôd ide najmä o malé odbery povrchových a podzemných vôd pre obyvateľstvo a malé vodné stavby, v prípade vodovodov a kanalizácií o povoľovanie malých stavieb a kontrolnú činnosť. Mesto má v kompetencii aj kontrolu kvality vody v prameňoch v mestskej časti Zobor.

Dodávku pitnej vody organizáciám a obyvateľom a odkanalizovanie územia vykonáva *Západoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s.* so sídlom v Nitre na podnikateľskom základe. Mesto má len obmedzený dosah na tieto činnosti (je 9,54% akcionárom a priamo nekontroluje kvalitu služieb), na druhej strane je však priamo zodpovedné za budovanie technickej infraštruktúry na svojom území (budovanie vodovodov, kanalizácie a ČOV).

Kontrola kvality vody, vodných zdrojov, ako aj vody dodávanej do domácností je mimo kompetencií mesta (vykonávajú ju správca vodných zdrojov a sietí, ako aj Regionálny úrad verejného zdravotníctva).

Potreba zabezpečenia dodávok pitnej vody a budovania kanalizácie a ČOV je špecifikovaná v územnoplánovacej dokumentácii a rozpracovaná je formou projektovej prípravy stavieb.

Pôda, pôdne zdroje a využívanie pôdy

Pôdny kryt územia mesta Nitry je podmienený vlastnosťami abiotických prírodných faktorov, avšak je modifikovaný činnosťou človeka. Z *lesných pôd* v oblasti Zoborských vrchov prevládajú kambizeme a rendziny (väčšinou plytké až stredne hlboké, piesočnato-hlinité, s vyšším obsahom skeletu). V *poľnohospodársky využívanom* pahorkatinnom území prevládajú kvalitné hlboké hlinité hnedozeme modálne až pseudoglejové, čiastočne aj černozeme modálne, na nive Nitry dominujú fluvizeme modálne a fluvizeme glejové, hlboké, ílovito-hlinité. Pôdy *zastavaného územia* mesta patria k antrozemiám (plochy bez súvislej pôdnej pokrývky) a kultizemiám (záhradné, vinohradnícke a rigolované pôdy).

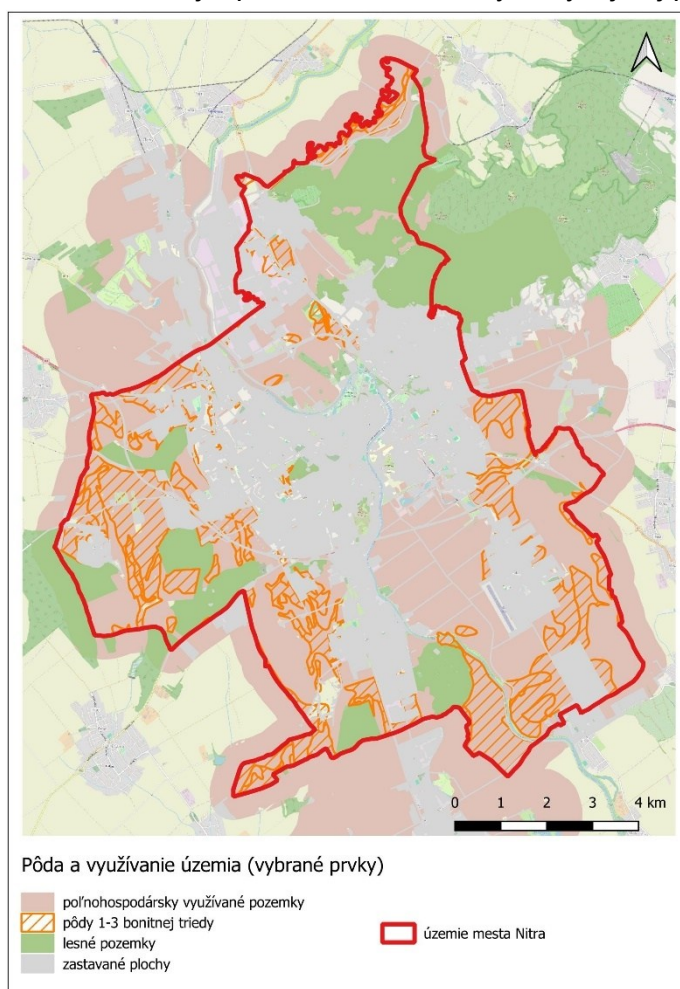
V súčasnosti (k 1. 1. 2024) podľa údajov ŠÚ SR zaberá v rámci k. ú. mesta Nitra poľnohospodársky pôdny fond 55,4% výmery (5 568 ha), lesy zaberajú 13,7 % (1 379 ha), vodné plochy 1,6% (164 ha). Zastavané plochy zaberajú 19,2 % výmery (1 928 ha) a ostatné plochy 10,0 % (1 009 ha). Vysoký podiel neproduktívnych plôch (takmer jedna tretina územia) je odrazom značnej urbanizácie katastra mesta. Dokumentuje to aj podiel poľnohospodárskej pôdy na 1 obyvateľa, ktorý je menší ako 0,1 ha (0,07). Navyše, za obdobie 20 rokov poklesla výmera poľnohospodárskej pôdy o 575 ha (5,7 % výmery územia) a naopak, výmera zastavanej a ostatnej plochy vzrástla o 581 ha (5,8 % výmery). Ročne tak od roku 2003 pribúda priemerne 29 ha zastavaných a neplodných plôch na úkor poľnohospodárskej pôdy.

Jednou z najvýznamnejších funkcií pôdy ako prírodného zdroja je jej produkčná schopnosť (úrodnosť, bonita), ktorá je využívaná najmä v poľnohospodárstve a lesnom hospodárstve. Najproduktívnejšími poľnohospodárskymi pôdami v území sú stredne ťažké až ťažké hlboké čiernice modálne a černozeme čiernicové, vyskytujú sa však len na malej ploche (4,4 % PPF). Veľkú plochu zaberajú najmä vysokoprodukčné až produkčné orné pôdy (spolu až 90,8 % plochy PPF), medzi ktorými dominujú hnedozeme (modálne a erodované subtypy) a fluvizeme (modálne a glejové subtypy).

Racionálne využívanie a ochrana pôdy sú v SR ustanovené zákonom o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy (220/2004 Z.z.). Hlavným cieľom je ochrana vlastností a funkcií pôdy a zabezpečenie jej trvalo udržateľného obhospodarovania a poľnohospodárskeho využívania.

Z hľadiska kvality je poľnohospodárska pôda rozdelená do 9 skupín, pričom **chránená je poľnohospodárska pôda prvej až štvrtej kvalitatívnej skupiny**. Použitie poľnohospodárskej pôdy na nepoľnohospodárske účely trvalého alebo dočasného charakteru je spojené s povinnosťou ochrany pôdy (najmä skrývka humusového horizontu, jeho ošetrovanie, príp. spätná rekultivácia pôdy). **Ochranu lesnej pôdy rieši zákon o lesoch a zákon o hospodárení v lesoch a štátnej správe lesného hospodárstva - uplatňujú sa tu aj odvody za vyňatie lesných pozemkov z LPF.**

Za chránené pôdy na území mesta Nitra je vhodné považovať kvalitatívne tri najlepšie skupiny pôdy -BPEJ zaradené do 1.-3. odvodovej skupiny. Patria sem čiernice modálne, černozeme čiernicové, černozeme modálne, časť hnedozemí modálnych, fluvizemí modálnych a fluvizemí glejových. V súčasnosti zaberajú približne 1900 ha (viac ako 30 % poľnohospodárskej pôdy). Plochy produkčného pôdneho fondu sa nachádzajú najmä na Nitrianskej pahorkatine (veľké plochy pôdneho fondu v celej západnej časti územia), na časti nivy a terás rieky Nitra (jv. od Dolných Krškán, v oblasti Dražoviec a Šindolky) a čiastočne aj na Žitavskej pahorkatine (východne od Chrenovej, južne od Janíkoviec). Problémom je, že výmera produkčných pôd sa neustále znižuje, pretože trvalé zábery sa týkajú aj pôd s vysokou bonitou.

Oblasť mesta Nitry sa z hľadiska kontaminácie pôd nachádza v území s nízkym obsahom rizikových látok, ktoré sú sledované v celoštátnom monitoringu pôd (VÚPOP, 2024). Obsah väčšiny rizikových látok – Cd, Pb, Cr, Ni, Pb, Cu, Zn – je hlboko pod hygienickými limitmi. Arzén sa taktiež v prevažnej časti pôd vyskytuje pod hygienickým limitom alebo ho len mierne prekračuje.

Najvýznamnejšou formou fyzikálnej deštrukcie pôdy na území SR je erózia pôdy. *Vodná erózia* je viazaná je najmä na poľnohospodársky pôdny fond – v oblasti Nitry sú to intenzívne využívané pahorkatinné a podhorské polohy so strmšími svahmi využívanými ako orná pôda. Prejavy veternej erózie sú v katastri Nitry minimálne.

Obr.: Pôda a využívanie územia mesta Nitry

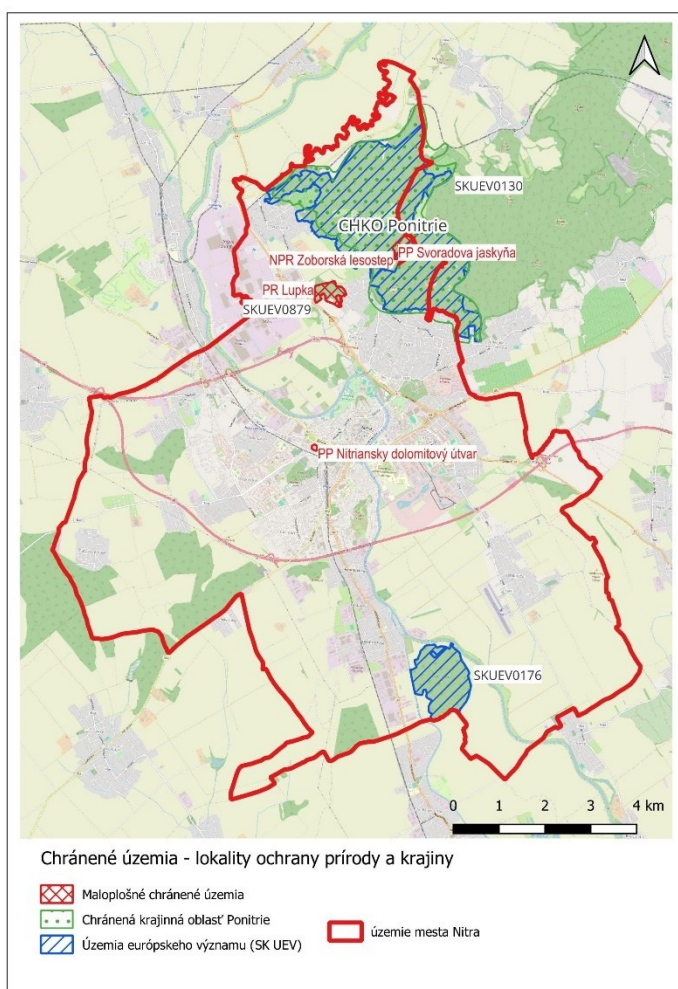
Mesto Nitra nemá priamy dosah na kontrolu využívania pôdy a jej ochranu mimo svojich pozemkov. Praktická ochrana pôdneho fondu sa doteraz obmedzovala najmä na stanovenie odvodov za zábery poľnohospodárskej pôdy príslušným orgánom (tieto sú však od 1. 5. 2004 zrušené), opatrenia na ochranu mimoprodukčných funkcií pôdy sa zatiaľ uplatňujú nedostatočne resp. prakticky sa neuplatňujú. Určité kompetencie má mesto pri *zápise do evidencie samostatne hospodáriacich roľníkov* (v r. 2024 zapísaných 5 SHR), *povoľovaní predaja poľnohospodárskych*

prebytkov na tržniciach na území mesta, vydávaní potvrdení o vlastníctve pôdy na území mesta a pri vydávaní rybárskych lístkov (za rok 2024 vydaných 603 rybárskych lístkov).

Biota a biodiverzita, ochrana prírody a krajiny

Katastrálne územie mesta Nitry leží na hranici dvoch fyto geografických oblastí – panónskej (Podunajská nížina) a karpatskej (Tríbeč). Táto poloha má výrazný vplyv na zloženie **flóry**.

Reálna vegetácia sa v pohorí Tríbeč do značnej miery blíži rekonštruovanej a prevládajú tu pôvodné druhy lesných spoločenstiev. Flóra Zoborskej skupiny Tríbeča je mimoriadne druhovo bohatá (Svobodová, Řehořek, mscr. uvádzajú výskyt 761 druhov vyšších rastlín). Územie je významné aj z hľadiska vzácnosti a ohrozenosti flóry. Viacero druhov dosahuje v záujmovom území západnú alebo severnú hranicu svojho areálu, dva druhy majú v Zoborskej skupine jediné miesto výskytu na území Slovenska - *Lathyrus venetus* a *Galium parisiense* ssp. *anglicum*, jeden taxón (*Thlaspi jankae*) je slovenským endemitom. V nižších častiach pohoria a najmä v nížinnej časti je vegetácia výrazne zmenená človekom – prevažujú poľnohospodárske a urbanizované plochy so sekundárnou vegetáciou.

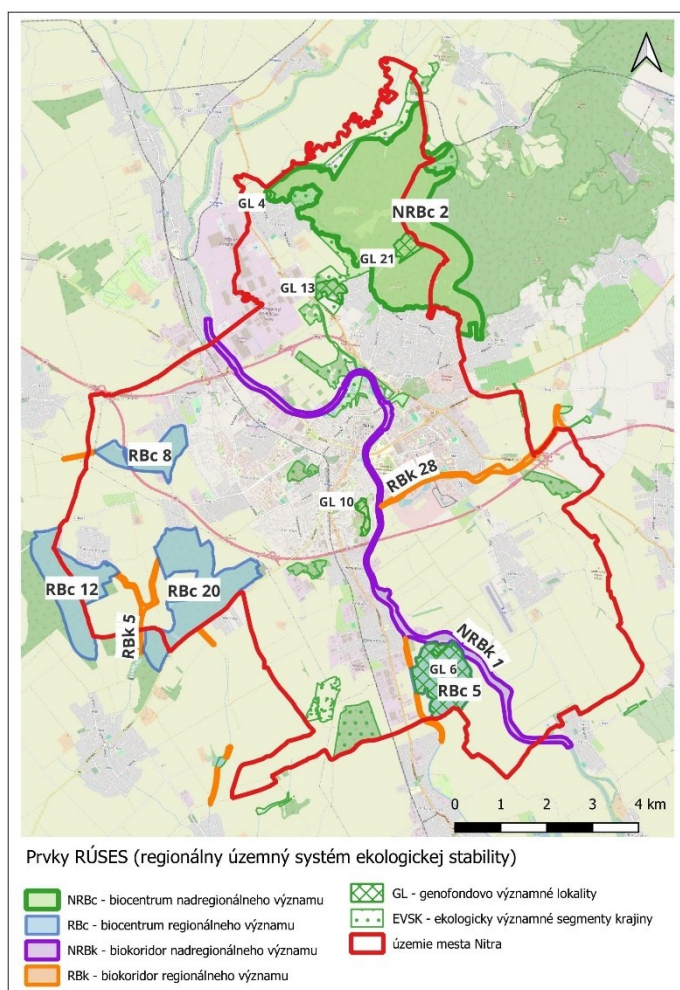
Z hľadiska **fauny** patrí záujmové územie, najmä jeho časť ležiaca v pohorí Tríbeč k hodnotným územiám. Zo zoogeografického hľadiska je územie významným spojovacím článkom medzi panónskou a karpatskou faunou, čo je dôsledkom druhovej rozmanitosti živočíchov. V pohorí prevládajú živočíšne spoločenstvá listnatých lesov. Významné sú slnečné vápencové strány, na ktoré sa viažu xerotermofilné živočíšne spoločenstvá, v ktorých sa vyskytujú vzácne a chránené druhy, najmä v cenózach bezstavovcov. Zaujímavé druhy živočíchov sa vyskytujú aj v intraviláne mesta. Popri synantropizovaných druhoch vtákov môžeme registrovať napr. aj výskyt dravcov a netopierov.

Obr.: Záujmy ochrany prírody a krajiny v území mesta Nitry

Územie mesta je možno z hľadiska rozsahu a intenzity poškodenia a ohrozenia bioty rozdeliť na dve časti – prevažne zalesnenú oblasť Tríbeča a prevažne intenzívne využívané územie podhoria a nížiny. V južnej časti pohoria Tríbeč sú hlavnými ľudskými aktivitami lesné hospodárstvo a rekreácia. Lesy v tejto časti územia majú prevažne prirodzené drevinové zloženie, značná časť je zaradená do kategórie ochranných alebo účelových lesov, preto intenzita vplyvov na lesné porasty je relatívne nižšia. Intenzívna rekreácia je zdrojom poškodenia biotopov najmä v okolí turistických a cyklistických chodníkov a v oblasti Pyramídy, Zoborskej lesostepi,

Pliešok. V nížinnej časti územia boli a sú vplyvy ľudskej činnosti na biotu podstatne intenzívnejšie a rozsiahlejšie. Prevažná časť územia bola premenená na poľnohospodárske pozemky (predovšetkým ornú pôdu) alebo urbanizované plochy. Väčšina pôvodných druhov rastlín a živočíchov tým z tejto časti územia buď vymizla úplne alebo bola obmedzená na relatívne nepoškodené zvyšky prírody blízkych biotopov. Druhotné stanovištia boli osídlené najmä synantropnými druhmi.

Ochranu bioty, biodiverzity a krajiny v SR ustanovuje **Zákon o ochrane prírody a krajiny č. 543/2002 Z.z.** Určené sú v ňom podmienky všeobecnej i osobitnej ochrany prírody a krajiny. Definovaná je územná ochrana (osobitná ochrana území v II.-V. stupni ochrany), druhová ochrana (rastliny, živočchy, nerasty a skameneliny), ochrana drevín a významných stromov, a hlavné dokumentácie ochrany prírody a krajiny (na miestnej úrovni sú dôležité Dokument miestneho územného systému ekologickej stability a Dokument starostlivosti o dreviny).

V k.ú. mesta Nitra sa nachádzajú viaceré oblasti a lokality chránené v zmysle uvedeného zákona. Severná časť územia patrí do Chránenej krajinskej oblasti Ponitrie, nachádzajú sa tu aj maloplošné chránené územia (NPR Zoborská lesostep, PR Lupka). Do chránených území európskeho významu (sieť NATURA 2000) patria ÚEV Zobor, Lupka a Dvorčiansky les. Tieto územia predstavujú významné jadro biocentra nadregionálneho významu a sú súčasťou najvýznamnejšieho prírodného dedičstva štátu. Pri ochrane prírody a krajiny je dôležité, že zákon o ochrane prírody a krajiny dáva pomerne rozsiahle právomoci obciam a umožňuje vyhlásenie zvláštnych kategórií chránených území prírody v rámci ich katastrálnych území. Správu chránených území vykonáva Štátna ochrana prírody SR, pracovisko Správa CHKO Ponitrie.

Obr.: Regionálny územný systém ekologickej stability (spracované podľa Kočícký a kol., 2020)

V území sú vymedzené aj iné významné krajinné prvky, ktoré majú čiastočnú legislatívnu ochranu - biocentrá, biokoridory a genofondovo významné lokality. V dokumentácii dokumentu Regionálneho ÚSES okresu Nitra (Kočícký, D. a kol., 2020) bolo vymedzené biocentrum nadregionálneho významu (NRBc 2 Zoborské vrchy) a biokoridor nadregionálneho významu (NRBk1 Rieka Nitra), biocentrá regionálneho významu (RBc 5 Dvorčiansky les, RBc 8 Kynecký les, RBc 12 Biskupský háj, RBc 20 Veľký cerový háj), biokoridory regionálneho významu (RBk 4 Cabajský potok, RBk 5 Cedroň, RBk 21 Malá Nitra, RBk 28 Selenec). MÚSES z r. 1995 vymedzil aj prvky miestneho významu - 15 biocentier, 4 navrhované biocentrá, 12 biokoridorov a 4 navrhované biokoridory. K ostatným významným krajinným prvkom je potrebné zaradiť

tzv. genofondovo významné lokality, ktoré boli v dokumentoch ÚSES vymedzené (GL4 Dražovský kopec, GL6 Dvorčiansky les, GL10 Kalvária, GL13 Lupka, GL21 Zoborská lesostep).

Ochrana lesných zdrojov je zabezpečená v zmysle Zákona o lesoch č. 326/2005 Z. z. prostredníctvom hospodárenia v zmysle plánov starostlivosti o les, ktoré určujú spôsob ťažby, výchovy a obnovy porastov. Bežné hospodárenie sa realizuje v kategórii hospodárskych lesov, ochranu mimoprodukčných funkcií lesa zabezpečujú vyčlenené kategórie lesov, a to ochranných lesov a lesov osobitého určenia.

V k.ú. mesta Nitra zaberajú ochranné lesy a lesy osobitého určenia väčšinu výmery lesného pôdneho fondu v oblasti Zobora. Tieto kategórie lesov vyžadujú osobitný režim hospodárenia, ktorý by mal byť v súlade s ich určenou funkciou.

Mesto Nitra priamo vykonáva v oblasti ochrany prírody a krajiny, ako aj bioty a biodiverzity najmä činnosť určenú v § 69 zákona o ochrane prírody a krajiny (povoľovanie výrubov drevín, určenie podmienok výrubov, náhradná výsadba, kontrolná činnosť, obstarávanie dokumentácie MÚSES). Okrem toho vykonáva starostlivosť o mestskú zeleň a správu mestských lesov.

Vo vlastníctve Mesta Nitra sú tri lesné porasty v lesnom celku Nitra (JPRL porasty 51, 53,54a), ktoré sú v oblasti Boriny a Kalvárie. Obhospodarované sú odborným lesným hospodárom (Ing. Ivan Ťapušík) podľa programu starostlivosti o les (PSL) na roky 2024-2033.

Hlavnou činnosťou je spravovať lesné porasty v majetku mesta (vykonávať na tomto majetku zakladanie, pestovanie, výchovu, obnovu a ochranu lesov v záujme ich zachovania a zveľaďovania pri rešpektovaní ich diferencovaného obhospodarovania s cieľom zabezpečenia produkčných a ostatných funkcií lesa).

Mestská zeleň je spravovaná Mestom Nitra, Strediskom mestských služieb - hlavnými činnosťami sú výkon správy, údržby a ochrany majetku mesta slúžiacemu verejnoprospešným záujmom a potrebám mesta, kam patria okrem verejnej zelene napr. aj detské ihriská, mestské komunikácie, cintoríny. Okrem odôvodneného výrubu drevín (v r. 2023-24 spolu cca 600 ks) zabezpečuje arboristické ošetrenie drevín (rok 2023 – 246 ks stromov a 257 m² kríkov), výsadbu vzrastlých stromov (v období 2020-24 spolu 755 ks), výsadbu krov, trvaliek a okrasných tráv (2020-24 spolu viac ako 2840 ks), trvalkových záhonov (3490 m²), letníčkových záhonov (420 m²) a cibulovín (850 m²).

Základnou dokumentáciou slúžiacou na tvorbu a napĺňanie koncepcie sídelnej zelene v meste je generel zelene VZN mesta č. 4/2021 o verejnej zeleni upravuje zásady a postupy pri výsadbe, udržiavaní, ochrane a obnove verejnej zelene a vymedzuje súvisiace práva a povinnosti právnických a fyzických osôb. Hoci generel je spracovaný pre celé územie mesta, z hľadiska inventarizácie drevín nemá dostatočnú podrobnosť a podrobná evidencia zelene zatiaľ chýba.

Okrem dokumentu generelu zelene má Mesto Nitra spracovaný dokument Miestneho územného systému ekologickej stability (MÚSES), ktorý je koncepčným materiálom ochrany prírody a krajiny najmä pre extravilán mesta a sú tu stanovené návrhy opatrení na zlepšenie kvality životného prostredia – je však už neaktuálny (vypracovaný bol v r. 1996 a čiastočne aktualizovaný v r. 2003).

Priamy dosah na ochranu prírody a krajiny mimo svojich pozemkov však mesto nemá - v procese územného a stavebného konania by síce MÚSES mal slúžiť na reguláciu stavebnej činnosti a kontrolu dodržiavania stanovených podmienok (stavebné zámery porovnávať s dokumentáciou MÚSES), v praxi sa však tento postup nevyužíva dostatočne.

Rizikové faktory životného prostredia

Medzi hlavné rizikové faktory životného prostredia a zdravia človeka patria napr. žiarenie z prírodných zdrojov, radónové riziko, hluk, odpady a nakladanie s nimi.

V oblasti Nitry sa vysoké radónové riziko nevyskytuje (GÚDŠ, 2024), väčšina územia leží v zóne *nízkeho rizika* (centrum mesta, oblasť nivy Nitry), prípadne *stredného rizika* (Zobor a JZ časť mesta v rámci Nitrianskej pahorkatiny).

Skládkovanie odpadov je zdrojom kontaminácie okolitého prostredia, a to najmä v prípade nepovolených, resp. neriadených a tzv. divokých skládok odpadu. V k.ú. mesta Nitra sa nachádzajú lokality zaťažené dôsledkami skládkovania, ktoré predstavujú v niektorých prípadoch environmentálnu záťaž s potrebou sanácie. Najväčšími takýmito lokalitami boli v minulosti Katruša, Lupka (bývalé skládky, rekultivované), Kalvária (čiastočne rekultivovaná), okrem toho v území vznikajú dočasné menšie skládky komunálneho a stavebného odpadu, zeminy, odpadu zo zelene, poľnohospodárskeho odpadu, ktoré mesto priebežne odstraňuje. Záťaž predstavujú aj opustené a devastované priestory bývalých priemyselných a poľnohospodárskych dvorov a majerov (napr. Lukov dvor, Mikov dvor, Orechov).

Mesto každoročne vyhradzuje finančné prostriedky na odstraňovanie nelegálne umiestneného odpadu. Počas uplynulých rokov (2022-24) bol v meste odstránený nelegálne uložený odpad zo 140 rôznych lokalít. Aktuálny výskyt a stav odstraňovania nelegálne umiestneného odpadu je zaznamenávaný do modulu „Nelegálne-skládky“ (<https://skladky.nitra.sk/>). Aj odpadové hospodárstvo je v plnej kompetencii mesta – hlavné aktivity a výsledky sú uvedené nižšie.

Percento vytriedenia TKO mesto Nitra roky 2018 - 2024							
Rok	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Miera vytriedenia mesto Nitra	44,6%	42,2%	40,8%	45,1%	47,7%	43,5%	42,2%

Tab.: Percento vytriedenia TKO mesto Nitra roky 2018 – 2024

Zdroj: vlastné spracovanie OŽP

Vytriedené komodity (odovzdané na zhodnotenie)									
Množstvo v t/ rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
papier	2 338	2 376	2 449	2 810	2 704	2 810	2 928	2 883	2 880
sklo	710	776	821	890	950	986	1 050	1 061	1 030
železný šrot - kovy	36	41	44	44	51	67	51	20	37
viacvrstvové kombinované materiály	32	3	34	50	40	36	70	64	70
batérie a akumulátory	3	5	3	3	2	2	2	2	1
plasty	570	531	505	528	731	1 286	1 121	1 125	1 138
vyraďené elektronické zariadenia	181	179	165	173	181	172	168	162	175
SPOLU	3 870	3 910	4 021	4 499	4 658	5 360	5 390	5 317	5 331

Tab.: Zhodnotenie jednotlivých komodít/ druhov odpadov v tonách

Zdroj: vlastné spracovanie OŽP

Množstvo zmesového komunálneho odpadu v tonách									
Rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
tony	24 595	24 160	24 175	23 813	23 818	23 244	21 606	21 020	21 878

Tab.: Množstvo zmesového komunálneho odpadu v tonách

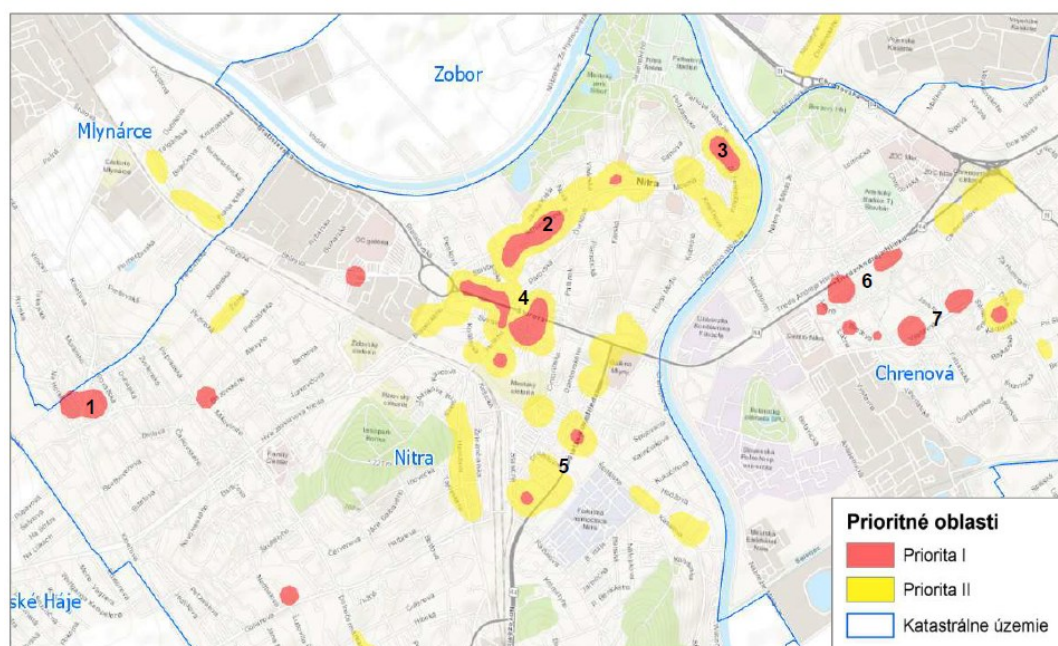
Zdroj: vlastné spracovanie OŽP

Druhy odpadov s potenciálom zhodnotenia v RE-USE centrách									
Odpad	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
objemný odpad	1312,62	1329,92	1406,01	1347,20	1451,50	1559,44	1591,30	1605,35	1808,18
stavebná suť	518,54	387,96	431,25	392,16	272,16	517,72	520,44	617,14	603,42
zeleň	902,89	556,18	571,44	620,86	557,87	580,86	560,18	621,36	871,15
kovový šrot	34,10	35,95	29,93	24,77	13,15	11,52	7,22	7,06	5,32
sklo	125,39	98,26	102,98	115,80	99,00	100,16	111,08	97,82	120,66
plast + papier	36,86	40,29	41,10	57,08	86,56	96,18	128,62	134,28	155,67
akumulátory	3,01	3,87	2,58	1,77	1,93	3,06	2,49	1,73	0,92
žiarivky	1,76	0,55	1,32	1,76	1,60	1,52	2,29	2,30	1,08
elektroodpad	168,06	170,46	163,89	171,51	179,01	170,58	166,24	159,63	167,55
Spolu	3103,23	2623,44	2750,50	2732,91	2662,78	3041,04	3089,86	3246,67	3733,95

Tab.: Druhy odpadov s potenciálom zhodnotenia v RE-USE centrách (t.j. centrách opätovného použitia)

Zdroj: vlastné spracovanie OŽP

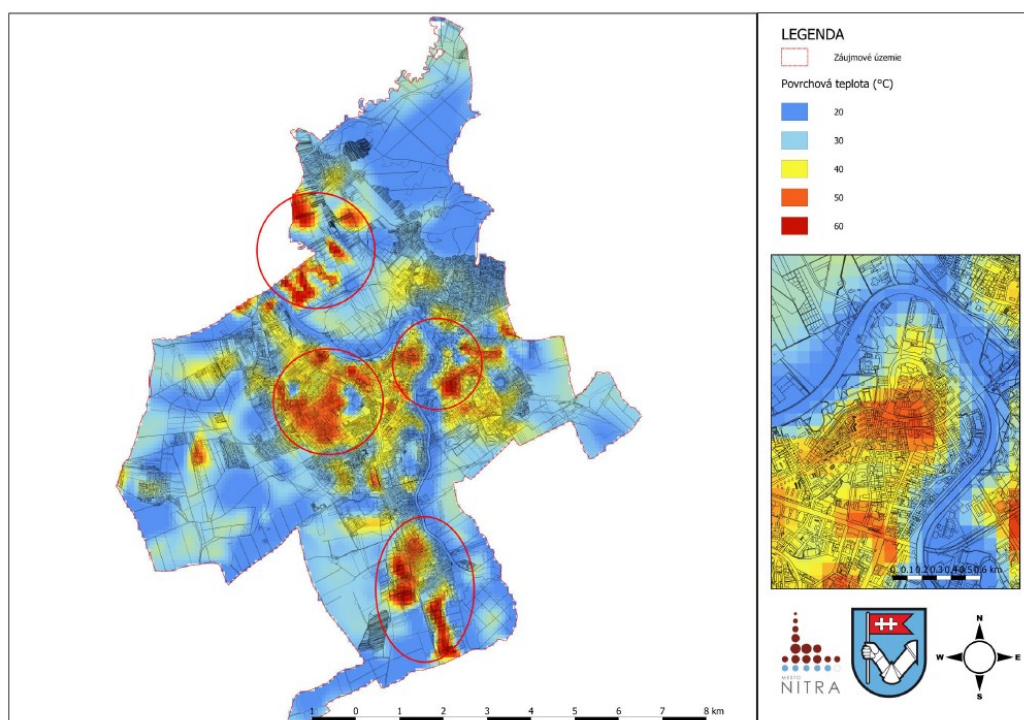
Pomerne významným negatívnym faktorom zdravia je **hluk** - produkovaný je najmä v priemyselných prevádzkach a doprave – popri hlavných mestských komunikáciách a tranzitných trasách môže hlučnosť v dennej dobe presahovať podľa starších meraní 70 dB. Modelovanie hlučného zaťaženia územia cestnou a železničnou dopravou bolo spracované v rámci analytickej časti *Plánu udržateľnej mobility* pre mesto Nitra (AF-Cityplan 2019). Zistené bolo, že v dennej dobe je na území mesta nadmernou hladinou hluku z cestnej dopravy (nad 70 dB) zasiahnutých cca 1870 obyvateľov, vo večernej dobe (nad 65 dB) je to viac ako 2600 obyvateľov a v nočnej dobe 320 obyvateľov. Najviac zasiahnutí sú obyvatelia centra mesta, sídlisk Chrenová a Klokočina, Dolných a Horných Krškán, vo večernej dobe aj Zobora a Dražoviec. Najvýznamnejším zdrojom hluku je cesta I/64. Zaťaženie obyvateľov hlukom zo železničnej dopravy (nad 65 dB) je nižšie – pre dennú dobu je to 16 obyvateľov a pre večernú dobu 32, najmä v časti Mlynárce. Štúdia vymedzuje aj tzv. „hotspots“ – prioritné miesta v intraviláne mesta, v ktorých je potrebné riešiť nepriaznivú akustickú situáciu. V meste k nim patria najmä Kmeťova, Schurmannova, Mostná, Štúrova, Štefánikova, Andreja Hlinku a Výstavná, pričom počet ovplyvnených obyvateľov je cca 4 900.

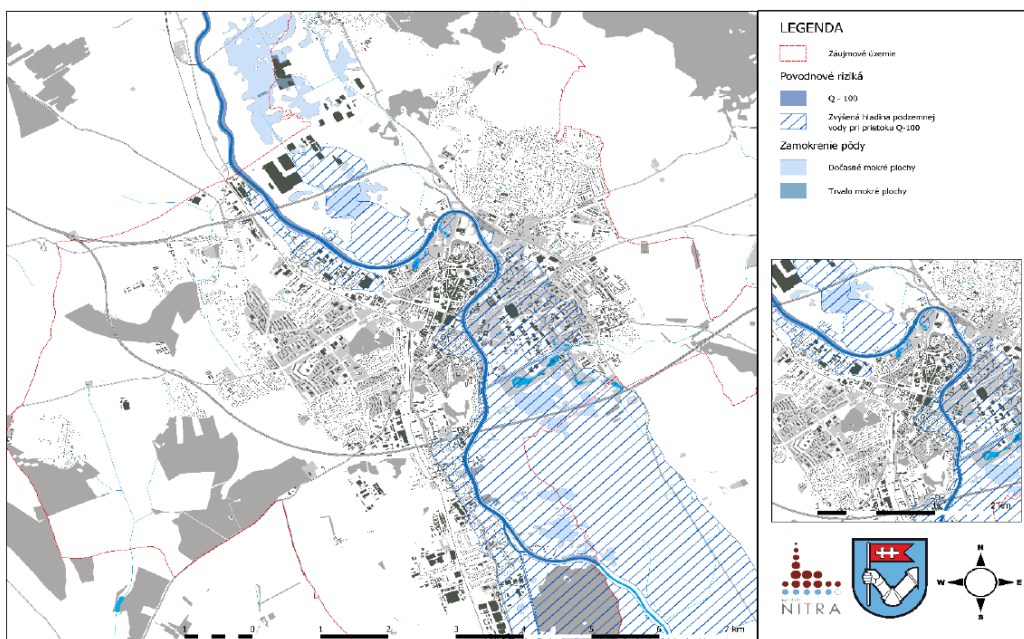
Obr.:
Vymedzenie
prioritných
oblastí
hlukového
zaťaženia
obyvateľov
mesta Nitra
cestnou
dopravou
Zdroj: AF-
Cityplan,
2019

K ďalším oblastiam, v ktorých je aktuálna potreba ochrany obyvateľov najmä v súčasnosti a v najbližšej budúcnosti, patria ochrana pred povodňami a zmena klímy. V dokumente *Stratégia adaptačných opatrení na zmenu klímy pre mesto Nitra* (Hančin, Jankovič, 2019) sa uvádza, že k hlavným problémom mesta patrí nedostatok zelene v centre mesta a rôzna kvalita zelene, citlivosť na vlny horúčav a tzv. tepelný ostrov mesta (centrum mesta, niektoré sídliskové časti Klokočiny a Chrenovej, priemyselné parky), nedostatočné vsakovanie zrážkovej vody pri privalových dažďoch, pokles hladiny podzemnej vody. Očakávaný je zvyšujúci sa negatívny vplyv zmeny klímy na obyvateľov mesta, najmä na zraniteľné skupiny (deti a seniory).

Riziko povodní sa týka najmä oblasti nivy Nitry – avšak vzhľadom k tomu, že na rieke boli vykonané protipovodňové úpravy (ohrádzovanie rieky na úroveň Q100 – storočnej vody), k vybreženiu toku by prišlo len pri extrémnych situáciách prevyšujúcich túto hodnotu. Sprievodným javom povodní je zvýšenie hladiny podzemnej vody a súvisiace zamokrenie pôdy, čo hrozí na nive Nitry pri dlhšie trvajúcich vysokých stavoch vodných tokov.

Obr.:
Identifikácia
tepelných
ostrovov v
meste Nitra
Zdroj: Hančin,
Jankovič, 2019)

Obr.:
Povodňové
riziko
a zamokrenie
pôdy v oblasti
Nitry
Zdroj: Hančin,
Jankovič, 2019)

Ochrana zdravia je súhrnom opatrení spočívajúcich v predchádzaní vzniku a šírenia ochorení, v obmedzovaní ich výskytu, v zlepšovaní zdravia prostredníctvom starostlivosti o zdravé životné podmienky, pracovné podmienky a zdravý spôsob života. **Zákon o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia č. 355/2007 Z.z.** ustanovuje organizáciu a výkon verejného zdravotníctva, požiadavky na zdravé životné podmienky a zdravé pracovné podmienky, opatrenia orgánov štátnej správy na úseku verejného zdravotníctva. V zmysle legislatívy sú obce vo všeobecnosti povinné utvárať predpoklady na zdravé životné podmienky, pracovné podmienky a zdravý spôsob života, plniť opatrenia na predchádzanie ochoreniam, predkladať opatrenia a spolupracovať s orgánmi na ochranu zdravia pri plnení ich úloh. Obce môžu na ochranu verejného zdravia a dobrých podmienok pre obyvateľov vydávať všeobecne záväzné nariadenia.

Oblasť odpadového hospodárstva je riešená samostatným **zákonom o odpadoch č. 79/2015 Z.z.** Ustanovuje hlavné náležitosti nakladania s odpadmi, dokumenty OH, pôsobnosť orgánov štátnej správy a obcí vo veciach štátnej správy odpadového hospodárstva a zodpovednosť jednotlivých subjektov. Obce sú povinné vypracovať **program odpadového hospodárstva obce**, v ktorom stanovujú množstvá produkovaných odpadov, spôsob ich smerovania a nakladania s nimi, opatrenia na zníženie produkcie odpadov, zámery na vybudovanie zariadení na zhodnocovanie, zneškodňovanie a iné nakladanie s odpadmi. Obce vykonávajú aj štátnu správu v odpadovom hospodárstve - prejednávajú priestupky, poskytujú informácie o nakladaní s odpadmi na území obce, dávajú vyjadrenia.

Problematika šírenia **invázných druhov** rastlín a živočíchov a opatrenia na ich odstraňovanie sú riešené **Zákomom o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov č. 150/2019 Z. z.**, v ktorom sú stanovené aj povinnosti a oprávnenia obcí pri informovanosti o výskyte invázných druhov a zabezpečení potrebných opatrení.

Ochranu území a obyvateľov pred povodňami rieši **Zákon o ochrane pred povodňami č. 7/2010 Z.z.** Ustanovuje aj povinnosti a kompetencie obcí – obec predovšetkým zabezpečuje vykonávanie opatrení na ochranu pred povodňami na svojom území, ale okrem toho spolupracuje s inými orgánmi pri plánovacej činnosti, prevencii aj aktuálnej protipovodňovej ochrane územia. Značné právomoci a úlohy má aj počas povodňovej situácie a po nej.

Problematika zmeny klímy a ochrany pred jej dôsledkami doposiaľ nie je v SR upravená samostatným zákonom (hoci bol MŽP SR pripravený a v r. 2023 prešiel medzirezortným pripomienkovým konaním), existujú len strategické dokumenty – **Stratégia adaptácie SR na zmenu klímy** (Aktualizácia z r. 2018) a **Akčný plán pre implementáciu z r. 2021**. Ciele a špecifické opatrenia sú smerované najmä na ústredné orgány štátnej správy, avšak niektoré z nich majú byť aj v gescii samospráv – najmä v oblasti adaptácie sídel. Úlohou samosprávnych orgánov na úrovni krajov a obcí je predovšetkým premietnuť ciele a opatrenia národnej adaptačnej politiky na svoje územia (prijatie vlastných adaptačných stratégií a plánov), investovať do adaptačných opatrení (napr. cestou spolufinancovania z fondov EÚ) a garantovať ich realizáciu.

Mesto Nitra má v zmysle vyššie uvedeného kompetencie v oblasti ochrany zdravia a prevencie rizikových faktorov najmä v odpadovom hospodárstve (v zmysle § 6 a 72 zákona o odpadoch).

Mesto má schválený Program odpadového hospodárstva mesta Nitra na roky 2016-2020, ktorý stanovuje stratégiu riadenia odpadového hospodárstva mesta a obsahuje záväznú časť (komodity odpadov, prúdy, opatrenia na zníženie vzniku odpadov a znižovanie množstva biologicky rozložiteľných odpadov ukladaných na skládky), smernú časť (zámery na vybudovanie zariadení na nakladanie s odpadmi) a orientačný rozpočet. Novší dokument mesto spracovaný nemá, odkazuje na krajský a národný dokument a ich ciele. Mesto však podrobne informuje občanov o systéme a podmienkach odpadového hospodárstva ([Odpadové hospodárstvo - Nitra](#)).

Nakladanie s odpadmi vrátane komunálneho odpadu na území mesta zabezpečujú *Nitrianske komunálne služby, s. r. o.* Spoločnosť je v 100 % vlastníctve mesta. Zabezpečuje najmä systémy

triedeného zberu domového odpadu, vrátane triedenia nebezpečných odpadov; systémy zberu, prepravy, vrátane triedenia a zneškodňovania nebezpečných odpadov; prevádzkovanie prekládkovej stanice pre komunálny odpad; počítačový systém evidencie a sledovania všetkých systémov nakladania s odpadmi a prevádzku mestskej kompostárne.

Systém zberu, zhodnocovania a zneškodňovania odpadov z územia mesta je vykonávaný v zmysle VZN mesta Nitra č. 3/2021 o nakladaní s komunálnymi odpadmi a drobnými stavebnými odpadmi v znení dodatku č. 1 a č. 2. Systém vychádza z platných zákonov a je prínosom oproti predchádzajúcemu systému odpadového hospodárstva, avšak z hľadiska motivácie obyvateľov na znižovanie produkcie odpadov a ich triedenie má rezervy (miestne poplatky sú stanovené paušálne na osobu, nie podľa množstva a kategórie produkovaného odpadu). V rokoch 2021-2023 sa úroveň vytriedenia komunálneho odpadu pohybuje v rozmedzí 40-47%, pričom však nemá jasný pozitívny trend (v r. 2024 to bolo 42,2%). K zníženiu množstvu zmesového komunálneho odpadu by malo prispieť aj kompostovanie – buď formou komunitných kompostérov a kompostérov pre rodinné domy, ktoré mesto najmä v r. 2022 rozdalo občanom, ako aj zberu BRKO (biologicky rozložiteľného odpadu).

Ostatné činnosti mesta zamerané na ochranu životného prostredia a zdravia obyvateľov spočívajú v kontrole dodržiavania podmienok poriadku a čistoty verejných priestranstiev (podľa VZN č. 15/2007 o dodržiavaní verejného poriadku a verejnej čistoty v znení dodatkov č. 1-11, ako aj v pravidelnej dezinsekcii a deratizácii verejných priestranstiev a budov mesta.

Pozitívom je, že mesto Nitra má vypracovanú a schválenú *Stratégiu adaptačných opatrení na zmenu klímy pre mesto Nitra* z r. 2019. Jej súčasťou sú aj stručné časti *Adaptačný plán* a *Akčný plán na roky 2020-2025*. Navrhované opatrenia však nie sú záväzné a ani nie sú premietnuté formou VZN.

Ani v ďalších rizikových oblastiach ako napr. kontrola a odstraňovanie inváznych druhov, ochrana pred povodňami a pod. mesto nemá doposiaľ schválené žiadne záväzné dokumenty a nariadenia, len určité odborné podklady.

Dôležité je, že Mesto Nitra sa snaží vzdelávať obyvateľov a zvyšovať ich povedomie o ochrane životného prostredia a tvorby odpadu pomocou edukačných materiálov, príspevkov na sociálnych sieťach, či interaktívnymi vzdelávacími aktivitami, ktoré zabezpečuje Turistické informačné centrum (TIC).

Celkové hodnotenie stavu životného prostredia mesta Nitra

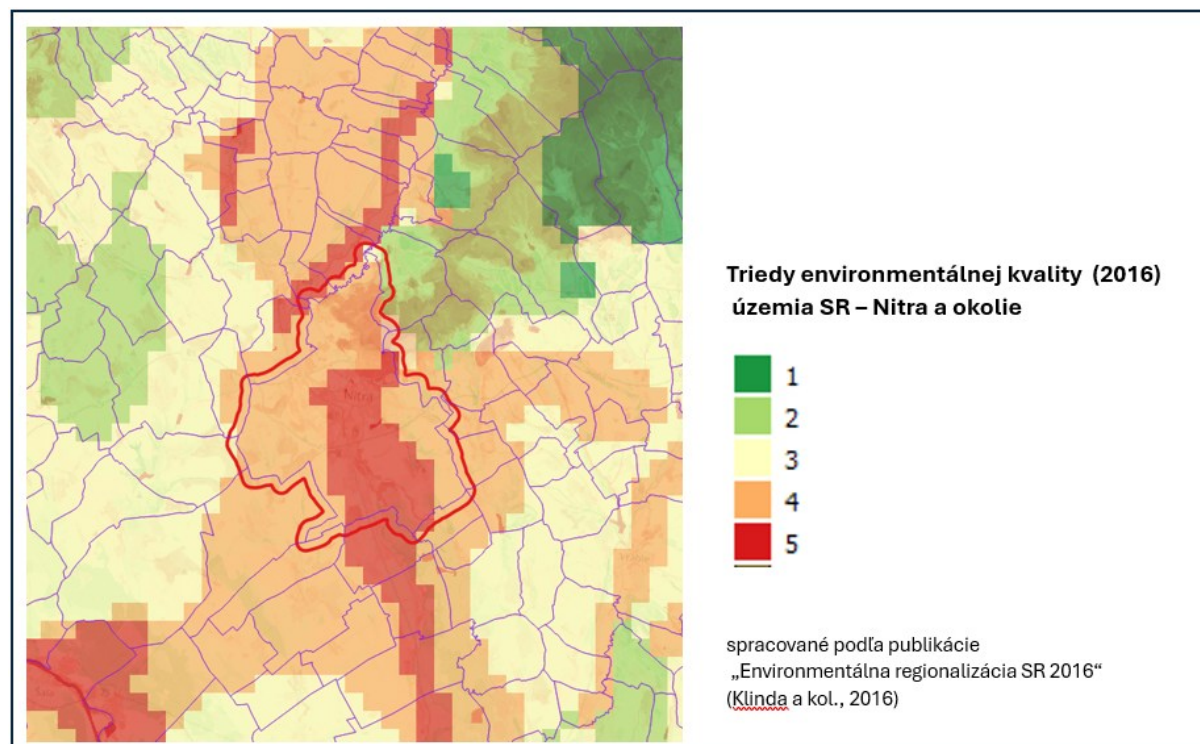
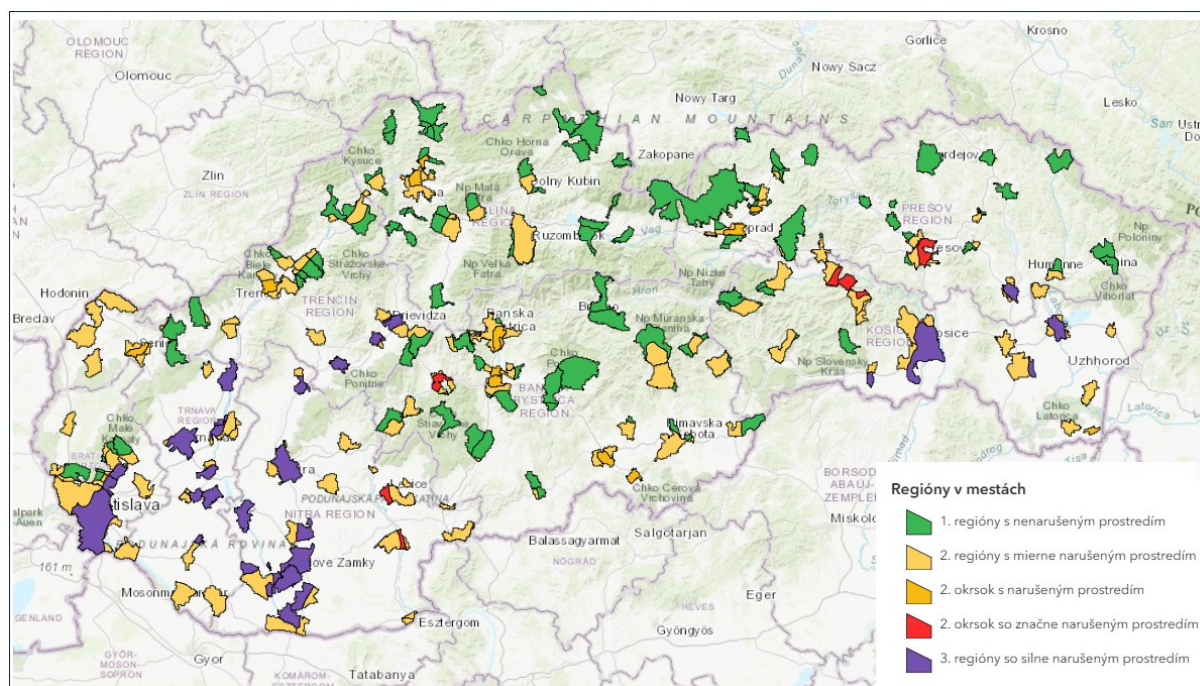
Environmentálna kvalita územia mesta

Ako je zrejmé z jednotlivých analýz stavu životného prostredia, **kvalita viacerých zložiek ŽP v meste Nitra a jeho okolí nie je dobrá** – týka sa to najmä vody a ovzdušia, čiastočne pôdy. Je to dané pomerne silným antropogénnym zaťažením územia mesta – kumuláciou obyvateľov a súvisiacich urbanizačných aktivít (rozširovanie obytných plôch a vybavenosti, veľké priemyselné areály, intenzívna doprava, tlak na rekreáciu v meste a jeho zázemí).

Celková kvalita životného prostredia územia mesta Nitra preto nie je priaznivá – hovoria o tom aj výsledky **environmentálnej regionalizácie Slovenska**. Environmentálna regionalizácia je proces, v ktorom sa na základe vybraných environmentálnych ukazovateľov a postupov zhodnocujúcich vplyvy na životné prostredie vyčleňujú regióny (územné/priestorové jednotky) s určitou kvalitou a ohrozenosťou životného prostredia (SAŽP, 2024). Pre hodnotenie územia Slovenska bolo stanovených 5 stupňov environmentálnej kvality (1. vysoká úroveň, 2. vyhovujúca úroveň, 3. mierne narušené prostredie 4. narušené prostredie a 5. silno narušené prostredie). Na základe priestorového rozloženia území s rôznym stupňom environmentálnej kvality boli vymedzené tri základné regióny – regióny s nenarušeným prostredím; regióny s mierne narušeným až narušeným prostredím a regióny so silne narušeným prostredím, ktoré sú označované aj ako zaťažené (ohrozené) oblasti. Na Slovensku je takýchto území vymedzených sedem, pričom mesto Nitra patrí do južnej časti Hornonitrianskeho regiónu so silno narušeným prostredím. Aj pri porovnaní environmentálnej kvality miest Slovenska je zrejmé, že Nitra patrí

k mestám s najviac narušeným životným prostredím. Pri podrobnejšom pohľade je možné rozlíšiť „jadro“ územia s najnižšou kvalitou ŽP a „perifériu“ v kvalite ŽP 4. stupňa. Kľúčový význam pre mesto má územie Zoborských vrchov s 2. stupňom kvality ŽP.

Tab.: Regióny environmentálnej kvality 2020 v mestách. Zdroj: SAŽP, 2024.

Tab.: Triedy environmentálnej kvality územia mesta Nitra. Zdroj: Spracované podľa SAŽP, 2024.

Ohrozenie územia mesta zmenou klímy

Ako je uvedené v analýzach stavu životného prostredia, k vážnym environmentálnym rizikám v súčasnosti patria predpokladané a možné dopady zmeny klímy. Aj preto bola v r. 2023 vypracovaná štúdia Inštitútu environmentálnej politiky MŽP SR pod názvom „Vedúci, horia obce“, ktorá vznikla ako informačný výstup zo spoločného výskumu IEP a OECD. Výsledkom štúdie je

klasifikácia stupňov ohrozenia obcí na Slovensku tromi klimatickými hrozbami – extrémnymi horúčavami, suchom a extrémnymi zrážkami, a to formou výpočtu a zostavenia troch samostatných indexov. Obce Slovenska sú rozdelené do desiatich kategórií podľa stupňov ohrozenia jednotlivými hrozbami – čím vyšší stupeň, tým vyššie sú potenciálne negatívne dopady zmeny klímy. Stupne ohrozenia zohľadňujú tak socioekonomické, ako aj krajinné špecifiká jednotlivých obcí. Výsledky sú vyjadrené na úrovni administratívnych území obcí Slovenska, metodika je bližšie vysvetlená v štúdií (IEP, 2023).

Obr.: Identifikácia stupňov ohrozenia zmenou klímy na úrovni samospráv Slovenskej republiky.

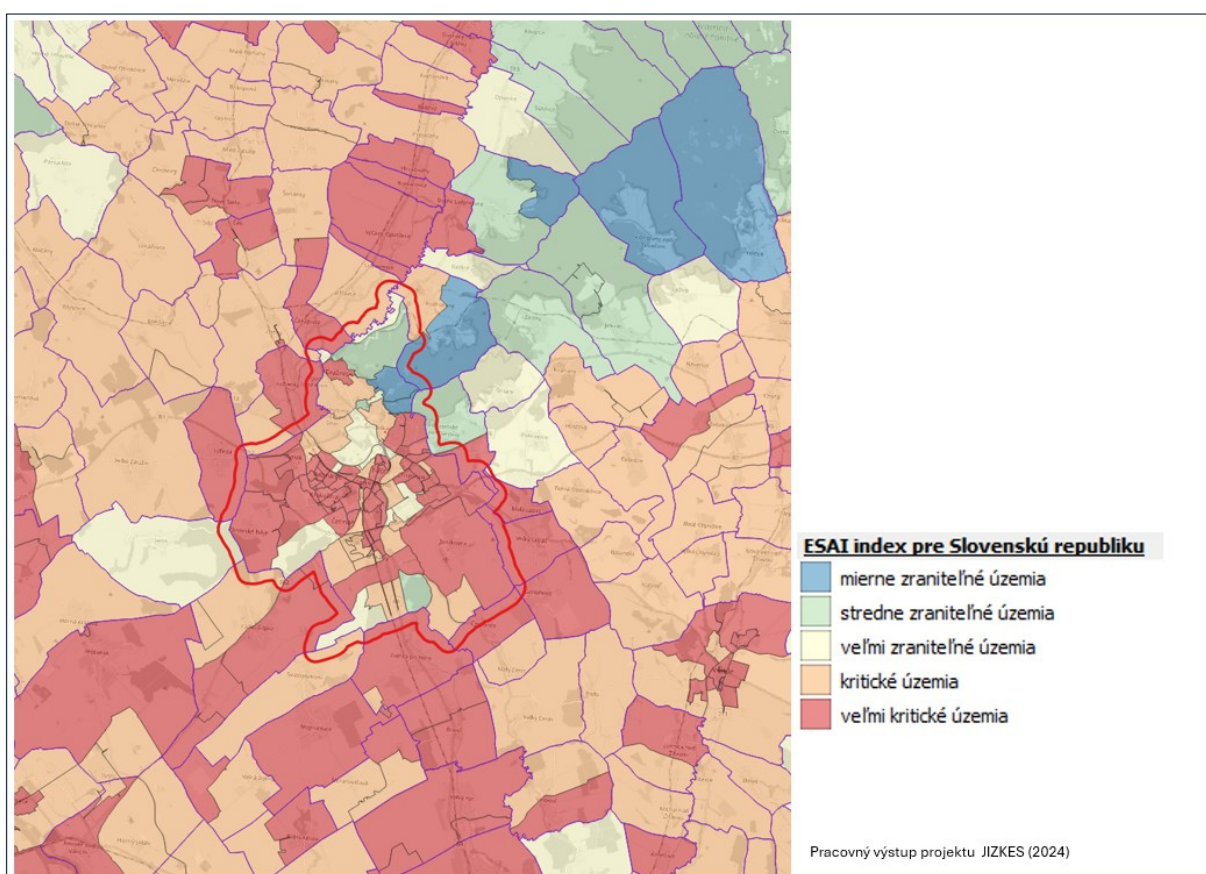
Zdroj: spracované na základe výsledkov štúdie IEP, 2023

Podľa výsledkov štúdie je mesto Nitra najviac ohrozené suchom (kategória 10) a extrémnymi horúčavami (kategória 8), extrémne zrážky územie ohrozujú veľmi málo (kategória 1). Najväčší vplyv na túto klasifikáciu mesta v kontexte územia Slovenska má jeho poloha na okraji Podunajskej nížiny, prirodzene teplej a suchej oblasti s predpokladaným zvýšeným rizikom sucha aj extrémnych horúčav, ale relatívne malým ohrozením privalovými dažďami. Z indikátorov zhoršujúcich možnosti adaptácie a mitigácie územia na dôsledky zmeny klímy je možné uviesť

napríklad vysokú hustotu obyvateľov, vysoký podiel seniorov nad 70 rokov, vysoký podiel plôch s nepriepustnými povrchmi, menšie zastúpenie trávnych porastov.

Zraniteľnosť krajiny voči environmentálnym rizikám

Hodnotenie a klasifikácia zraniteľnosti krajiny (životného prostredia) voči environmentálnym rizikám je dôležitou problematikou vzhľadom k zvyšujúcemu sa ohrozeniu krajiny rôznymi poškodzujúcim faktormi – pozrite kapitolu „Rizikové faktory ŽP“. Na posúdenie citlivosti krajiny na degradáciu je potrebné hodnotiť rôzne faktory, ktoré môžeme zaradiť do dvoch základných kategórií – človekom vyvolané tlaky a podmienky prostredia, ktorých výsledkom je konkrétna náchylnosť územia na degradáciu. V Českej republike bol za týmto účelom použitý tzv. ESAI index (Cudlín et al. 2021) – *Index environmentálnej citlivosti*. Index predstavuje výpočet reálneho ohrozenia krajiny (ekosystémov) na základe vnútornej odolnosti/zraniteľnosti abiotického prostredia (SQI), vonkajšieho ohrozenia klimatickými procesmi (CQI), vonkajším tlakom človeka (MQI), so zohľadnením súčasnej adaptačnej kapacity krajiny (VQI).

Obr.: Index environmentálnej citlivosti (ESAI) pre ZUJ mesta Nitra a okolité obce

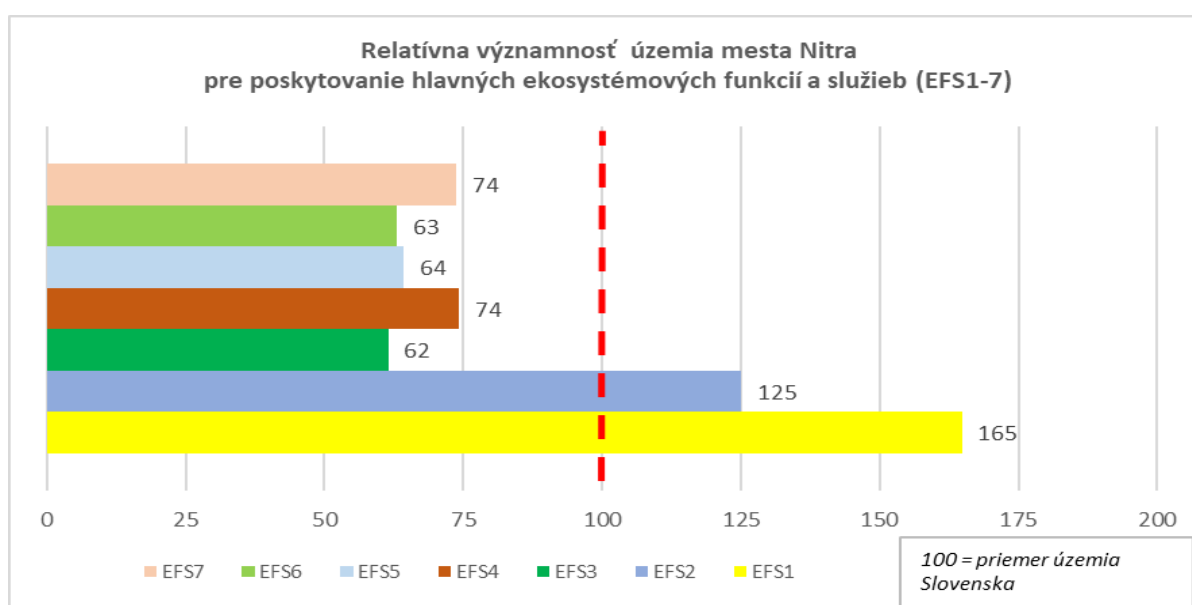
Zdroj: vlastné spracovanie

ESAI pre územie Slovenska bol skúšobne vypočítaný v rámci projektu JIZKES (JIZKES, 2025) pre obce, katastrálne územia aj ZUJ (základné územné jednotky) – okolie mesta Nitra je znázornené na obrázku vyššie. Výpočty potvrdzujú kritickú zraniteľnosť centrálnej časti mesta, časti Zobora, sídlisk Chrenová a Klokočina, priemyselných zón JLR, Mlynárce, Krškany a prímestských častí Dražovce, Kynek, Párovské Háje, Janíkovce. Naopak, medzi mierne až stredne zraniteľné časti mesta patria Zoborské vrchy a Dvorčiansky les – tieto územia majú teda pre odolnosť mesta Nitra voči environmentálnym rizikám kľúčový význam. Pokiaľ ide o čiastkové indexy, len v oblasti zraniteľnosti abiotického prostredia (SQI) je zraniteľnosť mesta priemerne mierna až stredná, v ostatných oblastiach je kritická (vonkajšie ohrozenie klimatickými procesmi

CQI, vonkajší tlak človeka a manažment územia (MQI). Najhoršia – až veľmi kritická – je situácia pokiaľ ide o súčasnú adaptačnú kapacitu krajiny (VQI).

Ekosystémové funkcie a služby krajiny

Ekosystémové funkcie a služby (EFS) sú vedecko-aplikačným konceptom zameraným na hodnotenie a ocenenie významu prírodných zdrojov, ekosystémov, ich funkcií a v konečnom dôsledku aj služieb, ktoré príroda poskytuje ľuďom v rôznej miere a územiach. Závislé sú najmä na kvalite a kvantite prírodných zdrojov (ako sú pôda, vzduch, voda) a na stave biodiverzity. Základné členenie ekosystémových služieb zahŕňa spravidla niekoľko skupín ES, najmä *zásobovacie (produkčné) služby, regulačné a podporné funkcie a služby, kultúrne služby*. Pilotné hodnotenie 18 dôležitých ES pre územie Slovenska bolo realizované v publikácii Mederly, Černecký a kol. (2019). Tieto EFS rozdelil Mederly (2022) na 7 skupín, ktoré sú spojené s konkrétnymi druhmi/typmi prírodného kapitálu a zdrojov a tieto skupiny vyhodnotili pre jednotlivé prírodné typy krajiny Slovenska.

Obr.: Relatívna významnosť územia mesta Nitra pre poskytovanie EFS 1-7

Zdroj: vlastné spracovanie

Hlavné skupiny ekosystémových funkcií a služieb: EFS1 - EFS zabezpečujúce produkčnosť a funkcie pôdy; EFS2 - EFS zabezpečujúce produkciu vody; EFS3 - EFS zabezpečujúce produkciu biomasy a prírodných produktov; EFS4 - EFS zabezpečujúce reguláciu abiotických procesov; EFS5 - EFS zabezpečujúce reguláciu kvality zložiek prostredia; EFS6 - EFS podporujúce biodiverzitu a ekologickú stabilitu; EFS7 - EFS zabezpečujúce rekreáciu, poznávacie a vedecké úžitky.

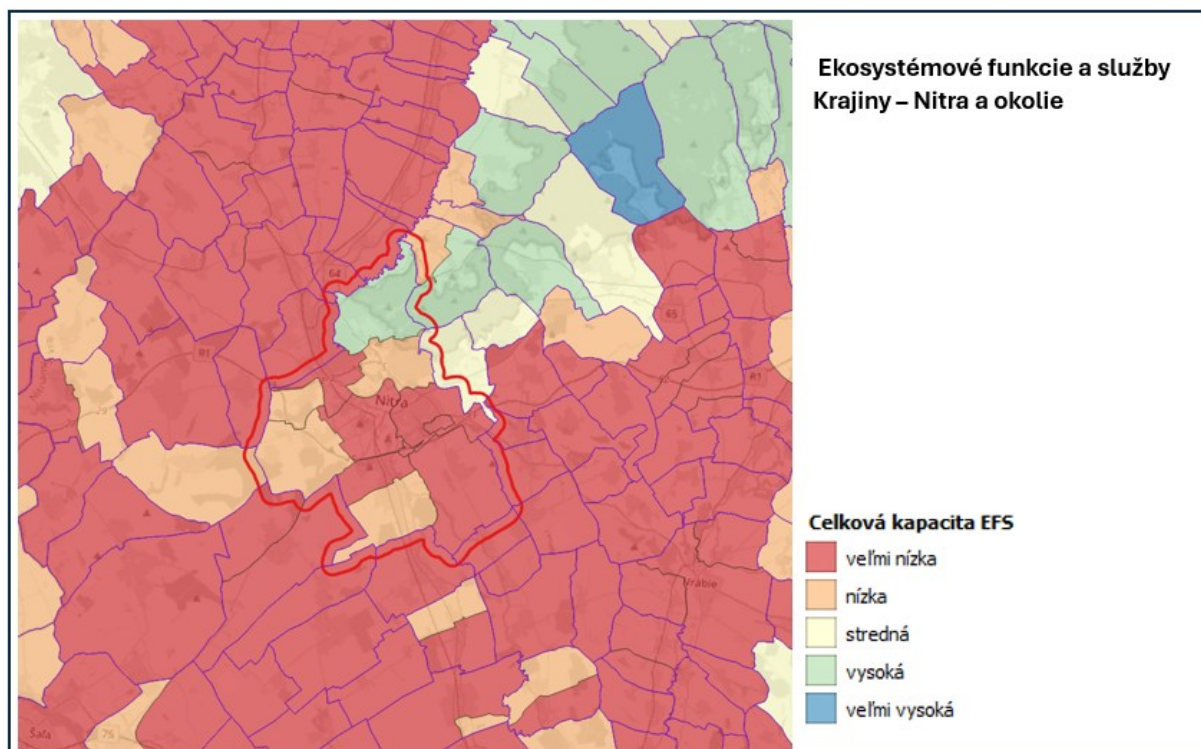
Územie mesta Nitra leží na rozhraní dvoch hlavných prírodných typov - *nížinná krajina* (Nitrianska a Žitavská pahorkatina, Nitrianska niva) a *horská krajina nižšieho stupňa* (Zobor). Potenciál územia na poskytovanie EFS závisí nielen od prirodzených prírodných predpokladov, ale v súčasnosti najmä od miery urbanizácie územia, pretože zmenené až degradované ekosystémy podstatne znižujú potenciál krajiny pre ich fungovanie a využívanie. Mieru vhodnosti územia mesta Nitra a stav hlavných skupín EFS hodnotíme podľa práce Mederly 2022, pričom porovnávame mesto s priemerom územia Slovenska (obr. vyššie).

- **Ekosystémové funkcie a služby zabezpečujúce produkčnosť a funkcie pôdy (EFS1)** - táto skupina je spojená najmä s produkčnosťou územia z hľadiska podmienok pre rast plodín určených na priamu spotrebu alebo výrobu potravín. Napriek pomerne veľkej urbanizácii

územie má mesto Nitra vysoký potenciál krajiny pre poskytovanie tejto skupiny EFS (165 % priemeru územia SR) – kľúčové sú vysokoprodukčné až produkčné orné pôdy, ktoré napriek záberom PPF stále zaberajú približne 50% celého územia.

- **Ekosystémové funkcie a služby zabezpečujúce produkciu vody (EFS2)** - táto skupina je spojená s podmienkami pre tvorbu a produkciu zásob pitnej aj účelovej vody. Územie mesta Nitra má relatívne vysoký potenciál pre poskytovanie EFS2 (125 % priemeru územia SR) – ide najmä o zásoby vody viazané na kvartérne štrkopiesky nivy Nitry, čiastočne aj o masív Zoborských vrchov. Kvalita vody je však nevyhovujúca a tieto zdroje sú veľmi málo využívané.
- **Ekosystémové funkcie a služby zabezpečujúce produkciu biomasy a prírodných produktov (EFS3)** - táto skupina je spojená najmä s produkčnosťou územia z hľadiska podmienok pre rast biomasy, s dôrazom na biomasu dreva. Územie mesta Nitra má nízky potenciál pre poskytovanie EFS3 (62 % priemeru územia SR) – viazaný je najmä na lesné porasty Zoborských vrchov (pre hospodársku činnosť sú využívané málo) a na lesy Podunajskej nížiny (tie sú väčšinou využívané ako hospodárske lesy).
- **Ekosystémové funkcie a služby zabezpečujúce reguláciu abiotických procesov (EFS4)** - hlavnými úžitkami tejto skupiny sú zmiernenie účinkov abiotických rizikových faktorov (zosuvy, erózia pôdy, lavíny) a ovplyvnenie hydrologického režimu vôd prinášajúce napr. tlmenie povodní. Územie Nitry má relatívne nízky potenciál pre poskytovanie EFS4 (74 % priemeru územia SR), ktorý je viazaný predovšetkým na zalesnené územie Zoborských vrchov, nížinné lesné porasty a čiastočne na niektoré poľnohospodárske plochy (trvalé kultúry). Pre zachovanie ochranných funkcií je dôležitý správny manažment územia.
- **Ekosystémové funkcie a služby zabezpečujúce reguláciu kvality zložiek prostredia (EFS5)** - hlavné úžitky tejto skupiny sú spojené so zlepšením kvality zložiek ŽP (napr. absorpcia škodlivín z ovzdušia, tlmenie hluku a zápachu; zlepšenie kvality vody a pôdy; zmiernenie klimatických extrémov vrátane mitigácie zmeny klímy). Územie mesta Nitra má nízky potenciál pre poskytovanie EFS5 (64% priemeru územia SR) – predstavujú ho najmä väčšie plochy trvalej vegetácie (najmä lesov a väčších plôch mimolesných drevín) v oblasti Zoborských vrchov, lesíky a parkové plochy v meste, lesné porasty v nížine – práve v samotnom meste a v poľnohospodárskej krajine je funkčných prvkov nedostatok.
- **Ekosystémové funkcie a služby podporujúce biodiverzitu a ekologickú stabilitu (EFS6)** – hlavné úžitky súvisiace s touto skupinou sú spojené najmä so zlepšením podmienok pre zachovanie genofondu rastlín a živočíchov a podmienok pre reprodukciu ich spoločenstiev, v širšom zmysle so zmiernením rizika šírenia chorôb/škodcov a invázií/nepôvodných druhov v krajine. Územie mesta Nitra má nízky potenciál pre poskytovanie EFS6 (63 % priemeru územia SR) – viazaný je predovšetkým na oblasť Zoborských vrchov s prevahou bioticky významných typov ekosystémov. V sídelnej a poľnohospodárskej krajine územia je takýchto prvkov žiaľ nedostatok a nevytvárajú spojitú a funkčnú ekologickú sieť, ktorá je predpokladom kvalitného poskytovania tejto EFS.
- **Ekosystémové funkcie a služby zabezpečujúce rekreáciu, poznávaciu a vedecké úžitky (EFS7)** – hlavnými úžitkami sú osobné (fyzické) úžitky z rekreácie a pozorovania prírody, krajiny, rastlín a živočíchov; osobné (duchovné) zážitky z pobytu v prírode a krajine (krajinná estetika) a poznatky pre vedu, výskum, vzdelávanie a environmentálnu výchovu. Územie mesta Nitra má relatívne nízky potenciál pre poskytovanie EFS7 (74 % priemeru územia SR) – tak ako v prípade EFS5 a 6 je viazaný najmä na oblasť Zoborských vrchov (s kumuláciou viacerých typov chránených území a významným rekreačným potenciálom). V sídelnej a poľnohospodárskej krajine územia je potenciál viazaný na relatívne prirodzené typy biotopov (lužné a dubové lesy, vodné toky a plochy) a na parkové plochy a iné atraktívne miesta z hľadiska rekreácie a trávenia voľného času (mestský park, Hradný vrch, rieka Nitra).

Celková kapacita územia mesta Nitra a jeho okolia pre poskytovanie EFS (vo forme kumulatívneho vyjadrenia významnosti územia pre 18 EFS hodnotených v práci Mederly, Černecký a kol., 2019) je znázornená na obrázku nižšie. Z hodnotenia vyplýva, že väčšina katastrov mesta má veľmi nízku až nízku celkovú kapacitu krajiny - výnimkou je k.ú. Dražovce reprezentujúce oblasť Zoborských vrchov s vysokou kapacitou krajiny. Toto hodnotenie podčiarkuje kľúčový význam Zobora pre ekologické vzťahy a funkcie územia mesta a zároveň naliehavú potrebu zlepšenia situácie v ostatných častiach mesta.

Obr.: Celková kapacita územia mesta Nitra a okolitých obcí pre poskytovanie ekosystémových funkcií a služieb

Zdroj: vlastné spracovanie

SWOT analýza

SILNÉ STRÁNKY	
Plánovanie a správa životného prostredia; celková kvalita ŽP	
Financovanie opatrení z európskych štrukturálnych a investičných fondov	
Viaceré významné environmentálne investície v rozpočte mesta	
Samostatný Odbor životného prostredia v rámci Mestského úradu	
Nitra je mestom s dobrou kvalitou ŽP, je považovaná za dobré miesto pre život.	
Prijatá koncepcia CSR	
Prírodné zdroje (ovzdušie, voda, pôda, lesy)	
Poloha na rozhraní pohoria a nížiny a rieka Nitra - základ pestrého a atraktívneho prostredia mesta a jeho zázemia	
Existujúca sieť meteorologických staníc	
Zásoby podzemných vôd a vodné zdroje na nive Nitry (stále potenciálne využiteľné)	
Kvalitné poľnohospodárske pôdy v nížinnej časti územia (niva Nitry a Nitrianska pahorkatina)	
Pomerne vysoký podiel lesných porastov, dostatok lesov s mimoprodukčnou funkciou (ochranné lesy, lesy osobitného určenia)	
Zobor ako významné rekreačné zázemie mesta Nitra aj okolitých obcí	
Ochrana prírody a krajiny	
Zachované prírodné hodnoty, vysoká biodiverzita oblasti Zoborských vrchov	
Výskyt významných typov biotopov, chránených a ohrozených druhov rastlín a živočíchov	
Existencia viacerých chránených území prírody (NATURA 2000, CHKO Ponitrie, maloplošné CHÚ)	

Prítomnosť nadregionálne a regionálne významných prvkov ÚSES (najmä Zoborské vrchy, rieka Nitra, Dvorčiansky les).
Mestská zeleň
V urbanistickej štruktúre má najvýznamnejšie zastúpenie funkčný typ zelene "Zeľň obytných súborov" (29,79%) s počtom opakovaní 76x, pričom 74% je v majetku mesta a možno tak ovplyvniť vývoj a stav plôch.
Druhým najvýznamnejším FT je „Zeľň školských a kultúrnych zariadení“ s podielom 18,85 % z celkovej výmery a významným počtom zastúpení 86 x. Túto skutočnosť môžeme považovať za významný fenomén mesta.
Prvá etapa inventarizácie drevín v prostredí GIS (Chrenová)
Prvá etapa evidencie stromov v teréne pomocou arboštítok (Chrenová)
Testovacia fáza modulu Údržba drevín v systéme GIS
Testovacia fázy modulu Výrubové konania v systéme GIS
Pasport detských ihrísk
Pasport mobiliáru
Revitalizácia existujúcich plôch verejnej zelene, najmä parkové plochy a vnútrobloky
Nové technológie výsadby stromov (prekoreňovacie bunky, závlahové goliere)
Odpadové hospodárstvo
Silný systém odpadového hospodárstva - vlastná mestská organizácia
Niekoľko systémov triedenia odpadov
Pozitívny trend vytriedenia odpadov
Vlastná kompostáreň
Množstevný zber pre podnikateľov
Monitoring zberu u podnikateľov
Pasportizácia malých nádob zber BRKO
Moderné technológie - CMG stroje ,
6 zberných dvorov otvorených 6 dní v týždni, dobrá poloha areálu v meste
Jarné a jesenné upratovanie v trvaní 20 týždňov (poskytnuté veľkokapacitné kontajnery)
Vyriešený zber nebezpečných odpadov
Energetika
Zvýšenie energetickej hospodárnosti budov a energetickej efektívnosti
Využívanie OZE k výrobe elektrickej energie a tepla
Existujúci rozsiahly účinný systém centrálného zásobovania teplom
Pozitívny dopad opatrení na životné prostredie Výrazný pokles emisií CO ₂ v predmetnej lokalite; Priaznivý vplyv na pokles respiračných ochorení
Skúsenosti samosprávy s realizáciou obdobných projektov súvisiacich s energetickou efektívnosťou.
Environmentálna výchova a vzdelávanie
Existencia dostatočnej odbornej kapacity v environmentálnej oblasti v Nitre (univerzity a SAV, odborné organizácie, štátna správa)
Záujem časti obyvateľov o problematiku ŽP, Environmentálna výchova na školách
SLABÉ STRÁNKY
Plánovanie a správa životného prostredia; celková kvalita ŽP
Nedostatočné finančné prostriedky na realizáciu opatrení z vlastných zdrojov samosprávy
Malé kompetencie mesta v starostlivosti o prírodu a krajinu mimo zastavaného územia, nedostatočná spolupráca s "manažérmi" prírodných zdrojov
Absencia "silnej" mimovládnej organizácie v meste (región) pôsobiacej komplexne v oblasti ochrany a tvorby ŽP
Nesúlady medzi plánmi a činnosťou rôznych správcov prírodných zdrojov – ochrana prírody, poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo, vodné hospodárstvo + mesto ako garant zelene a odpadového hospodárstva
Neúplná environmentálna infraštruktúra mesta v niektorých okrajových častiach (odkanalizovanie, čistenie odpadových vôd)
Prírodné zdroje (ovzdušie, voda, pôda, lesy)
Znečistenie ovzdušia a zvýšená hlučnosť najmä v súvislosti s dopravou v centre mesta
Dlhodobá zhoršená kvalita vody Nitry a menších vodných tokov, ako aj zdrojov podzemných vôd
Rozsiahle zábery poľnohospodárskej pôdy na výstavbu, neustále sa znižujúca výmera PP
Erózia, čiastočne zhutnenie pôdy v intenzívne poľnohospodársky využívaných častiach pahorkatinného úz.
Zhoršený zdravotný stav a odolnosť lesov.
Ochrana prírody a krajiny

Nevyhovujúca štruktúra krajiny a nedostatočná biodiverzita časti poľnohospodársky využívannej krajiny (nespojité systém ekologických sietí - ÚSES)
Degradácia časti chránených území v dôsledku viacerých faktorov (intenzívna rekreácia, lesné hospodárstvo, prírodné procesy).
Mestská zeleň
Nízky podiel plôch zelene v hlavnej funkcii, iba 15,55 % z výmery plôch (park, parkovo upravená plocha, nábrežie, stabilizačná vegetácia svahov, rekreačná zeleň, ochranná zeleň, cintoríny)
nestabilita FT „Zeleň dopravných stavieb“, ktorá činí 47,32 % podľa výmery a funkčného typu „Park“ 41,52 %.
znižovanie plôch s potenciálom pre výsadbu vzrastlej zelene z dôvodu zaťaženia územia rozptýlenou infraštruktúrou
Absentuje základný nástroj pre správu zelene mesta - PASPORT ZELENÉ.
Absentuje PROJEKT STAROSTLIVOSTI O VEREJNÚ ZELEŇ
Finančná náročnosť požadovanej kvalitnej údržby zelene - rozpočtová kapitola správy a údržby zelene poddimenzovaná v porovnaní s hektárovými dotáciami v rozpočtoch iných krajských miest,
nízka prioritizácia následnej údržby zelene v ďalších rokoch po ich založení
Prekryv kompetencií v správe a údržbe zelene
Odpadové hospodárstvo
Finančná náročnosť triedenia odpadov
Veľký podiel ručnej práce v procese triedenia odpadov
Transport odpadov mimo mesta (vysoká uhlíková stopa dopravy)
Napojenie na minimálny počet koncových spracovateľov recyklovaných odpadov
Systém financovania triedeného zberu cez OZV - organizácie zodpovednosti spotrebiteľov
Problematické zavedenie množstevného zberu v KVB
Poddimenzovaná infraštruktúra stojísk kontajnerov
Zlý dopravný prístup k areálu NKS
Nedostatočná komunikácia smerom k verejnosti o význame a finančnej náročnosti triedenia odpadov
Energetika
Nízke povedomie širokej verejnosti v oblasti efektívneho nakladania a hospodárenia s energiami
Samospráva chýba priamy vplyv na niektoré subjekty (napr. tepelnú energetiku)
Environmentálna výchova a vzdelávanie
Absentujúci informačný systém kvality ŽP v meste, napr. nevyužívanie dát z meteorologických staníc na informovanie obyvateľstva o stave ovzdušia
Nedostatočné pôsobenie mesta v oblasti informovania verejnosti a zvyšovania environmen. povedomia
PRÍLEŽITOSTI
Plánovanie a správa životného prostredia; celková kvalita ŽP
Využitie silných stránok a náprava slabých stránok v oblasti ŽP mesta
Zriadenie samostatnej organizačnej zložky Správa zelene mesta
Čerpať finančné prostriedky aj z iných zdrojov - využiť napr. Plán obnovy a odolnosti SR
Byť inovatívny v oblasti ochrany životného prostredia - sledovať a uplatňovať nové moderné trendy starostlivosti o ŽP
Zaviesť využitie konceptu ekosystémových funkcií a služieb pri plánovaní a rozhodovaní, s cieľom dlhodobej ochrany prírody a prírodných zdrojov (ako súčasť nového ÚPN mesta)
Podporovať efektívnejšie fungovanie mesta ako servisného, riadiaceho a kontrolného orgánu v oblasti ŽP - zlepšiť odborné a personálne kapacity
Zaviesť efektívnu spoluprácu mesta s externými odborníkmi a organizáciami, štátnou správou, organizáciami, MVO, aktívnymi občanmi
Prizvať do rozhodovania v čo možno najväčšej miere aj zástupcov rôznych zainteresovaných skupín - okrem oficiálnych orgánov a organizácií ide najmä o občianske združenia, aktívnych občanov a pod.
Podporiť tvorbu a modernizáciu dátovej základne pre rozvoj a riadenie mesta; ale aj informovanie občanov - zberať, spracovávať a využívať systém údajov o ŽP.
Postupne realizovať komplexné pozemkové úpravy vo všetkých katastroch mesta v aktívnej spolupráci so štátom
Podporiť využitie alternatívnych foriem dopravy pre zlepšenie ŽP v meste
Prírodné zdroje (ovzdušie, voda, pôda, lesy)
Znížiť emisie CO ₂ a iných znečisťujúcich látok v ovzduší, zlepšiť celkovú kvalitu ovzdušia
Vybudovať mestský monitorovací systém pre nežiaduce vplyvy počasia, znečistenie ovzdušia (smogový varovný systém), prípadne iné indikátory ŽP

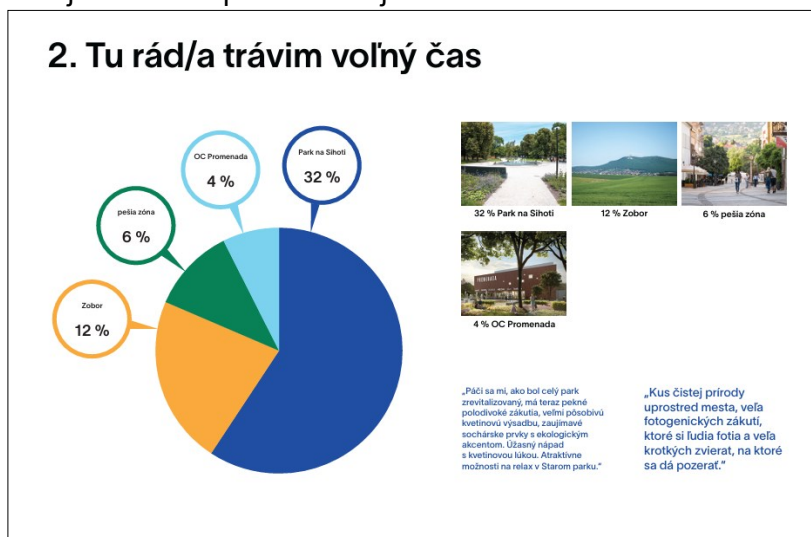
Zvýšiť efektivitu hospodárenia so zrážkovou vodou, vodu zadržiavať v krajine aj intraviláne pomocou vhodných opatrení
Zabezpečiť resp. poskytnúť súčinnosť pri zlepšovaní kvality vody a vodných zdrojov, využívať miestne zdroje v čo možno najväčšej miere (aspoň ako úžitkovú vodu)
V krajine aj v meste podporovať adaptačné a mitigačné opatrenia voči zmene klímy a jej prejavom (v jednotlivých sektoroch - stavebníctvo, doprava, komunálny sektor poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo, ochrana prírody)
Ďalší rozvoj územia situovať najmä v rámci zastavaného územia - využívať voľné plochy a nevyužívané lokality vrátane rekultivácií brownfieldov a chrániť tak poľnohospodársku pôdu pred zábermi
Rozšíriť plochy pre alternatívne poľnohospodárstvo na periférii mesta (resp. vrátiť tieto činnosti do krajiny) - vinohradníctvo, ovocinárstvo, včelárstvo
Preferovať najmä mimoprodukčné funkcie lesa, chrániť lesné porasty pred výrubom.
Ochrana prírody a krajiny
Chápať ochranu prírody ako celoplošný koncept a systém manažmentu prírody a prírodných zdrojov; s hlavným cieľom zvýšenia ich kvality a dlhodobého udržateľného využívania územia, nie ako "prekážku" rozvoja
Spracovať koncepciu ochrany a manažmentu Zoborských vrchov s prioritou ochrany prírody a reguláciami pre lesné hospodárstvo, rekreáciu a urbanizáciu
Posilniť a preveriť vymedzenie MÚSES-u v novom územnom pláne i s upresnením požiadaviek naň (aktualizácia prvkov ÚSES, vymedzenie funkčných plôch a regulatívov využívania)
Rešpektovať aktualizovanú kosť ÚSES a prvky ZI v krajine aj sídle ako "intaktné", nezastavateľné prvky s prioritou ich ochrany a posilnenia ekosystémových funkcií a služieb
Hľadať podobu zapojenia chránených území krajiny do systému verejných priestranstiev vo vzťahu k primeranej intenzite ich využitia
Využívanie vrcholov a špecifických útvarov ako krajinné jadra priestranstiev
Rehabilitovať prístup k rieke v centre mesta i v širšom okolí
Mestská zeleň
Hľadať odlišnú polohu charakterov parkov a ich prepojenia pomocou rieky
Prepájať jednotlivé systémy zelene do funkčných hierarchizovaných sietí
Využiť brownfield kasárni- hľadať možnosti zapojenia a prepojenia častí lokalít Martinského vrchu do štruktúry priestranstiev
Dôležitou súčasťou systému zelene sú "vnútrobloky" otvorených štruktúr bytovej zástavby - ich revitalizáciou nabádať k drobným aktivitám spojeným s mestským záhradkárčením
Hľadať možnosti delegovania údržby vo vzťahu k využitiu priestranstiev - povzbudzovať komunity k starostlivosti o predzáhradky, záhony i k mestskému záhradkárčeniu - budovať komunitné záhrady
Vypracovať koncepčné materiály pre revitalizáciu FT "Zeleň obytných súborov", pre FT "Zeleň školských a kultúrnych objektov", Pasport zelene a Projekt starostlivosti o verejnú zeleň
Vypracovať Koncepciu cintorínov a vybudovať prírodný cintorín
Vytvoriť priestor pre pasívnu aj aktívnu formu záhradnej terapie v objektoch sociálnych služieb mesta
Posilniť používanie inkluzívnych prvkov vybavenia v zeleni
Doplnenie pitných fontán na verejných priestranstvách
Doplnenie tieniacich prvkov vo verejnej zeleni a na detských ihriskách
Pracovať viac s popínavými rastlinami a mobilnými výsadbami v miestach zložitých vedení technickej infraštruktúry
Vypracovať manuál pre výsadbu drevín, posilniť rozvojovú starostlivosť drevín do doby 5 – 6 rokov po výsadbe Posilniť ochranu drevín pri stavebnej činnosti
Odpadové hospodárstvo a energetika
Prechod na plne automatické triedenie a vybudovanie REUSE centra
Rozšírenie plochy areálu NKS a kompostárne, zlepšenie dopravného prístupu do areálu, spracovanie drevnej štiepky
Rozšírenie systému polopodzemných kontajnerov a dobudovanie stojísk a budovanie stojísk a polopodzemných kontajnerov developermi a SVB
Zber BRKO z rodinných domov a vybudovanie ZEVO
Využívať materiály s nízkou akumuláciou a vysokou odrazivosťou slnečného žiarenia.
Vykonať hĺbkovú obnovu budov v lokalite a tým výrazne zvýšiť podiel budov v energetickej triede A
Environmentálna výchova a vzdelávanie

Zlepšenie komunikácie smerom k verejnosti – zmena naratívu “Triedim aby som ušetril svoje financie” na “Triedim aby som šetril životné prostredie” - triedenie odpadu je najdrahšia možnosť najšetrnejšia voči životnému prostrediu a daň za prosperitu
Vypracovať komunikačný program pre zvýšenie environmentálneho povedomia obyvateľov a ekologicky šetrnému správaniu
Posilniť kapacity a pôsobenie Mesta v oblasti environmentálnej výchovy, vzdelávania a informovanosti občanov, motivovať verejnosť a subjekty pôsobiace v lokalite k zodpovednosti voči ŽP
OHROZENIA
Plánovanie a správa životného prostredia; celková kvalita ŽP
Nedostatočný záujem o realizáciu opatrení pri subjektoch, kde absentuje priamy vplyv samosprávy
Zmena priorít mestského zastupiteľstva na iné oblasti (napr. po komunálnych voľbách) a súvisiaci nekoncepčný rozvoj mesta - chýbajúce, resp. nepreviazané dlhodobé priority
Súčasný nevhodný nastavenie politiky ŽP na úrovni štátu (ochrana prírody, adaptácia na zmenu klímy, lesné a vodné hospodárstvo, poľnohospodárstvo...)
Nedostatočný tlak zo strany štátu a nesprávne priority môžu reálne oslabiť situáciu na komunálnej úrovni, aj ochotu spolupracovať medzi rôznymi subjektmi
Podriadená pozícia mesta - ustupovanie developerom: môže viesť k rozvoju výstavby na úkor iných funkcií, najmä zelene
Regulácie a obmedzenia podnikania a vlastníckych práv z dôvodu ochrany ŽP môžu bez adekvátnych kompenzácií vyvolať negatívne reakcie a snahu o „obchádzanie“ pravidiel
Nevyriešené vlastnícke vzťahy v území - pôsobia ako bariéra pre realizáciu rôznych opatrení
Implementácia navrhovaných opatrení je vo veľkej miere závislá od možnosti získať prostriedky z Európskych štrukturálnych a investičných fondov
Nárast individuálnej dopravy na úkor verejnej dopravy môže spôsobiť ďalšie zhoršovanie stavu ŽP.
Ochrana prírody a krajiny
Nepriaznivé klimaticko-hydrologické procesy v krajine, najmä prejavy zmeny klímy (vysoké teploty, dlhotrvajúce sucho, prívalové dažde) môžu vyvolať vážne environmentálne dôsledky
Oslabenie reálnych opatrení na ochranu prírody a prírodných zdrojov v dôsledku zmeny politických priorít, legislatívy: preferovanie okamžitých ekonomických prínosov na úkor dlhodobých funkcií prírody
Dôsledkom môže byť neriešenie problémov ŽP v centre mesta, na sídliskách, priemyselných zónach, v poľnohospodárskej krajine...
Pokračujúca výstavba na nových plochách (priemysel, logistické parky, obytné súbory): riziko ďalšieho úbytku pôdných zdrojov, zníženia biodiverzity územia a zhoršenie odolnosti územia voči zmene klímy
Nevhodná výstavba, intenzívna rekreácia, snaha o komercializáciu územia Zobora (lanovka, hotel) - môže viesť k ďalšiemu poškodzovaniu prírodného prostredia a ohrozeniu ochrany prírody
Presadenie parciálneho rozvoja niektorých lokalít vo väčších celkoch (napr. Párovské lúky) bez celkovej koncepcie – strata možnosti vyváženého rozvoja s dôrazom na podporu udržateľného rozvoja a zladenie s ochranou prírody a prírodných zdrojov
Mestská zeleň
V majetku mesta sa nachádza 41,58 % z výmery plôch zelene, čo sťažuje možnosť rozvoja či zapojenia plôch do uceleného systému zelene. Závažné je to napr. pri parkoch, keď sú v majetku mesta iba z 38%
Nerešpektovanie koncepcčných materiálov pri schvaľovaní rozpočtových opatrení
Podmienky verejného obstarávania obmedzujúce odbornú, kvalitnú a kontinuálnu starostlivosť o zeleň
Zásahy obyvateľov do zelene (ničenie zelene, sadenie zelene)
Chýbajúce odborné pracovné kapacity v sektore údržby zelene
Zlá veková a priestorová štruktúra porastov drevín
Odpadové hospodárstvo a energetika
Nedostatok odberateľov vytriedených zložiek odpadu
Existencia a fungovanie systému OZV - organizácií zodpovednosti spotrebiteľov
Nestabilita legislatívneho prostredia
Neexistujúca koncepcia SR nakladania s batériami elektrických vozidiel
Nereálnosť, resp. neuskutočnenie projektov na zníženie energetickej náročnosti budov a hospodárstva - nedostatok financií, zmena priorít
Neschopnosť resp. nepripravenosť rôznych zainteresovaných strán (developeri, vlastníci pozemkov, občania) čeliť súčasným výzvam ŽP - bariéra pri ďalšom vzdelávaní
Nezáujem, ľahostajnosť občanov vo vzťahu k životnému prostrediu, nedostatočná podpora a pochopenie verejnosti pre "proklimatické" a "udržateľné" nastavenie rozvoja mesta.

Ako to vidia obyvatelia mesta - názory a postoje obyvateľov mesta k problematike životného prostredia

V období 05-07/2024 sa realizoval aj prieskum medzi občanmi mesta formou tzv. pocitovej mapy. **Pocitová mapa** predstavuje dôležitý nástroj pre zachytenie názorov a pocitov obyvateľov vo vzťahu k jednotlivým miestam v meste. Tento prístup umožňuje občanom aktívne sa zapojiť do plánovania a rozvoja mesta, čím poskytuje cenné podklady pre návrh riešení v konkrétnych oblastiach. Prieskumu sa zúčastnilo celkovo 561 respondentov. Uvádzame stručný súhrn niektorých výsledkov súvisiacich s významom dôležitých lokalít pre obyvateľov, príklad grafického vyhodnotenia je uvedený na obrázku nižšie. Podrobne je prieskum vyhodnotený v samostatnej správe (Janíková, 2024). Závbery súvisiace so životným prostredím a trávením voľného času:

- Respondenti, ktorí sa prieskumu zúčastnili sú najviac hrdí na Nitriansky hrad a park na Sihoti.
- Svoj voľný čas trávia v parku na Sihoti, na Zobore a prechádzkami popri rieke Nitra, s ktorou si spájajú aj OC Promenada ako miesto, kde si počas prechádzky môžu oddýchnuť a občerstviť sa.
- Medzi turisticky najatraktívnejšie miesta v Nitre patria podľa účastníkov prieskumu jednoznačne Nitriansky hrad a park na Sihoti, v menšom počte, ale pomerne často sa objavoval v odpovediach aj Zobor.

Ak by respondenti mohli niečo v meste Nitra zmeniť, bola by to jednohlasne pešia zóna a Svätoplukovo námestie, ale často sa spomínali aj železničná stanica, Klokočina a OC Mlyny, OC Prior.

Obr.: Príklad prezentácie výsledkov pocitovej mapy
Zdroj: vlastné spracovanie OKaP (J. Janíková, 2024)

Počas dotazníkového prieskumu k príprave dokumentu PHRSR (10-12/2024) sa niektoré otázky priamo alebo nepriamo týkali aj životného prostredia. Uvádzame ich stručné vyhodnotenie podľa hodnotiacej správy (J. Janíková, OKaP 2025).

Ukázalo sa, že napriek pomerne vysokej spokojnosti obyvateľov so životom v meste respondenti nevnímajú súčasnú kvalitu životného prostredia v meste ako jednu z hlavných výhod. V odpovedi na otázku „Aké sú podľa vás hlavné výhody mesta“ z 210 respondentov len 27 vybralo aj *životné prostredie*, čo bolo až na 7. mieste spomedzi 10 možností (najviac si respondenti cenili výhodnú polohu mesta (131 odpovedí) a ponuku kultúrno-spoločenských podujatí (111).

Celkové životné prostredie mesta Nitra hodnotili respondenti priemernou známku 3,21 (škála 1-5, pričom 1 znamenalo najnižšiu spokojnosť a 5 najvyššiu) – znamená to 6. miesto z hodnotených 14 oblastí. **Starostlivosť o zeleň a verejné priestranstvá** bola hodnotená priemernou hodnotou 3,10 (8. miesto). Najlepšie boli hodnotené oblasti *Možnosti trávenia voľného času v oblasti kultúry* (3,52) a *Úroveň vzdelávania detí a mládeže* (3,49) – naopak, najhoršie hodnotenie dostali oblasti *Kvalita ciest, ulíc a chodníkov* (2,00) a *Úroveň spolurozhodovania obyvateľov o rozvoji mesta* (2,59).

1. **Starostlivosť o zeleň a verejné priestranstvá:** Celkové hodnotenie 3,10 naznačuje, že starostlivosť je na primeranej úrovni, ale pre zvýšenie spokojnosti občanov je potrebné zamerať sa na kvalitnejšiu údržbu, rozšírenie zelene a skvalitnenie verejných priestorov. Zlepšenie týchto oblastí môže výrazne prispieť k lepšiemu životnému prostrediu a zvýšeniu kvality života v meste.
2. **Celkové životné prostredie v Nitre:** Celkové hodnotenie 3,21 naznačuje, že životné prostredie v Nitre je v zásade v uspokojivom stave, ale je potrebné venovať viac pozornosti oblastiam ako znečistenie, ekologická infraštruktúra a správa verejných priestranstiev. Toto hodnotenie nie celkom zodpovedá realite – pozrite klasifikáciu environmentálnej regionalizácie Slovenska. V každom prípade, zameranie sa na zlepšenie týchto aspektov by prispelo k vyššej kvalite života obyvateľov a k zlepšeniu celkového vnímania životného prostredia v meste.

Vyhodnotenie otázky starostlivosti o zeleň a verejné priestranstvá

★★★★★ 3,10

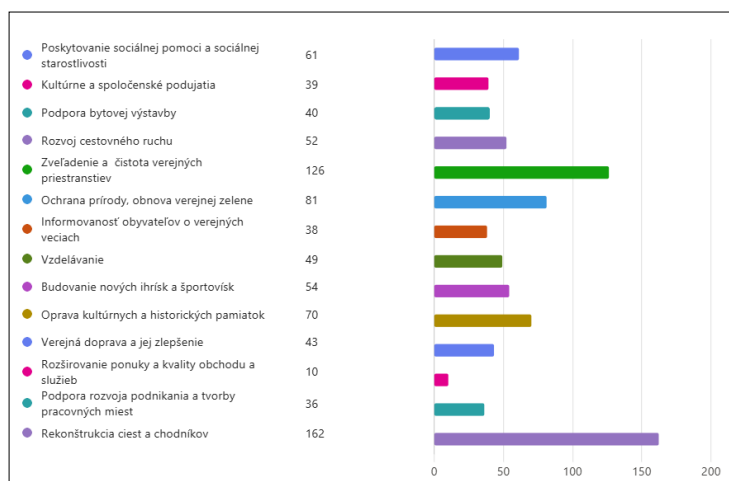

Positívom je, že v prípade, ak by respondenti rozhodovali o prednostnom využití mestských finančných prostriedkov, zo 14 daných možností sa veľmi vysoko umiestnili *Zveľadenie a čistota verejných priestranstiev* (126 respondentov, 2. miesto) a *Ochrana prírody, obnova verejnej zelene* (81 respondentov, 3. miesto) obrázok nižšie. Nie prekvapujúco sa na prvom mieste umiestnila možnosť *Rekonštrukcia ciest a chodníkov* (162 respondentov).

- **Zveľadenie a čistota verejných priestranstiev** - obyvatelia vidia význam v údržbe a skrášľovaní verejných priestorov, čo zlepšuje kvalitu života v meste a príťažlivosť pre obyvateľov aj návštevníkov.
- **Ochrana prírody a obnova verejnej zelene** – výsledok poukazuje na rastúci záujem o ekologické témy a udržateľný rozvoj. Mesto by malo venovať väčšiu pozornosť ochrane prírodného prostredia a obnovám parkov, lesov a verejnej zelene.

Respondenti dostali priestor aj na vyjadrenie **konkrétnych riešení existujúcich problémov** (63 odpovedí) a doplňujúcich názorov a návrhov (48 odpovedí). Odpovede sa však prelínali, preto je vhodné ich uviesť spoločne. So životným prostredím mesta súvisia tieto okruhy návrhov a námetov:

- **Systematická starostlivosť zeleň a o vzhľad mesta** – okrem starostlivosti o parky ide napr. o odstraňovanie buriny, úpravu vegetácie popri cestách a chodníkoch, čistenie a odstraňovanie odpadu, viac smetných nádob...
- **Opatrenia na zmiernenie dopadov zmeny klímy** – zatienenie pešej zóny a doplnenie zelene,

nové stromoradia na uliciach, vodné prvky na námestiach, lepšie hospodárenie s dažďovými vodami – napr. dažďové záhrady na sídliskách, retenčná dlažba

- **Potreba riešenia systému odpadového hospodárstva** - lepšie zhodnocovanie komunálneho odpadu, neustále zvyšovanie poplatkov za KO
- **Problematika cyklotrás** – rozširovanie siete, údržba, propagácia.

Obr.: Dotazníkový prieskum k dokumentu PHRSR Zdroj: vlastné spracovanie OKaP

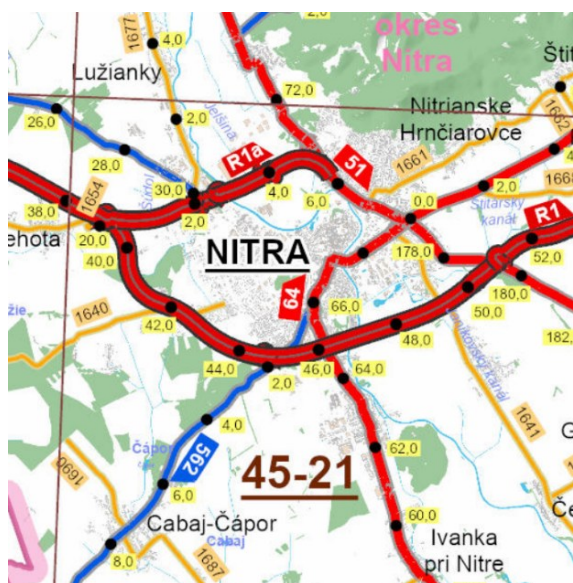
OBLASŤ DOPRAVA

Analýza stavu pre rozvojovú oblasť doprava v meste Nitra

Mesto Nitra je s okolitým územím dobre dopravne napojené, pričom prevládajúcim módom dopravy je v tomto prípade cestná doprava nasledovaná železničnou dopravou. Nitra má dobré dopravné napojenie regionálneho charakteru, teda s okolitými sídlami v rámci regiónu, ako aj medziregionálne, zároveň je však dobre napojená aj na cestnú sieť národného, resp. medzinárodného významu.

Cestná doprava

V smere západ – východ prechádza mestom Nitra rýchlostná cesta R1, ktorá je súčasťou európskej cesty E58, ktorá začína vo Viedni a končí v Rostove nad Donom. Rýchlostná cesta je tiež súčasťou európskej cesty E571, ktorá začína v Bratislave a končí v Košiciach. Mesto Nitra je na rýchlostnú cestu R1 napojené tromi križovatkami priamo na rýchlostnej ceste R1, ďalšie napojenie predstavuje rýchlostná cesta R1a, na ktorej sa nachádzajú štyri križovatky, z toho dve priamo s miestnymi cestami. V severovýchodnom smere prechádza mestom Nitra cesta prvej triedy I/64, ktorá spája severozápad Slovenska s južnou hranicou. Okrem toho sú súčasťou cestnej siete na území mesta aj cesty prvej triedy I/51 a I/65. Regionálny význam majú cesty II. triedy II/513, ktorá tvorí spojniciu s mestom Hlohovec a diaľnicou D1 a cesta II/562, ktorá spája mesto Nitra s okresným mestom Šaľa. Významnú časť cestnej infraštruktúry na území mesta Nitra tvoria miestne cesty a účelové cesty. Celková dĺžka miestnych ciest na území mesta Nitra predstavuje približne 500 km v prípade chodníkov ide o 228km.

Z hľadiska rozvoja cestnej infraštruktúry je v Nitre a okolí plánovaná výstavba rýchlostnej cesty R8, ktorá by začínala v križovatke R1 Nitra – Západ a tvorila by severozápadný obchvat mesta, pokračovaním na stredné Ponitrie, kde by sa v blízkosti mesta Bánovce nad Bebravou pripájala na rýchlostnú cestu R2. Plánovaná je tiež výstavba preložky cesty 1. triedy I/64 v južnom smere vrátane stavebných úprav križovatky Nitra – Juh, ktorá je z hľadiska nehodovosti problémovým miestom. Preložka cesty I/64 by umožnila odklon tranzitnej dopravy z mestských častí Horná a Dolné Krškany.

Autobusová doprava

Diaľková autobusová doprava spája mesto Nitra najmä so susediacimi krajskými mestami a hlavným mestom SR, kde je vysoká ponuka dopravných spojení počas celého dňa. Mestom prechádzajú aj diaľkové linky vnútroštátneho a medzinárodného charakteru. Diaľková doprava je zabezpečovaná prostredníctvom súkromných dopravcov, ktorí ju prevádzkujú na komerčnej báze.

Regionálna autobusová doprava na území mesta Nitra je zabezpečovaná viacerými dopravcami. Dopravné služby vo verejnom záujme na území okresu Nitra sú objednávané Nitrianskym samosprávnym krajom a zabezpečované dopravcom Arriva Nitra, na územie mesta však zasahujú aj linky dopravcov z okolitých regiónov – najmä Arriva Nové Zámky, Arriva Trnava a SAD Dunajská Streda.

Dopravné služby poskytované mestskou hromadnou dopravou objednáva mesto Nitra a od roku 2022 ich poskytuje dopravca TD Transport Nitra (Transdev), ktorý nahradil dopravcu Arriva Nitra. Príchodom nového dopravcu došlo k modernizácii vozového parku, objednané boli úplne nové bezbariérové autobusy v jednotnom nátere. Dopravca tiež dodal novú aplikáciu pre mobilné zariadenia, ktorá umožňuje nákup cestovných lístkov a poskytuje informácie o aktuálnej polohe autobusov. Došlo k úprave tarifyného a informačného systému, pribudla možnosť zobrazenia online polohy autobusov a možnosť kúpy cestovného lístka prostredníctvom tejto aplikácie. Upravené boli tiež informačné a vybavovacie systémy, pribudla možnosť platby platobnou kartou priamo vo vozidle, čo výrazne uľahčilo nákup cestovných lístkov a zvýšilo atraktivitu verejnej osobnej dopravy. Autobusy MHD majú jednoznačnú vizuálnu identitu, reklama na vozidlách a vo vozidlách bola zakázaná, čím sa vyhovel požiadavkám obyvateľov, ktorým celoplošné reklamy na vozidlách prekážali. Dopravca by mal v zmysle podpísanej zmluvy inštalovať elektronické cestovné poriadky na vybrané zastávky MHD, ktoré budú zobrazovať reálny čas odchodu spojov jednotlivých liniek a možnosti prestupu v danom uzli. V MHD je tiež možná preprava bicyklov, a to vo všetkých vozidlách za splnenia podmienok a vo vybraných časoch a vo vybraných vozidlách na vozidlových nosičoch počas celého dňa.

Dopravná obslužnosť mesta Nitra je zabezpečená 29 linkami, ktoré prepájajú najväčšie mestské časti, ale aj okrajové lokality. Cestovné poriadky týchto liniek sú vo väčšine prípadov v pravidelných taktach, čo uľahčuje ich zapamätateľnosť a cestujúcim zjednodušuje prepravu MHD. Významnými uzlovými zastávkami sú zastávky Centrum, Mlyny; Andreja Hlinku, Centro; Pod Zoborom, ktoré umožňujú prestupy medzi jednotlivými linkami MHD, ako aj prestup na regionálnu autobusovú dopravu. Z hľadiska prestupov medzi MHD a regionálnou dopravou (autobusovou aj vlakovou) sú významné tiež zastávky Rázcestie autobusová stanica, Rázcestie železničná stanica, Železničná stanica Nitra, Žel. zastávka Mlynárce a Chrenovský cintorín. Doprava je zabezpečovaná šiestimi typmi autobusov značiek SOR a IVECO, ktorých vybrané parametre sú uvedené v nasledujúcej tabuľke.

Vybrané parametre autobusov MHD				
Typ	Rok výroby	Kapacita	Počet kusov	Nízkopodlažnosť
SOR BN 9.5	2021	76+1	11	čiastočná
SOR NB 12 CITY	2021	88+1	16	úplná
SOR NS 12 DIESEL	2021	104+1	20	úplná
SOR NB 18 CITY	2021	142+1	15	úplná
SOR NS 18 DIESEL	2021	171+1	18	úplná
IVECO URBANWAY 12 M CNG	2015-2016	79+1	2	úplná

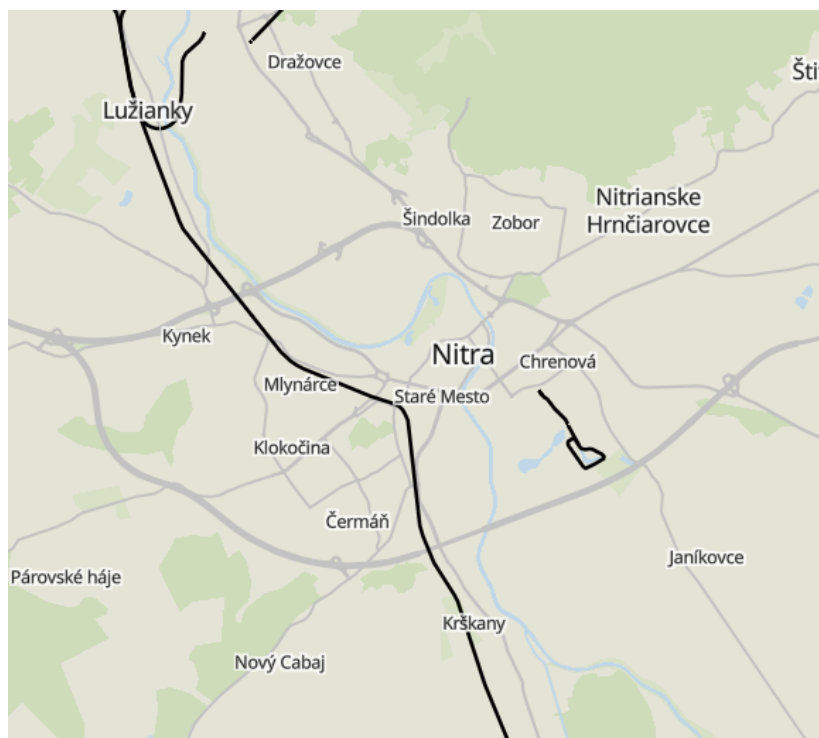
Najvýznamnejšie prepravné prúdy sú na linkách 2, 4, 12, 14, 21, 24, 25, 32. Linky č. 12, 21 a 27 zabezpečujú dopravnú obslužnosť okolitých obcí – vybrané spoje linky číslo 12 obsluhujú obce Ivanka pri Nitre a Branč, spoje linky č. 27 do obcí Nitrianske Hrnčiarovce a Štitáre, spoje linky č. 21 do obce Lužianky. Najvyťaženejšie spojenia predstavujú trasy medzi mestskou časťou Klokočina a centrom mesta, medzi mestskou časťou Chrenová a centrom mesta, medzi mestskou časťou Dolné Krškany a centrom mesta a medzi centrom mesta a mestskou časťou Dražovce, resp. priemyselným parkom.

Na území mesta je len minimálna preferencia VOD, vybudovaných je cca 440 m vyhradených pruhov pruhov, čo aktuálne nepostačuje na to, aby bola MHD rýchla a tým sa ešte viac zvýšila jej atraktivita pre obyvateľov mesta. Chýba tiež dynamická preferencia vozidiel na križovatkách riadených CSS, vozidlá tak v prípade kongescií nabierajú meškania, resp. sú cestovné poriadky prispôbované tomuto stavu, čo ma za následku nízku prepravnú rýchlosť v prípade niektorých liniek. Najväčšie meškania sú generované na linkách z/do Dolných a Horných Krškán (Novozámocká a Štefánikova trieda), na linkách ktoré prechádzajú kruhovým objazdom pod Zoborom a v čase dopravnej špičky aj na linkách prechádzajúcich Párovskou a Mostnou ulicou, Štúrovou, Dlhou a Akademickou ulicou.

Železničná doprava

Mestom Nitra prechádza železničná trať č. 140 z Nových Zámkov do Prievidze, ktorá sa v obci Lužianky prepája s traťou č. 141, ktorá smeruje do Leopoldova. V oboch prípadoch ide o jednokoľajné neelektrifikované trate s regionálnym významom, ktoré výrazne ovplyvňujú využitie železničnej dopravy na území mesta Nitra. Na území mesta Nitra sa nachádza železničná stanica Nitra a tri ďalšie železničné zastávky v Dolných Krškanoch, Mlynárčiach (Nitra – zastávka) a na hraniciach medzi Nitrou a obcou Lužianky (Zastávka Mlynárce). Technické parametre existujúcich tratí takmer na celom území nitrianskeho kraja, vrátane mesta Nitra, sú na veľmi nízkej úrovni a nedovoľujú vyššie jazdné rýchlosti a tým aj intenzívnejšiu ponuku dopravy. Tento fakt má za následok presun cestujúcich do autobusovej dopravy a najmä do individuálnej automobilovej dopravy. Železničná sieť trpí vo veľkom rozsahu na zastaranosť a nedostatočnú údržbu. Modernizácia jednotlivých traťových úsekov je nedostatočná pre súčasné potreby, či už z hľadiska priepustnosti traťových úsekov a samozrejme maximálnej traťovej rýchlosti.

Železničnú dopravu na území mesta Nitra zabezpečuje Železničná spoločnosť Slovensko. Poskytovanie dopravných služieb vo verejnom záujme v železničnej doprave si objednáva Ministerstvo dopravy SR. V grafíkone vlakovej dopravy 2024/2025 má Nitra priame spojenie osobnými vlakmi s Novými Zámkami, Topoľčanmi, Trnavou a Bratislavou – Novým Mestom (cez Leopoldov a Trnavu), pričom vlaky do Bratislavy sú vedené ako regionálne expresy. Hoci ide o priame spojenie, časom jazdy nedokáže konkurovať cestnej doprave, či už individuálnej

automobilovej doprave alebo čiastočne ani autobusovej doprave. Železničná doprava má preto len regionálny význam, cestovanie diaľkovými vlakmi (vnútroštátnymi aj medzinárodnými) je možné s prestupom buď v Trnave, Leopoldove, Šuranoch alebo Nových Zámkoch. Železničná doprava má veľký rozvojový potenciál za predpokladu, že dôjde k jej modernizácii najmä na úrovni železničnej infraštruktúry, čo prispeje k zrýchleniu dopravy, možnosti početnejších spojení, zvýši atraktivitu a kvalitu železničnej dopravy. Aktuálne sú na všetkých linkách prechádzajúcich mestom Nitra nasadzované moderné

motorové jednotky premávajúce v pravidelných intervaloch. Limitované sú však kapacitou infraštruktúry, napríklad na úseku Nitra – Lužianky, kde je silná frekvencia vlakov alebo na úseku

Nitra – Šurany, kde je nedostatok výhybní na to, aby mohlo dôjsť k zvýšeniu ponuky na tejto trati.

Z hľadiska zabezpečenia vzájomnej koordinácie a integrácie MHD, RAD a železničnej dopravy je najvhodnejšie zavedenie integrovaného dopravného systému na území mesta Nitra, s cieľom zvýšiť atraktivitu a efektivitu verejnej osobnej dopravy ako fungujúceho prepojeného systému. Do mesta každý deň prichádza približne 157–tisíc vozidiel, 22-tisíc cestujúcich autobusovou dopravou a 5–tisíc železničnou dopravou. Až 90 % cestujúcich má zdroj cesty v Nitre, takmer 80 % má cieľ cesty v rámci nitrianskeho kraja. Fungujúce prepojenie medzi regionálnou a mestskou dopravou môže výrazne zjednodušiť a zatriktívniť cestovanie do/z Nitry ako spádového centra krajského významu. Fungujúci systém verejnej osobnej dopravy zároveň priláka ďalších cestujúcich.

Letecká doprava

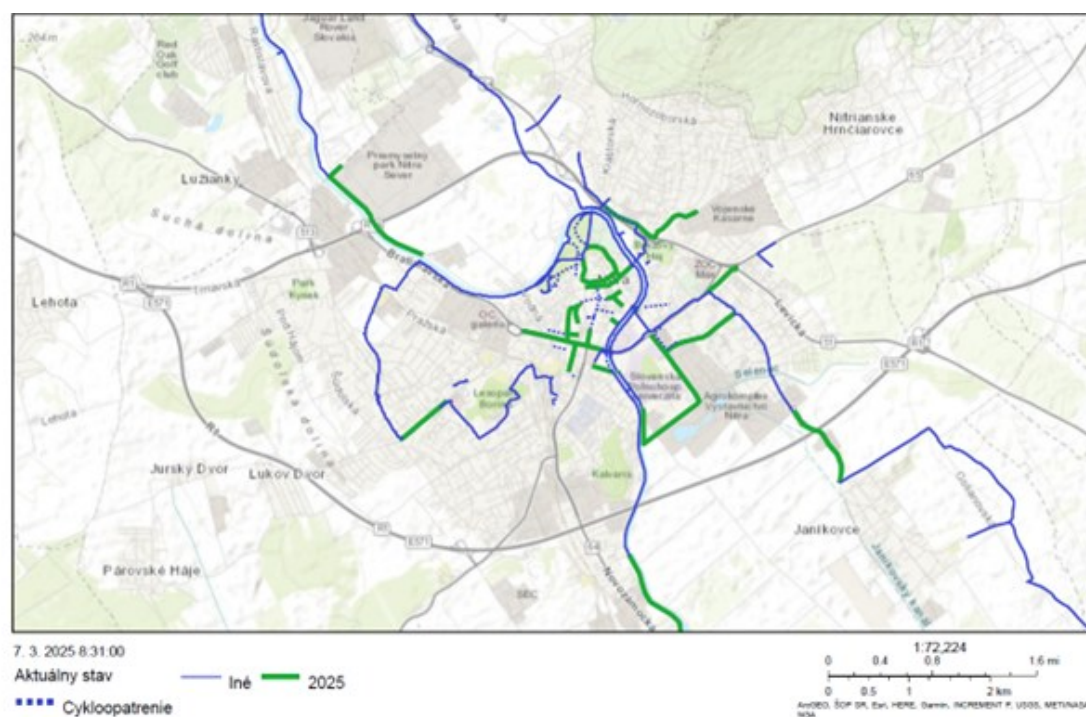
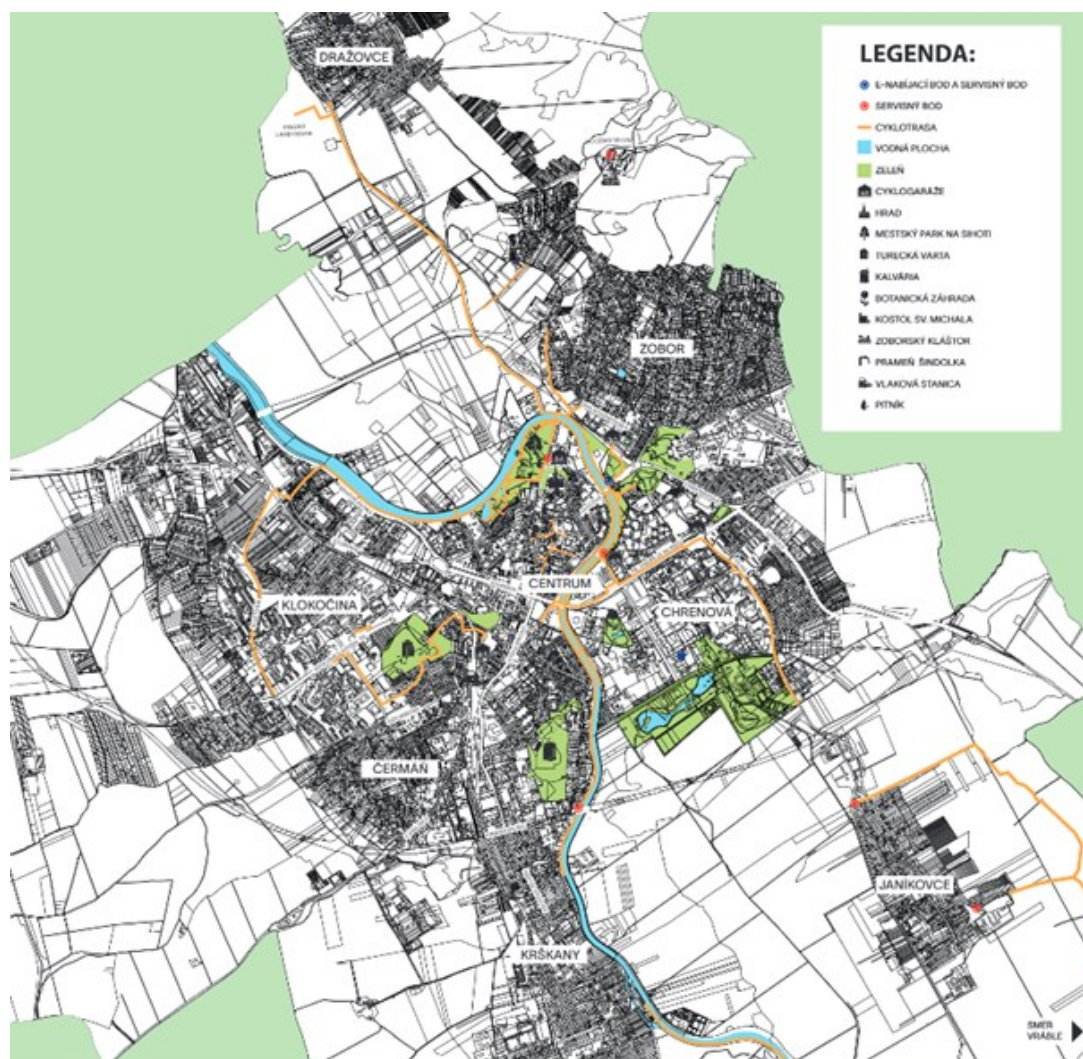
Na území mesta Nitra v mestskej časti Nitra – Janíkovce sa nachádza letisko, ktoré získalo v roku 1998 štatút medzinárodného letiska pre nepravidelnú leteckú dopravu. Jeho využitie má však prevažne rekreačný charakter a jeho využitie na prepravu osôb je minimálne.

Nemotorová doprava

Nemotorová doprava je dôležitou súčasťou dopravy na území mesta. Základnými prvkami nemotorovej dopravy sú pešia a cyklistická doprava, ktoré majú veľký potenciál vo využívaní na území miest. Pešia doprava tvorí základný druh pohybu a má v meste dôležité postavenie. Pešia doprava sa vykonáva na infraštruktúre pre peších, ktorá je tvorená primárne chodníkmi, pešími zónami, lávkami pre peších a obytnými zónami. Celková dĺžka komunikácií pre peších na území mesta predstavuje približne 228 km.

Cyklistická doprava má na území mesta rovnako dôležité postavenie. Cieľom cyklo dopravy je preprava osôb medzi zdrojom a cieľom prepravy v rámci mesta a jeho blízkeho okolia, zväčša do 10 km. Pre priaznivý rozvoj cyklistickej dopravy sú potrebné na území mesta vhodné klimatické a geomorfologické podmienky. Zatiaľ čo z klimatického hľadiska má Nitra veľmi dobrý potenciál na rozvoj cyklistickej dopravy, z hľadiska geomorfologického je to iba na časti územia. Počasie v Nitre je počas roka väčšinou priaznivé pre cyklo dopravu, skracujúce sa a otepľujúce zimy umožňujú pohyb na bicykli prakticky celoročne. Z hľadiska povrchu územia je pre rozvoj cyklo dopravy priaznivé najmä územie pozdĺž rieky Nitry, ktoré má rovinatý charakter, so zväčšujúcou sa vzdialenosťou sa zvyšuje aj nadmorská výška, čo môže nepriaznivo vplyvať na rozvoj cyklo dopravy. S narastajúcim používaním dopravných prostriedkov s pomocným elektrickým pohonom však dochádza k odstráneniu tejto prekážky a cyklo doprava sa stáva dostupnejšou na celom území mesta, vrátane jeho kopcovitých častí.

V súčasnosti je na území mesta vybudovaných 36,3 km cyklistickej infraštruktúry, z toho 34,8 km je vedených ako segregovaná cyklistická komunikácia s oddeleným alebo zmiešaným pohybom cyklistov a chodcov. Sieť cyklotrás je rozvinutá najmä v spomínanom okolí rieky Nitra v severojužnom smere, dobré cyklo dopravné napojenie má najmä mestská časť Chrenová, Dražovce a priemyselný park, čiastočne Horné a Dolné Krškany, Mlynárce, Diely a časť sídliska Klokočina. Absentuje prepojenie kostrovej cyklotrasy pozdĺž rieky Nitra s autobusovou a železničnou stanicou a väčšia hustota siete cyklotrás v centre mesta, najmä pozdĺž komunikačných osí Štúrova a Štefánikova. Kapacita existujúcej cyklistickej infraštruktúry nie je v niektorých úsekoch dostačujúca, problematické sú najmä úseky, ktoré už v súčasnosti nezodpovedajú príslušným technickým podmienkam a úseky, ktoré sú realizované ako spoločné cestičky pre chodcov a cyklistov. Cyklistické trasy v Nitre sú značené vodorovným značením pomocou cyklistických pruhov na chodníkoch a komunikáciách, prípadne sú materiálovo oddelené chodníky pre pešiu a cyklo dopravu. Technické vyhotovenie súčasnej cyklistickej infraštruktúry, s výnimkou novovybudovaných cyklistických komunikácií, nie je na takej úrovni, aby cyklo doprava bola dostatočne komfortná, bezpečná a medzi obyvateľmi mesta prioritne volená pri výbere spôsobu mestskej dopravy.

Sieť cyklotrás sa na území mesta napája na regionálne cyklotrasy na juhu aj na severe (Ponitrianska cyklomagistrála), čo po dobudovaní chýbajúcich úsekov (Zelokvet – Lužianky; Krškanská – Medzi Vodami) vytvára potenciál na napojenie okolitých blízkyh obcí, ktorých obyvatelia by na dochádzku mohli využívať cyklistickú dopravu a odľahčiť tak cestnú sieť v meste. Segregované prepojenie medzi mestskými cyklotrasami a okolitým regiónom úplne absentuje v smere západ – východ, najmä z dôvodu nepriaznivých geomorfologických podmienok.

Bezpečnosť dopravy

V Nitre boli ako nehodové, či z hľadiska nehodovosti ako problémové označené v podstate všetky hlavné komunikácie – Levická ulica (I/51), Novozámocká ulica, križovatka ulíc Štefánikova a Štúrova, Chrenovská ulica (I/64, R1a), Hlohovecká ulica (II/513), Cabajská ulica (II/562), Bratislavská ulica, Hviezdoslavova trieda.

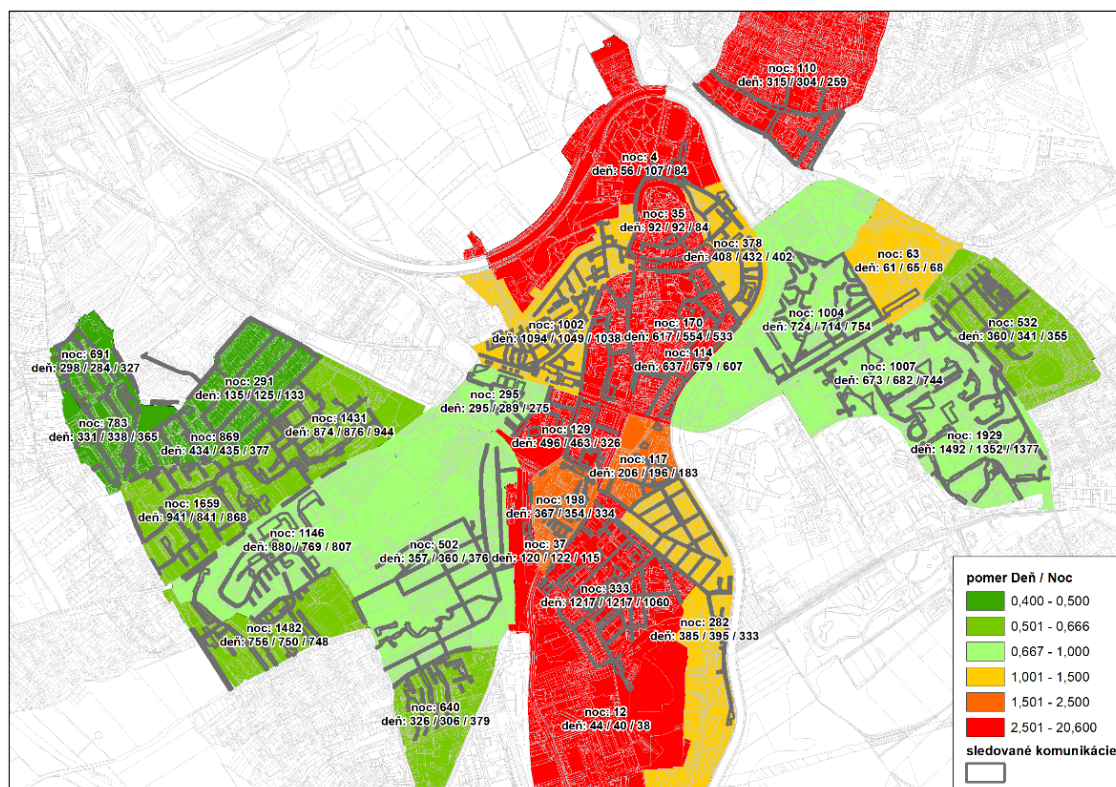
Najčastejšie ide o dopravné nehody s idúcimi vozidlami či pevnou prekážkou, a to z dôvodu porušenia povinností vodiča, vysokej rýchlosti či nesprávnej jazdy cez križovatku.

Dôležitý význam z hľadiska nehodovosti, ale aj ďalších negatívnych externalít, je upokojuvanie dopravy. Najvýznamnejším opatrením z hľadiska zvyšovania bezpečnosti dopravy, najmä vo vzťahu medzi IAD a nemotorovou a pešou dopravou, je znižovanie rýchlosti prostredníctvom zavádzania zón s maximálnou povolenou rýchlosťou (tzv. Zóny 30 alebo Obytné zóny). Zóny 30 je možné zavádzať v tých oblastiach, ktoré nemajú charakter obytnej lokality, no je tu žiadúce zníženie rýchlosti z dôvodu zvýšenia bezpečnosti, eliminácie hluku alebo emisií a pod. Obytné zóny je vhodné zavádzať v oblastiach, ktoré majú obytnú funkciu. Ďalším prvkom zvyšovania bezpečnosti a upokojuvania dopravy je inštalácia prvkov upokojenia dopravy, ktoré tvoria fyzickú alebo psychologickú bariéru a nútia vodičov znížiť rýchlosť vozidla.

Bezpečnosť dopravy najmä v miestach priechodov pre chodcov sa na území mesta Nitra zabezpečuje dostatočným nasvietením priechodov pre chodcov alebo stavebnotechnickými úpravami, napríklad vybudovaním pomocného ostrovčeka a pod.

Statická doprava

Dostupnosť parkovacích miest je v Nitre na primeranej úrovni. V centrálnej mestskej zóne bolo zavedené spoplatnené parkovanie ako nástroj regulácie, pretože v centrách väčších miest obvykle nie je možné uspokojiť dopyt po parkovacích miestach na 100 %.

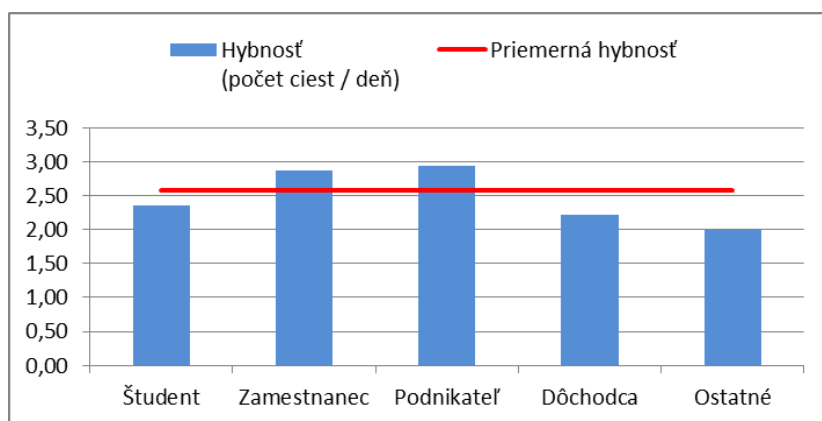

Kapacitné problémy z hľadiska parkovania je možné pozorovať predovšetkým na najväčších sídliskách Chrenová a Klokočina, keď v čase projektovania týchto sídlisk nebol predpokladaný taký nárast IAD.

Z analýzy zistených údajov sú zrejmé tri hlavné typy lokalít. Prvý typ (na obrázku zelená farba) je charakteristický vyšším počtom parkujúcich vozidiel v nočnom období a zodpovedá teda lokalitám s prevažujúcim využitím pre bývanie (sídlisko Klokočina, Chrenová). Druhý typ (na obrázku červená farba) je, naopak, charakteristický vyšším využitím v priebehu dňa a zodpovedá lokalitám s vysokou atraktivitou pre cesty za prácou, za nákupmi, za kultúrou a ďalšími službami a aktivitami. Tretí typ (svetlozelená či žltá farba) je charakteristický vyrovnaným pomerom využitia počas denného a nočného obdobia a zodpovedá teda lokalitám so zmiešaným významom a funkčným využitím.

Dopravné správanie obyvateľstva

Medzi základné ukazovatele dopravného správania obyvateľstva patrí hybnosť a dĺžba prepravnej práce. Z hľadiska hybnosti vykonávajú obyvatelia mesta Nitra v priemere 2,6 cesty za deň (k roku 2017 – Plán udržateľnej mobility), hybnosť sa líši podľa toho, do akej skupiny z hľadiska ekonomickej aktivity obyvateľa patria.

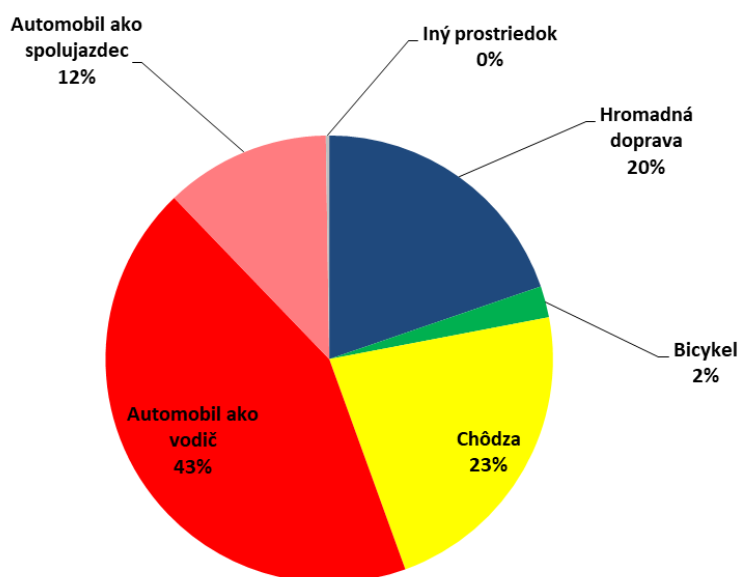

Najvyššia hybnosť je medzi pracujúcimi, najnižšiu hybnosť vykazujú nezamestnaní, osoby v domácnosti, na rodičovskej dovolenke a pod. Hybnosť obyvateľstva podľa ekonomickej aktivity znázorňuje obrázok vedľa.

Graf.: Hybnosť obyvateľstva podľa ekonomickej aktivity

Zdroj: PUM mesto Nitra

Dĺžba prepravnej práce definuje rozdelenie jednotlivých dopravných módov na celkovom počte vykonaných ciest. Dominantný podiel na území mesta Nitra má individuálna automobilová doprava, nasledujú hromadná doprava a peší pohyb. Hodnoty jednotlivých módov dopravy znázorňuje obrázok nižšie.

Graf: Hodnoty jednotlivých módov dopravy

Zdroj: PUM mesto Nitra

SWOT analýza

Silné stránky
Vysoká hustota cestnej siete v meste Nitra
Napojenie na diaľničnú sieť – obchvat v smere východ – západ
Aktualizovaný pasport miestnych ciest
Dobrá obsluha územia mesta prostredníctvom MHD
Nové bezbariérové vozidlá v MHD
Dobry informačný systém vo vozidlách MHD
Mierny nárast počtu prepravených cestujúcich v MHD
Pozitívne vnímanie MHD obyvateľmi mesta
Tarifné podmienky v MHD – viacero možností platby, možnosť platiť kartou priamo vo vozidle
Jednotný dizajn vozidiel MHD, zákaz reklám
Aplikácia MHD, online sledovanie polohy vozidiel
Vzájomná blízkosť autobusovej a železničnej stanice
Blízkosť autobusovej a železničnej stanice k centru mesta
Možnosti parkovania bicyklov (vrátane bezpečných a krytých) v blízkosti autobusovej stanice, internátov a v parku
Sieť cyklotrás na území mesta tvoriaca kostru pozdĺž rieky Nitra
Možnosť prepravy bicyklov v MHD
Silná intenzita pešej dopravy najmä v centre mesta
Krátke vzdialenosti pre pohyb v meste
Debarierizácia a osvetľovanie prechodov pre chodcov
Aktivity v oblasti udržateľných foriem dopravy - organizované cyklojazdy, konferencie mobility
Modernizácia komunikačnej platformy samosprávy s verejnosťou
Slabé stránky
Vysoká intenzita dopravy v centre mesta vrátane tranzitnej dopravy
Stav cestnej infraštruktúry a stav mostov vrátane mostov a lávok pre peších/cyklistov
Chýba vnútorný obchvat mesta
Chýba preložka cesty I/64 (severojužný obchvat) a napojenie na R1
Nedostatočná údržba komunikácií
Stav cestnej svetelnej signalizácie
Absencia vozidiel s alternatívnym pohonom v MHD
Napojenie mesta na železničnú dopravu
Stav železničnej infraštruktúry v meste a okolí (koľaje, žel. stanica)
Neexistujúci IDS (informačný dopravný systém)
Chýbajúca koordinácia medzi MHD a RAD
Absencia preferencie MHD
Chýbajúce elektronické tabule s CP v prestupných uzloch
Klesajúci počet cestujúcich v RAD
Pomalá obnova vozidlového parku RAD
Absentujúca sieť cyklotrás v samom centre mesta
Stav cyklistickej infraštruktúry, niektoré cyklotrasy už nesplňajú TP, kvalita povrchov
Nízky podiel cyklodopravy v modal split
Absencia bikesharingu
Nedostatočná šírka ulíc pre budovanie vyhradených pruhov
Stav a kvalita chodníkov
Množstvo bariér na chodníkoch
Nedostatočná údržba chodníkov
Absencia záchytných parkovísk P+R
Nízka kapacita parkovacích objektov a priestorové limity pre ich možné rozšírenie
Nedoriešená komplexná parkovacia politika vrátane rezidentného parkovania

Vlastnícka štruktúra, nedostatok disponibilných plôch vo vlastníctve
Vysoké požiadavky na ľudské zdroje a profesionálnu odbornosť
Komplikovaná správa procesu z hľadiska zosúladienia požiadaviek a potrieb mesta s národnou a európskou legislatívou (najmä v oblasti VO, schvaľovacích procesov, možností čerpania fondov, atď.)
Príležitosti
Plánovaná výstavba rýchlostnej cesty R8
Príprava IDS zo strany NSK
Mestský uzol v zmysle TEN-T
Presmerovanie tranzitnej dopravy zo stredu mesta a tým zmiernenie zaťaženia emisiami a hlukom na obyvateľov mesta
Zavedenie najmodernejších spôsobov riadenia SSZ a systému preferencie na všetkých riadených križovatkách v meste
Plánovaná modernizácia železničnej infraštruktúry
Reforma železničnej dopravy – taktová doprava, pravidelné linky, priame spojenie s Bratislavou
Ideálne podmienky pre rozvoj nemotorovej dopravy
Napojenie na sieť cyklotrás v regióne
Postupné dobudovávanie prepojenej siete cyklopruhových trás, ktoré zabezpečí rýchle a priame spojenie k najdôležitejším cieľom
Kampane na podporu cyklopruhov
Zavádzanie Zón 30 a upokojujúce dopravy v obytných oblastiach
Výsadba zelene pozdĺž peších trás
Rekonštrukcie verejného priestranstva, debarierizácia
Obmedzenie predaja CL u vodiča v MHD
Využitie železničnej dopravy na prepravu v meste
Zavedenie preferencie MHD v križovatkách úpravou CSS a vyznačením vyhradených jazdných pruhov
Čerpanie európskych fondov na rozvoj dopravnej infraštruktúry
Rekonštrukcia železničnej stanice
Legislatíva – zákaz parkovania na chodníkoch
Príprava na zavedenie rezidentského parkovania
Smart riešenia v oblasti parkovacích systémov
Rast cien PHM
Zásobník spracovaných projektov, materiálov, dokumentov, analýz týkajúcich sa dopravnej koncepcie a územného rozvoja všeobecne
Záujem volených zástupcov občanov zaoberať sa výzvami v oblasti dopravy
Zlepšenie vizuálnej kvality verejných priestranstiev, a teda aj atraktivity mesta
Implementácia príkladov dobrej praxe z iných miest a ich prispôbenie miestnemu kontextu
Aktuálnosť témy – nastavené ciele v oblasti dopravy a mobility predstavujú súčasné priority na národnej úrovni/na úrovni EÚ
Zvýšenie kvality života obyvateľov, zlepšenie zdravia obyvateľov (úspora fin. prostriedkov v zdravotnom systéme) prostredníctvom opatrení na podporu udržateľných foriem dopravy
Hrozby
Relatívne rýchly a jednoduchý prejazd centrom mesta prostredníctvom IAD
Vysoká intenzita IAD a s tým súvisiace kongescie
Cesta prvej triedy prechádzajúca centrom mesta
Rozširovanie cestnej siete v centre mesta – nárast indukovaného dopytu
Neriadená suburbanizácia s absenciou riešenia infraštruktúry
Zvyšovanie podielu IAD v dôsledku suburbanizácie, vznik individuálnej bytovej výstavby na okraji mesta
Zvyšovanie nákladov na dopravné služby
Nárast stupňa automobilizácie vplyvom zvyšovania životnej úrovne
Zastaranosť a nedostatočná údržba železničnej infraštruktúry
Odlišní objednávateľia výkonov železničnej, regionálnej autobusovej a mestskej autobusovej dopravy
Nerešpektovanie cyklistickej infraštruktúry na cestách – parkovanie áut vo vyznačených cyklopruhoch

Nestálosť politickej podpory rozvoja VOD, spochybňovanie významu VOD
Celospoločenský tlak na rýchlosť, okamžité premiestnenie a preferencie rýchlejších dopravných prostriedkov
Rast znečistenia ŽP a negatívny vplyv dopravy na verejné zdravie
Zvyšovanie záťaže hlukom a emisiami v okolí dopravných trás
Záber územia výstavbou infraštruktúry
Starnutie populácie, zvyšovanie podielu osôb so zdravotným či iným obmedzením (napr. nižšia pohyblivosť v dôsledku vysokého veku) – zmena dopytu po mobilite
Klesajúci počet príslušníkov PZ, chýbajúca prioritizácia bezpečnosti dopravy zo strany polície
Kolízie chodcov s prostriedkami mikromobility (bicykle, kolobežky)
Komplikácie pri výstavbe a rekonštrukcii komunikácií, predlžovanie administratívnych procesov
Nedostatok finančných prostriedkov
Kvalita vykonanej práce
Nezhody medzi záujmami jednotlivých skupín na politickej úrovni
Nízky záujem rôznych subjektov o vzájomnú spoluprácu a jednotný prístup k problému
Dopravná chudoba – nízkopříjmové skupiny obyvateľov (dostupnosť verejnej dopravy - výška cestovného vo verejnej doprave, frekvencia spojov do práce/školy, dostupnosť cyklo dopravy, dostupnosť služby „sociálny taxík“)
Legislatívne prostredie a časová náročnosť procesov
Finančná a personálna záruka na realizáciu opatrení v doprave, závislosť od veľkých budúcich investícií v súkromnom developerskom sektore

Kľúčové výzvy a problémy

Nevyhovujúci stavebnotechnický stav siete miestnych a účelových ciest

Stavebnotechnický stav miestnych ciest je v prevažnej väčšine nevyhovujúci, čo vyjadrili aj obyvatelia prostredníctvom dotazníkového prieskumu, kde ukazovateľ *Kvalita ciest, ulíc a chodníkov* je na úrovni 2 bodov z piatich, pričom ostatné ukazovatele z oblasti dopravy sa pohybujú na úrovni 3 – 3,5 bodov z piatich. V nevyhovujúcom stave sú hlavné cestné ťahy tvorené miestnymi cestami na uliciach Bratislavská, Hollého, Akademická, J. Kráľa, Dolnočermánska, Staničná, Železničarska, Cintorínska, Párovská. Prevažná väčšina týchto komunikácií využíva aj MHD, jej nevyhovujúci stav negatívne ovplyvňuje vozidlá verejnej dopravy a znižuje plynulosť dopravy ako takej, čo má za následok vznik kongescií. Nevyhovujúci stav nepriaznivo vplýva aj na bezpečnosť cestnej premávky.

Kvalitná cestná sieť s vyhovujúcim stavebnotechnickým stavom je typická pre mestá v Rakúsku alebo Nemecku, ktorých mestské komunikácie sú zväčša udržiavané vo veľmi dobrom stavebnotechnickom stave.

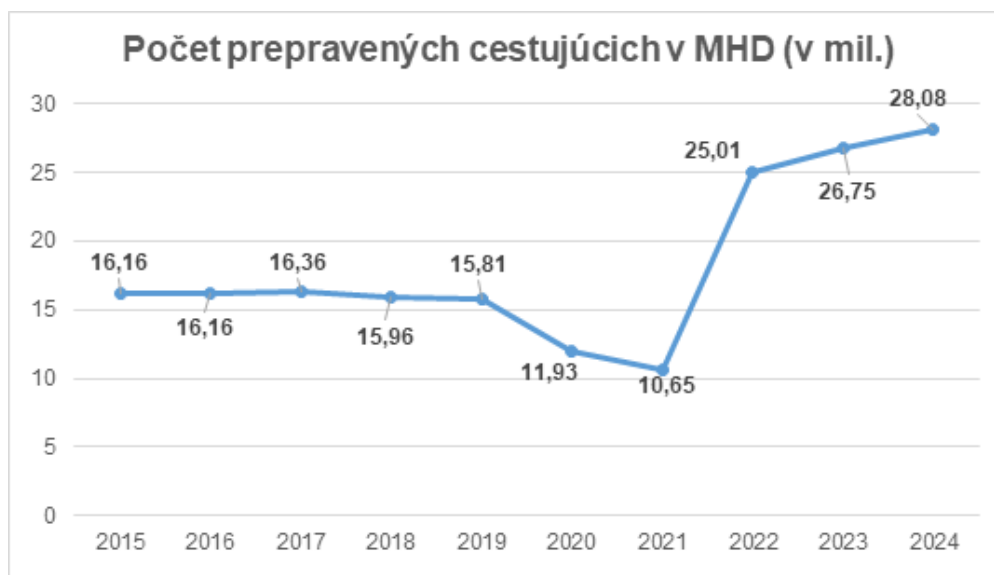
Tranzitná doprava v meste – intravilánom mesta Nitra prechádza 12,5 km ciest prvej triedy. Tieto cesty prechádzajú aj samotným centrom mesta, pričom intenzita dopravy je tu pomerne vysoká - križovatkou Štúrova – Štefánikova na ceste I/64 prechádza denne takmer 30-tisíc automobilov (2022), z toho takmer 12 % predstavuje nákladná doprava a autobusy. Intenzita dopravy sa v úseku križovatky Štúrova – Štefánikova po križovatku s Cabajskou ulicou sa medzi rokmi 2015 a 2022 zvýšila o približne 25 percentuálnych bodov a má narastajúci trend. To negatívne vplýva na dopravu v meste a na samotných obyvateľov mesta, keďže v tejto lokalite je veľmi intenzívny aj peší pohyb. Cesty prvej triedy na území mesta tvoria výraznú prekážku pre bezpečný pohyb v meste, doprava na nich je zdrojom hluku a znečistenia a kongescie, ktoré na nich vznikajú majú negatívny vplyv na dopravu v meste, vrátane verejnej osobnej dopravy.

Vylúčenie tranzitnej dopravy z centra mesta má výrazný podiel na znížení negatívnych externalít z dopravy. To je možné realizovať vybudovaním obchvatov s prípadnou reguláciou nákladnej dopravy. Príkladom sú mestá Galanta, Trnava, Topoľčany v Českej republike napríklad Nymburk alebo Jihlava.

Chýbajúca preferencia VOD – v rámci mesta Nitra je v súčasnosti vybudovaných iba 440 metrov vyhradených jazdných pruhov pre verejnú osobnú dopravu, ktoré sa nachádzajú na sídlisku Klokočina. Za obdobie predchádzajúcich piatich rokov pribudlo 190 m vyhradených jazdných pruhov. Budovanie opatrení na preferenciu VOD, či už dynamických v podobe úpravy svetelnej signalizácie, alebo prostredníctvom vyhradených jazdných pruhov pomôže k zrýchleniu MHD v meste najmä v časoch prepravnej špičky, kedy sa na mnohých komunikáciách tvoria kongescie. Medzi úseky s najhoršou priepustnosťou patrí kruhový objazd pod Zoborom + Dobšinského a Napervillská ulica a komunikácie v centre mesta - Mostná ulica, Štefánikova trieda, Akademická, Štúrova (od križovatky so Štefánikovou po križovatku s Bratislavskou), Párovská a Ďurkova. Dynamická preferencia verejnej osobnej dopravy môže byť súčasťou systému inteligentného riadenia dopravy pozostávajúceho z modernizácie križovatiek, zavedenia kamerového systému na križovatkách a poskytovania informácií o doprave v aktuálnom čase. Projekt dynamickej preferencie VOD je súčasťou inteligentného riadenia dopravy v meste Trnava, kde inteligentné semafore dokážu detegovať vozidlá a umožňujú dynamické prispôbenie signálnych plánov, čím dochádza tiež k zvyšovaniu plynulosti a bezpečnosti dopravy. Preferencia MHD prostredníctvom vyhradených jazdných pruhov je efektívne implementovaná napríklad v meste Bratislava, kde je dĺžka vyhradených jazdných pruhov viac než 40 km a stále narastá.

Integrácia verejnej osobnej dopravy – verejná osobná doprava je na území mesta Nitra zabezpečovaná primárne prostredníctvom MHD, ktorú zabezpečuje spoločnosť TD Transport (Transdev) a čiastočne regionálnou autobusovou dopravou, ktorá je prevádzkovaná spoločnosťou Arriva Nitra. Železničná doprava sa na účely verejnej osobnej dopravy na území mesta využíva vzhľadom na umiestnenie zastávok minimálne. V súčasnosti neexistuje žiadna tarifná ani prevádzková integrácia medzi MHD, RAD a železničnou dopravou, nadväznosť cestovných poriadkov do určitej miery existuje medzi MHD a železničnou dopravou (autobusy prispôbené príchodom a odchodom vlakov). V rámci Nitrianskeho samosprávneho kraja prebieha proces založenia a vzniku organizátora IDS, ktorý bude zabezpečovať integráciu verejnej osobnej dopravy na území NSK. Mesto Nitra bolo v roku 2023 oslovené s ponukou majetkovej účasti v organizátorovi, mestské zastupiteľstvo však účasť nechválilo. Mesto Nitra ako prirodzené centrum dochádzky je však z hľadiska prepravných výkonov kľúčovým prvkom pri integrácii verejnej osobnej dopravy a pre zabezpečenie plnohodnotnej integrácie územia je dôležité, aby súčasťou pripravovaného IDS bola aj MHD v Nitre.

Počet prepravených cestujúcich MHD v Nitre má stúpajúci trend od roku 2022, kedy dopravné služby začal poskytovať nový dopravca a počet cestujúcich v MHD narástol o viac ako 3 mil. cestujúcich. Výrazný nárast medzi rokmi 2021 a 2022 je spôsobený zmenou metodiky výpočtu

cestujúcich, do roku 2021 bola používaná interná metodika. Záujem o cestovanie verejnou osobnou dopravou tak narastá, preto je dôležité vytvoriť takú ponuku, ktorá do tohto systému priláka ďalších cestujúcich.

Integrované dopravné systémy dobre fungujú v Českej republike alebo v nemecky hovoriacich krajinách, kde majú dlhoročnú tradíciu. Integrované dopravné systémy postupne vznikajú aj na Slovensku, prvým plnohodnotným IDS je IDS Bratislavského kraja, kde po zavedení IDS došlo k nárastu počtu cestujúcich, čo viedlo k vyšším tržbám. IDS postupne zavádzajú aj ďalšie regióny na území SR – IDS Východ, okolie Žiliny, IDS BBSK.

Stavebnotechnický stav mostov a lávok pre peších – na území mesta Nitra sa nachádza 14 mostných objektov v správe mesta Nitra. V období od roku 2020 do 2025 došlo k výstavbe jedného mosta cez rieku Nitra, určeného pre pohyb peších a cyklistov a k rekonštrukcii a debarierizácii pešieho mosta ponad železničnú stanicu. Stav dvoch cestných mostov je v kategórii zlý alebo veľmi zlý a vyžaduje rekonštrukciu, deväť mostných objektov je potrebné podrobiť statickému posúdeniu.

Číslo	Katastrálne územie	Popis nehnuteľnosti	Účtovná hodnota zaradená do majetku mesta Nitra(Sk)	Prioritizácia opráv	Stav
1	Zobor	NR XI-001, kat. územie Zobor most cez rieku Nitra na účelovej komunikácii v mestskej časti Mlynárce	1.539.826,-	1.	VI. (veľmi zlý)
2	Zobor	NRI-002, kat. územie Zobor most cez rieku Nitra na Vodnej ul. v Nitre	2.008.925,-	4.	IV. (uspokojivý)
3	Nitra I	NRI-003, kat. územie Nitra I. nadjazd nad železničnou traťou Nitra – Lužianky, Hollého ul.	5.781.700,-	3.	V. (zlý)
4	Zobor	NRI-004, kat. územie Zobor lávka cez rieku Nitra na Jesenského ul.	3.414.480,-	2.	VI. (veľmi zlý)
5	Nitra I	NRI-005, kat. územie Nitra I. oceľová lávka nad Železničnou stanicou v Nitre	6.060.290,-	14.	po rekonštrukcii
6	Zobor	NRI-006, kat. územie Zobor most cez potok Dobrotka na MK, Nábrežie za hydrocentrálou/ZsVAK/	1.507.140,-	potreba statického posúdenia	-
7	Zobor	NRI-007, kat. územie Zobor podchod chodníka Brezový hájik – Dražovská ul., pod cestou I/64	2.063.260,-	potreba statického posúdenia	-
8	Zobor	NRI-008, kat. územie Zobor most cez rieku Nitra na MK Mostná ul.	5.781.700,-	akútna potreba statického posúdenia vzhľadom na intenzitu vozidiel	-
9	Chrenová	NRI-009, kat. územie Chrenová lávka pre peších cez rieku Nitra na Kmeťkovej ul., Most Chrenová	2.570.600,-	potreba statického posúdenia	po prestavbe
10	Zobor	NRI-010, kat. územie Zobor lávka pre peších nad severným obchvatom Nitry a Dražovskou ul.	1.250.000,-	potreba statického posúdenia	-
11	Dražovce	NRI-011, kat. územie Dražovce most cez potok Dobrotka na MK Rozmarínová ul. v mestskej časti Dražovce	350.000,-	potreba statického posúdenia	-
12	Dražovce	NRXI-012, kat. územie Dražovce most cez potok Dobrotka na MK Kultúrna ul. v mestskej časti Dražovce	350.000,-	potreba statického posúdenia	-
13	D. Krškany	NRI-013, kat. územie D. Krškany most cez rieku Nitra na MK k rieke II. úsek D. Krškany	5.090.000,-	5. opätovná potreba statického posúdenia	po rekonštrukcii
14	Nitra I	NRV-015, kat. územie Nitra I. podchod pre peších pod Hviezdoslavovou a Dolnočermánskou cestou	7.941.640,-	potreba statického posúdenia	mimo prevádzky

Rekonštrukcia mostov prebehla aj na území mesta, pred rokom 2020 bol zrekonštruovaný most cez rieku Nitra na ceste I/64 v centre mesta, príkladom je aj rekonštrukcia oceľovej lávky

nad železničnou stanicou, ktorú realizovalo mesto Nitra. Okrem zlepšenia stavebnotechnického stavu došlo tiež k debarierizácii a zvýšeniu bezpečnosti, čo tiež zlepšilo prístupnosť verejnej osobnej dopravy.

Regulácia parkovania, zavedenie parkovacej politiky

Regulácia statickej dopravy je na území mesta Nitra realizovaná v centre mesta, kde je zavedené spoplatnené parkovanie, pričom v zmysle príslušného VZN sú ulice rozdelené do troch pásiem, v závislosti od vyťaženia a charakteru parkovacích miest.

Regulácia statickej dopravy na sídliskách sa aktuálne pripravuje, zavedenie parkovacej politiky by výrazne prispelo k uvoľneniu parkovacích miest najmä na sídliskách Klokočina a Chrenová, zároveň je však v niektorých lokalitách potrebné vyznačiť alebo vybudovať ďalšie parkovacie miesta, keďže ich aktuálna kapacita je nepostačujúca, vzhľadom na to, že lokality neboli dimenzované na súčasný stupeň automobilizácie. V týchto lokalitách absentujú kapacitné parkovacie domy, resp. podzemné parkoviská, ktoré by mohli vyriešiť problém s nedostatkom parkovacích miest a zároveň by sa minimalizoval negatívny záber zelene.

Potrebné je tiež budovať záchytné parkoviská na vstupoch do mesta a vhodne ich napojiť na verejnú osobnú dopravu tak, aby užívatelia motorových vozidiel boli motivovaní nevstupovať autom do centra mesta. K tomu môžu okrem zavedenia rezidentského parkovania slúžiť aj ďalšie regulácie, ako je znížovanie počtu parkovacích miest v centre mesta, obmedzenie vjazdu motorových vozidiel do vybraných lokalít (hradný vrch, okolie pešej zóny), zavádzanie nízkoemisných zón a podobne.

Tieto opatrenia okrem zníženia počtu parkujúcich vozidiel majú pozitívny dopad na životné prostredie v lokalite, znižujú úroveň zaťaženia hlukom a emisiami z cestnej dopravy, ktoré preukázateľne vedú k zhoršovaniu zdravotného stavu obyvateľov.

Systém regulácie parkovania a zavedenie parkovacej politiky nie len v centrách miest, ale aj v ich sídliskových častiach prebieha aj na Slovensku. Najlepšími príkladmi sú mestá Trenčín a Trnava, kde došlo po regulácii parkovania na sídliskách k uvoľneniu parkovacích miest, ktoré dovtedy zaberali napríklad obyvatelia bez trvalého pobytu, dlhodobo parkujúce vozidlá, dochádzajúci do miest a pod. Regulácie vjazdu v centrách miest sú typické aj pre mestá s podobnou veľkosťou ako má Nitra, nízkoemisné zóny sú zavedené napr. v centre švédskeho mesta Umea.

Nevyhovujúci stav chodníkov, upokojuvanie dopravy

Nevyhovujúci stav chodníkov a cyklistických komunikácií negatívne pôsobí na atraktivitu pešieho pohybu a zhoršuje bezpečnosť pešej a cyklistickej dopravy. Podobne ako v prípade cestných komunikácií, aj v prípade chodníkov a cyklistických komunikácií obyvatelia negatívne vnímajú ich stavebnotechnický stav v niektorých lokalitách. Potrebné je tiež zabezpečovať dostatočnú údržbu a čistenie chodníkov, čo má taktiež priamy vplyv na atraktivitu pešej dopravy v meste.

Upokojuvanie dopravy je dôležitým nástrojom na zvyšovanie bezpečnosti dopravy najmä v lokalitách s prevládajúcou obytnou funkciou, kde môže dochádzať k častejším stretom medzi obyvateľmi a najmä cestnou dopravou. Upokojuvanie dopravy je vhodné realizovať prostredníctvom kombinácie dopravného značenia a stavebnotechnických úprav komunikácií. Lokality s výrazne upokojenou dopravou v meste Nitra absentujú, hoci v poslednom období došlo k inštalácii prvkov spomalenia dopravy napríklad v okolí škôl alebo bytových domov. Opatrenie by si však vyžadovalo realizáciu komplexnejších riešení lokalít s upokojenou dopravou, nielen bodových opatrení, ktoré na vodičov nepôsobia dostatočne. Zároveň je v tejto oblasti potrebné venovať priestor aj dostatočnej edukácii účastníkov cestnej premávky.

V meste Žilina prebehla v rokoch 2018 – 2020 súvislá oprava chodníkov na sídlisku Vlčince, čím sa výrazne zlepšil ich stavebnotechnický stav a pešia doprava sa stala atraktívnejšou, nakoľko sú chodníky bezpečnejšie, pohyb po nich je jednoduchší aj v prípade daždivého počasia. Upokojuvanie dopravy je typické pre mestá, ktoré podporujú nemotorovú dopravu, tieto opatrenia sú bežne implementované napríklad v holandských alebo belgických mestách. Celé štvrte s upokojenou prípadne vylúčenou dopravou vznikli vo Viedni – Aspern Seestadt alebo

v nemeckom Freiburgu – Vauban, Rieselfeld. Tieto štvrte sú navrhnuté s dôrazom na ekologickú udržateľnosť a obmedzenie automobilovej dopravy.

Vysoká intenzita dopravy v MČ Horné a Dolné Krškany

Mestské časti Dolné a Horné Krškany dlhodobo trpia prítomnosťou cesty I/64 a intenzit dopravy na tejto komunikácii. Absentujúca preložka cesty I/64 výrazne zvyšuje tranzitnú dopravu zo severojužného smeru v tejto časti mesta, čo má negatívny vplyv na obyvateľov mestskej časti (hluk, znečistenie ovzdušia, kongescie). Kongescie negatívne ovplyvňujú aj mestskú hromadnú dopravu, ktorá tu zabezpečuje dopravnú obsluhu a vzniknuté meškania sa prenášajú aj do iných častí siete MHD, resp. predlžujú jazdné doby najmä spojov na linkách 12, 14 a 22. Negatívny efekt má následne aj využívanie priľahlej siete miestnych ciest vodičmi, ktorí sa chcú vyhnúť kolónam, čím dochádza k nadmernému opotrebovávaniu týchto komunikácií, ktoré nie sú stavané na takúto intenzitu dopravy.

Príkladom správnej realizácie cestného obchvatu, prostredníctvom ktorého došlo k výraznému zníženiu intenzity dopravy v meste je napríklad obchvat mesta Galanta na ceste I/75 alebo obchvat mesta Prešov na diaľnici D1. Vybudovanie obchvatov s vhodným napojením na nadväzujúcu cestnú sieť dokázalo odbremeniť tieto mestá od nežiaducej dopravy.

Chýbajúca cyklodopravná infraštruktúra v centre mesta

Mesto Nitra má vybudovanú sieť cyklistických komunikácií v dĺžke 36,3 km vedených ako segregovaná cestička pre cyklistov. Tieto komunikácie sa nachádzajú primárne pozdĺž toku rieky Nitra, čím prechádzajú naprieč celým mestom, na tento systém je dobre napojená aj MČ Chrenová, MČ Mlynárce a časť MČ Klokočina. Sieť cyklotrás v meste priamo nadväzuje na cyklotrasy v regióne, najmä v južnom smere s obcami Čechynce, Malý Cetín, Veľký Cetín a Vinodol (Ponitrianska cyklomagistrála), postačujúce je aj napojenie v severnom smere do obcí Lužianky, Zbehy a Čakajovce. Okrem toho existuje dobré napojenie aj priemyselného parku na sieť cyklotrás v meste Nitra. V Nitre však absentujú cyklotrasy v samotnom centre mesta, najmä pozdĺž ulíc Štúrova a Štefánikova, vhodne nie je na systém cyklotrás napojená ani autobusová a železničná stanica. Tie sú napojené iba na sídlisko Klokočina, avšak cyklistickou komunikáciou, ktorá má prevažne cykloturistický charakter.

Hoci je dĺžka siete cyklotrás v meste Nitra približne rovnaká, ako má mesto Trnava, cyklistické komunikácie sa nachádzajú viac v centre mesta, podiel cyklodopravy v samotnom centre je tak podstatne väčší. Mesto Trnava zaznamenalo v roku 2023 nárast intenzity cyklistov o 11 %, vybranými úsekmi siete cyklistických komunikácií prejde za týždeň od 2 500 do takmer 4 000 cyklistov. V zahraničí sú príkladmi miest s dobre vybudovanou sieťou cyklistických trás mestá v Holandsku alebo Dánsku, ktoré majú spojitú sieť cyklotrás na území celého mesta, napríklad mesto Esbjerg v Dánsku.

Nevyhovujúci stav železničnej infraštruktúry na území mesta

Železničná infraštruktúra môže tvoriť kostru verejnej osobnej dopravy na území mesta, je potrebné jej zvýšenie kapacity a prípadná ekologizácia napríklad elektrifikáciou infraštruktúry. Zároveň je potrebné modernizovať železničnú stanicu v Nitre a vytvoriť lepšie prepojenie na RAD a MHD. Železničná doprava má len regionálny charakter, do konca roka 2024 absentovalo aj priame spojenie Nitry ako krajského mesta s hlavným mestom SR. V rámci možností a kapacity železničnej infraštruktúry premáva železničná doprava v Nitre v pravidelnom takte. Železničná stanica Nitra je aktuálne kapacitne nevyhovujúca počtu cestujúcich, ktorí ňou prechádzajú. Neposkytuje ani doplnkové služby, donedávna bol sťažený aj predaj cestovných lístkov a je v zlom technickom stave.

Dobrá dostupnosť železničnej dopravy dokáže prevziať veľkú časť cestujúcich a tým odľahčiť cestnú sieť od individuálnej automobilovej dopravy. Príkladom sú mestá, ktoré majú v podmienkach SR dobrú ponuku železničnej dopravy – rýchle, časté a kapacitné spojenia v pravidelných intervaloch s regiónom ale aj so susednými centrami, napríklad Trnava, Žilina, Nové Zámky, kde železničná doprava tvorí kostru systému verejnej osobnej dopravy najmä z pohľadu dennej dochádzky do škôl alebo zamestnania.

Porovnanie dopravy z iných miest

Z dopravného hľadiska je mesto Nitra porovnateľné s inými krajskými mestami v SR, z hľadiska intenzít dopravy, vplyvu priemyslu najlepšie s mestami Trnava, Trenčín alebo mestami Žilina a Banská Bystrica. Počtom obyvateľov a regionálnym významom je najbližšie Banská Bystrica, z hľadiska dopravy generovanej priemyslom (blízkosť automobilky) Žilina. Obe tieto mestá sú počtom obyvateľov o niečo väčšie, obe sú dopravne dobre napojené, hoci Žilina má väčší tranzitný charakter ako Nitra a v prípade Žiliny momentálne absentuje plnohodnotný diaľničný obchvat. Z hľadiska verejnej dopravy má Žilina aj Banská Bystrica lepšie napojenie na železničnú sieť, v prípade Žiliny ide o železničný uzol s nadregionálnym významom, obe mestá sú dobre dopravne obslužené diaľkovou železničnou dopravou.

Z hľadiska regionálnej železničnej dopravy Žilina profituje z kapacitnej železničnej siete na území kraja, krajské miesto je dobre dosiahnuteľné železničnou dopravou zo všetkých smerov. Žilina má MHD založenú primárne na kapacitných trolejbusových linkách doplnených autobusovými linkami, podobný systém funguje aj v Banskej Bystrici. Mesto Žilina je súčasťou integrovaného dopravného systému, v Banskej Bystrici je integrácia verejnej dopravy realizovaná iba na úrovni regionálnej autobusovej dopravy. Obe mestá majú kopcovitý charakter, podmienky pre rozvoj cyklo dopravy sú o niečo horšie ako v Nitre, napriek tomu je podstatná časť mesta Žilina, vrátane najväčších sídlisk a centra mesta dobre dostupná cyklistickou dopravou, pešie vzdialenosti sú v niektorých prípadoch pomerne veľké, mesto nie je kompaktné. Podiel cyklistickej dopravy na celkovom počte vykonaných ciest pomáha zvýšiť dobre fungujúci systém zdieľania bicyklov. Aj Banská Bystrica má podobné podmienky na rozvoj nemotorovej dopravy, najväčšie sídliská sú situované v pomerne kopcovitom teréne, navyše ani klimatické podmienky nie sú pre výrazný rozvoj najmä celoročnej cyklistickej dopravy vhodné.

Mestá Trnava a Trenčín sú počtom obyvateľov menšie, nároky na dopravu majú podobný charakter z hľadiska suburbanizácie a vplyvu priemyslu najmä v Trnave. Trenčín aj Trnava sú dobre dopravne napojené, v ich blízkosti prechádza diaľnica D1, ktorá tvorí v oboch prípadoch obchvat miest.

V Trnave je vybudovaný aj severojužný obchvat na ceste prvej triedy, hoci k jeho ideálnemu napojeniu chýba dobudovať prepoj medzi cestou I/61 zo smeru Senec, rýchlostnou cestou R1 a vlastným obchvatom. Mestá Trnava a Trenčín sú dobre napojené na železničnú sieť, obe mestá sú dobre dopravne obslužené diaľkovou dopravou, Trnava tvorí aj významný železničný uzol a je dobre dopravne napojená aj z hľadiska regionálnej železničnej dopravy.

Dopravná obslužnosť MHD v meste Trenčín je poskytovaná autobusovou dopravou, v porovnaní s Nitrou je menej kapacitnejšia a prepraví podstatne menej cestujúcich. Aj MHD v Trnave je zabezpečovaná autobusovou dopravou, jej význam z hľadiska delby prepravnej práce je však malý, MHD v Trnave dosahuje nízke intenzity prepravených cestujúcich, hoci aktuálne prebiehajú opatrenia na reorganizáciu MHD a jej zatraktívnenie. Dôvodom je najmä kompaktnosť Trnavy a jej rovinný charakter, čo predstavuje v kombinácii s dobrými klimatickými podmienkami potenciál na využívanie pešej a cyklistickej dopravy, ktoré sú v Trnave populárne.

Porovnanie vybraných krajských miest					
	Nitra	Trnava	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica
Počet obyvateľov	75 208	62 395	54 050	80 108	74 438
Rozloha (km ²)	100,45	71,53	82	80,03	103,37
MHD	áno	áno	áno	áno	áno
Počet prepravených cestujúcich (2024)	28 mil.	2,9 mil.*	5,7 mil.	23,6 mil.*	4 mil.**
Cestný obchvat mesta	áno	áno	áno	čiastočne	áno
Železničná doprava	regionálna	diaľková	diaľková	diaľková	diaľková
Dĺžka siete cyklotrás	36,3 km	38 km	5 km	11,5 km	10 km
Bikesharing	nie	áno	nie	áno	nie

* rok 2023 ** úplný údaj nie je dostupný

Popularitu cyklistickej dopravy zvyšuje aj fungujúci systém zdieľaných bicyklov, ktorý poskytuje súkromný prevádzkovateľ, no systém celoročného prenájmu bicyklov za veľmi výhodných podmienok prevádzkuje aj samotné mesto Trnava. Mesto Trenčín je o niečo menej kompaktné ako Trnava, excentricky je situované jeho najväčšie sídlisko, ktoré, aj vzhľadom na kopcovitý charakter terénu, nie je dobre dosiahnuteľné pešo alebo na bicykli. Ostatná časť mesta s výnimkou niektorých menších mestských častí má rovinatý charakter a je v relatívnej blízkosti centra mesta, železničná a autobusová stanica sú umiestnené centrálné a sú dobre dostupné.

Ako to vidia obyvatelia mesta - názory a postoje obyvateľov mesta k problematike dopravy

Výsledky dotazníkového prieskumu (2025) a pocity mapy (2024) jednoznačne definujú 5 najčastejšie sa opakujúcich požiadaviek obyvateľov:

- Rekonštrukcie povrchov ciest a chodníkov
- Zlepšovanie verejnej osobnej dopravy
- Rekonštrukcia železničnej stanice, prestupný uzol
- Budovanie cyklistickej infraštruktúry a vzdelávanie v oblasti cyklodopravy
- Čistenie a údržba komunikácií
- Zlepšenie postavenia chodcov ako účastníkov cestnej dopravy

Ukazovateľ Kvalita ciest, ulíc a chodníkov je na úrovni 2 bodov z piatich, pričom ostatné ukazovatele z oblasti dopravy, ktoré boli definované v dotazníkovom prieskume sa pohybujú na úrovni 3 – 3,5 bodov z piatich. Rekonštrukcia povrchov ciest a chodníkov je zároveň najčastejšie sa opakujúcou požiadavkou medzi otvorenými otázkami.

Za ním nasleduje zvyšovanie atraktivity verejnej osobnej dopravy, najmä budovanie vyhradených jazdných pruhov, čo skráti čas cestovania MHD, zlepšenie nadväznosti medzi jednotlivými druhmi dopravy a úprava priestoru v okolí železničnej a autobusovej stanice ako najvýznamnejšieho dopravného uzla nielen v rámci mesta, ale aj celého regiónu.

Vyhodnotenie otázky úrovne verejnej dopravy v Nitre

★★★★★ 3,47

Vyhodnotenie otázky kvality ciest, ulíc a chodníkov v Nitre

★★★★★ 2,00

Neimplementácia strategického dokumentu

Implementácia navrhovaných opatrení prispeje k vytvoreniu moderného a efektívneho dopravného systému v Nitre, ktorý bude podporovať hospodársky rast, zlepšovať kvalitu života obyvateľov a chrániť životné prostredie. Tento plán je v súlade so strategickým dokumentom Plánu udržateľnej mobility mesta Nitra, ktorý kladie dôraz na trvalú udržateľnosť a inovácie v oblasti dopravy.

V prípade, ak by nedošlo k realizácii uvedených opatrení v rámci jednotlivých priorít a strategických cieľov, očakáva sa, že dopravná situácia v meste Nitra by sa zhoršovala.

Narastajúci počet automobilov by spôsoboval zhoršovanie dopravnej situácie najmä v centre mesta s častejšími a dlhšími kongesciami, tlakom na parkovacie miesta najmä v centre mesta, zvyšovanie hluku a zhoršovanie kvality ovzdušia. Z hľadiska demografie sa očakáva postupné starnutie obyvateľstva a s tým rastúci tlak na poskytovanie dostupných dopravných služieb, keďže časť obyvateľstva nebude mať najmä zo zdravotných alebo finančných dôvodov prístup k preprave individuálnou automobilovou dopravou. Zlepšovaním poskytovaných dopravných služieb a zvyšovanie atraktivity verejnej osobnej dopravy vytvára lepšiu dostupnosť VOD a tiež poskytuje možnosť na prechod cestujúcich z IAD do VOD.

Pozitívny vplyv na zníženie podielu IAD v meste má tiež podpora nemotorovej dopravy. V prípade, ak by nedošlo k rozšíreniu siete cyklotrás a výstavby parkovacích miest pre bicykle, dôjde k zhoršeniu bezpečnosti a zníženiu atraktivity nemotorovej dopravy, čo môže vplyvať na nárast podielu IAD.

Rekonštrukcia a modernizácia cestnej infraštruktúry prispeje k zvýšeniu bezpečnosti a plynulosti cestnej dopravy, ak by k nej nedošlo, stavebnotechnický stav ciest by sa naďalej zhoršoval, čo by malo výrazne negatívny vplyv na IAD, ako aj VOD v meste Nitra. Absencia inteligentných riešení v križovatkách by mala za následok zachovanie súčasného stavu cestnej svetelnej signalizácie, ktorej technologická úroveň v niektorých prípadoch už nie je dostatočná a zhoršuje plynulosť dopravy na križovatkách.

Ak by nedošlo k vylúčeniu tranzitnej dopravy z mesta Nitra, naďalej by sa zhoršovala kvalita ovzdušia a hluková záťaž obyvateľov, došlo by k nárastu aj ďalších negatívnych externalít z dopravy. Znečisťujúce látky z ovzdušia spôsobené dopravou majú priame negatívne zdravotné dopady na obyvateľstvo.

ZDRAVOTNO-SOCIÁLNA OBLASŤ

Analýza stavu pre rozvojovú zdravotno-sociálnu oblasť v meste Nitra

Inštitucionálne východiská:

V zmysle zákona č. 369/1990 Z.z. obec pri výkone samosprávy **utvára a chráni zdravé podmienky a zdravý spôsob života** a práce obyvateľov obce, chráni životné prostredie, ako aj **utvára podmienky na zabezpečovanie zdravotnej starostlivosti**.

Uvedená legislatívna úprava, potreby obyvateľov, ako aj tlak odbornej verejnosti na prepájanie zdravotnej a sociálnej starostlivosti otvárajú pre mesto potenciál zintenzívniť aktivity v oblasti prevencie chorôb, riadenia prenájomov ambulantnej zdravotnej starostlivosti a samotné utváranie podmienok na zabezpečovanie zdravotnej starostlivosti. Vhodné je nadviazať na činnosť Rady zdravia ako poradného orgánu samosprávy, čím sa zabezpečí participácia širšieho okruhu zainteresovaných strán.

Sociálna politika je disciplínou, ktorá zohráva v živote každého človeka významnú úlohu. Človek sa dostáva do sociálneho systému už svojím narodením a zotrúva v ňom celý život. Cieľom sociálnej politiky je utvárať podmienky pre dôstojný život obyvateľov a pokiaľ možno rovnosť príležitostí pre všetkých. Svojou komplexnosťou tvorí prienik s ostatnými odvetvami života človeka, najmä so zdravotnou politikou, ale aj bytovou politikou, politikou vzdelávania a zamestnanosti.

Úspešnosť a efektívnosť sociálnej politiky je silne závislá od efektivity spolupráce zainteresovaných subjektov a kvalita sociálnej politiky od personálnych zdrojov. Pripravované a novoprijaté legislatívne zmeny v sociálnej oblasti potvrdzujú dominantnú úlohu obcí a miest, založenú na princípoch subsidiarity a poznaní lokálnych podmienok a života obyvateľov. Sociálna politika je proces, ktorý má byť schopný prispôbovať sa meniacim potrebám obyvateľov. Práve nadobudnutie schopnosti flexibilne reagovať na neustále sa vyvíjajúce a meniace potreby

spoločnosti si vyžaduje dostupnú a efektívnu sieť sociálno-zdravotných služieb poskytovaných kvalitnou sociálno-zdravotnou prácou založenou na zdravom finančnom prostredí. Rozčlenenie kompetencií medzi obce a vyššie územné celky bolo prehľadne spracované v rámci tvorby koncepcie reformy financovania sociálnych služieb, pripravovanej od 1.1.2026.

Obligatórne kompetencie obce	Obligatórne kompetencie VÚC	Fakultatívne kompetencie obce/VÚC
Nízkoprahové denné centrum	Útulok	Komunitné centrum
Nocľaháreň	Domov na polceste	Zar. starostlivosti o deti do 3 rokov veku dieťaťa
Zariadenie pre seniorov	Zariadenie núdzového bývania	Služba na podporu zosúladzovania rod. a prac. života
Zariadenie opatrovateľskej služby	Zariadenie dočasnej starostlivosti o deti	Sprostredkovanie tímočnickej služby
Denný stacionár	Zar. podporovaného bývania	Sprostredkovanie osobnej asistencie
Nízkoprahová soc. služba pre deti a rodinu	Rehabilitačné stredisko	Požičiavanie pomôcok
Domáca opatrovateľská služba	Domov sociálnych služieb	Monitorovanie a signalizácia potreby pomoci
Prepravná služba	Špecializované zariadenie	Krízová pomoc poskytovaná prostredníctvom telekom.
Odfahčovací služba	Integračné centrum	Pomoc pri výkone opatrovníckych práv a povinností
Pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa	Podpora samostatného bývania	Denné centrum
Terénna soc. služba krízovej intervencie	Tímočnická služba	Jedáleň
Základné sociálne poradenstvo (ako kompetencia obce, bez zápisu do registra SoS)	Špecializované soc. poradenstvo	Práčovňa
-	Sociálna rehabilitácia	Stredisko osobnej hygieny
-	Služba včasnej intervencie	Sprievodcovská a predčitateľská
-	Základné sociálne poradenstvo (ako kompetencia VÚC, bez zápisu do registra SoS)	Základné sociálne poradenstvo (pri financovaní NPSS)

Tab.: Kompetenčná pôsobnosť v rámci sociálnych služieb

Zdroj: [Koncepcia reformy financovania sociálnych služieb](#) Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, Bratislava 2024

Ďalšou úlohou, ktorú obciam priznáva zákon o obecnom zriadení sú **úlohy na úseku sociálnej pomoci**. Systém sociálnych služieb je upravený hlavným zákonom 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Z.z. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov. Pre mestá a obce je to kompetenčný zákon, upravujúci systém a proces poskytovania sociálnych služieb. V neposlednom rade zákon o obecnom zriadení ukladá obciam prijímať **programy rozvoja bývania a spolupôsobiť pri utváraní vhodných podmienok na bývanie v obci**.

Doterajší vývoj a skúsenosti odborníkov v sociálnej i zdravotnej starostlivosti poukazujú na skutočnosť, že boli identifikované spoločné problémy naprieč spoločnosťou a cieľovými skupinami. Znamená to, že **bude potrebné upustiť od princípu členenia sociálnych služieb podľa určitých generalizovaných, vopred predpísaných cieľových skupín** na skupinu seniorov, osôb so zdravotným postihnutím či rodiny s deťmi.

Dlhodobá starostlivosť, sociálne služby krízovej intervencie, služby na podporu zosúladenia rodinného a pracovného života a včasnej intervencie sú v pozornosti viacerých medzinárodných inštitúcií a nimi schválených dokumentov. Sú to najmä:

- **Organizácia spojených národov** - Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím, Dohovor o právach dieťaťa, Deklarácia OSN o odstránení násilia páchaného na ženách, Všeobecná deklarácia ľudských práv
- **Európska únia** – Charta základných práv EÚ, Európska stratégia v oblasti starostlivosti, Únia rovnosti: Stratégia v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021 – 2030
- **Rada Európy** - Európska sociálna charta
- Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach
- Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach
- Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd
- Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie
- Lisabonská deklarácia o EÚ platforme a boji proti bezdomovstvu

Zhodnotenie implementácie doterajších stratégií:

✓ **Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021 – 2030**

NP1: Prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť a podporu s cieľom zabezpečenia dostupnosti rôznorodých sociálnych služieb komunitného charakteru v súlade s potrebami cieľových skupín sociálnych služieb

NP2: Zavedenie systému integrovanej sociálno-zdravotnej starostlivosti

NP3: Podpora prepájania sociálnych služieb a neformálnej (najmä rodinnej) starostlivosti ako súčasť systému starostlivosti o osoby odkázané na pomoc inej fyzickej osoby

NP4: Podpora zvyšovania kvality sociálnych služieb

✓ **Stratégia dlhodobej starostlivosti (2021)**

Reformy:

1. Reforma integrácie a financovania zdravotnej a sociálnej starostlivosti.
2. Reforma posudkovej činnosti.
3. Rozšírenie a obnova kapacít následnej, dlhodobej a paliatívnej starostlivosti s ohľadom na potreby a preferencie dotknutej populácie.
4. Reforma dohľadu nad sociálnou starostlivosťou.

Investície:

1. Rozšírenie kapacít komunitnej starostlivosti.
2. Rozšírenie a obnova kapacít následnej a ošetrovateľskej starostlivosti.
3. Rozšírenie a obnova kapacít paliatívnej starostlivosti.
4. Vybudovanie infraštruktúry pre zabezpečovanie dohľadu nad sociálnou pomocou.
5. Digitalizácia a podpora výkonu posudkovej činnosti

✓ **Národná stratégia deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti (2021)** - dlhodobým cieľom Národnej stratégie je zabezpečiť individualizáciu uspokojovania potrieb klientov, ktorým sa poskytujú sociálne služby alebo pre ktorých sa vykonávajú opatrenia v prirodzenom rodinnom prostredí alebo v zariadení

- **dostupnosťou služieb a opatrení vykonávaných na úrovni komunity** (rozvoj a podpora ambulantných a terénnych sociálnych služieb poskytovaných v domácom prostredí klienta a ambulantných a terénnych opatrení vykonávaných pre deti a ich rodiny v ich prirodzenom prostredí (vytváranie nových služieb a opatrení a/alebo rozširovanie a využívanie existujúcej siete komunitných služieb a opatrení),
- **synergiou poskytovaných služieb, vykonávaných opatrení a ďalších zdrojov pomoci a podpory** vrátane systému peňažných príspevkov na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia,
- **ukončením prevádzky veľkokapacitných zariadení** (prechod na zariadenia komunitného typu, podporné služby poskytované v komunitnom prostredí, resp. opatrenia vykonávané na úrovni komunity).

✓ **Národný program aktívneho starnutia na roky 2021 – 2030**

SC: Podpora medzigeneračnej solidarity a dobrých medzigeneračných rodinných vzťahov ako základu fungovania rodiny a plnenia jej úloh v rodinnom životnom cykle

SC: Využitie potenciálu ľudí pre aktívne starnutie ako základu udržateľného vývoja spoločnosti cestou udržateľného rozvoja infraštruktúry ďalšieho vzdelávania

SC: Dostupná a kvalitná zdravotná starostlivosť podporujúca východiskový potenciál ľudí pre aktívne starnutie

SC: Využitie potenciálu starších ľudí k participácii v platenej práci ako základu udržateľného vývoja spoločnosti v medzigeneračnej perspektíve.

SC: Využitý potenciál starších ľudí k participácii na rozličných spoločensky prospešných aktivitách, ktoré prispievajú k rozvoju jednotlivcov, rodín, susedstiev a komunít a podporujú spoločenskú súdržnosť a medzigeneračnú výmenu.

SC: Ekonomická bezpečnosť starších ľudí založená na dlhodobej udržateľnosti verejných zdrojov pre adekvátne dôchodky a iné druhy podpory a pomoci ochraňujúce starších ľudí pred chudobou a závažnou materiálnou depriváciou.

SC: Dôstojný, nezávislý a kvalitný život vo všetkých fázach životného cyklu, vrátane fázy odkázanosti na pomoc inej osoby a vo všetkých prostrediach z hľadiska mobility.

SC: Fungovanie inštitucionalizovaných mechanizmov riadenia politík aktívneho starnutia a inštitútov účasti seniorských organizácií a organizácií venujúcich sa seniorom pri ich tvorbe a implementovaní na rozličných úrovniach (národnej, regionálnej, miestnej).

SC: Senzibilizácia spoločnosti k problematike aktívneho starnutia a prijímanie rozhodnutí na základe dostupných a kvalitných dát a výskumných zistení.

✓ **Národná stratégia rozvoja koordinovaných služieb včasnej intervencie a ranej starostlivosti 2022 – 2030** - je cielená na posilnenie inkluzívneho prístupu všetkých detí s potrebou pomoci pri plnom rozvoji vývinového potenciálu vrátane detí so zdravotným postihnutím alebo sociálnym znevýhodnením a ich rodín. Zvyšovanie kvality života vytvorením podmienok na plný rozvoj ich potenciálu prostredníctvom zvýšenia dostupnosti a udržateľnosti individualizovaných intervencií zameraných na cieľovú skupinu detí od 0 do 7 rokov a ich rodiny.

✓ **Národná koncepcia prevencie a ukončovania bezdomovstva do roku 2030**

ŠC: Vytvoriť funkčný systém prevencie straty domova, ktorý vďaka jednotlivým opatreniam zníži počet ľudí ohrozených stratou bývania.

ŠC: Zvyšovanie fyzickej a cenovej dostupnosti bývania ľudí zo zraniteľných skupín s cieľom prevencie a ukončovania bezdomovstva.

ŠC: Zlepšiť prístup k zdravotnej starostlivosti pre ľudí bez domova (ďalej len „LbD“) prostredníctvom zabezpečenia plnej zdravotnej starostlivosti (nielen neodkladnej) vrátane preventívnej zdravotnej starostlivosti a prístupu k účinným a cenovo dostupným liekom pre LbD pri zachovaní rovného prístupu. Zabezpečenie rovného prístupu LbD k zdravotnej starostlivosti – etablovanie a podpora služieb, ktoré zabezpečia prekonanie bariér v prístupe ZS, a to terénna medicína, nízkoprahové ambulancie, respitná ZS a pod. Rozvoj systematickej spolupráce poskytovateľov sociálnych služieb krízovej intervencie a poskytovateľov zdravotnej starostlivosti v pomoci LbD, resp. integrácia zdravotných a sociálnych služieb pre LbD s cieľom zabezpečiť multidisciplinárnu a kontinuálnu starostlivosť vedúcu k ukončeniu bezdomovstva.

ŠC: Zlepšenie prístupu ľudí bez domova na pracovný trh, k aktívnym opatreniam na trhu práce a k zamestnávaniu aj v rámci sociálnej ekonomiky s cieľom zamestnať sa alebo pracovne sa aktivizovať a eliminovanie zneužívania nevýhodného postavenia ľudí bez domova na nelegálnu prácu.

ŠC: Zlepšenie prístupu a dostupnosti k jednotlivým nástrojom sociálnych dávok, dostupnosť sociálnych služieb alebo opatrení sociálnoprávnej ochrany a zvýšenie účinnosti systému sociálnej pomoci.

ŠC: Zavedenie opatrení uľahčujúcich prístup ľudí bez domova k inštitúciám verejnej správy.

ŠC: Zvyšovanie štandardov práce s ľuďmi bez domova v kľúčových profesiách, scitlivovanie spoločnosti, zvyšovanie povedomia o problematike ľudí bez domova a realizácia preventívnych opatrení na elimináciu negatívnych vplyvov bezdomovstva na ohrozené osoby.

ŠC: Vytvoriť zdroj pravidelne aktualizovaných administratívnych dát o bezdomovstve a LbD v SR, získať podrobnejšiu evidenciu o výskyte a podobách skrytého bezdomovstva, rizikových faktoroch prepadu do bezdomovstva a faktoroch úspešnosti ukončovania bezdomovstva, za účelom efektívnejšieho plánovania služieb a pravidelného vyhodnocovania účinnosti a efektívnosti poskytovaných služieb pre ľudí ohrozených stratou bývania a LbD.

✓ **Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030**

GC: Do roku 2030 zabezpečiť rovný prístup Rómov a Rómok ku kvalitnému vzdelávaniu v hlavnom vzdelávacom prúde od narodenia po uplatnenie na trhu práce, s dôrazom na uplatňovanie desegregačných a inkluzívnych opatrení v edukačnom procese vo všetkých stupňoch vzdelávania.

GC: Zlepšiť zamestnateľnosť a zvýšiť zamestnanosť Rómov, špecificky MRK, vytváraním možností vedúcich k ich uplatneniu sa na trhu práce.

GC: Odstránenie nerovností medzi príslušníkmi/príslušníčkami marginalizovaných rómskych komunít a väčšinovým obyvateľstvom Slovenska v bývaní a boj proti diskriminácii Rómov a Rómov v prístupe k bývaní vrátane odstraňovania rezidenčnej segregácie.

GC: Zníženie nerovností v zdraví (vo všetkých dimenziách) medzi Rómami, špecificky MRK, a všeobecnou populáciou SR.

GC: Eliminácia protirómskeho rasizmu, podpora antidiskriminácie participácie a zvýšenie ochrany najviac zraniteľných skupín a jedincov.

✓ **Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Nitrianskeho samosprávneho kraja do roku 2030**

GC: Dobrým spravovaním kraja a jeho zdrojov dosiahnuť rast konkurencieschopnosti a inovačnej schopnosti územia. Kvalitné komunikačné prepojenia využívajúce inteligentné riešenia a zvyšovanie vzdelanostnej úrovne uľahčia obyvateľom kraja efektívne sa adaptovať na globálne výzvy. Kraj im k tomu vytvorí podmienky prostredníctvom rozvinutých služieb a ekologicky stabilnej krajiny schopnej adaptovať sa na klimatickú zmenu.

STRATEGICKÁ PRIORITA 1 Konkurencieschopná znalostná ekonomika

STRATEGICKÁ PRIORITA 2 Kvalitné a čisté životné prostredie

STRATEGICKÁ PRIORITA 3 Efektívna infraštruktúra a udržateľná mobilita

STRATEGICKÁ PRIORITA 4 SOCIÁLNY ROZVOJ ÚZEMIA A PODPORA KOMUNIT

4.1 Rozvoj smart sociálnych a zdravotných služieb s dôrazom na komplexnosť riešení a výsledok, 4.2 Rozvoj inkluzívneho bývania, 4.3 Aktívne začlenenie rómskych komunít, 4.4 Zlepšenie podmienok pre rozvoj sociálnej ekonomiky, sociálne a pracovné začlenenie znevýhodnených a zraniteľných osôb, 4.5 Sociálne inovácie a experimenty, 4.6 Rozvoj kultúry a športu, 4.7 Rozvoj občianskej spoločnosti

STRATEGICKÁ PRIORITA 5 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie

STRATEGICKÁ PRIORITA 6 SMART rozvoj regiónu s dôrazom na participáciu a spoluprácu

✓ **Koncepcia rozvoja sociálnych služieb v regióne Nitrianskeho samosprávneho kraja na roky 2024 – 2031**

ŠC 1.1 Rozvoj komunitných sociálnych služieb pre seniorov.

ŠC 1.2 Dostupnosť komunitných sociálnych a zdravotníckych služieb v malých obciach.

ŠC 1.3 Zvyšovanie kvality a kapacity existujúcich sociálnych služieb.

ŠC 1.4 Rozvoj integrovaných sociálno-zdravotníckych služieb.

Naprieč dokumentmi od národnej po lokálnu úroveň **dominuje odklon od podpory pobytových sociálnych služieb k službám integrovaným na komunitnej úrovni, v ktorých je obsiahnutá sociálno-zdravotná starostlivosť zameraná na inovácie a plánovaný finančný manažment.**

V čase spracovania PHRSR je zároveň v procese tvorby IV. Komunitný plán sociálnych služieb mesta Nitry, v ktorom bude rozpracovaná zdravotno-sociálna oblasť pre ďalšie obdobie rokov 2026 – 2030

STRATEGICKÝ CIEĽ PHRSR	ŠPECIFICKÝ CIEĽ PHRSR	STRATEGICKÝ CIEĽ III. KOMUNITNÝ PLÁN SOCIÁLNYCH SLUŽIEB	ŠPECIFICKÝ CIEĽ III. KPSS
1.1. Zavádzať inovácie v prístupe k zdraviu a sociálnej starostlivosti 1.2. Tvoriť komunitné prístupy k zdravotnej starostlivosti a sociálnej starostlivosti	1.1.1. Prevencia nepriaznivých zdravotných a sociálnych situácií 1.2.1. Zvýšiť podpornú sieť zdravotných a sociálnych služieb	SC 1 III. KPSS Podpora aktívneho starnutia a podpora seniorov odkázaných na pomoc s cieľom čo najdlhšie udržať ich prirodzenom prostredí	ŠC 1.1 – Podpora aktívneho starnutia, zdravého životného štýlu a celkového zdravia seniorov
			ŠC 1.2 – Rozvoj terénnych a ambulantných sociálnych služieb podporujúcich zotrvanie seniorov v prirodzenom rodinnom prostredí
			ŠC 1.3 – Dostupnosť a finančná udržateľnosť pobytových sociálnych služieb
		SC 2 III. KPSS Podpora nezávislého života osôb so zdravotným postihnutím	ŠC 2.1 – Prehliernenie a koordinovanie spolupráce v oblasti rozvoja sociálnych služieb pre osoby so zdravotným postihnutím a neformálnych opatrovateľov
			ŠC 2.2 – Zvýšenie kapacity komunitných sociálnych služieb podporujúcich nezávislý život osôb so zdravotným postihnutím
			ŠC 3.1 – Posilnenie a rozvoj preventívnych aktivít a sieťovanie subjektov
		SC 3 III. KPSS Rovnosť príležitostí pre rodiny s deťmi a mládež z rôzneho sociálneho prostredia	ŠC 3.2 – Vytvorenie základnej siete služieb na podporu rodín s deťmi
			ŠC 3.3 – Podpora služieb obetiam domáceho násillia, týraným, sexuálne zneužívaným deťom
			ŠC 4.1 – Rozvoj, rozšírenie a zvýšenie kapacity sociálnych služieb pre osoby ohrozené závislosťami, závislých klientov a ich rodiny
2.1. Rozvíjať inkluzívne nájomné bývanie	2.1.1. Zvyšovať príležitosti bývania pre každého	SC 4 III. KPSS Komplexný a koordinovaný prístup k prevencii a riešeniu problémov ľudí bez domova a osôb ohrozených sociálnou exklúziou	ŠC 4.2 – Rozšírenie a skvalitnenie terénnej a komunitnej sociálnej práce v meste Nitra
			ŠC 4.3 – Rozvoj nových druhov služieb a rozširovanie kapacity poskytovaných služieb pre ľudí bez domova
			ŠC 4.4 - Posilnenie sociálnej súdržnosti vo vzťahu k cudzincom na území mesta Nitry

STRATEGICKÝ CIEĽ PHRSR	ŠPECIFICKÝ CIEĽ PHRSR	STRATEGICKÝ CIEĽ PROGRAM ROZVOJA BÝVANIA	ŠPECIFICKÝ CIEĽ PRB
2.1. Rozvíjať inkluzívne nájomné bývanie	2.1. Zvyšovať príležitosti bývania pre každého	SC 1 PRB Nitra je mestom s kvalitným, moderným a ekologickým bývaním	ŠC 1.1. Zabezpečovať želiteľný technický stav mestských nájomných bytov
			ŠC 1.2. V maximálnej miere využívať alternatívne zdroje a ekologické koncepty pri ekonomickej hospodárnosti bývania v meste
		SC 2 PRB Nitra je mestom, ktoré sa moderne a udržateľne rozvíja prostredníctvom inteligentného rozvoja bývania	ŠC 2.1. Zabezpečiť dostatok pozemkového fondu mesta potrebného na rozvoj bývania
			ŠC 2.2. Zabezpečiť dostatočnú kapacitu mestského bytového fondu, ktorá korešponduje s aktuálnym dopytom
			ŠC 2.3. Uplatňovať princíp univerzálneho navrhovania pri výstavbe mestských nájomných bytov
		SC 3 PRB Nitra je mestom pre dôstojný život všetkých, teda aj núdznych, ohrozených a vylúčených	ŠC 3.1. Vykonávať účinný a efektívny manažment sociálneho bývania v meste
			ŠC 3.2. Vytvoriť bytový fond pre dočasné krízové bývanie
			ŠC 3.3. Integrovať lokalitu Orechov dvor a vytvoriť z nej územie len pre najnižší stupeň prestupného bývania
		SC 4 PRB Nitra je mestom, kde obyvatelia bývajú spokojne a rad	ŠC 4.1. Uplatňovať modely inkluzívnych prvkov detských ihrísk a komunitných priestorov pri výstavbe mestských nájomných bytov
			ŠC 4.2. Skvalitniť bývanie v jednotlivých častiach mesta prepojením ekologickou dopravnou infraštruktúrou
1.1. Zavádzať inovácie v prístupe k zdraviu a sociálnej starostlivosti 1.2. Tvoríť komunitné prístupy k zdravotnej starostlivosti a sociálnej starostlivosti	1.1.1. Prevencia nepriaznivých zdravotných a sociálnych situácií 1.2.1. Zvýšiť podpornú sieť zdravotných a sociálnych služieb	SC 4.1 PRB Efektívne spravovanie územia – podpora kapacít samospráv	ŠC 4.1.1. Zvýšiť podiel e-služieb poskytovaných samosprávou
			ŠC 4.1.2. Zabezpečiť účasť samospráv v programoch medzinárodnej spolupráce spoločne s ostatnými SEP
			ŠC 4.2.1. Skvalitniť vzdelávaciu infraštruktúru
		SC 4.2 PRB Dobudovanie a modernizácia systému poskytovania sociálnych vzdelávacích a voľnočasových služieb SC 4.3 PRB Pilotná a modelová tvorba, zavádzanie a overovanie projektov /programov v oblasti sociálneho inovátorstva a občianskej spoločnosti	ŠC 4.2.2. Integrovať služby sociálnej a zdravotnej starostlivosti
			ŠC 4.2.3. Podporiť programy prevencie sociálneho vylúčenia vybraných skupín obyvateľstva
			ŠC 4.3.1. Vytvoriť podmienky pre spoluprácu verejných a neverejných poskytovateľov služieb pre obyvateľov a MVO

Identifikované potenciály, výzvy, limity a problémy

Starostlivosť o zdravie

Zdravotná starostlivosť bola na území mesta v roku 2023 zabezpečovaná v 3 nemocniciach, 3 poliklinikách a v 405 samostatných ambulanciách. Na území mestskej funkčnej oblasti mesta Nitra pôsobili a pôsobia nasledovné zdravotnícke zariadenia.

Zdravotníctvo v meste Nitra	2021	2022	2023
Polikliniky samostatné (úz. a záv.)	1	1	3
Nemocnice všeobecné a špecializované	3	3	3
Transfúziologické a hematologické oddelenia	4	3	2
Liečebne, domy ošetrovateľskej starostlivosti, hospice, zariadenia biomedicínskeho výskumu	1	1	1
Lekárne	41	41	40
Výdajne zdravotníckych pomôcok	1	1	2
Samostatné ambulancie praktického lekára pre dospelých	45	46	41
Samostatné ambulancie praktického lekára pre deti	20	20	20
Samostatné ambulancie praktického lekára stomatóloga	44	47	47
Samostatné ambulancie praktického lekára gynekológa	24	24	25
Samostatné ambulancie praktického lekára špecialistu	279	282	272
Rýchla zdravotnícka pomoc			

Tab.: Zdravotná starostlivosť v meste Nitra

Zdroj: datacube.statistics.sk

Z uvedenej tabuľky je evidentný negatívny trend poklesu počtu samostatných ambulancií praktického lekára pre dospelých, počtu samostatných ambulancií praktického lekára špecialistu a stagnujúci počet samostatných ambulancií praktického lekára pre deti. Z uvedeného vyplýva vysoká miera stagnácie v týchto oblastiach zdravotnej starostlivosti o obyvateľov na území mesta Nitra.

Praxou potvrdená je dobrá spolupráca a **sieťovanie zdravotno-sociálnej starostlivosti inštitúcií** - Odboru sociálnych služieb Mestského úradu v Nitre, Fakultnej nemocnice Nitra, Mestskej polície Nitra a hospicu (Domu pokoja a zmieru u sv. Bernadety), ako aj lôžkového oddelenia dlhodobo chorých.

Najväčší počet všeobecných lekárov pre dospelých pôsobiach v ambulanciách v meste Nitra v porovnaní s Nitrianskym samosprávnym krajom **je vo vekovej kategórii od 51 do 60 rokov**. V Nitre je v tejto vekovej kategórii 35 všeobecných lekárov (40,2 %) a v Nitrianskom samosprávnom kraji až 102 (36,4 %) lekárov. **Nasleduje veková kategória od 41 do 50 rokov**, v rámci ktorej pracuje v Nitre 19 lekárov (21,8 %) a v Nitrianskom samosprávnom kraji 42 lekárov (15 %). **Tretia najpočetnejšia veková kategória lekárov v Nitre je do 40 rokov**, 14 lekárov (16,1 %). V Nitrianskom samosprávnom kraji je tretia najpočetnejšia **veková kategória lekárov od 66 do 70 rokov**, 41 lekárov (14,6 %). To indikuje vyšší a dôchodkový vek ambulantných všeobecných lekárov pre dospelých celkovo v Nitrianskom kraji.

Vekový trend **primárnych ambulantných pediatrov** je v porovnaní s lekármi pre dospelých o dekádu vyšší. **V Nitre je najpočetnejšia skupina pediatrov vo vekovej kategórii od 71 do 75 rokov** (10 pediatrov, 27,8 %), v Nitrianskom samosprávnom kraji je to **veková kategória od 51 do 60 rokov** (28 pediatrov, 23 %). **Druhá najväčšia veková kategória pediatrov v Nitre je 66 do 70 rokov** (7 pediatrov, 19,4 %) a rovnako v Nitrianskom samosprávnom kraji (26 pediatrov, 21,3 %). **Tretiu vekovú kategóriu pediatrov v Nitre tvoria pediatri vo veku od 51 do 60 rokov** (5 pediatri, 13,9 %) a Nitrianskom samosprávnom kraji **veková kategória pediatrov od 71 do 75 rokov** (25 pediatrov, 20,5 %). Tu evidujeme vysoké riziko udržateľnosti súčasného stavu ambulantnej zdravotnej starostlivosti o deti a dorast vzhľadom na vysoký vek lekárov ambulantných pediatrov.

Dotačná politika Nitrianskeho samosprávneho kraja podporujúca ambulantných lekárov reflektuje spomenuté trendy, ale i napriek tejto snahe sa počet znižuje alebo stagnuje.

Mesto Nitra ako subjekt pôsobiaci v procese zdravotnej starostlivosti disponuje vhodnými prevádzkovými podmienkami, keďže vlastní 2 budovy polikliník a jednu budovu zubnej polikliniky. Vystupuje tu však **investičný a modernizačný dlh mestských polikliník**.

Počet lekárov v poliklinikách/ štruktúra	Poliklinika Klokočina	Poliklinika Chrenová	Poliklinika Párovce
Pediatri	7	7	0
Ambulantní všeobecní lekári pre dospelých	6	10	0
Ambulantní lekári špecialisti	40	35	24

Tab.: Štruktúra lekárov v mestských poliklinikách Zdroj: Službyt Nitra, s.r.o.

Vzhľadom na personálne podmienky poskytovania zdravotnej starostlivosti ide o rozšírenú sieť zdravotných služieb, ktorá **je poskytovaná aj mimo ambulantného ošetrovania**, priamo v zariadeniach sociálnych služieb. Ako nedostatková až nedostupná je považovaná zdravotná starostlivosť pre ľudí bez domova.

K najviac vyskytujúcim sa **ochoreniam dospelých** v Nitrianskom samosprávnom kraji patria diabetes melitus (46 744 dospelých) a **druhou najčastejšou chorobou dospelých sú psychické ochorenia** (37 588 dospelých). Nasledujú ochorenia **astma** (23 334 dospelých) a **onkologické ochorenia** (7 924 dospelých). Z údajov vyplýva, že odborná verejnosť opodstatnene apeluje na vznik mobilného hospicu pre dospelých. V rámci Nitrianskeho samosprávneho kraja u **detských pacientov dominujú nefrologické ochorenia** (2 419 detí) a **sebapoškodenia** (67 detí).

Na rozdiel od ostatných miest či obcí Nitra poskytuje veľký počet lôžok (893 lôžok) dlhodobej starostlivosti pre osoby odkázané na zariadenia sociálnych služieb. Napriek tomu súvisiacim problémom sú dlhé čakacie doby na umiestnenie v zariadení sociálnych služieb, ktoré tiež supľujú starostlivosť na oddeleniach dlhodobo chorých.

Sociálna starostlivosť

Samospráva mesta Nitra má významné postavenie poskytovateľa a zabezpečovateľa sociálnych služieb. Sieť poskytovateľov sociálnych služieb je dotváraná ďalšími verejnými a neverejnými poskytovateľmi o ďalšie sociálne a podporné služby. **Tradícia spolupráce s neverejným sektorom v sociálnej oblasti je v Nitre dlhodobá.** Zákon o sociálnych službách tvorí súčasť komplexu ďalších zákonov týkajúcich sa sociálnej starostlivosti, ktoré patria pod gesciu Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Nitre – vzhľadom na to je aj tento subjekt strategickým partnerom mesta.

Mesto pristupuje k riadeniu sociálno-zdravotnej oblasti na **silnom strategicko-koncepčnom princípe**. Plánovanie sociálneho rozvoja a bytovej politiky je za posledné dve dekády založené na spracovaní dokumentov za aktívnej účasti subjektov poskytujúcich sociálne služby a bývanie na území mesta. Aktívne je v procese plánovania zapojená **Rada seniorov mesta**. Občianski proaktivisti zastrešení **Nitrianskym centrom dobrovoľníctva** predstavujú významnú platformu pomoci a zapojenosti do správy vecí verejných. Patria tiež do schémy finančnej podpory mesta Nitra, čím si samospráva za pomoci odborného externého partnera zaisťuje funkčnú organizáciu dobrovoľníkov, ktorá sa rozšírila aj o seniorských dobrovoľníkov.

Je možné očakávať, že väčšia miera **participácie obyvateľov** bude dosiahnutá v témach, ktoré sa obyvateľov nejakým spôsobom priamo dotýkajú, či už v pozitívnom alebo negatívnom zmysle. Táto téma je úzko prepojená s problematikou systematického vzdelávania obyvateľov o témach, v ktorých je žiaduce zároveň dosiahnuť scitlivenie obyvateľov.

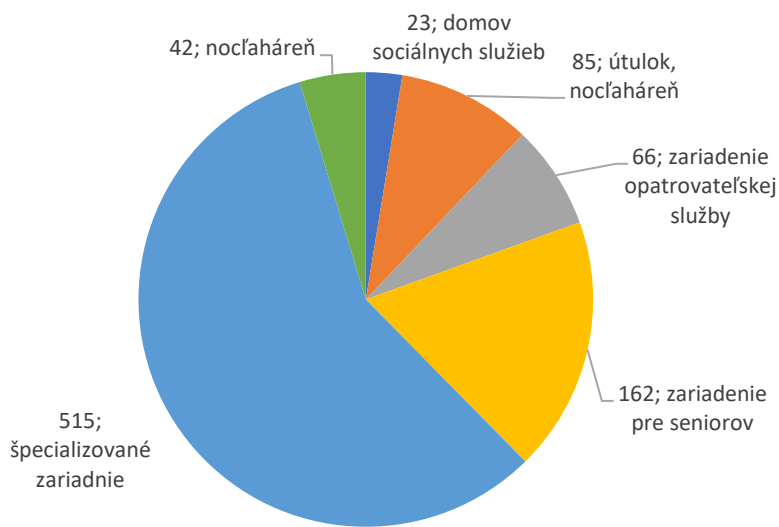
Zároveň majú dlhú tradíciu rôzne formy **sprostredkovania informácií verejnosti** s cieľom priblížiť služby obyvateľom vo forme letákov spracovaných pravidelne polročne a vo forme informačného materiálu „*Spríevodca sociálnymi službami v meste Nitra*“. V záujme dosiahnutia neustáleho prístupu k aktuálnym údajom o poskytovateľoch sociálnych služieb bola spracovaná **Mapa poskytovateľov sociálnych služieb**, v ktorej sú obsiahnuté kontaktné údaje na poskytovateľov sociálnych služieb ale aj sociálnej pomoci podľa formy poskytovaných služieb a životných situácií.

Vývoj v poskytovaní sociálnych služieb zaznamenáva pravidelne ročne dokument **Výročná správa Odboru sociálnych služieb** mesta Nitry a **Výročná správa príspevkovej organizácie mesta Nitry Správa zariadení sociálnych služieb**, v ktorých sú údaje umožňujúce sledovať podrobné trendy vývoja za predchádzajúce obdobie.

Systém poskytovania sociálnych služieb mestom je **manažérsky rozdelený** na poskytovanie sociálnych služieb krízovej intervencie, ktoré patria pod Odbor sociálnych služieb Mestského úradu v Nitre a poskytovanie sociálnych služieb pre cieľové skupiny seniori a osoby so zdravotným postihnutím zabezpečuje príspevková organizácia mesta Nitry, Správa zariadení sociálnych služieb, Jánskeho 680/7, 949 01 Nitra.

V poskytovaní sociálnych služieb medzi najviac požadované patria služby poskytované pobytovou formou v zariadeniach sociálnych služieb. Starnutie obyvateľstva a nedostupná a nedostatočne flexibilná sieť sociálnych služieb na komunitnej úrovni (terénnych a ambulantných sociálnych služieb) poskytovaných na území mesta či v blízkom okolí ovplyvňuje a spôsobuje rastúci dopyt po pobytových sociálnych službách. Svedčí o tom aj vývoj počtu žiadostí o posúdenie odkázanosti na poskytnutie pobytovej sociálnej služby v zariadení pre seniorov a v zariadení opatrovateľskej služby. Skokový nárast počtu žiadostí o posúdenie odkázanosti v pobytových sociálnych službách bol zaznamenaný v roku 2023, kedy narástol ich počet až o 140 žiadostí (celkom 432 žiadostí) oproti roku 2022 (292 žiadostí). V roku 2024 počet žiadostí mierne klesol (410 žiadostí).

Počty lôžok v pobytových ZSS

Na základe údajov z Informačného systému sociálnych služieb počet nových žiadostí o poskytnutie sociálnych služieb pobytovou formou (odkázanostné služby) vzrástol za obdobie 3 rokov **viac ako dvojnásobne** (o 373 žiadostí), z 275 nových žiadostí v roku 2022 na 648 nových žiadostí v roku 2024.

Graf: Počty lôžok v pobytových ZSS

Zdroj: vlastné spracovanie OSS

Sociálne služby poskytované **pobytovou formou na území mesta majú kapacitu** pre celkom **893 prijímateľov**. Plnia funkcie pre dve skupiny obyvateľov. Ide o skupinu osôb, ktoré dovŕšili dôchodkový vek a sú odkázané na pomoc inej fyzickej osoby a do druhej skupiny patria osoby v nepriaznivej sociálnej situácii v zariadeniach krízovej intervencie – útulok a nocľaháreň. Z uvedeného vyplýva, že na území mesta je vybudovaný dostatočný počet lôžok dlhodobej starostlivosti.

Podľa Konceptie reformy financovania sociálnych služieb (Príloha 1, s. 75):

„Ľudia v Slovenskej republike budú žiť dlhšie. Podľa predpokladov Eurostatu sa môže stredná dĺžka života pri narodení do roku 2070 oproti súčasnosti zvýšiť o takmer 11 rokov u mužov, resp. 9 rokov u žien. Rovnako sa výrazne zvýši aj očakávaná dĺžka dožitia dôchodcov, muži, ako aj ženy vo veku 65 rokov budú v roku 2070 žiť v priemere o 7 rokov dlhšie ako v súčasnosti. Demografické zmeny spôsobia, že Slovenská republika výrazne zostarne.“

Žiaducim budúcim vývojom bude odklon od riešenia starostlivosti o odkázaných obyvateľov prostredníctvom ich umiestňovania do pobytových zariadení sociálnych služieb a budovanie alternatív k dlhodobej starostlivosti, ktorými sú najmä sfunkčnenie ponuky terénnych a ambulantných služieb.

Na území mesta Nitra sú k 1. 1. 2025 poskytované nasledovné **terénne služby**:

- komunitné centrum
- opatrovateľská služba
- pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa
- prepravná služba
- podpora samostatného bývania
- pomoc pri výkone opatrovníckych práv a povinností

- služba včasnej intervencie
- sociálna rehabilitácia
- špecializované sociálne poradenstvo
- terénna sociálna služba krízovej intervencie
- a služba monitoring a signalizácia potreby pomoci poskytovaná telefonicky

Pre čo najdlhšie zotrvanie obyvateľa v domácnosti môže byť využitá kombinácia **terénnych služieb**, ktoré sú poskytované priamo v domácnosti prijímateľa a **ambulantné služby**, za ktorými prijímateľ dochádza alebo je sprevádzaný do miesta poskytovania sociálnej služby. Opatrovateľská služba je dominantnou sociálnou službou v rámci služieb poskytovaných terénou formou v Nitre a spočíva v nej najväčší potenciál pre rozvoj služieb poskytovaných v komunite. Opatrovateľskú službu zabezpečuje na území mesta Nitra 1 verejný (Mesto Nitra) a 3 neverejný poskytovatelia. Ďalšie sociálne služby prispievajú k autonómii obyvateľov v domácom prostredí.

Medziročne v období 2021 až 2024 rástol aj počet žiadostí o posúdenie odkázanosti na opatrovateľskú službu. Výrazný nárast nastal vo vývoji v roku 2022, kedy bolo žiadostí o posúdenie odkázanosti na opatrovateľskú službu o 73 (celkom 190), rastúci trend pokračoval aj v roku 2023 (230 žiadostí). V roku 2024 aj počet žiadostí o posúdenie odkázanosti na opatrovateľskú službu klesol (187 žiadostí). Tento trend je porovnateľný s vývojovým trendom žiadostí o posúdenie odkázanosti v pobytových sociálnych službách.

Opatrovateľská služba mesta Nitra je zabezpečovaná verejným poskytovateľom - príspevkovou organizáciou Mesta Nitra – Správa zariadení sociálnych služieb. Počet poskytnutých hodín domácej opatrovateľskej služby rástol aj u neverejných poskytovateľov – Diecézna charita Nitra, Evanjelická cirkev augsburského vierovyznania a Seniorka, n. o.

Podiel mzdových výdavkov na celkových výdavkoch na opatrovateľskú službu je takmer 64 %.

„Z dát EK vyplýva, že **Slovensko má podpriemerné výdavky na dlhodobú starostlivosť**. V roku 2022 boli celkové výdavky na dlhodobú starostlivosť na úrovni 1 % HDP, zatiaľ čo priemer EÚ bol na úrovni 1,7 % HDP. Z dát vyplýva, že Slovensko vynakladalo najmä výdavky na dlhodobú sociálnu starostlivosť.“ ([konceptia-priloha-1-analyza-socialnych-sluzieb-sr-13122024.pdf](#), s. 76)

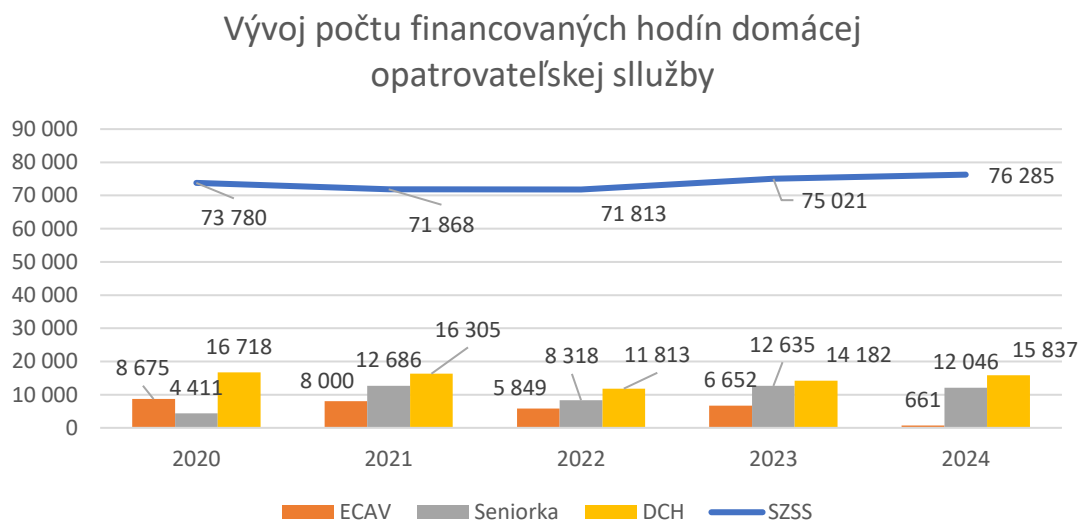
Vývoj výdavkov Mesta Nitra na dlhodobú starostlivosť			
Výdavky na dlhodobú starostlivosť	2022	2023	2024
priemerné bežné výdavky - zariadenie opatrovateľskej služby	649 924,80 €	701 809,92 €	771 207,36 €
priemerné bežné výdavky - zariadenie pre seniorov	1 330 133,76 €	1 404 343,20 €	1 556 025,12 €
finančný príspevok na prevádzku neverejným poskytovateľom pobytových služieb	62 118,59 €	104 210,86 €	90 915,59 €
Spolu	2 042 177,15 €	2 210 363,98 €	2 418 148,07 €

Tab.: Vývoj výdavkov mesta Nitra na dlhodobú starostlivosť Zdroj: vlastné spracovanie OSS

Priemerné bežné výdavky Mesta Nitra na dlhodobú starostlivosť v období posledných 3 rokov postupne rastú. Klesla v roku 2024 oproti roku 2023 výška finančného príspevku na prevádzku neverejným poskytovateľom pobytových služieb. Finančný príspevok na prevádzku je poskytovaný pobytovým zariadeniam na každého obyvateľa, ktorý o príspevok požiada.

Opatrovateľská služba je ťažiskovou službou, ktorá ako hlavná služba doplnená o podporné terénne služby (monitorovanie a signalizácia potreby pomoci, sociálna služba v jedálni) **dokáže znížiť tlak na kapacity v pobytových zariadeniach sociálnych služieb** a udržať odkázaných seniorov v domácom prostredí. Zmena životného prostredia pre seniora prináša zhoršovanie jeho

fyzických schopností z dôvodu neustálej prítomnosti a spoliehania sa na cudziu pomoc a zároveň je sprievodným javom zhoršovanie psychického stavu z dôvodu ťažko prijímanej zmeny a nového života v zariadení.

Graf: Vývoj počtu financovaných hodín domácej opatrovateľskej služby

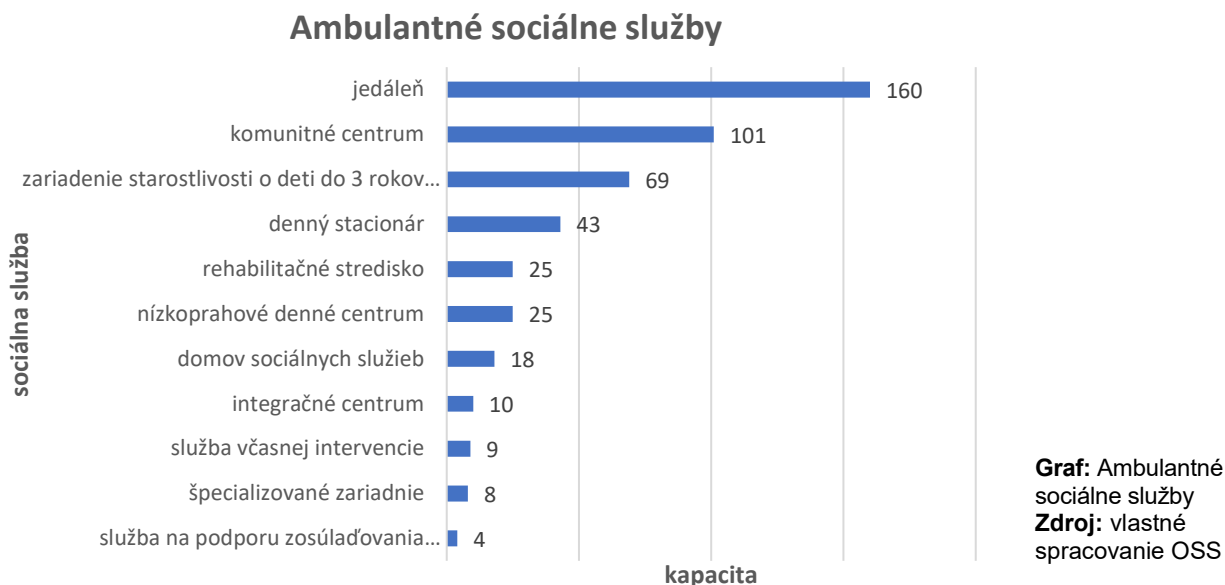
Zdroj: vlastné spracovanie OSS

K najväčším problémom opatrovateľskej služby patrí **náročnosť personálneho zabezpečenia v sociálno-zdravotnej oblasti, najmä opatrovateľskej služby**, mzdové podhodnotenie tiež s dôrazom na opatrovateľov pracujúcich v rámci domácej opatrovateľskej služby.

Budúcou výzvou pre mesto Nitra sú **prípravované legislatívne zmeny v oblasti sociálnych služieb** a bude potrebné zamerať primárne sociálnu pomoc mesta na **starostlivosť o obyvateľov v ich prirodzenom prostredí**. Významnú úlohu tu má zvýšenie flexibility opatrovateľskej služby, inovácie v poskytovaní terénnych služieb a predovšetkým stabilizácia personálu. Zmena spôsobu financovania v sociálnych službách prinesie aj nový pohľad na **neformálnych opatrovateľov**. Nevyhnutnou súčasťou starostlivosti o personálne zdroje (s dôrazom na opatrovateľské profesie) sú **fokusové vzdelávanie, starostlivosť o psychické zdravie zamestnancov, zvyšovanie špecializácie v starostlivosti opatrovateľov** na rôzne skupiny zraniteľných ľudí, tiež starostlivosť o psychické zdravie opatrovateľov, či už formálnych alebo neformálnych, môže priniesť stabilizáciu personálnych zdrojov. Nevyhnutný bude i **tlak na zavádzanie inovácií a nových prístupov v poskytovaní služieb**, ktoré sa prispôbujú potrebám prijímateľov sociálnych služieb nielen časom poskytovania, ale aj napr. úrovňou odbornosti. Podstata inovácií v terénnych sociálnych službách spočíva v rýchlosti a schopnosti prispôbiť sa meniacim sa požiadavkám obyvateľov. **Komunitný prístup** v poskytovaní sociálno-zdravotnej starostlivosti predpokladá lokálne poznatky o problémoch obyvateľov a iniciatívne vyhľadávanie ľudí odkázaných na starostlivosť. Dostávame sa tak k tomu, že je potrebné klásť väčší dôraz na **prevenciu nepriaznivých sociálno-zdravotných situácií**. Po legislatívnych zmenách v posudkovej činnosti bude mať mesto priestor na rozšírený výkon prevencie.

Nezávislosť obyvateľov odkázaných na pomoc inej osoby zvyšuje aj sociálna služba **monitorovania a signalizácie potreby pomoci**, poskytovaná službu verejným poskytovateľom Asociácia samaritánov SR. **Prepravná služba** je zabezpečovaná 2 autami, ktoré sú upravené pre potreby osôb so zdravotným postihnutím. Počet najazdených kilometrov od roku 2020 rástol priemerne ročne o 1 746 km na 16 371 km v roku 2024.

Ambulantné sociálne služby dopĺňajú sieť terénnych služieb prostredníctvom služieb uvedených v grafe nižšie.

Denné stacionáre s kapacitou 43 prijímateľov, za predpokladu zatriaktívnenia ponuky služieb a operatívnym prispôsobovaním sa potrebám obyvateľov, môžu predstavovať **nástroj na zvýšenie flexibility ambulantných služieb**. Pozitívnym trendom je postupný nárast počtu hodín poskytnutých v denných stacionároch.

Štruktúru terénnych služieb podporujúcich zotrvanie odkázaných obyvateľov v domácnosti dopĺňa sociálna služba v jedálni. V roku 2023 bol zvýšený počet odobratých obedov oproti roku 2022. Na Baničovej – stravovanie v jedálni o 4 342 obedov, v Olympii o 6 609 obedov. Donáška stravy Baničova + Zobor sa zvýšila o 4 738 obedov.

V nadväznosti na rastúci počet ľudí v poproduktívnom veku problémom naďalej zostáva nízka miera angažovanosti príbuzných v procese starostlivosti o odkázaných a chorých obyvateľov. Aj vzhľadom na reformu financovania sociálnych služieb sa výzvou stáva nové nastavenie samospráv ako subjektov zabezpečujúcich primárne sociálno-zdravotnú prevenciu, služby terénne, flexibilné a prispôsobujúce sa potrebám rôznorodých zraniteľných skupín obyvateľstva v danom období života, ideálne za prepojenia sociálnej a zdravotnej pomoci. Odliv personálu zo sociálno-zdravotných služieb je možné naviazať na personálny potenciál Nitry spočívajúci v koncentrácii ľudí v meste vo vzdelávacích inštitúciách a tiež potenciál plynúci z príchodu cudzincov.

Bývanie

Všetky identifikované problémy a limity, najmä starnutie obyvateľstva, finančná závislosť ľudí v produktívnom veku, nízka miera prevencie chorôb a vysoká chorobnosť obyvateľov je úzko spojená a má vplyv na oblasť bývania. Oblasť bývania v sebe zahŕňa dve nosné témy. Jednou z nich je bytová výstavba a druhou stavebno-technické zdravie bytových domov. V neposlednom rade tiež postavenie a význam subjektov bytovej politiky v území.

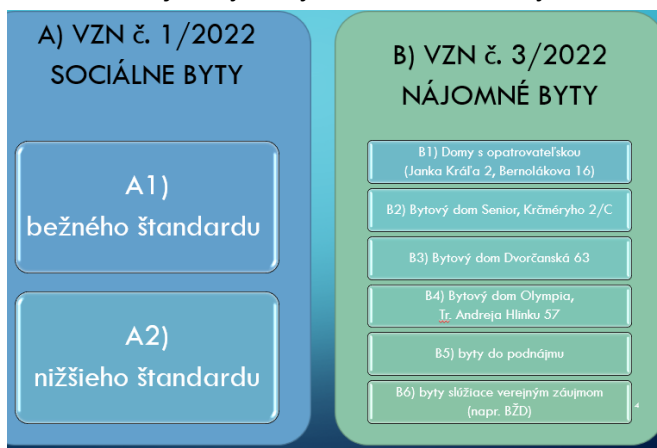
Mesto Nitra je v porovnaní s ostatnými krajskými mestami (vyjmúc hlavné mesto Bratislava a Košice) **mestom s druhým najväčším počtom bytov na Slovensku** (37 536 bytov v roku 2023). V roku 2023 malo najväčší počet bytov mesto Žilina (37 689 bytov). Najvyššia **priemerná cena za kúpu bytu bola v roku 2023** v meste Trnava (2 554 €/m²), za ňou nasleduje Žilina (2 233 €/m²) a tretia je Nitra (2 205 €/m²).

Podľa dokumentu *Národná koncepcia prevencie a ukončovania bezdomovstva skupinou ohrozenou stratou bývania sú všetky domácnosti*, ktoré vynakladajú **na bývanie viac ako 40 % príjmov**, pričom pri nízkopríjmových domácnostiach to môže byť aj menej ako 40 %. Celoslovenský ukazovateľ výdavkov súkromných domácností na bývanie, vodu, elektrinu, plyn

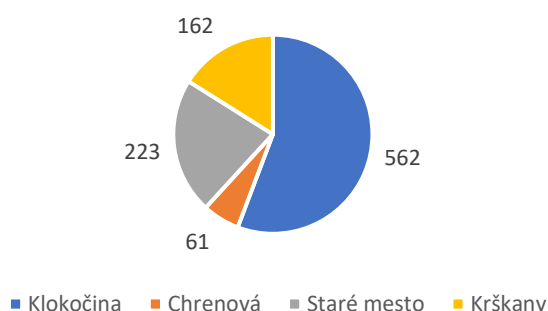
a palivá rástol od roku 2021 z 20,1 % na 22,2 % v roku 2022 a na 23 % v roku 2023. Lokálne rizikové skupiny ohrozené stratou bývania boli identifikované ako jednoosobové domácnosti, jednorodičovské domácnosti, ktoré zachytáva až **systém krízovej intervencie** a následná rekonvalescencia do samostatného bývania je dlhodobá. Aj v tejto oblasti nám chýbajú preventívne opatrenia a nástroje pre zachytávanie rizikových indikátorov a riešenie pre oblasť straty bývania pred vznikom ohrozenia a potrebou krízovej intervencie. Známy je celoeurópsky trend podpory a snáh o rast verejného nájomného bytového sektora. V meste Nitra je relatívne vysoký podiel verejných nájomných bytov v porovnaní s ostatnými mestami, čo bolo spôsobené intenzívnym využívaním štátneho dotačného mechanizmu zameraného na spolufinancovanie výstavby nájomných bytov.

Mesto Nitra rozlišuje bytový fond, ktorý má vo vlastníctve, na **nájomné (420 bytových jednotiek) a sociálne byty (588 bytových jednotiek)** a tomu boli prispôsobené aj lokálne právne normy. Hlavný rozdiel medzi so sociálnymi a nájomnými bytmi spočíva v tom, že sociálne byty sú byty postavené s finančnou podporou štátu – zo zdrojov úveru Štátneho fondu rozvoja bývania a z dotácie Ministerstva dopravy a výstavby SR.

Podmienky prideľovania sociálnych bytov postavených s podporou štátu bežného a nižšieho štandardu upravuje Všeobecne záväzné nariadenie 1/2022 o sociálnych bytoch. Podmienky prideľovania nájomných bytov vo vlastníctve mesta upravuje Všeobecne záväzné nariadenie 3/2022 o nájomných bytoch. Súčasťou bytového fondu je 10 bezbariérových bytov.

Počet mestských bytov podľa mestských častí

Graf: VZN Sociálne a nájomné byty mesto Nitra

Zdroj: Vlastné spracovanie OSS

Výkon činností ekonomicko-právnych a technických súvisiacich s výkonom správy hnuteľného a nehnuteľného majetku osobitne špecifikovaného v mandátnej zmluve, t. j. byty a nebytové priestory v bytových domoch a rodinných domoch a hnuteľný majetok v nich umiestnený, zabezpečuje spoločnosť Službyt Nitra, s. r. o., Janka Kráľa 2, Nitra.

Bývanie osôb odkázaných na poskytovanie opatrovateľskej služby poskytujú byty v dvoch domoch osobitného určenia – domy opatrovateľskej služby (Janka Kráľa 2 a Bernolákova 16). Vzhľadom na veľký rozsah kapacity, spolu 124 nájomných bytov pre cieľovú skupinu seniori a osoby so zdravotným postihnutím nad 50 rokov veku, sú tieto nájomné byty podpornou formou na riešenie zvýšeného dopytu po pobytových sociálnych službách.

V súčasnosti **nie je využitý potenciál bytových domov s ohľadom na intenzitu starostlivosti**, ktorá nájomníkom môže byť poskytovaná. Publikácia „[Druhý prieskum Európskej únie týkajúci sa menšín a diskriminácie: Rómovia – vybrané výsledky](#) | [European Union Agency for Fundamental Rights \(europa.eu\)](#)“ uvádza, že poskytovanie dostupného, primeraného a sociálneho bývania je v prvom rade zodpovednosťou národných regionálnych politík. Zároveň za **klúčový ukazovateľ kvality bývania považuje dostupnosť dostatočného osobného priestoru v obydlí**.

V lokalitách Orechov Dvor, Dražovce, Mlynárce bolo v roku 2023 v rámci vlastného sčítania realizovaného Odborom sociálnych služieb Mestského úradu v Nitre sčítaných **564 obyvateľov**

marginalizovaných rómskych komunít (ďalej len MRK). Spoločným ukazovateľom v demografickej štruktúre sčítaných obyvateľov je **mierne vyšší počet žien ako mužov** vo všetkých lokalitách. Najvyšší podiel obyvateľov MRK bol zistený v lokalite Orechov Dvor, ktorá je zároveň aj **segregovanou lokalitou** z hľadiska územno-technického začlenenia v prostredí. K lokalitám, v ktorých bývajú obyvatelia MRK patrí aj Borová ulica. V lokalite Orechov Dvor bývajú obyvatelia v mestských nájomných bytoch a v lokalitách Dražovce a Mlynárce prevažuje vlastnícky vzťah k domom. Lepšia úroveň kvality bývania sa javí v nájomných mestských bytoch. Horšie podmienky bývania uviedli obyvatelia lokality Dražovce.

Mesto Nitra má významný vplyv na podmienky bývania obyvateľov z radov zraniteľných skupín obyvateľov žijúcich v mestských nájomných bytoch Orechov dvor. Ide najmä o zvyšovanie hygienických návykov obyvateľov a ich zdravotného povedomia, zdôrazňovanie dôležitosti a podpora vzdelávania, pomoc pri spravovaní odpadového hospodárstva. Pri identifikovaní **limitov zraniteľných skupín** obyvateľov z dôvodu príslušnosti k MRK boli pomenované **demografické problémy MRK**. K nim patria nízky vek dožitia a prevládajúca veková kategória od 6 do 14 rokov. V oblasti vzdelávania sú problémom **nízke až žiadne vzdelanie**, ku ktorému nie je podpora zo strany rodiny. Z toho vyplýva aj **nízka miera zamestnateľnosti**, ktorú ovplyvňuje aj rasová diskriminácia, ale aj nízke až žiadne pracovné návyky. Pre zvýšenie zamestnanosti môže byť riešením **zriadenie sociálneho podniku**.

Zraniteľné skupiny sú nadmerne **závislé od nájomného bývania ponúkaného mestom**, chýba im základné environmentálne povedomie a ich bývanie sa vyznačuje **vysokou hustotou obývanosti** bytov. S tým je spojený aj **nízky hygienický štandard bývania**.

Výzvou sa pre oblasť bývania poskytovaného samosprávou stávajú princípy modelov Housing First a Housing Led. Príklady dobrej praxe poukazujú na pozitívne vplyvy tých foriem bývania, ktoré v sebe zahŕňali všestrannú podporu a sprevádzanie nájomníkov v procese smerujúcom k získaniu autonómneho bývania. Tieto princípy sú vhodné pre ľudí z rôznych zraniteľných skupín.

Identifikované potenciály, výzvy, limity a problémy vonkajšieho prostredia

Mesto Nitra je krajským mestom, ktoré tvorí **uzol sociálno-zdravotnej starostlivosti so strategickým potenciálom** pre rozvoj. V meste Nitra je poskytovaná široká škála sociálnej a zdravotnej starostlivosti rôznych druhov a foriem s pokrytím rôznych cieľových skupín.

Významnosť strediska podčiarkuje **prítomnosť vzdelávacích inštitúcií** (Stredná zdravotnícka škola, Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva UKF v Nitre), ktoré pripravujú odborníkov a odborníčky pre sféru sociálnych, poradenských, výchovných a zdravotných služieb.

Sú sociálne služby, ktoré v meste dlhodobo poskytujú výlučne neverejní poskytovatelia. Ide o **pozitívny príklad spolupráce samosprávy s tretím sektorom**, ktorý má v Nitre tradíciu a príklady dobrej praxe, a ktorý zabezpečuje sociálno-zdravotnú starostlivosť o obyvateľov mesta. Súčasťou tejto spolupráce je zároveň **dotačná politika mesta** v sociálnej oblasti, ktorá podporuje a zároveň udáva ciele podpory poskytované neziskovým sektorom. **Obyvateľstvo Slovenska bude starnúť najintenzívnejšie zo všetkých krajín Európskej únie**, také sú prognózy Eurostatu. Hovoríme o trende intenzívneho starnutia. Odborníci hovoria, že v roku 2080 bude Slovensko na čele rebríčka, čo sa týka ukazovateľa ekonomickej závislosti starších osôb (pomer medzi počtom obyvateľov nad 65 rokov a ekonomicky aktívnym obyvateľstvom). Slovensko patrí medzi **krajiny s vyššou mierou úmrtnosti**. Vzhľadom na významný potenciál pre zlepšovanie úmrtnostných pomerov sa očakáva, že dlhodobý trend znižovania celkovej úmrtnosti bude pokračovať aj v najbližších desaťročiach. Mierne by sa mala znižovať aj „nadúmrtnosť“ mužov.

Populačný vývoj má priamy vplyv na vývoj počtu, prírastku, štruktúry a rozmiestnenia obyvateľstva. Zmeny nastanú vo všetkých demografických štruktúrach obyvateľstva, najvýraznejšie zmeny sa očakávajú vo vekovej štruktúre obyvateľstva. Všetky tieto zmeny a pohyb budú mať významný dopad na spoločenský a ekonomický vývoj. Vývoj v rokoch 2021 až

2023 ukazuje **pokles počtu obyvateľov Nitry**, klesanie je zaznamenané u mužov i žien, pričom platí prevaha žien. Priemerný vek obyvateľov mierne rastie, ako aj index starnutia.

Počet obyvateľov mesta Nitra				
Ukazovateľ	ROK			
	2021	2022	2023	2024
Počet obyvateľov k 31. 12. spolu	78 489	77 610	76 951	76 499
Počet obyvateľov – muži	37 498	37 080	36 709	36 472
Počet obyvateľov – ženy	40 991	40 530	40 242	40 027

Tab.: Počet obyvateľov podľa rokov a pohlavia

Zdroj:
datacube.statistics.sk

Vekové zloženie obyvateľstva mesta Nitra podľa ekonomických vekových skupín v %				
Ukazovateľ:	2021	2022	2023	2024
Podiel osôb v predproduktívnom veku	14,10	14,19	14,17	14,06
Podiel osôb v produktívnom veku	64,00	64,64	65,38	66,01
Podiel osôb v poproduktívnom veku	21,94	21,19	20,43	19,89
Mediánový vek obyvateľstva (roky)	43,59	44,10	44,60	45,10

Tab.: Vekové zloženie obyvateľstva mesta Nitra k 31. 12. podľa ekonomických vekových skupín v %

Zdroj:
datacube.statistics.sk

Jedným z dominantných znakov nového modelu sobášnosti na Slovensku je odkladanie prvých sobášov, čo sa okrem samotnej intenzity prejavuje aj na hodnotách priemerného veku pri prvom sobáši. Jeho hodnoty u slobodných mužov už dosiahli v roku 2023 úroveň 36,52 rokov a u slobodných žien prekročili úroveň 33,41 rokov.

Priemerný vek snúbencov pri uzatváraní manželstiev v okrese Nitra			
Ukazovateľ - priemerný vek snúbencov	2021	2022	2023
Muži	35,8	35,92	36,52
Ženy	32,92	33,35	33,41

Tab.: Priemerný vek snúbencov pri uzatváraní manželstiev v okrese Nitra

Zdroj:
datacube.statistics.sk

Vývoj rozvodovosti na Slovensku až do roku 2006 – počet rozvodov, ako aj intenzita rozvodovosti, viac-menej kontinuálne rástli. Už v polovici 90. rokov sa ročne rozvádzalo približne 9-tisíc manželstiev. Nepriaznivý vývoj pokračoval a vyvrcholil v rokoch 2006 – 2010, keď ročne zanikalo právnu cestou viac ako 12-tisíc manželstiev a intenzita rozvodovosti dosahovala viac ako 40 %. Počet rozvodov klesol z počtu 172 v roku 2021 na počet 150 rozvodov v roku 2023.

Podľa údajov organizácie Jeden rodič, n. o., z 1,4 mil. domácností Slovenskej republiky je 25 % jednorodičovských. Počet neúplných rodín so závislými deťmi je oproti roku 1961 šesťnásobný. 85,5 % jednorodičovských domácností tvoria osamelé matky, 64 % z nich je s 1 dieťaťom, 27 % žije s 2 deťmi a 9 % s 3 a viac deťmi. Z hľadiska územného Jeden rodič, n. o., uvádza, že najviac jednorodičovských domácností je v južných okresoch. Neúplné rodiny majú o 35 % nižší príjem oproti ostatným rodinám.

Priemerný počet maloletých detí v rozvedených manželstvách v okrese Nitra bol v rokoch 2021 a 2022 1,5 maloletých detí a v roku 2023 1,5 maloletého dieťaťa. (Zdroj: datacube.statistics.sk)
V rámci inovácie označovania ľudí spadajúcich do siete sociálno-zdravotnej pomoci je vhodné používať **nové pomenovanie ľudí – obyvateľov, ktorí sú zraniteľní z rôznych dôvodov. Ich zraniteľnosť pritom vyplýva z ich vysokého veku, nepriaznivého zdravotného stavu či postihnutia, príslušnosti k národnosti a pod.** (ľudia so zdravotným postihnutím, mládež a deti, seniori, ľudia bez domova, Rómovia, migranti dobrovoľní i nedobrovoľní, obe domáceho násillia a obyvatelia s duševnými problémami). **Začlenenie človeka do určitej skupiny ho od počiatku práce s ním stigmatizuje. Používanie všeobecného pojmu „zraniteľný človek“ ponecháva otvorenú cestu pre budúci vývoj a nové formy zraniteľnosti.**

SWOT analýza

SILNÉ STRÁNKY	Body	Váhy	Body x váhy
Poskytované SOSL pokrývajú široké spektrum cieľových skupín	5	0,15	0,75
Koncepcný prístup k riadeniu sociálnej oblasti	5	0,15	0,75
Tradícia spolupráce s MVO	4	0,05	0,2
Finančná podpora MVO z rozpočtu mesta	5	0,15	0,75
Schválená dotačná schéma	4	0,05	0,2
Podpora dobrovoľníctva	3	0,00	0
Hospicová starostlivosť poskytovaná na území mesta	5	0,10	0,5
Vlastníctvo mesta dvoch budov polikliník a jednej budovy zubnej polikliniky	3	0,15	0,45
Podpora zdravia na školách v meste	3	0,05	0,15
Vysoký podiel nájomného bytového fondu mesta sa zavádzanie prvkov Housing first a Housing Led	5	0,15	0,75
Aktívne opatrenia trhu práce (ÚPSVaR)	2	0,00	0
SPOLU	-	1,00	4,5
SLABÉ STRÁNKY	Body	Váhy	Body x váhy
Vysoký počet obyvateľov odkázaných na pobytové sociálne služby	5	0,25	1,25
Nízka flexibilita a dostupnosť sociálnej pomoci v terénnych soc. službách	5	0,25	1,25
Nestabilné personálne zdroje	5	0,05	0,25
Prítomnosť segregovanej lokality	3	0,10	0,3
Nízka previazanosť sociálneho a zdravotného systému, slabá medzisektorová a medziodborová spolupráca	4	0,15	0,6
Chýbajúci mobilný hospic pre dospelých a detský pobytový hospic v meste	4	0,05	0,2
Investičný a modernizačný dlh mestských polikliník, mestských zariadení sociálnych služieb a v nájomnom bývaní	5	0,15	0,75
SPOLU	-	1,00	4,6
PRÍLEŽITOSTI	Body	Váhy	Body x váhy
Uzol / pól / centrum sociálno-zdravotnej starostlivosti	5	0,15	0,75
Zavádzanie inovatívnych sociálno-zdravotných služieb na komunit. princípe	5	0,15	0,75
Prítomnosť FSVaZ UKF	2	0,00	0
Podpora neformálnych opatrovateľov	4	0,15	0,6
Fokusové vzdelávanie	3	0,05	0,15
Angažovanosť orgánov samosprávy (komisie, Rada seniorov)	3	0,10	0,3
Založenie nájomnej bytovej agentúry	3	0,05	0,15
Založenie sociálneho podniku	3	0,05	0,15
Rozhodovanie založené na exaktných výsledkoch mapovania potrieb	5	0,10	0,5
Osveta a scitlivovanie verejnosti v zdravotnej a sociálnej oblasti	5	0,15	0,75
Dobrovoľnícky potenciál	2	0,05	0,1
SPOLU	-	1,00	4,2
OHROZENIA	Body	Váhy	Body x váhy
Starnutie obyvateľstva a zhoršovanie úrovne duševného zdravia obyvateľov	5	0,20	1
Ohrozenie chudobou a rastúci počet ľudí ohrozených stratou bývania	4	0,10	0,4
Nízky podiel výdavkov do sociálnej oblasti z verejných zdrojov	5	0,10	0,5
Nízka podpora verejnosti pri riešení špecifických potrieb a služieb určitých cieľových skupín	3	0,00	0
Nízka miera zapojenosti verejnosti a majority na správe vecí verejných	3	0,00	0
Odchod zdravotníckeho personálu a zamestnancov v sociálnych službách z dôvodu nízkeho finančného ohodnotenia	4	0,10	0,4
Zvýšená koncentrácia MRK v jednotlivých mestských častiach mesta (Dolné Krškany, Horné Krškany, Mlynárce, Borová)	3	0,10	0,3
Nedostatok zdravotníckeho personálu – odborných lekárov špecialistov	4	0,05	0,2
Narastajúci investičný a modernizačný dlh v mestských zdravotníckych zariadeniach, v zariadeniach sociálnych služieb a v nájomnom bývaní	4	0,15	0,6

Plnenie strategických dokumentov závislé od pridelenia financií na rozpočtový rok zo strany mestského zastupiteľstva	4	0,15	0,6
Veľká vzdialenosť v dostupnosti k lekárskeym službám z okrajových MČ	3	0,00	0
Nedostatok výkonu detencie	3	0,05	0,15
SPOLU	-	1,00	4,15

Silné stránky - slabé stránky =
4,5 - 4,6 = -0,1
Príležitosti - Ohrozenia =
4,2 - 4,15 = 0,05

Výsledný vektor = (- 0,1 ; 0,05)

Výstupom SWOT analýzy je stratégia spojenectva. Napriek prevahe slabých stránok nad silnými nachádza sa sociálno-zdravotná oblasť v atraktívnom prostredí. Pre využitie príležitostí je potrebné postupne posilňovať svoju pozíciu a odstraňovať nedostatky za účelom zväčšenia sily samosprávy a podieľať sa na príležitostiach so spoľahlivým spojencom.

Benchmarking

Bratislava má najlepšiu dostupnosť zdravotnej starostlivosti vzhľadom na koncentráciu nemocníc, špecializovaných kliník a moderných technologických zariadení. Je to centrum zdravotnej starostlivosti v krajine s veľkým počtom nemocníc a špecialistov. Košice ako druhé najväčšie mesto ponúka kvalitné zdravotné služby, a to najmä v oblasti špecializovaných nemocníc a kliník. Vzhľadom na veľkosť mesta sa tu tiež nachádzajú viaceré nemocnice a zdravotnícke zariadenia. Nitra patrí do skupiny miest spolu s mestami Prešov, Trnava a Trenčín, ktoré majú dobrú dostupnosť zdravotnej starostlivosti, avšak počet špecializovaných zariadení a technológie nemusia byť na úrovni Bratislavy či Košíc. Očakáva sa tu zlepšenie dostupnosti v rámci regionálneho plánovania. Skupina miest Žilina, Zvolen a Martin sú mestá, ktoré poskytujú dobrú úroveň základnej zdravotnej starostlivosti, ale nie vždy majú dostatok špecializovaných nemocníc alebo kliník, čo môže spôsobiť nutnosť presunu pacientov do väčších miest.

Koncepcia reformy financovania sociálnych služieb v Prílohe 1 (s. 125) porovnáva ceny služieb poskytovaných v zariadení pre seniorov podľa miesta poskytovania – kraja. Porovnanie poukázalo na rozdiely, podľa ktorých najvyššie výdavky na sociálnu službu (vrátane výdavkov na mzdy a tovary a služby) v zariadení pre seniorov sú v Bratislavskom kraji (1 713 eur) a **najnižšie v Nitrianskom kraji** (1 234 eur), čo predstavuje rozdiel až 479 eur. Pri mzdách je tento rozdiel 185 eur. Koncepcia ďalej poukazuje na skutočnosť, že z hľadiska pomeru podielu výdavkov na mzdy na celkových výdavkoch sú však výdavky na mzdy veľmi rozdielne. Pohybujú sa od 63 % v Bratislavskom kraji až po vysokých **73 % v Nitrianskom kraji**.

Každé krajské mesto na Slovensku má svoje silné stránky a slabiny, ktoré ovplyvňujú kvalitu bývania. Bratislava ponúka najlepšie pracovné príležitosti, ale aj najvyššie náklady na život. Košice sú ekonomicky silné, ale stále cenovo dostupnejšie. Menšie mestá ako Žilina, Nitra, Trenčín a Prešov ponúkajú **cenovo výhodné bývanie a kvalitný život** s lepším prístupom k prírode.

Motiváciou sú predovšetkým príklady dobrej praxe z Českej republiky, v ktorej Ministerstvo práce a sociálnych vecí ČR prevzalo záštitu nad Cenou inovácií v sociálnych službách a výstupom je Katalóg inovácií v sociálnych službách. Inšpiráciou sú predovšetkým rôzne formy inovácií v prepájaní zdravotnej starostlivosti so sociálnou, zavádzanie technológií do starostlivosti a rozvoj personálnych zdrojov.

Hlavné limity a problémy

Príčiny	Nízka miera angažovanosti/zapojenia príbuzných v starostlivosti o odkázaného príbuzného najmä z dôvodu finančnej zadlženosti a pracovnej vyťaženia ľudí v produktívnom veku
	Zastaralé prístupy v tradičnej sociálno-zdravotnej starostlivosti
	Nízka atraktivita hodnotovo orientovaných projektov
	Starnutie obyvateľstva a rastúci podiel obyvateľov v poproduktívnom veku
	Nezazmluvnenie lôžok v pobytových zariadeniach zdravotnou poisťovňou (dlhodobá starostlivosť o seniorov)
	Nedostupné a málo rozvinuté sociálne služby v obciach
	Nedostatočné prepojenie sociálno-zdravotných služieb
	Nízka miera prevencie zdravotnej starostlivosti
	Nestabilita a dlhodobé mzdové podhodnotenie personálu v sociálno-zdravotnej oblasti s dôrazom na opatrovateľov
	Neatraktivnosť práce v sociálnej a zdravotnej starostlivosti
Problém	Limity v zdravotnej starostlivosti a sociálnej starostlivosti o obyvateľov
Dôsledky	Nepostačujúce lôžka na oddeleniach dlhodobo chorých
	Lôžka v pobytových zariadeniach sociálnych služieb supľujú služby oddelení dlhodobo chorých
	Vysoká závislosť obyvateľov od pobytových služieb
	Dlhá čakacia doba do pobytových služieb
	Málo rozvinuté terénne a komunitné sociálne služby
	Nízka flexibilita a obmedzená dostupnosť opatrovateľskej služby
	Rezortný prístup v sociálno-zdravotnej pomoci obyvateľom
	Odliv zdravotníckeho personálu zo sociálnych služieb
	Chýbajúca špecializovaná zdravotná a paliatívna starostlivosť
	Rastúca chorobnosť obyvateľov

Príčiny	Nedostatok podporných služieb pre zraniteľné skupiny obyvateľov
	Zhoršujúce psychické zdravie u detí a mladých ľudí
	Popieranie psychickej nerovnováhy a rastúci tlak na výkon detí
	Osamelosť a sociálna izolácia obyvateľov
	Nedostatočná sieť odborníkov na duševné zdravie
	Nadmerná psychická záťaž rodičov detí so zdravotným postihnutím, aj zamestnancov v sociálnych službách
	Absencia výkonu zdravotnej starostlivosti v teréne
	Rastúci počet obyvateľov ohrozených stratou bývania
	Ekonomická náročnosť dostupného bývania
	Chýbajúce možnosti bývania podporujúce autonómiu nájomníkov
	Obmedzené zdroje financovania a odkázanosť na dofinancovanie zo samosprávy sociálno-zdravotnej starostlivosti
	Nedostatok pracovných príležitostí a možností vzdelávania pre zraniteľné skupiny obyvateľov
	Odmietanie zraniteľných ľudí spoločnosťou
Problém	Sociálno-ekonomická zraniteľnosť a chudoba
Dôsledky	Rizikové správanie, šikana a kyberšikana u detí a mládeže
	Rastúci dopyt po službách krízovej intervencie
	Nedostatok nadrezortnej spolupráce (zdravotníctvo, sociálne veci a školstvo)
	Nedostatok inkluzivity pri tvorbe stratégií
	Nárast sociálno-patologických javov naprieč spoločnosťou
	Dlhodobé zotrvávanie obyvateľov v pobytových službách
	Cyklická závislosť ľudí ohrozených chudobou od sociálnej pomoci
	Rastúca nezamestnanosť zraniteľných skupín obyvateľov

Ako to vidia obyvatelia mesta – názory a postoje obyvateľov mesta k problematike zdravotnej starostlivosti a sociálnej starostlivosti

Počas dotazníkového prieskumu k príprave dokumentu PHRSR (10-12/2024) sa niektoré otázky priamo alebo nepriamo týkali zdravotno-sociálnej oblasti. Uvádzame ich stručné vyhodnotenie podľa hodnotiacej správy. Ukázalo sa, že respondenti vnímajú súčasnú **úroveň poskytovanej sociálnej pomoci a sociálnej starostlivosti** ako priemernú. Získané hodnotenie 3,11 hviezdíček (pri škále od 1 do 5 hviezdíček) vyjadruje miernu spokojnosť a naznačuje, že existuje priestor na jej zlepšenie.

Celkové hodnotenie úrovne **poskytovanej zdravotnej starostlivosti** v Nitre (získaných 2,82 hviezdíček) a **celkovej starostlivosti mesta Nitra o svojich obyvateľov** (získaných 2,97 hviezdíček) naznačuje miernu nespokojnosť obyvateľov.

**Vyhodnotenie otázky
"Ako sa mesto Nitra
stará o svojich
obyvateľov"**

★★★★★ 2,97

VÝSLEDKY
DOTAZNÍKA

**Vyhodnotenie otázky
úrovne poskytovania
zdravotnej starostlivosti
v Nitre**

★★★★★ 2,82

Obr.: Dotazníkový prieskum
k dokumentu PHRSR

Zdroj: vlastné spracovanie OKaP
(J. Janíková, 2025)

OBLASŤ BEZPEČNOSŤ

Analýza stavu pre rozvojovú oblasť bezpečnosť v meste Nitra

Analytické východiská

Bezpečnosť je jedným zo základných predpokladov rozvoja spoločnosti a predstavuje kritický faktor kvality života obyvateľov, kvality podnikateľského prostredia či rozvoja cestovného ruchu, a teda kritický faktor regionálneho rozvoja.

Súčasná legislatíva prisudzuje mestu Nitra významné kompetencie a povinnosti v oblasti bezpečnosti, najmä s ohľadom na prevenciu. V zákone č. 369/1990 Z.z. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov je okrem taxatívne vymenovaných povinností, ktoré by mali plniť samosprávne orgány vo vzťahu k bezpečnosti občanov a ochrane majetku, zakotvená aj preventívna funkcia obce. Zákon č. 583/2008 Z. z. o prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov ustanovuje pôsobnosť orgánov verejnej moci v oblasti prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti. Vymedzuje štruktúry orgánov verejnej moci v oblasti prevencie kriminality, ako aj ustanovenie ich pôsobnosti. Ide o štátne orgány, najmä ústredné a miestne orgány štátnej správy, obce a vyššie územné celky (samosprávne kraje).

Štátna polícia

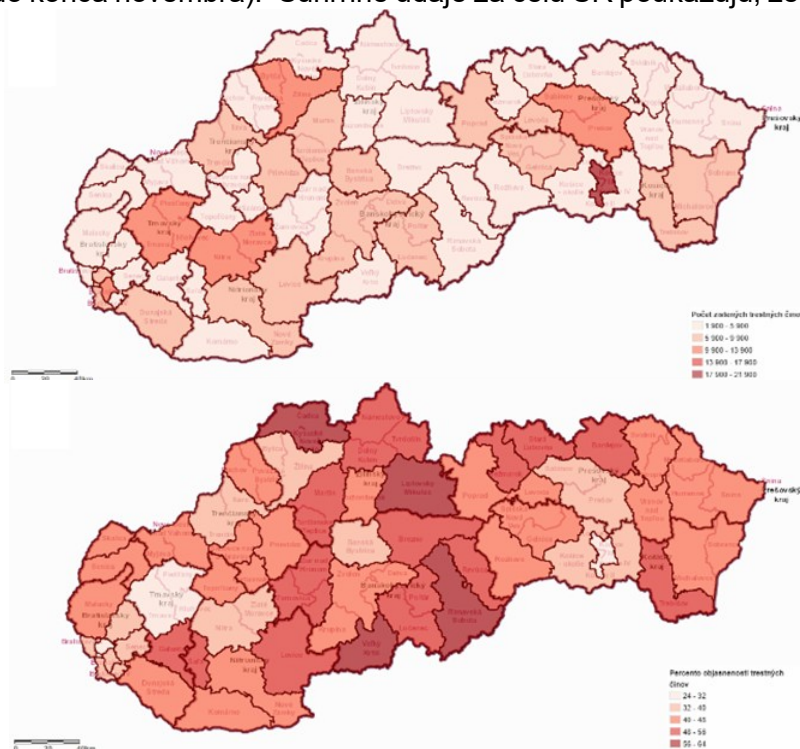
V meste Nitra sa nachádza Krajské riaditeľstvo PZ v Nitre na Pieskovej ulici 32, 949 01 Nitra, a Obvodné riaditeľstvo PZ v Nitre na ulici Nábřežie Mládeže 1, 950 08 Nitra.

Pod územnú pôsobnosť Obvodné oddelenie PZ Nitra-západ, Štúrova 72, patria: Čermáň, Diely, Dolné Krškany, Horné Krškany, Kalvária, Klokočina, Kynek, Lukov Dvor, Mlynárce, Párovské Háje a Staré Mesto.

Pod územnú pôsobnosť Obvodné oddelenie PZ Nitra-východ, Nábřežie Mládeže 1, patria: Dražovce, Chrenová, Janíkovce, Zobor, Čeladice, Dolné Obdokovce, Host'ová, Jelenec, Kolíňany, Nitrianske Hrnčiarovce, Pohranice, Štitáre a Žirany.

Štatistiky kriminality publikované PZ SR obsahujú údaje za roky 2016, 2017, 2022, 2023 a 2024 (do konca novembra). Súhrnné údaje za celú SR poukazujú, že OR PZ Nitra (okresy Nitra a Zlaté Moravce) s 12 808 trestnými činmi **patrí k oblastiam so zvýšenou mierou kriminality**, ide celovo o 4 % evidovaných trestných činov v SR.

Objasnenosť trestných činov je na úrovni 36 %, teda **o 5 % nižšia** ako celoslovenský priemer (41 %).

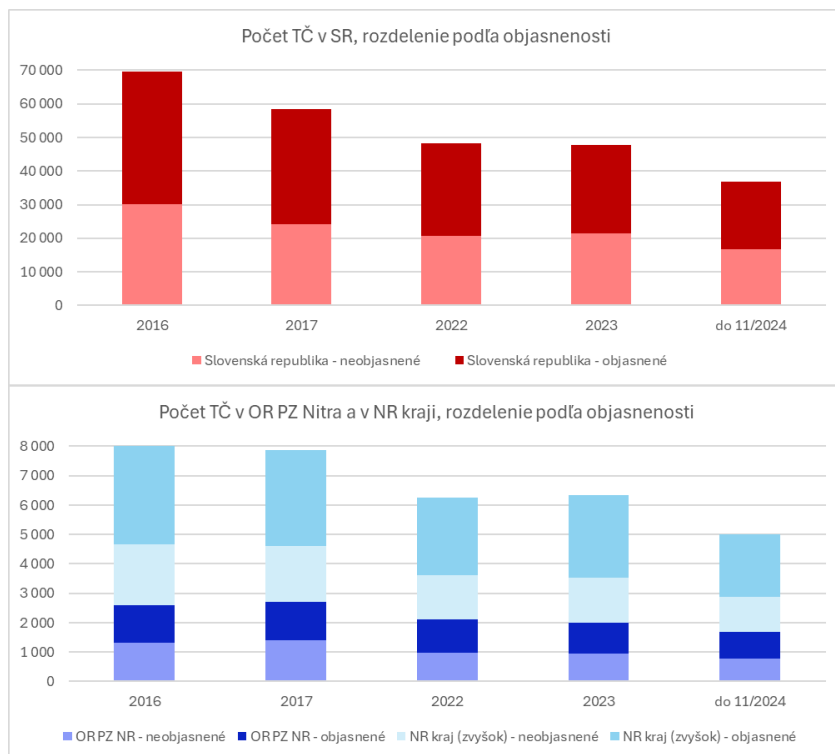
Obr.: Počet zistených trestných činov za obdobie 01/2016 – 11/2024 (bez 01/2018 – 12/2021)

Zdroj: portal.minv.sk

Obr.: Percento objasnenosti trestných činov za obdobie 01/2016 – 11/2024 (bez 01/2018 – 12/2021),

Zdroj: portal.minv.sk

Počet evidovaných trestných činov na SR vykazuje pokles (porovnanie 2016 – 2017, vs. 2022 – 2023), rovnaký trend je pozorovateľný aj v Nitrianskom kraji a v samotnom OR PZ Nitra. Napriek nárastu obyvateľstva v uplynulých rokoch, najmä o cudzincov, štatistiky nevykazujú rast kriminality.

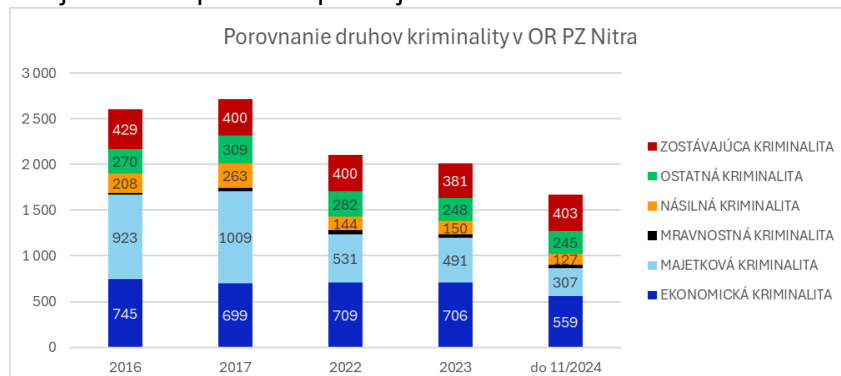
Súhrnne za sledované obdobie prevládala ekonomická a majetková trestná činnosť (presný zoznam trestných činov je uvedený nižšie v texte). V priebehu času môžeme sledovať najmä pokles v tejto oblasti, ako aj mierny pokles, pokiaľ ide o násilnú trestnú činnosť.

Ostatná/zostávajúca kriminalita si zachováva dlhodobo rovnaké hodnoty v sledovanom období.

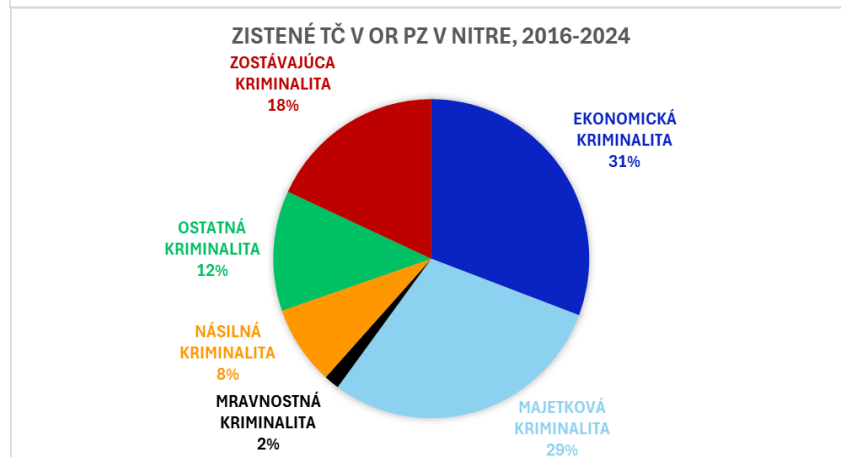
Graf: Počet TČ v SR, rozdelenie podľa objasnenosti,
Zdroj údajov: portal.minv.sk

Graf: Počet TČ v OR PZ Nitra a v NR kraji, rozdelenie podľa objasnenosti,
Zdroj údajov: portal.minv.sk

Najväčšiu úspešnosť pri objasňovaní TČ zaznamenal OR PZ Nitra pri zostávajúcej (75 %), ostatnej (66 %) a násilnej kriminalite (65 %). Najmenšie úspechy sa týkajú majetkovej (39 %) a ekonomickej kriminality (40 %).

Graf: Počet zistených trestných činov za obdobie 01/2016 – 11/2024 (bez 01/2018 – 12/2021), rozdelenie podľa druhu kriminality, **Zdroj údajov:** portal.minv.sk

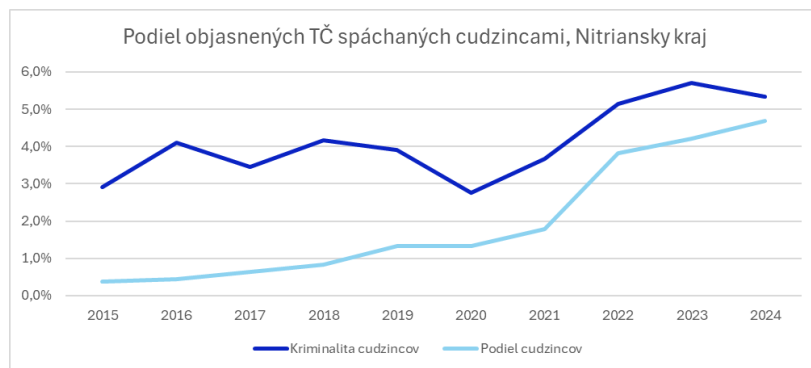

Graf: Pomer zistených TČ podľa druhov kriminality v OR PZ Nitra,
Zdroj údajov: portal.minv.sk

Cudzinci v Nitrianskom kraji

Podľa štatistík kriminality PZ SR cudzinci v Nitrianskom kraji páchajú 3 – 6% všetkých objasnených trestných činov. Rast kriminality cudzincov je nižší ako rast podielu cudzincov na celkovom obyvateľstve. V absolútnych číslach je viditeľné, že nárast z 2 500 cudzincov na viac ako 30-tisíc sa prejavil aj na podiele páchatel'ov objasnených TČ, zároveň ale treba dodať, že

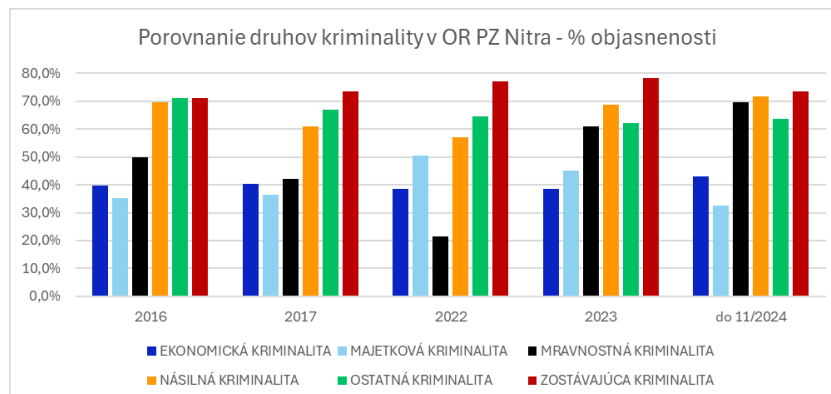
celkový počet trestných činov má neustále klesajúcu tendenciu (teda celkovo je kriminalita nižšia napriek rastu obyvateľstva).

Graf: Podiel objasnených TČ spáchaných cudzincami, podiel cudzincov na obyvateľstva - Nitriansky kraj,
Zdroj údajov: PZ SR a štatistický úrad

V priloženej tabuľke je možné pozrieť si podiel jednotlivých TČ, ako aj úspešnosť pri ich

objasňovaní. Najpočetnejším trestným činom v OR PZ Nitra je skrátenie dane/daňový podvod, nasledovaný krádežami, zanedbaním povinnej výživy a ohrozením pod vplyvom návykovej látky. Tieto štyri tvoria 37 % evidovaných činov.

Graf. Percento objasnenosti zistených TČ podľa druhov kriminality v OR PZ Nitra,
Zdroj údajov: portal.minv.sk

Dopravné nehody

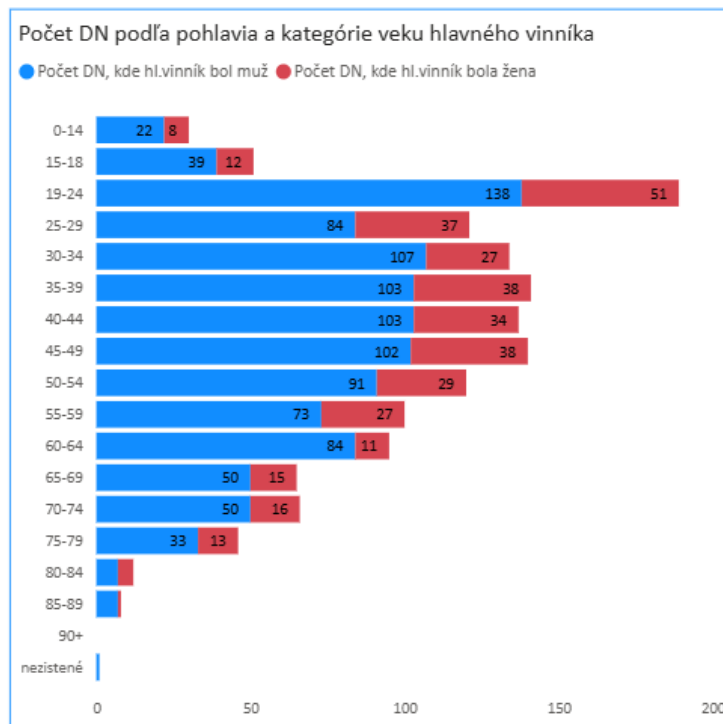
V interaktívnej aplikácii zverejnenej na stránke Ministerstva vnútra je možné sledovať dopravnú nehodovosť za roky 2023 – 2025 v jednotlivých okresoch Slovenska. Nehody sú členené podľa miesta nehody – v obci/mimo obec.

V sledovanom období je okres Nitra **najnehodovejším** okresom na Slovensku, Nitriansky kraj je 4. najnehodovejší.

Rovnako je okres Nitra **najnehodovejším** pri čiastkovom pohľade na dopravné nehody v obci/mimo obec.

Obr.: Počet dopravných nehôd v Nitrianskom kraji podľa vekových skupín.

Zdroj údajov: Ministerstvo vnútra, 15.3.2025

V obciach okresu Nitra došlo v sledovanom období (2023 – polovica marca 2025) k 1 215 dopravným nehodám, pri nich k 6 úmrtiam a 14 ťažkým zraneniam a 221 ľahkým zraneniam, celková škoda predstavovala 2 240 310 €. K väčšine týchto nehôd došlo v rámci okresu priamo v meste Nitra.

Pohľad na vekovú štruktúru hlavných vinníkov nehody, dostupný na úrovni Nitrianskeho kraja, poukazuje na výraznú odchýlku v nehodovosti vekovej skupiny 19 – 24.

Nehodové miesta v meste Nitra:

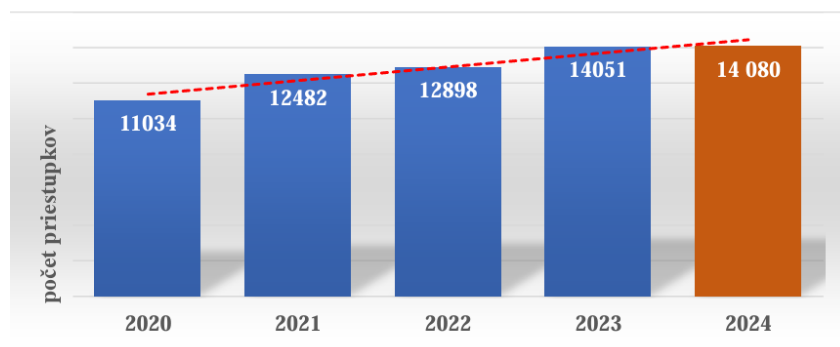
- Križovatka Cabajská – Jakuba Haška (diaľničný výjazd Nitra-juh)
- Kruhový objazd pod Zoborom (Chrenovská/Napervilská/Dobšinského, I/64)
- Kruhový objazd Štúrova/Bratislavská/Braneckého
- Križovatka Štúrova – Štefánikova
- Veľké parkoviská a parkovacie domy (OC Galéria, N-Centro, OC Mlyny, OC MAX, Obi, Promenáda, Kaufland, Lidl, FN Nitra, Poliklinika/ZŠ Fatranská)

Mestská polícia

V meste je zriadená Mestská polícia mesta Nitry. Mestská polícia je poriadkový útvar pôsobiaci pri zabezpečovaní všeobecných vecí verejného poriadku, ochrany životného prostredia v meste Nitra a plnení úloh vyplývajúcich zo všeobecne záväzných nariadení mesta Nitra, z uznesení mestského zastupiteľstva a z rozhodnutí primátora mesta. Mestskú políciu zriaďuje a zrušuje mesto všeobecne záväzným nariadením. Náčelníka (veliteľa) mestskej polície na návrh primátora vymenúva a odvoláva mestské zastupiteľstvo. Činnosť mestskej polície upravuje Zákon Slovenskej národnej rady č. 564/1991 Z.z. v znení neskorších predpisov. Medzi hlavné úlohy mestskej polície patrí: zabezpečovať verejný poriadok v meste Nitra, chrániť majetok mesta a občanov pred poškodením, zničením alebo zneužitím, dbať na ochranu životného prostredia v meste, dbať na dodržiavanie poriadku, čistoty a hygieny v uliciach a na iných verejných priestranstvách alebo verejne dostupných miestach, vykonávať všeobecne záväzné nariadenia mesta, uznesenia mestského zastupiteľstva a rozhodnutia starostu, ukladať a vyberať v blokovom konaní pokuty za priestupky ustanovené osobitným predpisom a tiež za priestupky proti bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky spáchané neuposlušnosťou zákazu, ktorý vyplýva z miestnej úpravy cestnej premávky, oznamovať príslušným orgánom porušenie právnych predpisov, ktoré zistí pri plnení svojich úloh a ktorých riešenie nepatrí do pôsobnosti mesta.

Mestská polícia spolupôsobí s príslušnými útvarmi PZ SR pri ochrane majetku mesta a občanov, orgánmi požiarnej ochrany, tiež s orgánmi štátnej zdravotníckej správy, s orgánmi štátneho odborného dozoru nad bezpečnosťou práce, štátneho dozoru vo veciach životného prostredia a inými štátnymi orgánmi podľa potreby.

V roku 2024 príslušníci MsP zistili celkovo 14 080 priestupkov, čo naznačuje kvantitatívne stúpajúci trend činnosti na úseku kontroly verejného poriadku v meste (14 051 priestupkov v roku 2023, 12 898 priestupkov v roku 2022, 12 482 v roku 2021, 11 304 v roku 2020). V roku 2024 príslušníci MsP zistili celkovo 14 080 priestupkov, čo naznačuje kvantitatívne stúpajúci trend činnosti na úseku kontroly verejného poriadku v meste (14 051 priestupkov v roku 2023, 12 898

priestupkov v roku 2022, 12 482 v roku 2021, 11 304 v roku 2020). Prognózuje to v Grafe 2 aj naznačená trendová spojnica.

Obr. Medziročná komparácia početnosti zistených priestupkov

Zdroj: Správa o činnosti MsP mesta Nitry za rok 2024

Rizikové lokality

V oblasti verejného poriadku bolo za rok 2024 mestskou políciou riešených celkom 1 556 priestupkov (rok 2023 – 1 307; rok 2022 – 1 963; rok 2021 – 2 217), pričom výška pokút všetkých priestupkov sa podieľala 11-imi percentami (rok 2023 – 9 %; rok 2022 – 15 %; rok 2021 – 18 %).

Najexponovanejším miestom z hľadiska narušania verejného poriadku, ktoré má zároveň **najvyšší kriminogénny faktor, je stále ulica Mostná s okolím (Kmeťkova a Podzámska ulica)**. V tejto lokalite príslušníci MsP hliadkujú pravidelne v nočných hodinách, sú nasadzovaní na kontrolu dodržiavania a zabezpečenia verejného poriadku vo väčšine prípadov bez stabilnej prítomnosti hliadok policajného zboru.

Ulica Mostná nie je charakteristická štatisticky vysokým počtom zistených priestupkov. Pre túto lokalitu je charakteristická skôr vysoká spoločenská nebezpečnosť páchaných skutkov, ich intenzita, agresivita, veľký počet ľudí pod vplyvom alkoholu alebo iných návykových látok. Je pre ňu typický vysoký počet potenciálnych páchatelov zdržujúcich sa na pomerne malom priestore, z čoho dôvodne vyplýva fyzická i psychická tensia a vzájomné osobné animozity medzi návštevníkmi nielen vo vnútorných priestoroch miestnych podnikov, ale aj na verejnom priestranstve. Za prítomnosti spomenutých faktorov a premenných existuje vysoká štatistická pravdepodobnosť, že na takomto mieste bude trestná, priestupková alebo iná protispoločenská činnosť páchaná opakovane.

Na základe vlastných empirických zistení mestskej polície, z podnetov občanov či spolupracujúcich orgánov alebo inštitúcií môžeme konštatovať, že v oblasti občianskeho spolunažívania, verejného poriadku a škôd na majetku sú z dlhodobého hľadiska opakovane najviac **problémové mestské časti Dražovce, Dolné Krškany a Orechov dvor**. Je dôvodné sa domnievať, že príčina problémov tkvie v **sociálnej štruktúre miestneho obyvateľstva**, pretože v týchto lokalitách žijú vedľa seba zmiešané majoritné i minoritné obyvateľstvo, čo vzhľadom na prítomnosť sociálne neprispôsobivých jedincov, odlišné kultúrne základy, vyznávané životné

hodnoty, rozdielny prístup k právnym, sociálnym a etickým normám dáva priestor na sociálne a iné problémy v lokalite.

Z dôvodu neustále sa opakujúcich problémov v mestskej časti Dražovce a Krškany nastala spoločenská objednávka na **pravidelné kontroly lokalít realizované hliadkami mestskej polície a pravidelnú prítomnosť členov hliadok miestnej občianskej a preventívnej služby (MOaPS)**.

Obr. Početnosť a % podiel zistenia priestupkov v meste Nitra

Zdroj: Správa o činnosti MsP mesta Nitra za rok 2024

Tabuľka 17 Početnosť a percentuálny podiel zistenia priestupkov v oblasti verejného poriadku, občianskeho spolunažívania a škôd na majetku podľa mestských častí

mestská časť	spôsob zistenia priestupkov v roku 2024					
	vlastnou činnosťou		oznam občana		spolu	
	počet	%	počet	%	počet	%
CPZ	133	1,14	47	1,90	180	1,28
Park	210	1,80	21	0,85	231	1,64
Staré Mesto	5 468	46,92	743	30,00	6211	44,12
Kalvária	1 984	16,99	535	21,61	2519	17,89
Mostná – okolie	621	5,83	85	3,43	706	5,01
Chrenová	716	6,13	268	10,82	984	6,99
Hradný kopec	24	0,21	11	0,44	35	0,25
Janíkovce	0	0	4	0,16	4	0,03
Zobor	266	2,90	174	7,03	440	3,13
Dražovce	99	0,84	17	0,69	116	0,82
Čermán	186	1,58	93	3,76	279	1,98
Diely	356	3,04	146	5,90	502	3,57
Klokočina	849	7,20	256	10,34	1105	7,85
Kynek	1	0,01	18	0,73	19	0,13
Párovské Háje	0	0	2	0,08	2	0,01
Krškany Dolné	401	3,43	24	0,97	425	3,02
Krškany Horné	5	0,04	11	0,44	16	0,11
Mlynárce	285	2,44	21	0,85	306	2,11
mimo intravilánu	0	0	0	0	0	0
SPOLU	11 604		2 476		14080	
percentuálny podiel	82,41%		17,59%		100%	

Zdroj: vlastné štatistiky

Najčastejším porušovaním verejného poriadku bolo narúšanie susedských vzťahov, znečisťovanie verejného priestranstva, opakované obťažovanie občanov maloletými Rómami krikom, hlasnou hudbou, vulgárnym správaním, zaberaním jazdných pruhov na vozovke väčším množstvom občanov z komunity, pohyb maloletých detí v lokalite v neskorých nočných hodinách bez dozoru zákonných zástupcov.

Pozornosť na úseku verejného poriadku bola zameraná aj na **riešenie problematiky bezdomovcov** a žobrajúcich osôb, kde významnou mierou efektívne prispieval kamerový systém mesta Nitra. Z lokalít, kde bolo potrebné najčastejšie v tejto oblasti reagovať, možno spomenúť miesto pred vchodom do hypermarketu Tesco, kde sa často zoskupujú osoby so sklom k asociálnemu správaniu a svojim dlhším zotrvávaním na mieste, neštandardným správaním a celkovým nehygienickým zjavom i zápachom často pohoršujú, obťažujú a odpudzujú okoloidúcich občanov. Oblúbenou lokalitou bezdomovcov sú miesta v blízkosti kostolov, kde žobraním prichádza k obťažovaniu účastníkov bohoslužieb. Motiváciou opakovaného navštevovania týchto miest je aj pretrvávajúca dobrosrdečnosť veriacich.

Ako to vidia obyvatelia mesta – názory a postoje obyvateľov mesta k problematike bezpečnosti

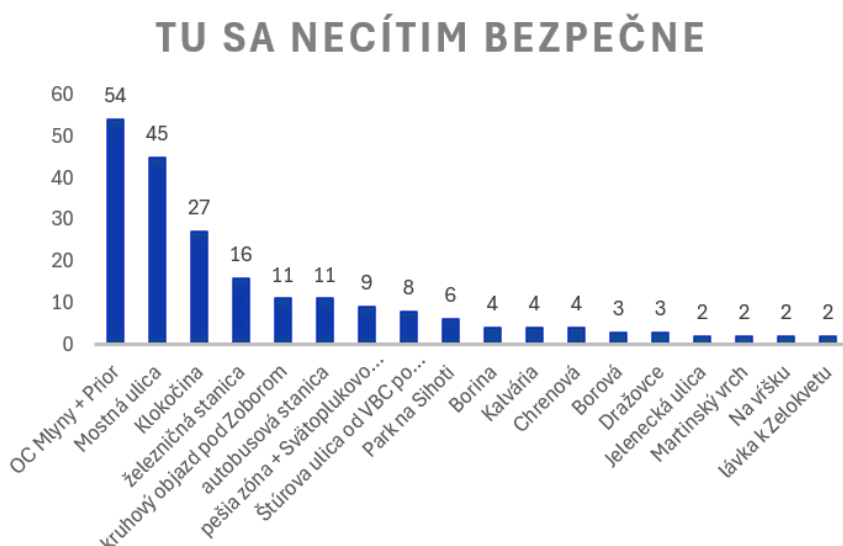
V období 05-07/2024 sa realizoval prieskum medzi občanmi mesta formou tzv. **pocitovej mapy**:

- Respondenti vo vekovej kategórii pod 18 rokov, ktorí sa prieskumu zúčastnili, sa necítili bezpečne v okolí a v OC Mlyny a OC Prior, na Mostnej ulici, pešej zóne, železničnej stanici a na sídlisku Klokočina.
- U respondentov vo vekovej kategórii nad 18 rokov jasne dominovali 2 lokality OC Mlyny a OC Prior a Mostná ulica. Ďalej označili Klokočinu a Pešiu zónu/Svätoplukovo námestie.

S kategóriou bezpečnosti sa spája aj najčastejšie sa vyskytujúci problém – marginalizované rómske komunity, ktoré obsadili niektoré časti mesta a negatívne ovplyvňujú ich vnímanie hlavne v tom, že útočia na deti a mládež s vyhrožkami, aby od nich dostali peniaze alebo mobilné telefóny. Ďalším javom, ktorý sa s nimi spája je vnášanie kriku, špiny a znečistenia miest, kde sa najčastejšie zdržávajú, veľmi často aj v hromadných dopravných prostriedkoch. Respondenti chápu tento problém ako dlhodobý neriešený a stupňujúci sa. Nasleduje výskyt kriminality, ľudí

bez domova a opitých ľudí, kvôli ktorým sa tam mnohí boja chodiť s deťmi.

Ďalším dôvodom, prečo sa obyvatelia necítili v meste bezpečne je doprava – úzke ostrovčeky, semafore nastavené pre potreby áut, kde dominuje križovatka Štúrova – Štefánikova trieda a intenzívna doprava v centre mesta.

Obr.: Príklad prezentácie výsledkov pocitovej mapy

Zdroj: vlastné spracovanie OKaP (J. Janíková, 2024)

Počas dotazníkového prieskumu k príprave dokumentu PHRSR (10-12/2024) hodnotili respondenti Úroveň bezpečnosti v meste na škále od 1 do 5 hviezdíček, pričom priemerné hodnotenie dosiahlo 2,94 hviezdíčky, čo naznačuje, že spokojnosť s úrovňou bezpečnosti v meste je na priemernej úrovni, pričom možno cítiť miernu nespokojnosť. Tento výsledok ukazuje, že obyvatelia mesta môžu mať obavy o svoju bezpečnosť alebo vnímajú niektoré oblasti ako menej bezpečné, čo ovplyvňuje ich celkový dojem. (**Zdroj:** Hodnotiaca správa, J. Janíková, OKaP, 2025).

OBLASŤ VZDELÁVANIE, MLÁDEŽ A ŠPORT

Analýza stavu pre rozvojovú oblasť vzdelávanie, mládež a šport v meste Nitra

Vymedzená oblasť zahŕňa celoživotné vzdelávanie, vzdelávanie detí a mládeže, práca s mládežou a šport.

Inštitucionálne východiská:

Aktuálne strategické a koncepcné dokumenty na úrovni nadnárodnej legislatívy:

- **Strategic Framework for European Cooperation in Education and Training (ET 2020)** - Európska únia tento dokument zameriava politiku a spoluprácu v oblasti vzdelávania a odborného vzdelávania s dôrazom na mladých ľudí a ich prípravu na trh práce.
- **Európska stratégia mládeže (EU Youth Strategy) (2019-2027)** zameriava sa na podporu mládeže v rámci EÚ. Stratégia je rozdelená do 8 kľúčových oblastí: vzdelávanie, zamestnanosť, sociálna inklúzia, zdravie a pohoda, participácia, dobrovoľníctvo, kultúra a mladí ľudia vo svete
- **Stratégia Európa 2030** - celoplošný rastový plán EÚ, ktorý okrem iných oblastí kladie dôraz aj na rozvoj vzdelávania, zvyšovanie zručností a podporu celoživotného učenia.
- **Európsky pilier sociálnych práv** - definuje základné práva v oblasti vzdelávania, celoživotného učenia a sociálnej ochrany, čím podporuje rovnosť príležitostí a inkluzívnosť naprieč EÚ.
- **Európsky akčný plán pre digitálne vzdelávanie** - zameraný na modernizáciu vzdelávacieho systému prostredníctvom digitálnych technológií, rozvoj digitálnych kompetencií a podporu celoživotného učenia.
- **Európska stratégia pre šport** - poskytuje rámec pre podporu a rozvoj športovej politiky v EÚ, pričom sa zameriava na zvyšovanie účasti, podporu zdravia a sociálnu integráciu prostredníctvom športu.
- **Európsky rámec pre duševné zdravie a pohodu** - stanovuje opatrenia na zlepšenie duševného zdravia, znižovanie stigmy a podporu celkovej pohody občanov v rámci EÚ.

Aktuálne strategické a koncepcné dokumenty na úrovni národnej legislatívy:

- **Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania (2018 – 2027)** (Kvalitné a dostupné vzdelanie pre Slovensko) je dlhodobý strategický dokument, ktorý určuje ciele, priority a opatrenia na zlepšenie kvality a dostupnosti vzdelávania na všetkých stupňoch od predprimárneho až po vysokoškolské vzdelávanie. Jeho cieľom je posunúť slovenské školstvo na popredné európske úrovne prostredníctvom konkrétnych opatrení, ktoré zahŕňajú modernizáciu vzdelávacieho obsahu, podporu inklúzie, zlepšenie financovania a efektívne riadenie vzdelávacieho systému.
- **Stratégia inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní do roku 2030** predstavuje dokument zameraný na zlepšenie aktuálneho stavu v oblasti vzdelávania všetkých detí, žiakov a študentov v školách bez rozdielu. Dokument predstavuje základnú filozofiu inkluzívneho vzdelávania v materských školách, základných školách, stredných školách a vysokých školách v Slovenskej republike, v systéme poradenstva a prevencie aj so zameraním na raný vek a v celoživotnom vzdelávaní
- **Stratégia pre mládež Slovenskej republiky (2021 – 2030)** - dokument vypracovala Slovenská republika s cieľom definovať politiky a opatrenia v oblasti mládeže. Stratégia pokrýva široké spektrum tém, ako sú zamestnanosť mladých, vzdelávanie, sociálna inklúzia, podpora občianskeho angažovania mladých, a pod.
- **Akčný plán zamestnanosti mladých 2020-2025** - dokument obsahuje konkrétne opatrenia, ako riešiť problém nezamestnanosti mladých ľudí na Slovensku. Zameriava sa na vytváranie nových pracovných miest, podporu podnikania a odborného vzdelávania pre mladých.
- **Stratégia celoživotného vzdelávania a poradenstva (2021 – 2030)** - zameriava sa na podporu celoživotného vzdelávania dospelých, rozvoj ich kompetencií a zlepšenie poradenských služieb, aby bol vzdelávací proces prístupný počas celého života.
- **Stratégia športu do roku 2030** - predstavuje víziu rozvoja športu na Slovensku, ktorá kladie dôraz na zvyšovanie účasti občanov na športových aktivitách a podporu zdravého životného

štýlu. Dokument definuje ciele a opatrenia na zlepšenie infraštruktúry, rozvoj talentov a posilnenie spolupráce medzi verejným a súkromným sektorom v oblasti športu. Okrem toho sa stratégia zameriava aj na vytváranie podmienok pre integráciu športových aktivít do každodenného života a podporu športových hodnôt naprieč spoločnosťou.

- **Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 (2021)** - rámcový dokument, ktorý stanovuje opatrenia na podporu rovnosti a začleňovania Rómov nielen do vzdelávacieho systému. Cieľom je odstrániť diskriminačné bariéry a posilniť ich aktívnu účasť v spoločnosti.
- **Národný program duševného zdravia a Akčný plán Národného programu duševného zdravia na roky 2024 – 2030** - stanovuje dlhodobé ciele a opatrenia pre zlepšenie preventívnych, diagnostických, terapeutických aj rehabilitačných služieb v oblasti duševného zdravia.
- **Národný program aktívneho starnutia na roky 2021 – 2030** - dokument stanovuje konkrétne ciele a opatrenia v oblasti preventívnej starostlivosti, sociálnej podpory, prístupu k zdravotnej starostlivosti a podpory participácie starších ľudí v spoločenskom živote. Program kladie dôraz na vytváranie podmienok, ktoré umožnia aktívne a dôstojné starnutie vrátane podpory vzdelávania, rekreačných aktivít a prispôsobenia infraštruktúry.
- **Stratégia digitálnej transformácie Slovenska 2030** - predstavuje komplexný plán na modernizáciu digitálnej infraštruktúry, podporu inovácií a rozvoj digitálnych zručností vo všetkých oblastiach spoločnosti, pričom zdôrazňuje bezpečnosť a ochranu údajov.
- **Program informatizácie školstva do roku 2030** - sa zameriava na transformáciu vzdelávacieho systému prostredníctvom zavádzania moderných digitálnych technológií, digitalizácie učebných materiálov a rozvoja kompetencií žiakov a pedagógov, čím sa snaží zabezpečiť dostupné a kvalitné vzdelávanie v digitálnej ére.

Aktuálne strategické a koncepcné dokumenty na úrovni regionálnej legislatívy:

- **Koncepcia rozvoja stredného školstva v Nitrianskom samosprávnom kraji na roky 2021 – 2027** je strategický dokument, ktorý sa zameriava na zlepšenie kvality a dostupnosti stredného školstva v regióne. Hlavnými cieľmi sú optimalizácia siete škôl a školských zariadení, čo zahŕňa analýzu súčasného stavu a návrh opatrení na efektívnejšie využívanie existujúcich kapacít. Dokument tiež kladie dôraz na modernizáciu vzdelávacích programov, integráciu inovácií do vyučovacieho procesu a posilnenie spolupráce medzi školami, zamestnávateľmi a ďalšími relevantnými subjektmi s cieľom lepšie pripraviť žiakov na požiadavky trhu práce.
- **Regionálna stratégia výchovy a vzdelávania v stredných školách v Nitrianskom samosprávnom kraji pre školský rok 2025/2026** - stratégia sa zameriava na optimalizáciu siete stredných škôl, modernizáciu vzdelávacích programov a posilnenie spolupráce medzi školami a zamestnávateľmi s cieľom lepšie pripraviť žiakov na požiadavky trhu práce
- **Koncepcia práce s mládežou v Nitrianskom samosprávnom kraji na roky 2021 – 2027** Koncepcia sa zameriava na vytváranie podmienok pre aktívne zapojenie mládeže do spoločenského života, podporu neformálneho vzdelávania a rozvoj mládežníckych organizácií.
- **Stratégia rozvoja športu v Nitrianskom samosprávnom kraji do roku 2030** - dokument stanovuje ciele a opatrenia na podporu športových aktivít, rozvoj športovej infraštruktúry a zvyšovanie účasti občanov na športových podujatiach.

Aktuálne strategické a koncepcné dokumenty na úrovni mestskej legislatívy:

- **III. Komunitný plán sociálnych služieb** mesta Nitra¹ pokrýva napr. rozvoj neformálneho celoživotného vzdelávania seniorov vrátane vzdelávania v oblasti rozvoja digitálnych zručností seniorov a aktivity v oblasti celostného rozvoja.
- **Stratégia adaptačných opatrení na zmenu klímy** pre mesto Nitra² zahŕňa aktivity zvyšujúce uvedomenie (motiváciu a vedomosti) alebo ovplyvňujúce správanie obyvateľov a zodpovedných subjektov v téme stratégie. Plánovanou súčasťou je aj vzdelávanie občanov o tom, ako sa správať v prípade horúčav alebo v povodňovej situácii a pod.
- **Stratégia riešenia rizikového správania** so zameraním na problematiku drog a na elimináciu

domáceho násillia, násillia páchaného na ženách a deťoch na území mesta Nitra³ obsahuje líniu vzdelávacích aktivít v témach stratégie (násillie, drogy) pre rôzne cieľové skupiny.

- **Koncepcia riešenia problematiky ľudí bez domova** na území mesta Nitry na roky 2019 – 2022⁴
- V dokumente **NK31 – Stratégia rozvoja kultúry a kreatívneho priemyslu 2021 – 2031**⁵ sa téma vzdelávania rôznych cieľových skupín prelína viacerými oblasťami. Dôraz je kladený na vzdelávanie publika a podporu tvorivého potenciálu, ako aj na vzdelávanie aktérov kultúrneho a kreatívneho priemyslu za účelom rozvoja ich know-how.
- **Stratégia prístupnosti mesta Nitry pre všetkých**⁶ obsahuje dôležitú časť zameranú na vzdelávanie a osvetové pôsobenie v oblasti prístupnosti najmä pre osoby so zdravotným postihnutím. Časť cieľovej skupiny sú pracovníci v klientskom centre, no rovnako dôležitá časť je zameraná na scitlivovanie verejnosti v oblasti problematiky prístupnosti pre všetkých a univerzálneho navrhovania.
- **Stratégia integrácie cudzincov** (vrátane utečencov a odídcov) v meste Nitra s výhľadom do roku 2035⁷ najmä v časti Deti a mládež – vzdelávanie definuje niekoľko strategických cieľov, ktoré súvisia s vytvorením transparentného mechanizmu pre zaraďovanie detí cudzincov, ich adaptáciu, jazykovú podporu, začlenenie do komunity a do rovesníckeho prostredia a pod.

Identifikácia vnútorných potenciálov a výziev

Na území mesta sa nachádzajú všetky stupne škôl - materské školy, základné školy, stredné školy, vysoké školy, základné umelecké školy, centrá voľného času, jazykové školy. Jednotlivé prehľady v tabuľkách prinášajú údaje o školách a školských zariadeniach a počte detí, žiakov, poslucháčov a študentov za ostatných 5 rokov. Ich zoznam sa nachádza v analytickej časti tohto dokumentu a jej inventarizačnej časti, ktorá tvorí prílohu tohto dokumentu.

Materské školy

V roku 2025 sa nachádza na území mesta 34 materských škôl (28 zriadených Mestom Nitra, 2 súkromné MŠ, 2 cirkevné MŠ a 2 špeciálne MŠ). Materské školy (ďalej len „MŠ“) sú umiestnené vo všetkých mestských častiach s dostatočnou kapacitou pre aktuálny počet detí. Zámerom Ministerstva školstva, vedy, výskumu a mládeže SR je postupne zaviesť (povinné) predprimárne vzdelávanie pre všetky deti od 3 rokov. Ako sa postupne dobudovávajú kapacity MŠ na Slovensku, pripravuje sa právny nárok na miesto v materskej škole v závislosti od veku. V školskom roku 2025/2026 vzniká právny nárok na miesto v MŠ už aj všetkým trojročným deťom.

Počet detí v MŠ v meste Nitra / školský rok	2020/ 2021	2021/ 2022	2022/ 2023	2023/ 2024	2024/ 2025
Zriaďovateľ Mesto Nitra:					
Alexyho 26	125	120	120	120	125
Bazovského 1	48	48	48	48	48
Beethovenova 1	170	165	165	163	163
Belopotockého 643/2	48	48	48	48	48
Benkova 17	96	96	96	96	96
Čajkovského 3	165	165	165	165	150
Dobšinského 2885/8	144	144	135	144	144
Dolnočermánska 57	72	72	72	72	72
Golianova 1	59	59	58	58	58
Ľudovíta Okánika 6	144	144	144	144	144
Mostná 1	61	60	56	56	56
Nábřežie mládeže 7	133	133	133	133	133
Nedbalova 17	84	84	84	84	84
Novomeského 500/19	110	100	110	105	109
Okružná 1	101	99	101	105	105
Párovská 36	156	144	144	144	144
Piaristická 12	147	171	167	171	171
Platanová 3	60	60	60	60	60
Rázusova 26	64	64	64	65	64
Staromlynská 2	48	48	48	48	48

Štefánikova trieda 128	86	86	86	86	86
Štiavnická 1	137	130	138	138	141
Topoľová 6	135	138	138	138	138
Vansovej 1376/6	60	60	60	60	60
Za humnami 748/28	96	96	96	96	96
Zvolenská 23	160	162	162	158	158
Na Hôrke 30	45	45	70	70	70
Novozámocká 129	30	30	35	35	35
Orechov dvor 490	20	20	20	16	19
Cirkevní zriaďovatelia:					
Farská 43	45	44	45	67	67
Dlhá 78	65	65	66	66	65
Iní zriaďovatelia:					
Hospodárska 7	32	32	24	26	26
Javorová 644/12	90	90	80	80	80
Kollárova 4	11	14	14	13	14
Červeňova 42	16	18	14	22	25
Celkový súčet	3 063	3 054	3 052	3 100	3 102

Tab.: Počet detí v materských školách v meste Nitra od roku 2020 Zdroj: CVTI

Základné školy

V meste Nitra je zriadených 25 základných škôl (14 zriadených Mestom Nitra, 2 súkromné základné školy, 4 cirkevné základné školy a 4 špeciálne základné školy). Počet žiakov základných škôl (ďalej len „ZŠ“) v meste Nitra za obdobie piatich rokov ilustrujú tabuľky nižšie.

Počet žiakov v ZŠ v meste Nitra /školský rok	2020/ 2021	2021/ 2022	2022/ 2023	2023/ 2024	2024/ 2025
Zriaďovateľ Mesto Nitra:					
Andreja Šulgana 1	522	530	548	547	546
Beethovenova 11	415	431	488	496	494
Benkova 34	797	814	831	854	844
Cabajská 2	282	277	320	322	332
Fatranská 14	707	709	769	773	770
Dražovská 6	428	435	461	462	468
Krčméryho 2	145	138	158	165	178
Na Hôrke 30	395	389	444	455	453
Nábřežie mládeže 5	832	836	855	852	865
Novozámocká 129	136	144	185	186	173
Ščasného 22	94	102	98	99	115
Škultétyho 1	497	530	581	582	608
Topoľová 8	554	603	640	630	640
Tulipánová 1	478	500	536	532	590
Cirkevní zriaďovatelia:					
Dlhá 78	183	186	189	193	194
Farská 43	335	335	360	361	351
Petzvalova 1	216	221	204	207	194
Piaristická 6	148	188	249	276	294
Iní zriaďovatelia:					
Baničova 14	33	43	29	28	62
Javorová 644/12	77	81	86	104	114
Pri kaštieli 1	18	22	22	20	19
Na Hôrke 30	105	110	121	125	129
Mudroňova 1	90	78	80	76	86
Červeňova 42	112	127	123	127	127
Celkový súčet	7 599	7 829	8 377	8 472	8 646

Tab.: Počet žiakov v základných školách mesta Nitra od roku 2020 Zdroj: CVTI, dostupné 25.02.2025

Počet žiakov pravidelne vzrastá, čo pravdepodobne súvisí s počtom cudzincov v meste Nitra a počtom odídenecov z Ukrajiny s dočasným útočiskom. Ako je možné vidieť v tabuľke vyššie,

od roku 2021 počet detí v meste Nitra klesá. Zároveň však pribúdajú deti, ktoré majú v Nitre prechodný pobyt (rodičia tu pracujú) a deti cudzincov (nárast počtu žiakov v základných školách).

Prognóza vývoja cieľovej skupiny detí do 15 rokov v meste Nitra						
Rok	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Počet detí do 15 rokov	10 858	10 992	10 946	10 655	10 673	10 497

Tab.: Počet detí do 15 rokov v meste Nitra Zdroj: Evidencia obyvateľstva MsÚ Nitra

Stredné školy

Ponuka stredných škôl v meste Nitra je široká. V meste je 22 stredných škôl (gymnaziá, stredné odborné školy), z toho 11 v zriaďovateľskej pôsobnosti Nitrianskeho samosprávneho kraja. Každý rok je v stredných školách (ďalej len „SŠ“) viac ako 7-tisíc stredoškolákov. Ako je možné vidieť v tabuľke nižšie, počet žiakov na SŠ zaznamenal v ostatných rokoch mierny nárast, pravdepodobne aj vďaka odídencom a cudzincom.

Počet žiakov na SŠ v meste Nitra /školský rok	2020/ 2021	2021/ 2022	2022/ 2023	2023/ 2024	2024/ 2025
Súkromná SOŠ ANIMUS Akademická 4	179	146	141	128	151
Obchodná akadémia Bolečkova 2	359	366	376	408	424
SPŠ stavebná Cabajská 4	501	505	504	510	520
SOŠ potravinárska Cabajská 6	337	330	297	318	349
SOŠ techniky a služieb Cintorínska 4	411	418	429	457	498
Praktická šk. - Spoj. Š Červeňova 42	41	33	37	37	30
SOŠ veterinárna Dražovská 8/14	459	463	484	518	518
Katol. spoj. šk. Farská 19	424	408	390	381	380
Stredná zdravot. škola Farská 23	482	512	464	513	488
Stredná priem. škola SE Fraňa Kráľa 20	426	429	406	398	403
Gymnázium Golianova 68	633	657	679	682	681
Súkr. Konzervatórium Krčméryho 2	179	53	44	55	53
SOŠ gastr. a cest. Ruchu, Levická 40	295	322	329	333	331
SOŠ stavebná Nábřežie mládeže 1	252	245	265	276	270
Súkr. SOŠ polytechnická Novozámocká 220	432	432	439	470	500
Gymnázium Párovská 1	684	694	703	696	733
Piar. gymn. – PSS Piaristická 6	263	256	275	282	282
Súkr. šk. umelec. Priem Samova 14	175	204	220	240	252
Gymnázium – Spojená škola, Slančíkovej 2	115	126	140	139	123
Hotelová akadémia – Spojená škola, Slančíkovej 2	415	407	411	415	414
SPŠ potravinárska – Spojená škola, Slančíkovej 2	97	92	89	81	77
Stredná športová škola – Spojená škola, Slančíkovej 2	326	350	357	382	396
SPOLU	7 485	7 448	7 479	7 719	7 873

Tab.: Počty žiakov na stredných školách v meste Nitra od roku 2020 Zdroj: CVTI

Vysoké školy

Mesto Nitra je sídlom dvoch popredných slovenských univerzít, a to Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre a Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre.

Počet študentov na VŠ v meste Nitra/školský rok	2020/ 2021	2021/ 2022	2022/ 2023	2023/ 2024	2024/ 2025	Celkový súčet
Slovenská poľnohospodárska	5 325	4 871	4 549	4 478	4 510	23 733
denná forma	4 573	4 127	3 824	3 676	3 683	19 883
externá forma	752	744	725	802	827	3 850
Univerzita Konštantína Filozofa	6 944	6 864	6 836	7 007	7 418	35 069
denná forma	5 462	5 432	5 388	5 426	5 663	27 371
externá forma	1 482	1 432	1 448	1 581	1 755	7 698
Celkový súčet za obe univerzity	12 269	11 735	11 385	11 485	11 928	58 802

(Tab.: Počet študentov (I., II. a III. stupňa, denná/externá forma štúdia) na univerzitách v meste Nitra od roku 2020, Zdroj: CVTI, dostupné 25. 2. 2025)

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre ponúka tri stupne vysokoškolského štúdia prostredníctvom piatich fakúlt a Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre ponúka široké spektrum študijných

programov bakalárskeho, magisterského a doktorandského štúdia prostredníctvom šiestich fakúlt. Obe univerzity majú silné zameranie na výskum a inovácie⁸. Od roku 2020 študovalo na oboch univerzitách viac ako 58-tisíc študentov. Situáciu podľa rokov a podľa formy štúdia ilustruje tabuľka nižšie.

Záujmové vzdelávanie

Rozvoj záujmov a potenciálnych talentov u detí a mládeže zabezpečujú centrá voľného času a základné umelecké školy. V meste pôsobia 4 centrá voľného času (3 zriadené Mestom Nitra, 1 cirkevné CVČ) a tiež 6 základných umeleckých škôl (z toho 1 zriadené Mestom Nitra a 5 zriadených fyzickými/právnickými osobami). Tabuľky nižšie uvádzajú počty žiakov ZUŠ a CVČ od roku 2020.

Počty žiakov ZUŠ v meste Nitra / školský rok	2020/ 2021	2021/ 2022	2022/ 2023	2023/ 2024	2024/ 2025
ZUŠ Jozefa Rosinského, Vajanského 1			1262	1320	1361
SZUŠ ARS STUDIO, Dubíkova 24			455	450	498
SZUŠ Alice Rétiovej, Ďurkova 18			641	653	707
SZUŠ Mariany Paukovej, Piaristická 2			235	245	259
SZUŠ Heleny Madariovej, Krčméryho 2			752	752	752
SZUŠ ART PEGAS, Štefánikova trieda 140			224	245	250

Tab.: Žiaci v základných umeleckých školách v meste Nitra od roku 2020

Zdroj: MsÚ Nitra

Počty žiakov v CVČ v meste Nitra /školské roky	2020/ 2021	2021/ 2022	2022/ 2023	2023/ 2024	2024/ 2025
CVČ Štefánikova trieda 60	883	1 094	1 164	1 260	1 559
CVČ pri ZŠ Škultétyho 1	150	160	172	218	218
CVČ pri ZŠ kniežaťa Pribinu, Andreja Šulgana 1	74	92	87	89	92
Cirkevné CVČ P. Straussa 3	457	256	181	202	219
SPOLU	1 564	1 599	1 604	1 769	2 088

Tab.: Počet detí a mládeže v centrách voľného času v meste Nitra od roku 2020

Zdroj: MsÚ Nitra

Regionálne centrum podpory učiteľov

Od septembra 2022 funguje v meste Nitra Regionálne centrum podpory učiteľov (ďalej RCPU) financované z Plánu obnovy a odolnosti. RCPU nadviazalo na existujúcu platformu *Nitrianske centrum podpory vzdelávania a práce s mládežou* alebo tiež *NiceEducation* z roku 2019. Centrum NiceEdu vzniklo z potreby zastrešiť vzdelávacie aktivity pod jednu strechu a dať im koncepčný a programový charakter. Prvé aktivity naštartovali vo virtuálnej podobe po vypuknutí covid pandémie v reakcii na potrebu podpory a posilnenia dištančného vzdelávania na materských a základných školách v Nitre. Od svojho vzniku (do januára 2025) bolo zorganizovaných 977 návštev vyučovacích hodín, 1694 osobných konzultácií a monitoringov, 436 ďalších podporných aktivít, ako prednášky, workshopy, výmeny príkladov dobrej praxe, na ktorých sa zúčastnilo aktivít 3931 účastníkov⁹.

Celoživotné vzdelávanie Celoživotné vzdelávanie sú všetky aktivity, ktoré sa uskutočňujú v priebehu života človeka s cieľom zlepšiť vedomosti, zručnosti a schopnosti¹⁰. Na jednej strane ho tvorí školské vzdelávanie a ďalšie vzdelávanie nadväzujúce na stupeň vzdelania, na druhej strane ide o neformálne vzdelávanie v rôznych sektoroch a rezortoch, ktoré nekopírujú školský systém.

Mesto Nitra má vytvorené podmienky a tradíciu rôznych vzdelávacích príležitostí. V rámci programov MŠVVaM SR pre ďalšie vzdelávanie je v ponuke 240 akreditovaných programov poskytovaných vzdelávateľmi z Mesta Nitry - okrem škôl, univerzít sú to aj rôzne vzdelávacie

agentúry alebo mimovládne organizácie¹¹. V rámci akreditácie v práci s mládežou je mesto Nitra zastúpené 2 akreditovanými programami (NiKRAM, OZ STORM)¹².

Medzi významných aktérov v celoživotnom vzdelávaní patria jazykové školy, ktoré často spolupracujú s materskými, základnými a strednými školami, zároveň poskytujú jazykové vzdelávanie dospelých. V meste Nitra pôsobí viacero jazykových škôl, všetky sú zriadené fyzickou alebo právnickou osobou.

Práca s mládežou

Práca s mládežou¹³ je spolu so záujmovým vzdelávaním a športom priestor pre neformálne vzdelávanie a výchovu mladej generácie. Je realizovaná cez rôznych poskytovateľov, ako sú občianske združenia, registrované cirkvi, neformálne skupiny a i.¹⁴

Nitrianska krajská rada mládeže združuje 15 organizácií, ktoré pôsobia aktívne v práci s mládežou na úrovni Nitrianskeho samosprávneho kraja¹⁵. Zároveň spolupracuje s ďalšími organizáciami, ktoré časť svojej agendy venujú práci s mládežou, hoci ich primárne zameranie môže byť cielené na širšiu vekovú skupinu.

Jednou z foriem podpory aktívnych mladých ľudí je fungovanie Nitrianskeho mládežníckeho parlamentu (ďalej len „NMP“)¹⁶, ktorý funguje v meste Nitra od roku 2023. Aktuálne má NMP 25 členov, ktorí sú žiakmi stredných škôl alebo študentmi vysokých škôl. Fungovanie NMP umožňuje užší kontakt mládeže s orgánmi mesta a napomáha presadzovaniu ich záujmov, potrieb a požiadaviek. V rámci aktivít NPM je pozornosť venovaná rozvoju jeho členov v témach súvisiacich s participáciou a aktívnym občianstvom, podporou dobrovoľníctva, ekológiou, rozvojom neformálneho vzdelávania, športu. Priestorom na realizáciu pre aktívnych mladých ľudí sú aj stredoškolské parlamenty a študentské parlamenty (Študentský parlament UKF Nitra).

Špecifický zber dát o mládeži¹⁷ v meste Nitra bol realizovaný v rokoch 2022 a 2024, ktorý využíval overený islandský model programu PlanetYouth.¹⁸ Zapája všetky dôležité prostredia, v ktorom sa mladý človek pohybuje: rodina, škola, sídelná komunita a rovesníci. Základný dôraz je na prevenčných opatreniach súvisiacich s užívaním návykových látok a na prevenciu rizikového správania. Z prieskumu vyplynulo, že 61 % respondentov sa zapája menej ako raz do týždňa do nejakej záujmovej činnosti. Dobrovoľnícke činnosti v komunite vykonáva pravidelne cca 10 % respondentov. 28 % tínedžerov trávi voľný čas prechádzaním sa po nákupných centrách 1 až 3 krát týždenne. Len 31 % respondentov chce zostať žiť v meste, kde aktuálne žije. Na základe týchto zistení bol v tzv. mestskom akčnom tíme, kde boli zastúpení rôzni aktéri (rodičia, sprievodcovia vo vzdelávaní, samotní mladí ľudia) vypracovaný Akčný plán mesta Nitra pre mládež a prevenciu na roky 2024 – 2025.

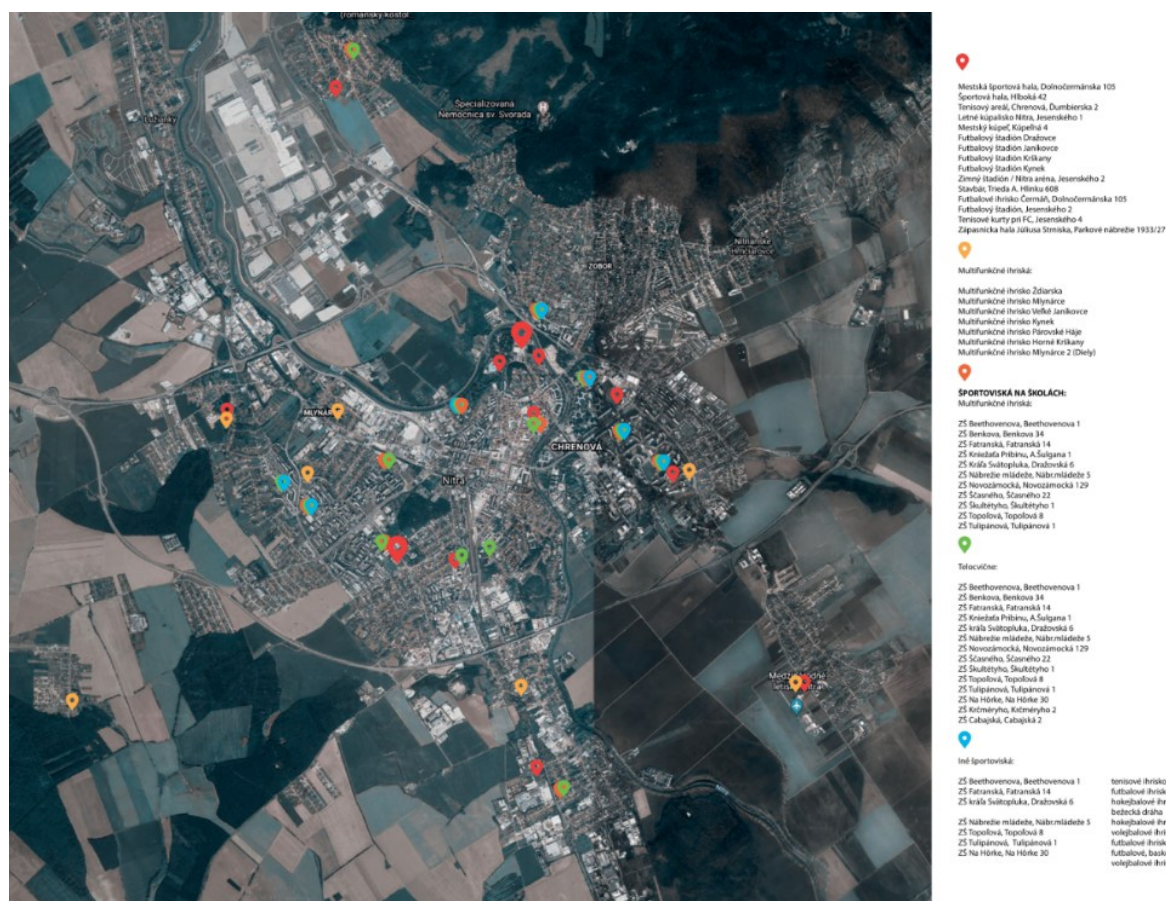
Šport

Obyvatelia mesta Nitra majú vytvorené podmienky pre športové aktivity v podobe rôznych športovísk a rekreačných zariadení zriadených mestom Nitra. Športoviská sú prístupné verejnosti, ale zároveň v nich dlhodobo pôsobia rôzne športové kluby. V meste je 7 multifunkčných ihrísk a rôznorodé priestory pre šport v areáloch škôl. Rozmiestnenie športovísk ilustruje Mapa športovísk. Prehľad športovísk a v nich dlhodobo pôsobiacich klubov prinášajú tabuľky nižšie. Zoznam multifunkčných ihrísk je dostupný v analytickej časti v prílohe tohto dokumentu.

Športoviská a rekreačné zariadenia (v správe Nitrianska investičná, s.r.o.) Športové kluby			
Futbalové ihrisko Čermáň, Dolnočermánska 105	Futbalový štadión, Jesenského 2	Tenisové kurty pri FC, Jesenského 4	Zápasnícka hala Júliusa Strniska, Parkové nábrehie 1933/27
FK Nitra futbal	FC Nitra AC Nitra FK Nitra	TCN Nitra tenis	TJ AC Nitra zápasenie, aikido

Športoviská a rekreačné zariadenia (v správe Službytu Nitra, s. r. o) / Športové kluby pôsobiace v športoviskách a zariadeniach								
Mestská športová hala, Dolnočermánska 105	Tenisový areál, Chrenová	Mestský kúpeľ, Kúpeľná 4	Futbalový štadión Kynek	Futbalový štadión Janíkovce	Futbalový štadión Krškany	Zimný štadión /vedľajšia tréningová hala	Atletický štadión Stavbár, Tr. A. Hlinku 608	Športová hala/ telocvičňa Hlboká 42
Arabeska – špeciálna gymnastika BKM Junior Nitra, basketbal mládež BKM SPU Nitra, basketbal muži ŠK Slávia SPU, DFA, Nitra florbal ZŠK UKF Nitra, volejbal ženy	TK Slávia Nitra, tenis	ŠK Delfín, plávanie ŠK Aquatics, plávanie	Nitra Knights, americký futbal O.z. Latus futbal	FK Janíkovce, futbal	ŠK Dolné Krškany, futbal	HK Nitra s.r.o., hokej	TJ Stavbár Nitra	ŠK SPU DFA Nitra, florbal FK Nitra, futbal ŠK Beni, bedminton BK Nitra, bedminton

Tab.: Prehľad športovísk a rekreačných zariadení (v správe Nitrianskej investičnej, s. r. o) s prehľadom pôsobiacich klubov (február 2025) **Zdroj:** MsÚ Nitra

Obr.: Mapa športovísk v meste Nitra

Najdôležitejšie elementy makroprostredia a ich možný dopad na preskúmanú oblasť

Klesajúci počet detí môže viesť k postupnému zatváraní tried v materských, základných a stredných školách, čo môže mať vplyv na dostupnosť vzdelávania, aktivít v práci s mládežou alebo športu v niektorých lokalitách. Obyvatelia z týchto lokalít môžu byť prinútení cestovať. Menej narodených detí znamená aj menšie investície do infraštruktúry (budovanie, ale aj opravy) ako sú školy, detské ihriská, centrá voľného času, priestory pre voľný čas a pod. pre rodiny, ktoré deti aktuálne majú alebo plánujú mať. Nedostatok mladých v dlhodobej perspektíve môže výrazne oslabiť lokálny trh práce a spôsobiť problémy najmä v školstve a službách.
Starnutie populácie , zvyšovanie počtu seniorov, úbytok mladých ľudí môže viesť ku generačným konfliktom napríklad v otázkach dostupnosti bývania, zamestnania či sociálnej politiky. Zvýšené nároky na zdravotnú starostlivosť, sociálne služby, bezbariérovosť pre seniorov vyvolajú zvýšené nároky na investície a ohrozia tak financovanie iných oblastí, vrátane vzdelávania, práce s mládežou a športu. Mesto Nitra bude musieť aktívne podporovať dialóg medzi generáciami, aby sa predišlo polarizácii spoločnosti a sociálnemu vylúčeniu starších obyvateľov.
Veľký počet cudzincov (vzhľadom na veľkosť mesta) môže priniesť ekonomické oživenie, najmä v službách, výrobe, ale tiež vyvoláva potrebu kapacít a zdrojov na zaistenie efektívnej integrácie a dostatočných jazykových kompetencií. Prílev cudzincov môže spôsobiť zmenu štruktúry niektorých častí mesta a vyžaduje si špeciálny dôraz na aktívne pôsobenie v oblasti prekonávania predsudkov a podporu multikultúrneho spolužitia. V prípade efektívnej integrácie cudzincov je perspektíva udržania stabilnej pracovnej sily v meste a zabrániť významným demografickým zmenám súvisiacimi so starnutím obyvateľov.
Odchod mladých ľudí za štúdiom do zahraničia, ktorí sa nevracajú späť na Slovensko , môže oslabiť lokálny pracovný trh a môže viesť k nedostatku kvalifikovaných odborníkov v rôznych oblastiach. Mesto stratí významný sociálny kapitál a príde o potenciálnych inovátorov, podnikateľov a lídrov, ktorí by mohli prispieť k rozvoju Nitry ako moderného a progresívneho centra.

SWOT analýza

SWOT analýza prináša posúdenie vnútorných predpokladov celoživotného vzdelávania, vzdelávania detí a mládeže a športu k uskutočneniu rozvojovej zmeny. Zároveň preskúmava vonkajšie príležitosti a obmedzenia, ktoré sú určované rôznymi potrebami obyvateľov mesta, ale aj inými faktormi súvisiacimi s makroprostredím. Odborníci a odborníčky zastupujúci jednotlivé témy v pracovnej skupine identifikovali 48 faktorov: 17 faktorov silných stránok, 11 faktorov slabých stránok, 11 faktorov príležitostí a 9 faktorov ohrození. Tieto boli prehodnotené z pohľadu ich dôležitosti a významu a vytvorené poradie. Pri silných stránkach najvyššie skóre reprezentuje najsilnejší faktor, v prípade slabých stránok najnižšie skóre ukazuje na najpálčivejšiu oblasť (záporné skóre). Príležitosti s najväčším potenciálom majú najnižšie skóre, v rovnakej logike sú zhodnotené aj ohrozenia (najnižšie skóre reprezentuje najväčšie ohrozenie).

Silné stránky	Výsledné skóre
S1 Podpora vedenia mesta o rozvoj oblasti (vznik legislatívy, podpora projektov a záštita externého financovania, zdroje z rozpočtu mesta)	15,3
S2 V meste fungujú CVČ a ZUŠ, ktoré poskytujú záujmové vzdelávanie	12,9
S3 Dlhodobo pôsobiace občianske združenia pre prácu s mládežou	12,9
S4 Spolupráca MŠ a ZŠ pri prechode detí na vyšší stupeň vzdelávania	11,7
S5 Existujúci klub triednych učiteľov a riaditeľov	11,9
S6 Existujúce subjekty pre podporu a ďalší rozvoj učiteľov (napr. RCPÚ)	10,0
S7 V meste sú školy so zameraním na podporu talentov v oblasti športu	8,8
S8 Existujúce pravidelné zbierané a aktualizované dáta o mladých ľuďoch a ich názoroch, návykoch, potrebách nad rámec bežných štatistických dát (Planet Youth)	9,4
S9 Tradícia spolupráce rodičov a MŠ	8,5
S10 Existujúce MŠ a ZŠ (vrátane stravovania), ktoré reflektujú situáciu detí so špeciálnymi potrebami (celiakia, zrakové postihnutie)	8,1
S11 Existencia podporných opatrení pre prácu s mladými migrantmi (cudzincami)	7,9
S12 Investície mesta do priestorov na neformálny šport	8,1
S13 Existujúce kapacity pre podporu práce s mládežou (zamestnanci MsÚ, NPM)	8,3
S14 Budujúca sa sieť podpory bezpečného a zdravého prostredia zo strany škôl, psychologov, ďalších organizácií	7,2
S15 Existencia škôl, ktoré podporujú rozvoj komunity v ich okolí	6,3

S16 Existujúce investície do opráv a rekonštrukcie škôl a školských zariadení	5,9
S17 Dotačná schéma pre športové kluby	4,2
Slabé stránky	Výsledné skóre
W1 Nedostatok benefitov pre získanie a udržanie kvalitných učiteľov, pracovníkov s mládežou (kvalitné uvádzanie učiteľov a adaptácia, starostlivosť o duševné zdravie učiteľov, školské byty, finančné stimuly a i.)	-5,1
W2 Nedostatok komplexnej starostlivosti o duševné zdravie u detí a mládeže	-4,3
W3 Nedostatok kvalifikovaných odborníkov/učiteľov vrátane témy podpory rozmanitosti, inklúzie	-1,1
W4 Zastaralá infraštruktúra a vybavenie škôl s dôrazom na moderné technológie	1,4
W5 Nedostatočne efektívne kariérne poradenstvo	1,9
W6 Nedostatočná práca s talentovanými mladými ľuďmi (identifikácia, podpora, priestory a p.)	3,2
W7 Nedostatočné kapacity škôl vzhľadom na nárast cudzincov v meste	3,2
W8 Nedostatok bezpečných priestorov pre mládež (fyzické, emocionálne)	3,9
W9 Nevyužívanie technológií a moderných vyučovacích metód	5,3
W10 Nedostatok finančných prostriedkov na výstavbu, údržbu, rekonštrukcie škôl, športovísk, priestorov pre trávenie voľného času mládeže	6,2
W11 Existencia segregovaných škôl	6,4
Príležitosti	Výsledné skóre
O1 Možnosti získať finančné prostriedky z EÚ zdrojov na vzdelávanie učiteľov, prácu s mládežou, šport, modernizáciu vzdelávania, ...	1,9
O2 Podporiť a rozvíjať záujem rôznych aktérov o sieťovanie a vzájomnú spoluprácu v prospech celého mesta	1,9
O3 Zefektívnenie spolupráce s úradom samosprávneho kraja v oblasti vzdelávania, práce s mládežou a športu	2,1
O4 Využívanie zariadení a priestorov vo vlastníctve mesta na podporu komunít a vytváranie príležitostí pre bezpečné trávenie voľného času (zdieľaním priestorov)	2,1
O5 Kurikulárna reforma a úprava legislatívy podporuje zmeny vo vzdelávaní	2,3
O6 Využitie potenciálu multikultúrneho prostredia spojeného s prítomnosťou cudzincov pre nové podnety, formy práce a spolupráce vo vzdelávaní, práce s mládežou a športe	2,4
O7 Podpora a investície do vzdelávania od zriaďovateľov súkromných a cirkevných škôl	2,4
O8 Trendy v životnom štýle mladých ľudí podporujúce zdravé stravovanie, šport a pohybové aktivity	2,4
O9 Možnosť rozšírenia podpory nájomných bytov pre učiteľov (EÚ zdroje, štátna podpora)	2,7
O10 Využitie potenciálu dobrovoľníkov pre rozvoj škôl, práce s mládežou a športu	2,8
O11 Dve univerzity, ktoré pripravujú učiteľov a majú know-how v oblasti technológií a zavádzania technológií do vzdelávania	3,1
Ohrozenia	Výsledné skóre
T1 Zvyšovanie nákladov na prevádzku a mzdy vedie k obmedzeniu zariadení pre voľný čas, nízkoprahové kluby a i.	0,6
T2 Vplyv nežiaducich javov na mládež (závislosti, konzumný spôsob života a i.)	1,4
T3 Chýbajúca tradícia susedského a komunitného života ako prirodzený priestor pre bezpečnosť a dostatok podnetov pre deti a mládež	1,5
T4 Odchod mladých ľudí z mesta	1,8
T5 Klesajúca spolupráca rodičov a školy na vzdelávaní a výchove detí, ktorá sa prehĺbuje s narastajúcim vekom	1,9
T6 Nezáujem rodičov o rozvoj školy	2,0
T7 Legislatíva, ktorá zvyšuje bariéry pre organizovanie podujatí a aktivít pre deti a mládež (napr. súhlasy rodičov na vstup MVO do školy...)	2,3
T8 Nedostatok zdrojov na externé financovanie ohrozuje udržateľnosť aktivít	2,8
T9 Rast počtu cudzincov zvyšuje potrebu dodatočných zdrojov na nové výzvy spojené so vzdelávaním, trávením voľného času, ...	2,9

Zhrnutie a závery z analýzy SWOT

Vzhľadom na fakt, že v meste je dostatočný počet priestorov pre vzdelávanie detí a mládeže, ale aj ostatných cieľových skupín s kapacitou pokrývajúcou aktuálny dopyt, je väčšina **silných stránok** orientovaná na prítomný ľudský potenciál a využitie jeho kapacít. Pracovná skupina vyzdvihuje podporu Mesta, prítomnosť a výkon mimovládnych organizácií, rôzne formy spolupráce viacerých aktérov, pravidelný zber dát, rôzne formy (hoci limitovanej) podpory a i. Získanie a udržanie kvalitných učiteľov, vychovávateľov, pracovníkov s mládežou a iných zamestnancov v oblasti je považované za prioritu a za aktuálne **najslabšiu stránku**. Rozšírenie a skvalitnenie konkrétnych benefitov vrátane starostlivosti o duševné zdravie je jedným z navrhovaných riešení. Nedostatočný systém starostlivosti o duševné zdravie detí a mládeže nezodpovedá aktuálnej situácii a problémom, ktoré deti a mládež riešia. Prítomnosť marginalizovaných rómskych komunít, detí odídencom a detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami vyžaduje širší tím odborníkov pripravených na riešenie ich potrieb, ktorých počet je v radoch zamestnancov škôl, v školských zariadeniach a v štruktúrach práce s mládežou nedostatok. Zastaralá infraštruktúra a vybavenie škôl je problém, ktorý aj pravidelné investície z mestského rozpočtu odstraňujú pomaly.

Zvyšovanie nákladov na prevádzku a mzdy zamestnancov v školstve (ale aj na financovanie aktivít práce s mládežou a športu), absencia súdržného a podporujúceho komunitného života vrátane chýbajúcej podpory a nízkeho záujmu rodičov o formálne a neformálne vzdelávanie sú externými faktormi, ktoré sú reálnym **ohrozením** pre dosiahnutie strategických zmien.

Možnosť využitia fondov Európskej únie na riešenie výziev v daných oblastiach, silný potenciál spolupráce rôznych aktérov, efektívnejšie využitie priestorov na spájanie komunít a dosahovanie cieľov v rámci rôznych oblastí PHRSR sú spolu s dobrovoľníckym potenciálom obyvateľov silné faktory pre budúce využitie. Rozvoj kvality a atraktivity štúdia na dvoch univerzitách v meste a vytváranie benefitov pre učiteľov (napríklad vo forme nájomných bytov) je **príležitosťou**, aby absolventi učiteľských odborov zostávali v meste aj po skončení štúdia, podobne ako v iných krajských mestách, a prispeli tak k vyriešeniu niektorých situácií hodnotených ako slabé stránky.

V oblasti školstva, práce s mládežou a športu **prevažujú silné stránky nad slabými**. Vhodná stratégia je stratégia SO, čo znamená čeliť hrozbám maximálnym využitím príležitostí a minimalizáciou slabých stránok.

Ako to vidia obyvatelia mesta – názory a postoje obyvateľov mesta k problematike vzdelávania, mládeže a športu

Vyhodnotenie otázky o úrovni vzdelávania detí a mládeže v Nitre

★★★★★ 3,49

NITRA 2040:
Budúcnosť je teraz

Respondenti v dotazníkovom prieskume k príprave PHRSR (2024) hodnotili úroveň vzdelávania detí a mládeže v Nitre na škále od 1 do 5 hviezdíčiek, pričom priemerné hodnotenie dosiahlo 3,49 hviezdíčky, čo naznačuje miernu až strednú spokojnosť so vzdelávacím systémom v meste. Obyvatelia vnímajú úroveň vzdelávania prevažne pozitívne, no zároveň existuje priestor na zlepšenie.

Vyhodnotenie otázky hlavných výhod mesta

výhodná poloha	131 hlasov
ponuka kultúrno-spol. podujatí	111 hlasov
možnosť pre športové aktivity	64 hlasov
dostupnosť kultúrnych zariadení	55 hlasov
potenciál rozvoja cest. ruchu	48 hlasov
práca s deťmi a mládežou	34 hlasov
činnosť vzdelávacích inštitúcií	32 hlasov
kvalita životného prostredia	27 hlasov
ponuka a kvalita sociálnych služieb	10 hlasov
iné	5 hlasov

NITRA 2040:
Budúcnosť je teraz

Respondenti v danom dotazníkovom prieskume pri hlasovaní o hlavných výhodách mesta Nitra zahlasovali na 3. mieste za možnosti športových aktivít, práca s deťmi a mládežou sa ocitla v druhej polovici rebríčka.

Obr.: Dotazníkový prieskum k dokumentu PHRSR Zdroj: vlastné spracovanie OKaP (J. Janíková, 2025)

OBLASŤ KULTÚRA, KREATÍVNY PRIEMYSEL A CESTOVNÝ RUCH

Analýza stavu pre rozvojovú oblasť kultúra, kreatívny priemysel a cestovný ruch v meste Nitra

Inštitucionálne východiská:

Stav kultúry, kreatívneho priemyslu a cestovného ruchu na miestnej úrovni odzrkadľuje strategické ciele a opatrenia definované v základných legislatívnych a strategických dokumentoch na európskej, národnej a regionálnej úrovni, ktoré určujú rozvoj kultúry, kreatívneho priemyslu a cestovného ruchu vrátane ochrany kultúrneho dedičstva v rámci verejných politík.

Napriek tomu, že finálnu stratégiu mesta Nitry v oblasti kultúry určujú lokálne špecifiká, do veľkej miery ju ovplyvňujú práve globálne trendy a systémové opatrenia nastavené v uvedených dokumentoch.

Nadnárodná úroveň:

- **Nová európska stratégia pre kultúru (2018)** je základným východiskovým dokumentom určujúcim európsku politiku v oblasti kultúry, definuje tri strategické ciele so sociálnym rozmerom (využitie potenciálu kultúry a kultúrnej rozmanitosti v záujme sociálnej súdržnosti a dobrých sociálnych podmienok), hospodárskym rozmerom (podpora tvorivosti vychádzajúcej z kultúry vo vzdelávaní a inováciách a v oblasti vytvárania pracovných miest a rastu) a vonkajším rozmerom (posilňovanie medzinárodných kultúrnych vzťahov) s prierezovými oblasťami kultúrneho dedičstva a digitálnej oblasti.
- **Agenda 2030** je komplexným súborom priorít pre dosiahnutie cieľa udržateľného rozvoja, prijatá členskými štátmi Organizácie Spojených národov v roku 2015, ktorá vyzýva štáty k spoločnému koordinovanému postupu pri riešení globálnych výziev. Súčasťou Agendy 2030 je aj program UNWTO Tourism for SDGs do roku 2030.
- **Európsky program pre cestovný ruch do roku 2030** zdôrazňuje potrebu **chrániť** odvetvie cestovného ruchu a zároveň vypracovať **víziu zameranú na budúcnosť** s cieľom využiť ochotu mnohých Európanov zmeniť svoje cestovné a turistické návyky tak, aby sa stali udržateľnejšími a zodpovednejšími.
- **Celková stratégia oživenia na rok 2020 a ďalšie obdobie** - Oznámenie komisie Európskeho parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Cestovný ruch a doprava v roku 2020 a v ďalšom období
- **Závery Rady o Európskom programe pre cestovný ruch do roku 2030, Závery Rady o konkurencieschopnosti odvetvia cestovného ruchu** ako hnacej sily udržateľného rastu pracovných miest a sociálnej súdržnosti v EÚ v nasledujúcom desaťročí. Priority politiky EÚ pre cestovný ruch sa zameriavajú na zvýšenie konkurencieschopnosti odvetvia cestovného ruchu EÚ – rámcové podmienky, inteligentný cestovný ruch, udržateľný a zodpovedný cestovný ruch, pracovná sila a internacionalizácia – globálna konkurencia.

Národná úroveň:

- **Stratégia kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030** je východiskovým dokumentom pre strategické riadenie kultúrneho sektora na Slovensku, definuje sedem strategických cieľov, následných priorít a opatrení pre: Dobre spravovaná kultúra, Efektívne financovaná kultúra, Dôstojná kultúra, Kvalitná kultúra, Inkluzívna kultúra, Rešpektovaná kultúra a Zodpovedná kultúra
- **Marketingová stratégia cestovného ruchu v SR na roky 2021 – 2025**
- **Národná stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v SR**

Regionálna úroveň

- **Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Nitrianskeho samosprávneho kraja na roky 2022 – 2027 s výhľadom do roku 2030**
- **Integrovaná územná stratégia Nitrianskeho samosprávneho kraja na roky 2021 – 2027**
- **Koncepcia rozvoja kultúry v Nitrianskom samosprávnom kraji na roky 2021 – 2027** (s výhľadom do roku 2030)
- **Európska kultúrna cesta sv. Cyrila a Metoda v Nitrianskom kraji**

- **Koncepcia rozvoja cestovného ruchu v NSK na roky 2021 – 2027**
- **Regionálna inovačná stratégia NSK 2021 – 2027**

Lokálna úroveň

- **Stratégia rozvoja kultúry a kreatívneho priemyslu NK31 (2021 – 2031)**
- **Stratégia rozvoja cestovného ruchu v meste Nitra na roky 2021 – 2031**
- **Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Nitry na roky 2015 – 2023**
- **Zásady ochrany pamiatkovej rezervácie Nitra, Krajský pamiatkový úrad Nitra**

Priority a ciele rozvoja kultúry v Nitrianskom samosprávnom kraji na roky 2021 – 2027	
Priorita 1	Rozvoj kultúrneho publika - z radov obyvateľov aj návštevníkov kraja
Cieľ 1.0	Zvýšenie povedomia obyvateľov a návštevníkov kraja o kultúrnej ponuke NSK (existujúce aj nové publikum)
Priorita 2	Udržateľný rozvoj kultúrnej ponuky (ekonomický, ekologický a sociálny rozmer udržateľnosti)
Cieľ 2.1	Inovácia a rozšírenie ponuky kultúrnych služieb v kraji o nové prvky, nové kultúrne produkty
Cieľ 2.2	Investovanie do udržateľnej obnovy a zachovania kultúrneho dedičstva a kultúrnej infraštruktúry
Priorita 3	Budovanie kapacít - kultúrnych a kreatívnych pracovníkov v NSK
Cieľ 3.1	Zvyšovanie profesionalizácie pracovníkov v kultúre
Cieľ 3.2	Podpora prilákania a udržania kultúrnych a kreatívnych pracovníkov v kultúrnom sektore v NSK
Cieľ 3.3	Podpora dobrovoľníckej činnosti v kultúrnom sektore
Priorita 4	Efektívnejšie fungovanie kultúry a kultúrnych organizácií NSK
Cieľ 4.0	Optimalizácia financovania, správy a prevádzky kultúrnych organizácií

Analytické východiská

Zhodnotenie implementácie doterajších stratégií a cieľov:

- PHRSR mesta Nitra 2015 – 2023: vybudované Kreatívne centrum Nitra na Martinskom vrchu a Kino Palace.
- Stratégia rozvoja kultúry a kreatívneho priemyslu NK31 (2021 – 2031): v oblasti starostlivosti o kultúrne dedičstvo - obnova historických budov tržnice a Synagógy v projektovej fáze, rovnako rekonštrukcia kultúrneho objektu Kino Lipa. V oblasti rozvoja kultúrnej ponuky: napr. projekt Život na korze s cieľom oživenia pešej zóny.
- Stratégia rozvoja cestovného ruchu v meste Nitra na roky 2021 – 2031: TIC Nitra je infobodom Cyrilo-metodskej a Svätajakubskej cesty, implementáciou stratégie sa budujú značky Regionálny produkt Ponitrie a Udržateľná Nitra, bola vytvorená interaktívna zóna TICadlovo pre detského návštevníka, za Udržateľnú Nitru bolo mesto Nitra ocenené v rebríčku Green Destinations Top 100 stories 2022.
- Na regionálnej úrovni medzi úspešne zrealizované projekty v oblasti infraštruktúry kultúry, kreatívneho priemyslu a cestovného ruchu možno zaradiť: vznik Krajskej organizácie cestovného ruchu (KOCR), ktorá koordinuje Európsku kultúrnu cestu sv. Cyrila a Metoda, rekonštrukciu Starého divadla Karola Spišáka, vznik Kreatívneho centra SPU alebo Via Ferrata Zobor.

Následky neimplementácie stratégie PHRSR

V oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu by neimplementovanie malo za následok celkové oslabenie ich postavenia a popretie ich funkcií na formovaní identity a rozvoja mesta. Okrem stagnácie kultúrnej ponuky by sa následky objavili v zníženej kvalite života v meste, v náraste agresivity a vulgárnych prejavov vo verejnom priestore, v uzatváraní sa komunit, v sociálnom vylúčení vybraných skupín, v izolovanosti obyvateľov, v celkovej frustrácii a v náraste psychických problémov jednotlivcov a tiež v ukončení spolupráce a partnerstiev na národnej a nadnárodnej úrovni.

V oblasti cestovného ruchu by neimplementácia stratégie PHRSR spôsobila predovšetkým pokles v príjmoch z cestovného ruchu, pokles v počte prenocovaní a v návštevnosti destinácie, stratu výnimočnosti destinácie a odliv turistov do konkurenčných miest, ale aj stratu záujmu o spoluprácu zo strany súkromného sektora, zatváranie prevádzok poskytujúcich služby v cestovnom ruchu z ekonomických dôvodov a celkové zníženie kvality služieb v oblasti cestovného ruchu, neudržateľný prístup k pamiatkam a prostrediu.

Kultúra, kreatívny priemysel, kultúrne dedičstvo	Cestovný ruch
Stagnácia kultúrnej ponuky	Klesajúci trend v počte prenocovaní
Posilnenie konzumného spôsobu života obyvateľov mesta	Výpadok návštevníkov (domácich, zahraničných) v destinácii Nitra
Zníženie kvality života v meste	Slabá identifikácia obyvateľov s mestom
Strata výnimočnej identity mesta	Znižovanie kvality života v meste
Nárast agresivity a vulgárnych prejavov vo verejnom priestore	Chátranie pamiatok, kultúrnych inštitúcií, turistických bodov záujmu
Strata záujmu o veci verejné	Fluktuácia v službách cestovného ruchu
Strata vzťahu k verejnému priestoru Devastácia verejného priestoru a kultúrneho dedičstva	Klesajúci trend v odlive študentov, kreatívcov z Nitry, ľudí v aktívnom veku, nadšencov
Sociálne vylúčenie vybraných cieľových skupín (menšiny/národnostné, náboženské, LGBTQ, seniori, znevýhodnení spoluobčania, rodiny s deťmi...)	Strata záujmu o spoluprácu zo strany súkromného sektora, zatváranie prevádzok poskytujúcich služby v cestovnom ruchu z ekonomických dôvodov
Uzatváranie sa do komún, izolovanosť obyvateľov	Prehlbovanie neistoty, nestability
Nárast psychických problémov, zvyšovanie pocitu frustrácie	Nitra sa stane destináciou pre jednoduchové výlety
Strata pocitu spolupatričnosti obyvateľov k mestu	Strata výnimočnosti destinácie a odliv turistov do konkurenčných miest
Ďalšie zvýšenie investičného dlhu voči obnove pamiatkového fondu	Negatívny postoj domácich obyvateľov k prínosu cestovného ruchu
Devalvácia hodnôt	Pokles v príjmoch z cestovného ruchu
Nízka miera identifikácie sa obyvateľov s mestom	Neudržateľný/nezodpovedný prístup k pamiatkam prírody, prostrediu
Uzatvorenie sa vplyvom a novým skúsenostiam z iných krajín	Poskytovanie nekvalitných a neprofesionálnych služieb v cestovnom ruchu
Ukončenie partnerstiev a spoluprác v kultúrnej oblasti na národnej aj medzinárodnej úrovni	Neudržateľné financovanie cestovného ruchu

Identifikované hlavné výzvy, potenciály, problémy a limity pre kultúru, kreatívny priemysel a cestovný ruch

Hlavné výzvy a potenciály
Potenciál rozvoja lokálneho kultúrno-kreatívneho priemyslu vďaka dvom novým otvoreným kreatívnym centrom, ich technickej podpore a zázemiu, ktoré dokážu poskytnúť kreatívcovi.
Výzva prilákať a udržať v meste aktérov kreatívneho priemyslu, ktorí budú formovať jeho identitu a špecifickú atmosféru.
Existujúca sieť kultúrnych inštitúcií, funkčné priestory kultúrnych domov v mestských častiach, relatívne bohatá ponuka podujatí, rôznorodé aktivity v oblasti nezriaďovanej aj amatérskej kultúry.
Výzva realizovať vybrané čiastkové projekty a aktivity návrhov pre projekt kandidatury mesta Nitry na EHMK.
Výzva rozvíjania systematickej práce s publikom v kultúrnych inštitúciách a priestoroch v meste, ako aj v rámci projektov nezriaďovanej kultúry.
Potenciál rozvoja aktívnych komún a výzva v oblasti participácie obyvateľov na kultúrnom živote mesta vďaka sieti kultúrnych domov v mestských častiach.
Potenciál kultúrnych projektov deklarujúcich inkluzívny prístup k zraniteľným skupinám (zdravotne a mentálne znevýhodnení občania, sociálne ohrozené skupiny, národnostné menšiny, náboženské menšiny, LGBTQ), čo prispeje k scitlivovaniu obyvateľov k sociálno-kultúrnym témam.

Potenciál kultúrnych projektov v oblasti podpory duševného zdravia, arteterapia a tzv. "predpisovanie umenia" (pozri Michaela Kučová; Umenie pre duševné zdravie: Potenciál predpisovania umenia na Slovensku).
Potenciál využitia Cyrilo-metodskej cesty - v súčasnom trende mladých ľudí nachádzať v putovaní odbúravanie každodenného stresu, vyhorenia, znovunachádzanie vzťahu so sebou a okolím, psychohygienu osobnosti.
Výzvy v oblasti využívania nových technológií a smart riešení v uchovávaní a v sprístupňovaní KD.
Výhodná geografická poloha, dobrá dopravná dostupnosť do Nitry.
Silné povedomie domácich návštevníkov o Nitre.
Bohatý historický, kultúrny a prírodný potenciál, významné archeologické lokality v Nitre a okolí. Prelínanie prírody a kultúry do atraktívneho obrazu kultúrnej krajiny.
Nitra sa nachádza na Svätajakubskej a Cyrilo-metodskej kultúrnej ceste európskeho významu.
Významné historické aj súčasné osobnosti a ikony spojené s Nitrou.
Existujúce jedinečnosti Nitry.
Potenciál zoborských viníc a rozvinutá vínna turistika.
Potenciál nábrežia pre vytvorenie novej turistickej ponuky rieky.
Výzva využiť potenciál v oblasti pútnického cestovného ruchu.
Existujúci potenciál športu, univerzít, vedecko-výskumných aktivít.
Rozvinutý výstavnícky, veľtržný a kultúrny cestovný ruch.
Existujúca dotačná politika mesta v oblasti cestovného ruchu.
Existujúca krajská a oblastná organizácia cestovného ruchu.
Formujúci sa nový trend udržateľného cestovného ruchu.
Hlavné problémy a limity
Všeobecne nízke povedomie o význame a ekonomickom prínose kultúry, kreatívneho priemyslu a cestovného ruchu pre mesto.
Všeobecne nedostatočná prezentácia vplyvu kultúrnej ponuky, kreatívneho priemyslu a cestovného ruchu na kvalitu života v meste; kultúry vo všeobecnosti ako neoddeliteľnej súčasť identity mesta a jej trvalo udržateľnej hodnoty pre rastúci rozvoj mesta.
Obmedzené prostriedky v rozpočte mesta na kultúru a cestovný ruch.
Nedostatočné financovanie rozvoja kultúry a cestovného ruchu v meste. Pretrvávajúce slabé finančné krytie obnovy pamiatok a kultúrneho dedičstva, zvyšujúci sa investičný dlh voči obnove PF.
Slabá previazanosť strategických dokumentov na rozpočet mesta, riziko miestnej politickej nestability.
Nedostatok profesionálnych školiťelov a realizátorov jednotlivých programov v oblasti KP.
Nezáväznosť systému kontroly v oblasti dodržiavania strategických dokumentov, záväzkov financovania kultúry a cestovného ruchu.
Nedostatočná podpora emblémových podujatí mesta.
Chýbajúce infobody na autobusovej a vlakovej stanici, výstavisku Agrokomplex.
Absencia mestskej organizácie, ktorá by realizovala vlastnú a nezávislú koncepciu a dramaturgiu kultúrneho programu v meste.
Absencia systematického zberu dát o návštevníkoch podujatí a neexistujúca aplikácia týchto dát na tvorbu koncepcií a stratégií.
Prevažuje výletný cestovný ruch a krátkodobé pobyty.
Chýbajúca ponuka a služby pre rodiny s deťmi (aj mládež).
Poddimenzované výdavky na cestovný ruch z rozpočtu mesta.
Čiastočne nekoordinovaný a nejednotný manažment destinácie.
Chýba jednotná marketingová stratégia.
Absencia systematického zberu dát.
Nedostatočná spolupráca a sieťovanie aktérov v cestovného ruchu.
Stagnujúca spolupráca so súkromným sektorom.
Nedostatočne využitý potenciál Agrokomplexu (areál, návštevníci, vystavovatelia, SPM).
Nedostatočná infraštruktúra v cestovnom ruchu a nedostatočný odbyt ponuky.
Chýbajú zážitkové a interaktívne expozície, nedostatočné využitie moderných aplikácií v kultúre, zážitková expozícia hodná 21. storočia.
Chýba komplexný online rezervačný systém.
Chýbajúca incomingová/miestna cestovná kancelária.
Orientácia ubytovacích zariadení iba na biznis klientelu/ prevažuje obchodný cestovný ruch.
Chýbajúca nosná zábavná atraktivita pre rodiny s deťmi v meste, odlišujúca Nitru od iných miest, za čím by boli ochotní vycestovať aj s prenocovaním (zábavný park, interaktívne tematické múzeum a pod.).
Nedostatočná osвета o prínose CR pre destináciu a obyvateľov.

Inventarizačná časť

Dostupnosť kultúry pre všetkých je kľúčovým faktorom pri koncipovaní kultúrnej ponuky a vytváraní podmienok pre aktérov. Súčasná nitrianska kultúrna ponuka bola hodnotená podľa žánrovej a cieľovej štruktúry, cenovej dostupnosti, návštevnosti a kvality:

Štruktúra kultúrnej ponuky	
Kategória	Charakteristika
Mestské projekty	Mesto je hlavným organizátorom, spolupracuje s partnermi na dramaturgii
Projekty významných aktérov	Mesto je spoluorganizátor, podieľa sa aj finančne prostredníctvom zmlúv o spolupráci
Projekty podporené mestom	Financované z mestských dotačných schém
Ohlásené verejné kultúrne podujatia	Všetky podujatia nahlásené mestu podľa zákona

Analyzovaná bola aj oblasť kultúrneho dedičstva:

- kultúrne dedičstvo v správe mesta,
- kultúrne dedičstvo na území mesta a v správe iných subjektov.

Mesto Nitra nezriaďuje žiadne kultúrne organizácie, ktoré by priamo produkovali kultúrne aktivity a podujatia a tým prispievali ku kultúrnej ponuke mesta, definovali jeho tvár a vytvárali kultúrne hodnoty pre obyvateľov mesta.

Prienik v oblasti realizovaných kultúrnych podujatí je čiastočne v kultúrnych a umeleckých aktivitách vzdelávacích a voľnočasových organizácií zriadených Mestom Nitra, a to sú Centrum voľného času Domino a Základná umelecká škola Jozefa Rosinského v Nitre.

Mesto Nitra v súčasnosti nezriaďuje ani žiadnu kultúrnu inštitúciu s funkciou mestského kultúrneho strediska, preto je hlavným organizátorom a koordinátorom kultúrnych podujatí Odbor kultúry MsÚ v Nitre. Dlhodobu je dopyt po zriadení mestskej organizácie, ktorá by zastrešovala tvorbu dramaturgie a produkcie mestských kultúrnych podujatí v súlade s koncepciou nastavenou Odborom kultúry MsÚ v Nitre.

Priestor pre kultúrne aktivity v meste Nitra tvorí kultúrna infraštruktúra v majetku mesta Nitry, Nitrianskeho samosprávneho kraja, štátu, cirkvi i súkromných vlastníkov. Existencia kultúrnej infraštruktúry primeranej k veľkosti sídla či komunity je technickým predpokladom poskytovania služieb v oblasti kultúry a zároveň musí spĺňať určité kvalitatívne, priestorové a technologické parametre.

Kultúrne priestory v správe mesta Nitry

Kultúrna infraštruktúra zahŕňa:

1. **Kreatívne centrum Nitra (Kino Palace, Martinský vrch)** vybavené modernými technológiami, ktoré umožňuje organizovať podujatia rôznych druhov živého umenia – divadlo, tanec, hudba, multimediálne a audiovizuálne programy, festivaly, konferencie a iné
2. **Domy kultúry** v mestských častiach Zobor, Párovské Háje, Dolné Krškany, Mlynárce, Dražovce, Janíkovce, Kynek (kapacita 50 – 220 miest)
3. **Synagóga** – koncertná a výstavná sieň (250 miest), k dispozícii je ozvučovací a základná osvetľovacia a projekčná technika, mobilné pódium a voľné pripojenie na wifi
4. **Amfiteáter** – 11-tisíc miest, vyžaduje rekonštrukciu
5. **Ďalšie priestory** – Mestská hala, ZUŠ J. Rosinského, CVČ Domino, Dom Matice slovenskej
6. **Nevyužívané/rekonštrukcie** – MŠ Lomnická, Kino Lipa, podchod Klokočina

Kultúrnu infraštruktúru v majetku mesta koncom roka 2024 zásadne a pozitívne dotvorilo otvorenie zrekonštruovaných priestorov Kreatívneho centra Nitra.

Priestory Palace (Kreatívne centrum Nitra) sú určené nielen na realizáciu kultúrnych podujatí, ale aj vzdelávacieho programu, networkingov a workshopov pre kreatívcoch z rôznych oblastí kultúrno-kreatívneho priemyslu. Multifunkčná sála je určená pre aktérov kultúrno-kreatívneho priemyslu a návštevníkov každého veku, pre ktorých je určená aj kaviareň na zrekonštruovanej terase. **Kreatívne centrum Nitra na Martinskom vrchu** svojím multižánrovým využitím spĺňa európske štandardy na kultúrny priestor 21. storočia nielen pre kreatívcoch. Dve zo štyroch budov sú vybavené modernými technológiami, k dispozícii sú remeselné dielne, hudobné skúšobne,

viacúčelová sála, workshopová miestnosť aj otvorený zdieľaný priestor pre spoločnú prácu rôznych profesií KKP. Ďalšie dve budovy kasární (Kreatívne centrum Nitra) sú k dispozícii pre využívanie širšou verejnosťou.

Medzi objekty v majetku mesta využívané na komerčné účely s plánovaným využívaním aj na kultúrne účely patria Mestská tržnica (spracovaný projekt využitia na kultúrne a kreatívne služby), Mestský dom, Kino Lipa a Sandokan (spracovaný projekt využitia na kultúrne a kreatívne služby). Z dotazníkov a z workshopov s kultúrnymi aktérmi k príprave Stratégie NK31 vyplynul ako aktuálny podnet a požiadavka vybudovať v Nitre priestor koncertnej (multifunkčnej) sály pre cca 500 návštevníkov.

Správa a prevádzka kultúrnych priestorov mesta Nitry

Objekt	Príjmy 2024
Tržnica	100 000 €
Amfiteáter pod Zoborom	21 550 €
KC Zobor	22 686 €
KD Dolné Krškany	594 €
KD Dražovce	3 910 €
KD Kynek	850 €
KD Mlynárce	730 €
KD Párovské Háje	2 488 €
KSC Janíkovce	1 564 €
Synagóga	7 500 €

- Objekty sú zverené do správy (realizuje opravy, údržbu a uzatvára zmluvy na dlhodobé prenájomy) mestského podniku Službyt, s. r. o.
- Prevádzka sa riadi VZN č.13/2019 o nakladaní s majetkom mesta Nitra.
- Cenník mesta Nitra zohľadňuje záujem mesta o aktívny dostupný kultúrny a spoločenský život v daných mestských častiach a zvyhodňuje predovšetkým občianske združenia, spolky a organizácie sídlia v konkrétnej mestskej časti.

Kultúrne projekty realizované mestom Nitra

Mesto Nitra realizuje viaceré kultúrne projekty, pričom dbá na rôznorodú ponuku z hľadiska cieľových skupín a vyváženosť z hľadiska umeleckých druhov a žánrov.

- **Vážna hudba:** festivaly Nitrianska hudobná jar vrátane NHJ ZUŠ J.Rosinského, Medzinárodný festival sakrálnej hudby Musica sacra, Nitrianska hudobná jeseň, samostatné koncerty počas roka, výchovné koncerty pre materské a základné školy
- **Populárna hudba:** koncerty v rámci Nitrianskeho kultúrneho leta, mestských slávností a jarmokov, samostatné koncerty, folklór
- **Scénické umenie:** divadelný cyklus pre deti v rámci kultúrneho leta a vianočných podujatí, predstavenia počas roka v kultúrnych zariadeniach
- **Vizuálne a audiovizuálne umenie:** výstavy v mestských kultúrnych zariadeniach, výstavy a inštalácie na verejných priestranstvách, filmové projekcie
- **Literatúra:** vydávanie publikácií, literárne podujatia
- **Kultúrne dedičstvo:** Dni európskeho kultúrneho dedičstva, living history
- **Multižánrové projekty:** mestské slávnosti Nitra, milá Nitra
- **Kandidatúra mesta Nitry na EHMK:** napriek neschváleniu žiadosti vzniklo viacero zaujímavých návrhov aktivít a projektov, ktoré chce mesto výhľadovo v budúcnosti rozvíjať a realizovať

Spolupráca mesta s významnými aktérmi kultúry

Mesto Nitra sa na základe zmlúv o spolupráci a finančnej podpory formou dotácií podieľa ako jeden z hlavných usporiadateľov na viacerých kľúčových kultúrnych projektoch, ktoré tvoria jadro kultúrnej ponuky mesta a sú zároveň významným nástrojom rozvoja kultúrneho cestovného ruchu v Nitre a na Slovensku. Príkladmi sú Medzinárodný festival Divadelná Nitra, Medzinárodný akademický festival Akademická Nitra, Medzinárodný filmový festival Agrofilm, multižánrový Flaam festival, Campana Fest, Medzinárodný organový festival Ars Organi Nitra, Festival amatérského divadla, a i.

Mesto Nitra aj v oblasti kultúry deklaruje inkluzívny prístup k zraniteľným skupinám, ktoré zahŕňajú nielen zdravotne a mentálne znevýhodnených občanov, ale aj sociálne ohrozené skupiny, národnostné menšiny, náboženské menšiny a tiež LBGTQ. Preto vstupuje ako partner do prípravy a realizácie viacerých inkluzívnych projektov, napr. Počúvaj divadlo očami, On Stage, Hudba stiera rozdiely, nitrianske vianočné mestečko.

Kultúrna infraštruktúra mesta Nitra

Tieto inštitúcie majú krajský a regionálny význam, ale poskytujú služby aj priamo obyvateľom Nitry.

Kultúrne inštitúcie zriaďované NSK	
Inštitúcia	Zameranie / Poznámka
Divadlo Andreja Bagara	Profesionálne činoherné divadlo
Staré divadlo Karola Spišáka	Divadlo pre deti a mládež
Nitrianska galéria	Výstavná činnosť – vizuálne umenie
Krajská knižnica Karola Kmeťka	Verejná knižnica (objekt Mediahaus)
Ponitrianske múzeum	Múzejné zbierky a expozície (objekt mesta Nitry)
Krajské osvetové stredisko	Kultúrno-vzdelávacia činnosť
Nitrianska hvezdáreň	Vedecko-popularizačné aktivity
Nezávislá a alternatívna scéna - vybrané priestory a kluby	
Názov	Charakteristika
Hidepark Nitra	Nezávislé kultúrne centrum – pódia, knižnica, komunitné záhrady, U-rampa, festivaly (napr. Flaam)
bod.K7	Priestor pre kultúru, kreativitu a komunitu
Nové divadlo	Nezávislé divadlo
Domof Creativity	Priestor pre kultúru, kreativitu a komunitu
Stará vodáreň, Stará pekáreň, Artin, Music a café, Mariatchi, Záhir	Hudobné kluby a bary – hudba, divadlo, besedy, diskusie
Kníhkupectvo Pod Vrškom	Literatúra a kultúrne večery
Hotel Mikado, Vila K, Gio Café, Irish Pub Nitra, OC Promenada, OC Centro	Miesta s kultúrnym a spoločenským programom

Cirkvi a cirkevné inštitúcie	
Názov	Obsah
Nitriansky hrad (nádvorie, gotická priekopa)	Kultúrne a historické aktivity
Diecézne múzeum, Diecézna knižnica	Kultúrne dedičstvo
Chrámy (Katedrála sv. Emeráma, Piaristický kostol sv.Ladislava, Evanjelický kostol Sv. Ducha, Kostol Navštívenia P. Márie)	Duchovné podujatia, koncerty
Misijné múzeum, Univerzitné pastoračné centrum	Vzdelávacie a komunitné aktivity

Štátne, univerzitné a súkromné inštitúcie	
Názov	Obsah
Slovenské poľnohospodárske múzeum (Agrokomplex)	Expozície, podujatia
Archeologický ústav SAV - Archeopark	Expozície
Národné poľnohospodárske centrum, Agroinštitút	Výstavníctvo, prednášky
Kreatívne centrum SPU	Kreatívny priemysel
Cinemax (4 sály), Mlyny Cinemas (5 sál), Kinoklub Nitra (od marca 2025 v priestoroch Kreatívneho centra Nitra - Kina Palace)	Filmové umenie
UKF a SPU – auly, Univerzitný tvorivý ateliér	Vzdelávacie a umelecké výstupy

Verejné priestory vhodné na kultúrne využitie	
Priestor	Poznámky
Svätoplukovo námestie, Kupecká, Pribinovo, Župné námestie, Na Vršku	Potenciál na oživenie – potrebná revitalizácia
Mestský park na Sihoti	Po revitalizácii – obľúbený pre spoločenské podujatia
Lokálne centrá (Sandokan, Lipa, amfiteáter Diely)	Kultúra v mestských častiach
Letisko Janíkovce, Rolfesova baňa, SPU, Agrokomplex, podchody	Netradičné priestory s potenciálom

Štatistika verejných podujatí: ročne evidovaných cca 1100 oznámení o konaní verejného kultúrneho podujatia, z toho približne 180 komunitných aktivít. Skutočný počet podujatí je odhadom o 30 % vyšší, čo naznačuje rezervy v právnom povedomí (oznamovacia povinnosť) usporiadateľov a potrebu lepšej osvetvy a kontroly.

Návštevnosť

Z kultúrnych zariadení majetku mesta je najnavštevovanejšia Synagóga, vyhľadávaná je nielen kvôli prehliadkam atraktívnej architektúry, ale i na kultúrne podujatia, výstavy, koncerty organizované nielen samotným mestom, ale i ďalšími organizátormi. Domy kultúry sú čoraz viac využívané najmä na účely stretnutí miestnych organizácií a spolkov, organizácie pravidelných podujatí. Spolky a združenia v mestských častiach ako podporu svojej činnosti využívajú možnosť zľavneného nájomného, výpožičiek priestorov a v prípade významnejších navštevovaných akcií možnosť spoluorganizácie s mestom Nitra. Návštevnosť amfiteátra významne ovplyvňuje počasie.

Návštevnosť kultúrnych zariadení sa mení, v priemere každoročne stúpa, štatistiky sú každoročne publikované v bilancii (merateľné ukazovatele) v programovom rozpočte na webovom portáli mesta.

Návštevnosť KZ a podujatí Mesta Nitra v roku 2024		
Mestské priestory a podujatia za rok 2024	počet	počet návštevníkov
Kultúrne zariadenia (Synagóga, kultúrne centrá a kultúrne domy)	8	5 289
Amfiteáter	1	31 000
Mestské podujatia	29	155 565
Partnerské podujatia	15	25 923
Spolu	53	217 777

Tab.: Návštevnosť kultúrnych podujatí a priestorov mesta Nitry za rok 2024.

Zdroj: vlastné spracovanie OK

Kultúrne organizácie na území Nitry zriadené Nitrianskym samosprávnym krajom ročne navštívi približne 300-tisíc návštevníkov.

Návštevnosť kultúrnych organizácií NSK						
Organizácia	Počet uskutočnených podujatí, resp. predstavení	Počet návštevníkov	Počet uskutočnených podujatí, resp. predstavení	Počet návštevníkov	Počet uskutočnených podujatí, resp. predstavení	Počet návštevníkov
rok	2022		2023		2024	
Staré divadlo Karola Spišiaka v Nitre	116	8 126	152	25 922	175	32 781
Divadlo Andreja Bagara v Nitra	200	56 519	210	60 971	204	67 556
Krajské osvetové stredisko v Nitre	648	27 773	585	33 717	564	34 774
Krajská knižnica Karola Kmeťka v Nitre	810	114 762	1 147	136 340	1113	133 069
Ponitrianske múzeum v Nitre	39	6 955	41	14 451	68	22 196
Nitrianska galéria	301	5 321	368	12 671	354	14 355
Spolu	2 114	219 456	2 503	284 072	2 478	30 4731

Tab.: Návštevnosť kultúrnych organizácií zriadených NSK 2022 – 2024

Dostupnosť podujatí

Cenová dostupnosť mestských podujatí je dlhodobou chápaná ako verejná služba a príspevok samosprávy jednotlivým cieľovým skupinám. Väčšina podujatí je realizovaná na verejných priestranstvách s voľným vstupom, cena vstupeniek v kultúrnych zariadeniach sa pohybuje v rozsahu 3 až 7 eur, sú poskytované zľavy pre seniorov, študentov a zdravotne ťažko postihnutých obyvateľov, rovnako dostupný je aj prenájom kultúrnych zariadení (veľké sály 20 – 100 eur/h, klubové miestnosti od 2 eeu/h pre miestne komunity). Štatistiky návštevnosti uvádzané v každoročnom vyhodnotení programového rozpočtu potvrdzujú primeraný záujem jednotlivých cieľových skupín. Každoročná správa o dostupnosti monitoruje aktivity zamerané na integráciu znevýhodnených skupín obyvateľstva. Mesto Nitra ako organizátor štandardne realizuje podujatia s voľným vstupom a väčšina podujatí je v prostredí bez fyzických bariér. Prehľad podporených projektov a poskytnutých dotácií je obsiahnutý vo výročných správach a vo vyhodnoteniach programového rozpočtu.

Kultúrne dedičstvo na území mesta Nitry

Uchovávanie a sprístupňovanie pamiatkového fondu je kľúčové pre prepojenie minulosti s prítomnosťou, podporu cestovného ruchu a šírenie európskeho kultúrneho dedičstva. Mesto Nitra je vnímané ako historické mesto s bohatým kultúrnym dedičstvom, čo potvrdzujú prieskumy za posledných 7 rokov.

Jeho história siaha od paleolitu po novovek, pričom v 9. storočí sa Nitra stala významným ekonomickým, kultúrnym a náboženským centrom. Bola sídlom kniežatstva, kde v roku 828 vysvätili najstarší kresťanský chrám v strednej Európe a v roku 880 založili Nitrianske biskupstvo. Nachádzal sa tu aj najstarší kláštor na Slovensku – benediktínsky kláštor sv. Hippolyta.

Nitriansky hrad s rozlohou 8,5 hektárov má výnimočný kultúrny potenciál. Zachované stavby, opevnenie a zaniknutá hradná brána z prelomu 11. a 12. stor. vytvárajú jedinečné historické prostredie, ktoré však nie je plne sprístupnené verejnosti.

Nitra disponuje bohatým fondom národných kultúrnych pamiatok

Prehľad kultúrnych pamiatok evidovaných v ÚZPF SR	
Kategória	Počet/Stav
Národné kultúrne pamiatky	241 (94 nehnuteľných, 147 hnuteľných)
Evidencia pamätihodností mesta	174 objektov (priebežná aktualizácia)
Pamiatkové územia	pamiatková rezervácia Horné mesto, pamiatková zóna Dolné mesto, ochranné pásma Zobor, Chrenová

Zdroj: <https://experience.arcgis.com/>.

Kultúrne dedičstvo zohráva významnú úlohu v rozvoji Nitry a regiónu, pričom jeho ochrana prospieva viacerým sektorom hospodárstva. Na jeho udržateľný rozvoj je však potrebná aktívna podpora samosprávy. Mesto podporuje projekty v oblasti kultúrnych pamiatok a pamätihodností podľa VZN č. 9/2019, avšak investičné potreby vlastníkov pamiatok výrazne prevyšujú možnosti mestského rozpočtu, čo vedie k poklesu žiadostí o granty.

Umenie vo verejnom priestore formuje genius loci mesta. V súčasnosti sa diskutuje o obnovení legislatívy, ktorá by podporila vznik nových umeleckých diel z verejných investícií. Nitra má rezervy v systematickej podpore umenia vo verejnom priestore, čo otvára otázku prerozdelenia mestských financií na tento účel.

Súčasťou rozvoja kultúrneho dedičstva je jeho digitalizácia, realizovaná v spolupráci s AÚ SAV. Potrebné je vytvorenie pamäťového portálu, ktorý by zhromažďoval historické dokumenty a umožnil ich interaktívnu prezentáciu. Prezentácia neexistujúcich pamiatok formou fyzických modelov či virtuálnej reality by zvýšila záujem o históriu mesta a podporila turizmus.

Kultúrne dedičstvo vo vlastníctve mesta

Mesto Nitra od roku 1992 vyčleňuje rozpočtové prostriedky na obnovu umeleckých diel, a to najmä vo svojom majetku.

Kultúrne dedičstvo v správe iných subjektov	
Správca/Vlastník	Vybrané objekty a priestory
Rímsko-katolícke biskupstvo Nitra	Nitriansky hrad, Diecézne múzeum, chrámy
Archeologický ústav SAV	Martinský vrch
Zoborský skrášľovací spolok	Zoborský kláštor
Staré divadlo Karola Spišáka	Bývalý Národný dom
Súkromní vlastníci	Viaceré pamiatky – bez dosahu mesta

Exteriérové podmienky a vysoký vek diel zvyšujú náklady na reštaurovanie, pričom dopyt po obnove výrazne prevyšuje finančné možnosti mesta. Pravidelná údržba je ekonomickejšia ako jednorazové komplexné opravy. Chýba lapidárium a mestská muzeálna expozícia pre umelecky cenné plastiky. Zvyšujúci sa investičný dlh vedie k viditeľnej degradácii historických objektov, pričom najakútnejšiu obnovu potrebujú národné kultúrne pamiatky – Mestský dom, Mestská tržnica a Synagoga.

Kreatívny priemysel

Kľúčové centrá kreatívneho priemyslu v Nitre	
Názov	Charakteristika
Kreatívne centrum Nitra	Mesto Nitra, priestory: Kino Palace a Martinský vrch. Podpora podnikania v KKP, multižánrový program, budovanie komunity.
Kreatívne centrum SPU	SPU Nitra, sídlo: Slovenská poľnohospodárska knižnica. Ateliéry, 3D štúdiá, VR/AR laboratória, zameranie: dizajn, reklama, architektúra.
DOMOF Creativity	House of Art, Štefánikova 14 – bývalé OC. Coworking, koncertná sála, čajovňa, výstavné priestory, podpora komunit a tvorby.

Financovanie a podpora: Všetky tri centrá vznikli alebo fungujú s podporou Európskeho fondu regionálneho rozvoja. Dôležitým faktorom ich úspechu je trvalá spolupráca so samosprávou, verejným a súkromným sektorom.

Analýza cestovného ruchu

Cestovný ruch je v súčasnosti dynamicky sa rozvíjajúcim prierezovým odvetvím hospodárstva a plní významné funkcie pre danú destináciu. Je zdrojom príjmov, má multiplikačný efekt, je faktorom zamestnanosti, regionálneho rozvoja a platobnej bilancie.

V minulosti oblasť cestovného ruchu spadala pod rôzne ministerstvá, väčšinou len ako sekcia, časť odvetvia. **V roku 2024 vzniklo nové Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR**, ktorého cieľom je komplexné zastrešenie agendy a vyššej miery podpory rozvoja cestovného ruchu na Slovensku. Poslaním ministerstva je zlepšiť súčasný stav cestovného ruchu na Slovensku a priniesť do systému financovania cestovného ruchu viac finančných prostriedkov.

Nitra, podobne ako Rím, leží na siedmich pahorkoch a vyniká bohatou históriou, kultúrnym dedičstvom, vinárskou tradíciou a strategickou polohou. Napriek týmto výhodám čelí viacerým výzvam, ako sú chýbajúca moderná turistická infraštruktúra, nedostatok interaktívnych expozícií a nízky počet prenocovaní. Dostupnosť mesta je výborná automobilovou a autobusovou dopravou, ale vlaková infraštruktúra je slabá. Buduje sa cyklodoprava ako súčasť ekologickej mobility.

Mesto je známe kultúrnym a obchodným cestovným ruchom (výstavy, kongresy, veľtrhy), pričom väčšina návštevníkov neprenocuje. Dominantnou klientelou sú biznis cestujúci. Rastie však

Cieľové skupiny a trendy	
Skupina	Stav
Biznis klientela	Dominantná, najmä počas týždňa
Rodiny s deťmi	Rastúci záujem, potreba rozšíriť ponuku
Cestovatelia za kultúrou	Krátkodobé pobyty, návštevy bez prenocovania
Mladí turisti	Zábava (napr. Mostná ulica), zážitkové aktivity
Milovníci vína, jedla, prírody	Potenciál pre rozvoj vínneho a gastroturizmu
Aktívni seniori	Záujem o históriu, prírodu
Pútnici	Púte

záujem o gastroturizmus, vínny turizmus a lokálnu kuchyňu.

Pre rozvoj cestovného ruchu je kľúčová spolupráca verejného a súkromného sektora, lepšia marketingová stratégia a digitalizácia služieb. Udržateľnosť, kvalita služieb a diverzifikácia ponuky (eco-friendly, family-friendly) sú nevyhnutné na zvýšenie atraktivity Nitry ako turistickej destinácie.

Pobyťový cestovný ruch v Nitre

Počet prenocovaní v Nitre od roku 2017 klesá (nárast bol zaznamenaný v roku 2022 po uvoľnení cestovateľských obmedzení v dôsledku pandémie COVID-19).

Nitriansky kraj je naďalej v celoslovenskom porovnaní krajov z hľadiska výkonov cestovného ruchu na poslednom mieste, čo súvisí so štruktúrou ubytovacích zariadení v kraji. Prevažuje sezónny typ ubytovania, ktoré sa nepremieta v plnom rozsahu v štatistike cestovného ruchu.

V meste Nitra sa koncom roka 2023 nachádzalo:

- počet ubytovacích zariadení: 40
- celkový počet lôžok: 2 414

- počet hotelov: 20, z toho 12 hotelov v kategórii 4* , 5 hotelov v kategórii 3*, 3 hotely v kategórii 2*
- ďalšie ubytovacie zariadenia: 13 penziónov, ubytovne, hostely, domovy, apartmány, ubytovania na súkromí.

Väčšinu ubytovaných hostí tvorí biznis klientela a pracujúci v Nitre počas týždňa, menej vyťažené sú víkendy. V rámci roka sú slabšie mesiace december, január a február, ubytovacie zariadenia sú pomerne vyťažené počas výstav a veľtrhov v areáli Agrokomplex. Pandémia COVID-19 odhalila jednostrannú orientáciu ponuky. Na základe trendov v cestovnom ruchu viaceré hotely a penzióny musia postupne transformovať svoju ponuku, orientovať sa na nové cieľové skupiny ako napr. rodiny s deťmi, dodržiavať politiku eco-friendly a digitalizovať služby.

Eco-, bike-, family- a pet-friendly služby		
Kritérium	Rozšírenosť v zariadeniach	Poznámky
Family friendly	~50 % spĺňa 50 % kritérií	Dobry základ, možnosť rozšírenia ponuky
Pet friendly	~75 % zariadení	Vysoká obsadenosť počas výstavy psov
Bike friendly	< 50 % stojany, > 50 % úschovne	Potenciál v prepojení s cyklotrasami
Eco friendly	~50 %	Silné základy, chýba marketing a komplexné služby

Stravovanie

~70 reštaurácií rôzneho typu (slovenská, ázijská, talianska, atď.)

Nočný život: najmä na Mostnej ulici

Nie je zavedený systém hodnotenia kvality reštaurácií.

Organizácie cestovného ruchu

Existujú pozitívne väzby na Nitru zo strany domácich a českých návštevníkov, avšak pre turistov mimo bývalého Československa zostáva neznámou destináciou. Imidž Nitry sa spája najmä s vrchom Zobor, historickými a kultúrnymi pamiatkami, výstaviskom Agrokomplex, študentským mestom a centrom poľnohospodárstva.

V súčasnej dobe je nevyhnutnosťou udržateľný cestovný ruch, ktorý kladie dôraz na ekológiu, miestnu komunitu a podporu lokálnych tradícií. Využitie prírodného potenciálu Nitry, zapojenie domácich obyvateľov a podpora regionálnej gastronómie sú príležitosťou na rozvoj turizmu. Kľúčové je budovať povedomie o ekonomickom prínose cestovného ruchu a aktívne zapájať miestnych do tvorby ponuky. Nitru treba vnímať ako vstupnú bránu do atraktívneho regiónu, ktorý stojí za návštevu (Zdroj: Stratégia cestovného ruchu mesta Nitra na roky 2021 – 2031).

Organizácie pôsobiace v oblasti cestovného ruchu v meste Nitra	
Inštitúcia	Úloha
TIC Nitra	Infocentrum, sprievodcovské služby, detská zóna TICadlovo
NOCR, KOČR	Zastrešujúci destinačný manažment
Mesto & NSK	Samospráva a regionálna koordinácia
Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR (od 2024)	Národná podpora a financovanie CR

Turistické informačné centrum Nitra (TIC Nitra) zastrešuje oblasť cestovného ruchu a prevádzku TIC Nitra ako súčasť mesta Nitry. Primárne slúži ako zdroj informácií a miesto prvého kontaktu pre návštevníkov mesta, ale poskytuje informácie a služby pre návštevníkov aj domácich obyvateľov. Okrem sprievodcovských služieb ponúka kopírovanie, skenovanie, free internet, predaj publikácií, darčkových predmetov a vstupeniek cez Ticketportal. Disponuje databázou ubytovania, stravovania a aktuálnych podujatí. Od roku 2022 prevádzkuje interaktívnu zónu pre deti TICadlovo. TIC Nitra je členom AICES a prvým infobodom Cyrilo-metodskej cesty na Slovensku.

Za cestovný ruch v regióne zodpovedá Odbor kultúry a cestovného ruchu Nitrianskeho samosprávneho kraja a **Krajská organizácia cestovného ruchu Nitriansky kraj (KOČR)**, založená v roku 2021. KOČR združuje oblasťné organizácie cestovného ruchu vrátane **Nitrianskej organizácie cestovného ruchu (NOCR)**, ktorá vznikla v roku 2012. Spolupráca medzi miestnou a regionálnou úrovňou sa zlepšuje, no stále chýba efektívny systém zdieľania dát a centrálny rezervačný systém.

Na podporu kvality miestnych služieb bola vytvorená značka Regionálny produkt Ponitrie a značka Udržateľná Nitra, ktorá podporuje ekologické podnikanie a dobrovoľnícke aktivity. Napriek univerzitám a vedecko-výskumným aktivitám v Nitre zostáva v meste po ukončení štúdia len málo absolventov.

Finančné prostriedky a dotácie mesta Nitra

Dotačný systém mesta podporuje kultúru, kreatívny priemysel a cestovný ruch od začiatku 90. rokov 20. storočia. Každoročne je podporených približne **55 projektov**, pričom požiadavky až päťnásobne prevyšujú rozpočet.

Financovanie:

- Kultúra a kreatívny priemysel: **100 000 € ročne**
- Obnova kultúrnych pamiatok: **20 000 € ročne** (+ 50 000 € v roku 2024 na Zoborský kláštor)
- Cestovný ruch: **10 000 – 20 000 € ročne** (v roku 2024 podporených **9 projektov** s celkovou dotáciou **10 000 €**).

Oblasť kultúry a cestovného ruchu v Nitre je dlhodobo podfinancovaná, čo negatívne ovplyvňuje kvalitu kultúrnej ponuky a návštevnosť mesta. Financovanie kultúry predstavuje v roku 2025 0,7 % rozpočtu mesta, pričom na Odbor kultúry MsÚ pripadá 0,49 %, na Kreatívne centrum Nitra 0,25 % a na cestovný ruch (TIC Nitra) 0,01 %.

Hlavné limity a problémy z vonkajšieho prostredia

Klimatická zmena a energetická kríza: ovplyvňuje prevádzku kultúrnych organizácií a veľkých podujatí, ako aj udržateľnosť ich činnosti a aktivít.
Demografická zmena: v budúcnosti ovplyvní kultúrnu ponuku, ale aj fungovanie kultúrnych organizácií a odliv kreatívcov z regiónov do veľkých centier.
Ekonomická nestabilita: Nemalý vplyv na spotrebiteľské správanie recipientov v oblasti kultúry, ako aj na prevádzku a zabezpečenie činnosti kultúrnych organizácií či na návštevnosť v oblasti cestovného ruchu bude mať v najbližších rokoch konsolidácia verejných financií, inflácia a dlh verejných financií, čo ešte viac zvýrazní poddimenzované výdavky na kultúru, ochranu kultúrneho dedičstva a cestovný ruch zo strany štátu.
Politická nestabilita: dopyt po kultúrnych zážitkoch a cestovaní výrazne ovplyvňuje aj politická nestabilita a ekonomická neistota.
Nedostatočný záujem návštevníkov: celkovo mesto nevie využiť svoj potenciál v oblasti kultúry, kreatívneho priemyslu, kultúrneho dedičstva a prírodných krás a premeniť ho do komplexnej ponuky cestovného ruchu a na zvýšený záujem o cestovný ruch. Nitriansky kraj je v štatistike prenocovaní na poslednom mieste zo všetkých krajov a návštevnosť mesta len dokumentuje globálny trend odklonu návštevníkov a znížený záujem o pobytový cestovný ruch v mestských destináciách.
Pandémia, vojna na Ukrajine: pretrvávajúci negatívny dopad pandémie COVID-19 a vojny na Ukrajine na poskytovateľov služieb v cestovnom ruchu

Hlavné výzvy a potenciály z vonkajšieho prostredia

Aplikácia zelených stratégií : do obnovy pamiatok a prevádzky zariadení, alebo aktivít, čo prispeje aj k ochrane životného prostredia, scitlivovaniu obyvateľstva a udržateľnosti. Ďalej je to zavádzanie princípov recyklácie a udržateľnosti do podujatí a aktivít, podpora ekotrendov
Participácia obyvateľov: Podpora participácie a angažovanie komunít do aktuálnych kultúrno-spoločenských tém, osveta, vzdelávanie v aktuálnych kultúrno-spoločenských témach. Zapájanie domácich obyvateľov a cudzincov žijúcich v meste a regióne, angažovanie komunít do kultúrnej ponuky a cestovného ruchu (vyžaduje opatrenia v odstránení napr. jazykovej bariéry) a budovanie hrdosti na mesto u domácich obyvateľov.
Demografické zmeny: "starnutie obyvateľstva" - podporovať a rozvíjať existujúcu sieť produktov zameraných na seniorskú kategóriu obyvateľov a návštevníkov v oblasti kultúry a cestovného ruchu, cielene rozvíjať striebornú ekonomiku.
Vzdelávanie a osveta s cieľom vychovať a udržať v meste profesionálnych odborníkov pre "vymierajúce" profesie v oblasti kultúry a cestovného ruchu. Výzvou je inovácia a prelínanie ponuky mestskej destinácie s ponukou regiónu s dôrazom na kvalitu a udržateľnosť. Komunikovanie nových tém súvisiacich s inklúziou, ochranou ľudských práv a ochranou životného prostredia cez kultúrne aktivity. Budovanie hrdosti na svoje mesto a prijatie návštevníkov mesta obyvateľmi.
Sieťovanie a spolupráce: potenciál univerzít, otváranie sa rôznym spoluprácam a projektom na národnej a medzinárodnej úrovni, zviditeľnenie Nitry a budovanie mena cez spolupráce a projekty, podpora budovania infraštruktúry - sieťovanie aktérov
Inovácie a inteligentné riešenia: Transformácia a inovácia ponuky, tvorba nových produktov a služieb po zohľadnení trendov, zvyšovanie kvality a štandardizácia služieb.

SWOT analýza

SILNÉ STRÁNKY
Významný kultúrno-historický a prírodný turistický potenciál
Bohatá sieť historických pamiatok, kultúrnych a zbierkových inštitúcií
Živé kultúrno-historické tradície, partnerstvá a spolupráce
Sídlo viacerých celoslovensky významných kultúrnych podujatí
Nitra je infobodom na Cyrilo-metodskej ceste, pútnický cestovný ruch
Bohatá ponuka podujatí – najmä v oblasti hudby, divadla a kultúrneho dedičstva
Existencia moderných kreatívnych centier a koncentrácia aktérov kultúrneho priemyslu
Rozvinutý kultúrny a veľtrhový cestovný ruch
Rozvinutá značka Udržateľná Nitra
Potenciál univerzít a ich vedecko-výskumných aktivít
SLABÉ STRÁNKY
Slabé povedomie domácich obyvateľov o význame a ekonomickom prínose kultúry a cestovného ruchu pre mesto
Slabo sa rozvíjajúca spolupráca mesta, kultúrnych inštitúcií, podnikov a iných aktérov cestovného ruchu
Stagnujúca a chýbajúca infraštruktúra a supraštruktúra v oblasti kultúry a cestovného ruchu
Nedostatočné využívanie potenciálu lokálnych komunít na tvorbe kultúrnej politiky mesta
Nízka digitalizácia služieb a chýbajúce SMART riešenia v oblasti kultúry a cestovného ruchu
Nedostatočne diferencovaná ponuka v oblasti kultúry a cestovného ruchu pre rôzne skupiny návštevníkov
Nedostatočná ochrana, obnova a záujem o hmotné kultúrne dedičstvo a jeho nevyužitý potenciál smerom k cestovnému ruchu, absencia strategického dokumentu v oblasti ochrany kultúrneho dedičstva
Nejednotný marketing a manažment destinácie
Poddimenzované výdavky na kultúru a cestovný ruch
Nedostatočné povedomie o existencii ponuky v oblasti kreatívneho priemyslu, slabá spolupráca medzi aktérmi kreatívneho priemyslu
Nekoordinovaný zber dát o návštevníkoch kultúrnych podujatí a pamiatok
Slabá prepojenosť ponuky kultúrnych služieb s prírodnou časťou ponuky cestovného ruchu mesta a okolia
Slabo využitý potenciál existujúcich návštevníkov pri tvorbe ponuky
PRÍLEŽITOSTI
Zatraktívnenie ponuky v oblasti kultúry a kultúrneho dedičstva využitím nových technológií a digitalizácie
Garancia percentuálneho podielu na podporu kultúry, kreatívneho priemyslu, kultúrneho dedičstva a cestovného ruchu, ku ktorému sa mesto zaviazá v strategických dokumentoch
Využitie potenciálu podnikateľského prostredia na podporu kultúry a kultúrneho dedičstva
Otvorenie otázky viaczdrojového financovania organizácií zriaďovanej kultúry
Rozvoj odvetví kreatívneho priemyslu
Zvyšovanie kvality, šandardizácia služieb a rozvíjanie potenciálu mesta v cestovnom ruchu
Narastajúci globálny záujem o produkty CR s prepojením na región
Rozširovanie ponuky a zvyšovanie kvality kultúrnych podujatí pre všetky cieľové skupiny
Väčšie otváranie sa domácej, ale aj medzinárodnej spolupráci v oblasti kultúry a cestovného ruchu
Definovanie, stabilizácia a systematická podpora značkových podujatí v meste
Zavedenie systému kontroly napĺňania stratégií a priorít mesta v oblasti kultúry
Dobudovanie kultúrnej infraštruktúry
Systemizácia prieskumov návštevníkov a kultúrnych recipientov a aplikovanie získaných dát do plánovania kultúrnych podujatí a tvorby produktov cestovného ruchu
Podpora rozvoja udržateľného cestovného ruchu vhodným kombinovaním kultúrnej a prírodnej ponuky mesta a regiónu
HROZBY
Havarijný stav kultúrnych a historických pamiatok kvôli limitovaným zdrojom na rekonštrukciu
Znižovanie návštevnosti kultúrnych podujatí, inštitúcií a historických pamiatok a mesta ako takého z dôvodu neatraktívnej ponuky a nedostatku investícií v cestovnom ruchu
Odklon návštevníkov z mestských destinácií smerom do vidieckeho a prírodného prostredia
Zánik alebo znižovanie kvality značkových podujatí
Slabý záujem o spoluprácu zo strany poskytovateľov služieb v cestovnom ruchu
Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily a vysoká fluktuácia pracovníkov v kultúre, v kreatívnom priemysle a v cestovnom ruchu
Poddimenzované výdavky na realizáciu investícií v cestovnom ruchu

Zvolený strategický prístup vyplývajúci zo SWOT analýzy

Cieľom stratégie WO (Weaknesses – Opportunities) je využiť identifikované príležitosti na prekonanie slabých stránok a zároveň aktivovať existujúce silné stránky mesta v oblasti kultúry, kultúrneho dedičstva, kreatívneho priemyslu a cestovného ruchu mesta so zámerom čo najefektívnejšie naplniť identifikované príležitosti a rozvíjať potenciál týchto sektorov v partnerstve s kľúčovými aktérmi a zainteresovanými subjektami naprieč dotknutými oblasťami.

Je potrebné využiť jedinečné kultúrne aktíva a populárne podujatia na vytvorenie silnej značky mesta, spojiť tieto aktíva s modernými trendmi a technológiami (napr. digitálny marketing, VR pre pamiatky, mobilné aplikácie pre turistov, QR kódy, storytelling, a iné) na zvýšenie viditeľnosti mesta doma i v zahraničí.

Využiť bohaté kultúrne dedičstvo a turistické atrakcie v kombinácii s novými formátmi podujatí (napr. rôzne festivaly, umelecké rezidencie, a pod.), spoločne sa podieľať na budovaní a rozvíjaní Cyrilo-metodskej cesty (Kultúrnej cesty Rady Európy) a tiež vytvárať nové tematické trasy (napr. umelecká, industriálna história, pre digitálnych nomádov, a iné) pre turistov s využitím interaktívnych prvkov. Základným kameňom stratégie je budovanie kultúrno-kreatívneho ekosystému, networking, vytváranie platformy pre spoluprácu medzi subjektami (krajskými inštitúciami, samosprávou, podnikateľmi, neziskovým sektorom, umeleckými subjektami, vzdelávacími inštitúciami, a pod.) naprieč sektormi s cieľom vytvoriť kvalitné prostredie pre holistický rozvoj mesta.

Kľúčovým princípom je podporovať a vytvárať partnerstvá pri získavaní externých zdrojov a prepájanie sa na európske iniciatívy, medzinárodné siete kultúrnych a kreatívnych miest so zameraním na udržateľné financovanie v oblasti obnovy a ochrany pamiatok, modernizáciu infraštruktúry a kultivovanie verejných priestranstiev, vytváranie integrovaných produktov kultúrneho, kreatívneho sektora a cestovného ruchu, vzdelávanie odborníkov (zvyšovanie odbornosti) a tiež vytváranie motivujúceho prostredia pre nové iniciatívy a startupy.

Benchmarking v kontexte širšieho územia

Mesto Nitra má bohaté kultúrne dedičstvo a rozvinutú kultúrnu infraštruktúru, no čelí viacerým výzvam pri zlepšovaní a inovovaní svojej kultúrnej ponuky. Osvedčenou praxou sú etablované podujatia, ako Medzinárodný festival Divadelná Nitra, koncerty v Synagóge či komunitné aktivity v Hideparku, ktoré tvoria silný základ pre rozvoj kultúrneho života. Inšpiráciou môžu byť úspešné projekty zo Slovenska a Česka, napríklad Biela noc v Bratislave a Košiciach, Signal Festival v Prahe či Kulturpark v Košiciach, ktoré ukazujú, ako prepojiť moderné technológie s kultúrou a rozšíriť publikum.

Významnou výzvou v oblasti kultúrneho dedičstva je digitalizácia a interaktívna prezentácia historických pamiatok, podobne ako v Národnom múzeu v Prahe alebo v rámci projektu EHMK Trenčín. Možnosti rozvoja kreatívneho priemyslu v Nitre môže inšpirovať Kulturpark v Košiciach či DEPO2015 v Plzni, ktoré ukazujú efektívne prepojenie umenia, podnikania a verejného priestoru.

Najväčšími prekážkami transferu týchto riešení sú obmedzené financovanie, rezervy v koordinácii medzi inštitúciami a nízka medzinárodná viditeľnosť Nitry. Riešením môže byť lepšia integrácia kultúry s turizmom, rozvoj grantových programov a prepojenie kultúrnych aktivít s univerzitným a podnikateľským prostredím.

Príklady úspešného prepájania kultúry a cestovného ruchu s prepojením na región, ako Tokajská vínná cesta či kultúrny turizmus vo Veszpréme, môžu byť inšpiráciou na rozvoj atraktívnych zážitkových produktov v Nitre. Napriek týmto výzvam má Nitra veľký potenciál vďaka svojej historickej hodnote, cyrilo-metodskej tradícii, jedinečnostiam mesta, univerzitnému prostrediu a vedecko-výskumným aktivitám, tradícii výstavníctva a silnej kultúrnej komunite. Nitra je vstupnou bránou do rozmanitého regiónu s bohatým prírodným potenciálom. Cílené opatrenia v oblasti financovania, digitalizácie a medzinárodnej propagácie môžu pomôcť mestu etablovať sa ako významné centrum kultúrneho a kreatívneho priemyslu na Slovensku.

Oblasť	Kultúrna ponuka	Kultúrne dedičstvo	Kreatívny priemysel	Vzdelávanie a osвета	Cestovný ruch
Osvedčené riešenia (dobrá prax v Nitre)	Divadelná Nitra, Synagóga, Hidepark	Nitriansky hrad, archeologické nálezy, Nitra ako zastávka na Cyrilo-metodskej ceste	Kreatívne centrá, Hidepark, nezávislí umelci a dizajnéri	UKF v Nitre, KOS v Nitre, múzeá a galérie so vzdelávacími programami	Nitriansky hrad, vinárske tradície, Agrokompex, ferraty, tematické prehliadky
Inovatívne riešenia (možnosti transferu dobrej praxe v Nitre)	Open-air kultúra, multimedialne festivaly	AR/VR prehliadky, interaktívne múzeá	Kreatívne huby, startupové centrá	Výchova publika, interaktívne workshopy	Festivalové balíčky, sieťovanie, zážitkový turizmus
Príklady dobrej praxe - iné mestá	Biela noc (Bratislava, Košice), Signal Festival (Praha)	Ehmk (Trenčín), projekt Smartmuseum Košice, Národní muzeum (Praha) – digitálne expozície	Kulturpark (Košice), DEPO2015 (Plzeň)	CIKE (Košice), Alta (Praha)	Tokajská vínná cesta (SR), Veszprém, Pécs (Maďarsko) - kultúrny mestský turizmus s prepojením na región
Prístupy a opatrenia	Zlepšenie propagácie, komunikácie, digitalizácia a smart riešenia	Digitalizácia expozícií, interaktívne sprievodcovské programy	Podpora zamestnanosti v kreat. priemysle, podpora činnosti, mestského kreat. centra, sieťovanie	Vytvorenie digitálnych vzdelávacích nástrojov, prepojenie škôl s kultúrnymi organizáciami	Využitie existujúceho potenciálu destinácie, skvalitňovanie služieb, prepojenie na región, moderná zážitková expozícia o histórii Nitry
Možnosti a limity transferu (prenos skúsenosti)	Možný transfer festivalových modelov, ale limitom je financovanie a infraštruktúra	Limitom sú vysoké náklady a legislatívne obmedzenia pri úpravách pamiatok	Transfer možný, ale vyžaduje silnejšiu podporu mesta a podnikateľského sektora	Transfer možný, ale limitom je nízka motivácia mladých a obmedzené financie	Možný transfer, ale limitom je slabá medzinárodná propagácia a slabá ochota spolupracovať zo strany podnikateľov, nedostatok financií
Identifikované potenciály	Silná festivalová tradícia, univerzitné publikum	Silná veľkomoravská a cyrilo-metodská tradícia	Silná umelecká komunita, vysoký záujem o laby/ws zo strany jednotlivých kreatívov v strednom a vyššom veku (30+)	Univerzitné mesto, mladá generácia	Významný potenciál v histórii a tradíciách
Výzvy a problémy	Nízka návštevnosť, slabá spolupráca inštitúcií	Zanedbaný stav niektorých pamiatok, slabá interaktivita	Nedostatok financovania, slabé prepojenie s biznisom	Nízka angažovanosť mládeže, chýbajúce digitálne nástroje	Slabá propagácia mesta ako destinácie
Nástroje na riešenie výziev a kapitalizáciu potenciálov	Zvýšenie financovania cez granty, prepojenie kultúry s turizmom, marketingové kampane, efektívnejšie využívanie zdrojov	PPP projekty na obnovu pamiatok, spolupráca s univerzitami na vývoji digitálnych nástrojov	Daňové úľavy pre kreatívne podnikanie, investičné fondy pre startupy v umení	Granty na inovácie vo vzdelávaní, lepšie prepojenie škôl s kultúrnym sektorom	Silnejší marketing mesta, spolupráca s influencerami, vytvorenie integrovaných kultúrnych a turistických produktov

Regionálne disparity

- Mesto Nitra na rozdiel od Nitrianskeho samosprávneho kraja nezriaďuje žiadnu kultúrnu organizáciu.
- Nerovný vzťah sa prejavuje aj vo vzťahu mesta Nitry voči kultúrnym organizáciám zriadených Nitrianskym samosprávnym krajom, ktoré síce sídlia v meste, ale mesto voči nim inštitucionálne nemá žiadne povinnosti, ani kompetencie, avšak prakticky plnia funkcie neexistujúcich mestských organizácií - mestskej knižnice, múzea, divadla a pod.
- Charakter kultúrnej ponuky je do veľkej miery ovplyvňovaný históriou mesta, cyrilo-metodskou tradíciou a pomerne bohatou sieťou pamiatok a objektov kultúrneho dedičstva (najmä sakrálneho charakteru).
- Ako jediné krajské mesto mimo Bratislavy a Košíc je sídlom troch profesionálnych divadelných scén, avšak inštitucionálne zázemie či tradíciu tu nemá ani opera (Košice, Banská Bystrica) ani balet (Košice) či tanečné divadlo (Banská Bystrica).
- Je sídlom medzinárodného divadelného festivalu s najdlhšou tradíciou na Slovensku.
- Nitra nie je zaujímavá z hľadiska turistiky, vodných športov či wellness pobytov, z hľadiska cestovného ruchu má charakter mestskej destinácie s prevažujúcimi jednodňovými návštevami väčšinou za kultúrou, históriu alebo nákupmi.
- Je sídlom dvoch univerzít a vedecko-výskumných aktivít, čo okrem Bratislavy a Košíc nemá žiadne iné krajské mesto.
- Nachádza sa tu výstavisko Agrokomplex.
- Via ferrata Zobor je jediná lezecká stena v rámci južného a západného Slovenska.
- V meste sídli bohatá sieť základného umeleckého školstva, stredných umeleckých škôl a tiež katedier umelecko-vedného zamerania.
- V okolí mesta (do 50 km) sa nachádza niekoľko termálnych prameňov (Poľný Kesov, Podhájska, Horné Saliby, Diakovce, Vincov les, atď.), čo sa však nedarí využiť pre cestovný ruch Nitry.

Faktory rozvoja

- Existencia dvoch kreatívnych centier.
- Prepájanie špecifickej ponuky v oblasti kultúry, histórie a prírodného cestovného ruchu do jedinečných produktových balíčkov.
- Vzrastajúci záujem o výstavy a veľtrhy.
- Záujem o gastroturizmus, vínnny turizmus, lokálnu kuchyňu a regionálne výrobky.
- Aktívny život komunit a ich participácia na vytváraní kultúrnych hodnôt vďaka sieti kultúrnych domov v mestských častiach.
- Zrevitalizovaný mestský park (jeden z najväčších na Slovensku) ako priestor pre voľnočasové a kultúrne aktivity.
- Príprava a realizácia architektonicko-krajinárskej súťaže a projektovej dokumentácie na obnovu vnútrobloku Zoborského kláštora.

Ako to vidia obyvatelia mesta - názory a postoje obyvateľov mesta k problematike kultúry, kreatívneho priemyslu a cestovnému ruchu

Odpovede respondentov uvedených v **pocitovej mape** sa týkajú dotknutých oblastí prierezo, najviac respondentov uviedlo, že svojim návštevám ukazuje Nitriansky hrad, mestský park na Sihoti a Zobor, prípadne Kalváriu a Dražovský kostolík. Jednoznačne to poukazuje na potenciál prírodného a kultúrneho dedičstva mesta. V centre mesta sa respondenti najlepšie cítia na Kupeckej ulici, čo poukazuje na nevyužitý potenciál verejných priestranstiev (potrebu dobudovania infraštruktúry a tiež aj zviditeľnenia hodnoty kultúrneho dedičstva iných lokalít, ako je Nitriansky hrad a Kalvária). Z odpovedí je možné skonštatovať tiež nevyužitý potenciál rieky a nábrevia rieky. Najhoršie sa respondenti cítia na železničnej stanici (trvalá potreba rekonštrukcie a výzva pre podporu cestovného ruchu), na pešej zóne a Svätoplukovom námestí a ako nebezpečnú lokalitu identifikovali okolie OC Mlyny a časť sídliska Klokočina.

Vyhodnotenie otázky hlavných výhod mesta

výhodná poloha	131 hlasov
ponuka kultúrno-spol. podujatí	111 hlasov
možnosť pre športové aktivity	64 hlasov
dostupnosť kultúrnych zariadení	55 hlasov
potenciál rozvoja cest. ruchu	48 hlasov
práca s deťmi a mládežou	34 hlasov
činnosť vzdelávacích inštitúcií	32 hlasov
kvalita životného prostredia	27 hlasov
ponuka a kvalita sociálnych služieb	10 hlasov
iné	5 hlasov

NITRA 2040:
Budúcnosť je teraz

Vyhodnotenie otázky o starostlivosti kultúr. dedičstva v meste

★★★★★ 2,89

NITRA 2040:
Budúcnosť je teraz

Vyhodnotenie otázky o možnostiach trávenia voľného času v oblasti kultúry v Nitre

★★★★★ 3,52

NITRA 2040:
Budúcnosť je teraz

Participatívny proces tvorby PHRSR sa realizoval aj prostredníctvom **dotazníka** smerom k verejnosti. Odráža nielen pocity, ale aj potreby a podnety respondentov, pripomienky k aktuálnemu stavu rozličných oblastí fungovania mesta a tiež pohľad na možnosti jeho rozvoja.

Z odpovedí je možné vyhodnotiť ako druhú najväčšiu výhodu bývania v meste kultúrne a spoločenské vyžitie a zároveň je oblasť kultúry vyhodnotená ako jedna z najmenej problematických. Z vyhodnotenia dotazníka tiež vyplýva, že je potrebné posilniť zapojenie obyvateľov do rozhodovacích procesov. (Odbor kultúry sa v posledných dvoch rokoch usiluje o získavanie dát od obyvateľov a návštevníkov prostredníctvom realizácie dotazníkových prieskumov po realizácii podujatí väčšieho rozsahu v meste).

V odpovediach rezonovala téma nevyhnutnej rekonštrukcie Mestského domu, interaktívne označenia umeleckých artefaktov a pamiatok, prezentácia kultúrneho dedičstva "viditeľne" - možnosť "zažiť" históriu. Obnova kultúrnych pamiatok vo všeobecnosti sa ukázala ako problematická (nedostatočná) u zapojenej verejnosti, ďalej rezonovala potreba úpravy verejných priestranstiev, boli spomenuté predovšetkým zatienenie a zveľadenie pešej zóny, údržba zelene nielen v parku, zazelenanie námestia, vodné prvky na námestí. Rezonovalo aj už spomínané využitie potenciálu rieky - tentokrát splavovanie.

Ohľadom kultúrnej ponuky sa v odpovediach spomínalo budovanie lokálnych komunitných a kultúrnych centier na sídliskách, organizovanie nových podujatí, podpora dostupnosti kultúry - napr. zvýhodnené vstupné pre sociálne odkázané skupiny obyvateľov. Respondenti tiež uvádzali požiadavku na lepšiu propagáciu kultúrnych podujatí. Celkovo možno skonštatovať relatívne dobrú, no nie úplnú spokojnosť obyvateľov s kultúrnou ponukou (hodnotenie 3,52 z 5, čo je však najvyššie pozitívne hodnotenie v odpovediach v dotazníku celkovo).

Obz. Dotazníkový prieskum k dokumentu PHRSR

Zdroj: vlastné spracovanie OKaP (J. Janíková, 2025)

OBLASŤ SPRÁVA MESTA

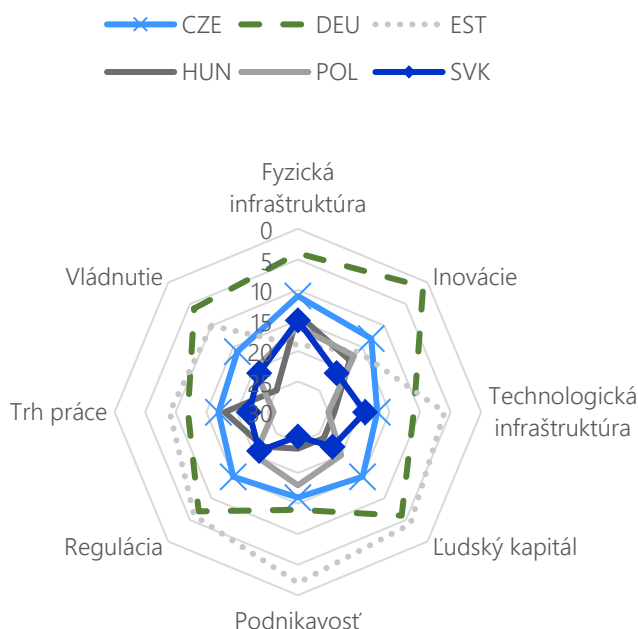
Analýza stavu pre rozvojovú oblasť správy Mesta Nitra

Analytické východiská

Medzinárodné porovnanie

Mesto Nitra ako samospráva je súčasťou verejnej správy SR, ktorej kvalita má významný vplyv na sociálny a hospodársky rozvoj nielen Slovenska a jeho regiónov, ale aj celej Európskej únie. Je jedným z predpokladov dlhodobého a udržateľného zvyšovania životnej úrovne, konkurencieschopnosti krajiny a je silným určujúcim faktorom pre investície (najmä pre priame zahraničné). Okrem toho ovplyvňuje sociálnu dôveru v spoločnosti a podieľa sa na utváraní politickej legitimity a napĺňaní legitímnych očakávaní. Pozitívne dopady kvalitnej verejnej správy smerujú do oblasti inovácií, životného prostredia, podnikania, inkluzívneho procesu prípravy politik a účasti na ňom.

Graf zobrazuje pozíciu Slovenska v konkurencieschopnosti v porovnaní s regiónom V4, Estónskom a Nemeckom. V rámci členských krajín Európskej únie obsadilo Slovensko celkovo 21. miesto. V regióne V4 má vedúce postavenie Česko, ktoré dosiahlo celkové 16. miesto, pričom v inováciách dosiahlo 13. miesto. V 21. storočí sa mesto Nitra ocitlo v dobe transformácie industriálnej spoločnosti na spoločnosť informačnú a priemysel 4.0 predstavuje revolučnú celosvetovú zmenu porovnateľnú s príchodom parného stroja v 19. storočí, elektrickej energie v prvej polovici 20. storočia a internetu na konci minulého storočia. Podobne ako organizácie na celom svete, aj mesto Nitra sa stretáva s globálnymi problémami a výzvami, na ktoré musí viesť agilne a inovatívne reagovať, ako je napr. zmena klímy, starnutie obyvateľstva, migrácia, vojna na Ukrajine, epidémie, boj o demokratické hodnoty, nástup nových technológií a umelej inteligencie.

Uvedené problémy a výzvy sú komplexné a vzájomne prepojené, preto si vyžadujú strategické a koordinované riešenia. Pre úspešné plánovanie rozvoja Nitry je kľúčové porozumieť týmto dynamickým vonkajším faktorom v širšom kontexte medzinárodnej, národnej a lokálnej úrovne. Mesto Nitra musí byť schopné na ne pružne reagovať aj inovatívnymi prístupmi, aby zabezpečilo trvalo udržateľný rozvoj, sociálnu súdržnosť a vysokú kvalitu života pre všetkých obyvateľov.

Graf: Porovnanie konkurencieschopnosti vybraných krajín

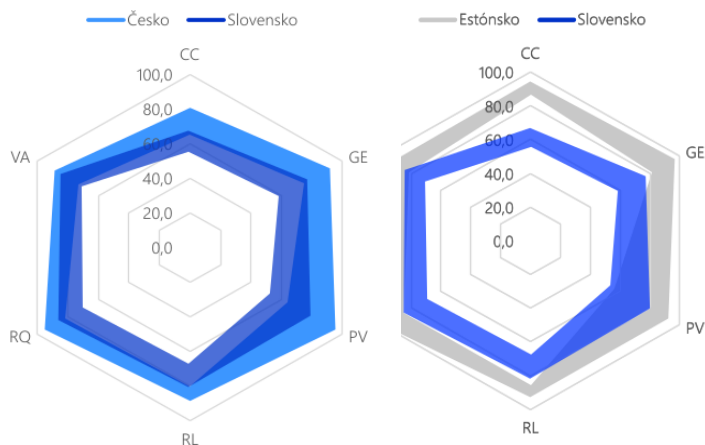
Zdroj: Inštitút hospodárskych analýz

2023 [Správa o produktivite a konkurencieschopnosti 2022](#)

V medzinárodnom porovnávaní kvality inštitucionálnej sféry je jedným z najpoužívanejších indikátorom Index kvality vládnutia WGI* Skupiny Svetovej banky (WGI - World Governance Indicators). V porovnaní kvality vládnutia je Slovensko relatívne podobné krajinám regiónu V4,

významne sa však odlišuje a zaostáva za hodnotením Estónska. Najvýraznejší priestor na zlepšenie je v ukazovateľoch pre kontrolu korupcie a efektívnosť vlády.

Efektívnosť vlády (Government Effectiveness; GE), odráža také skutočnosti, ako kvalitu verejných služieb, či kvalitu legislatívy. Slovensku spolu s Poľskom patria posledné priečky v porovnaní s krajinami V4, pričom v porovnaní s Estónskom (ako novou členskou krajinou) je odstup v indexe kvality verejných služieb (GE) výrazný.

Graf: Porovnanie Slovenska a vybraných krajín v Indexe kvality vládnutia

Zdroje: Inštitút hospodárskych analýz 2023, [Správa o produktivite a konkurencieschopnosti 2022](#)

***Index kvality vládnutia WGI:**

Kontrola korupcie (Control of Corruption; CC): indikátor vykazuje rozsah veľkej a malej korupcie, ako aj tzv. únos štátu elitami;

Efektívnosť vlády (Government Effectiveness; GE): ukazovateľ odráža kvalitu verejných služieb, či kvalitu legislatívy;

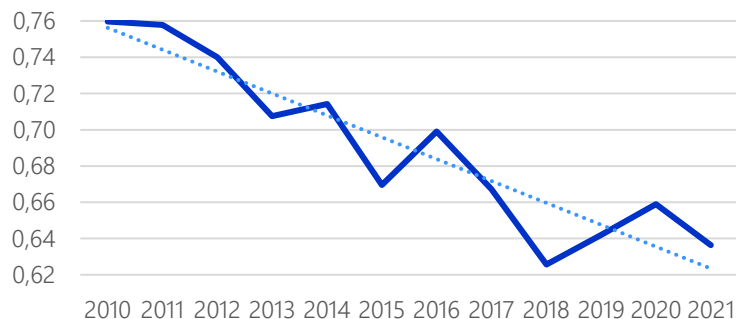
Politická stabilita a absencia násilia/terorizmu (Political Stability and Absence of Violence/Terrorism; PV) – subindex kvantifikuje pravdepodobnosť výskytu politického násilia a násilnej zmeny vlády;

Kvalita regulácie (Regulatory Quality; RQ) – krajiny implementujúce podpornú reguláciu vo vzťahu k súkromnej podnikateľskej sfére;

Vláda zákona (Rule of Law; RL) – subindex hodnotí okrem kvality vymáhania dodržiavania kontraktov, ochranu vlastníckych práv, súdnictva, polície, aj pravdepodobnosť výskytu násilia v hodnotenej krajine;

Hlas a zodpovednosť (Voice and Accountability; VA) – hodnotí slobodu prejavu, zhromažďovania a slobodu médií.

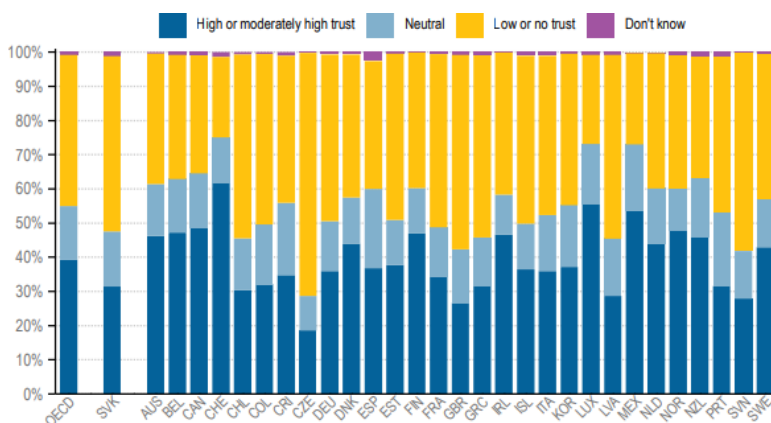
Z dlhodobého hľadiska Slovensko od roku 2010 zhoršuje svoju pozíciu v kvalite vládnutia.

Graf: Priemerná hodnota Indexu kvality vládnutia Slovenska

Zdroje: Inštitút hospodárskych analýz 2023 [Správa o produktivite a konkurencieschopnosti 2022](#)

Ďalším dôležitým ukazovateľom je dôvera občanov vo vládu a verejné inštitúcie. V dôvere v národnú vládu nedosahuje slovenská vláda hodnoty väčšiny tzv. starých členských štátov EÚ.

V medzinárodnom porovnaní 31% Slovákov označilo dôveru vo vládu ako vysokú alebo stredne vysokú, čo je pod priemerom obyvateľov krajín OECD (39%).

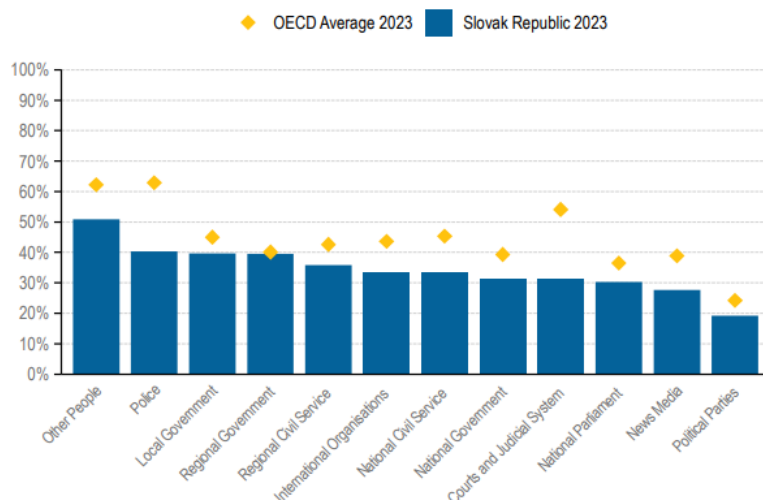
Graf: Porovnanie podielu dôvery v národnú vládu obyvateľov krajín OECD, 2023

Zdroj: [Prieskum Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj \(OECD\) o dôvere ľudí vo vládu a verejné inštitúcie](#)

note: 'High or moderately high' corresponds to the aggregation of response options 6-10 to the question 'On a scale of 0 to 10, where 0 is not at all and 10 is completely, how much do you trust the national government?'; neutral to option 5 and 'low or no' to response options 0-4.

Z porovnania dôvery vo verejné inštitúcie Slováci dôverujú viac miestnej samospráve a polícii (zhodne 40%) ako vláde, najviac Slovákov však dôveruje iným ľuďom (51%), Asi tretina obyvateľov dôveruje štátnej správe (33 %), súdom a justičnému systému (31 %) a národnému parlamentu (30%). Najmenej dôveryhodné sú politické strany (19%) a médiá (28%). Najpriepastnejšie rozdiely v dôvere Slovákov vo verejné inštitúcie **v porovnaní s krajinami OECD** (rozdiel o 23%) boli zaznamenané pri polícii a súdoch a právnom systéme.

Figure 2. Share of population with high or moderately high trust in different public institutions, other people and media, 2023

Mladí ľudia na Slovensku majú podstatne nižšiu dôveru v národnú vládu (18%) ako starší občania (41%), čo je nad priemerným vekovým rozdielom dôvery v krajinách OECD (o 7%).

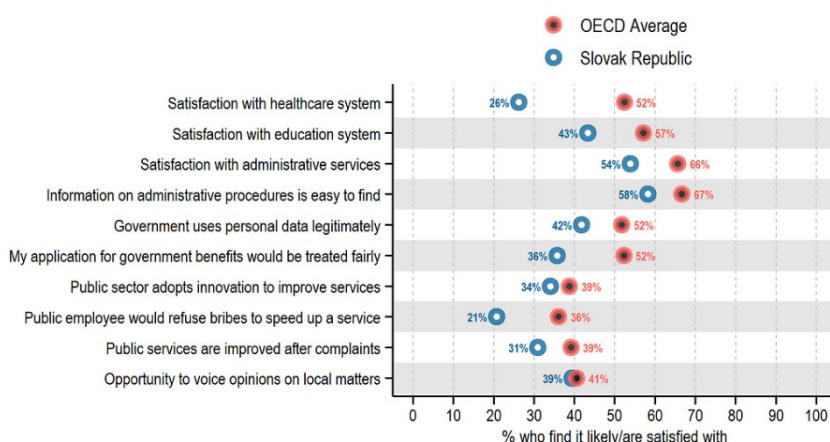
Graf: Porovnanie podielu dôvery vo verejné inštitúcie obyvateľov krajín OECD, 2023

Zdroj: [Prieskum Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj \(OECD\) o dôvere ľudí vo vládu a verejné inštitúcie 2023](#)

Každodenné interakcie obyvateľov s verejnými inštitúciami predstavujú kľúčové faktory ovplyvňujúce dôveru obyvateľstva v štátnu správu a samosprávu. Spokojnosť Slovákov je pod priemerom krajín OECD vo všetkých sledovaných oblastiach.

Najvyššia miera spokojnosti je na Slovensku v oblasti administratívnych služieb, ktoré využívali a to 54 % v porovnaní s krajinami OECD, kde je na úrovni 66 %. **Spokojnosť so zdravotným systémom uviedla iba približne štvrtina Slovákov (26 %), pričom OECD priemer predstavuje 52 %**, spokojnosť so systémom vzdelávania je na Slovensku na úrovni 43 %

(v OECD krajinách je to 57 %).

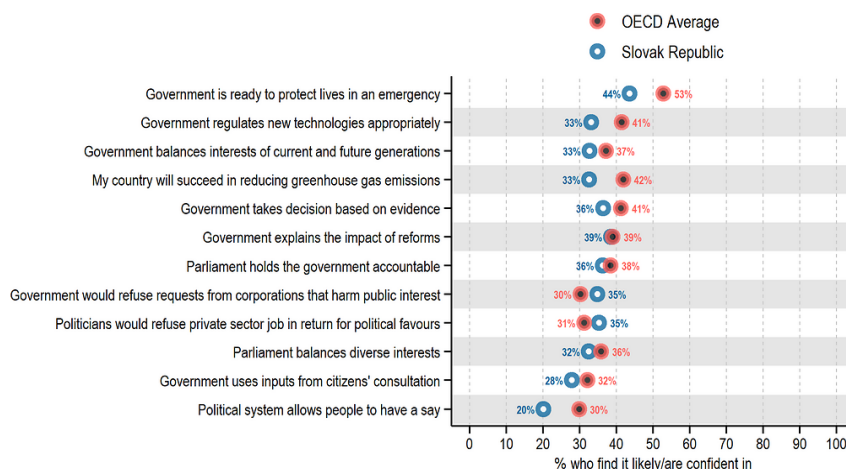
Graf: Vnímanie spokojnosti každodenných interakcií občanov s verejnými inštitúciami OECD, 2023

Zdroj: [Prieskum Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj \(OECD\) o dôvere ľudí vo vládu a verejné inštitúcie 2023](#)

Demokracia ako nástroj ľudskej emancipácie a hodnotový systém v globálnom meradle dlhodobo rastie na význame. Záujem o participáciu prostredníctvom dvoch dominantných nástrojov liberálnej demokracie – volieb a politických strán, je všeobecne klesajúci či stagnujúci, čo sa odráža na miere dôvery v politické inštitúcie a reprezentantov vôle občanov. V medzinárodnom porovnaní je účasť vo voľbách do Európskeho parlamentu mierne rastúca, avšak v roku 2024 dosiahla len 34 %, čo je výrazne pod priemerom krajín EÚ (51 %).

(zdroj: <https://results.elections.europa.eu/sk/volebna-ucast/>)

Vo vnímaní spokojnosti rozhodovania o zložitých politických otázkach sa len každý piaty Slovák (20 %) domnieva, že politický systém na Slovensku umožňuje ľuďom ako on vyjadrovať sa k tomu, čo robí vláda. Táto dôležitá hybná sila dôvery vo vládu je o 10 percentuálnych bodov

nižšia ako v priemere v krajinách OECD (30 %). Vnímanie integrity vlády je všeobecne vo väčšine krajín nízke. Len 28 % ľudí na Slovensku považuje za pravdepodobné, že vláda využíva vstupy z konzultácií s občanmi, v porovnaní s priemerom 32 % ľudí v celej OECD.

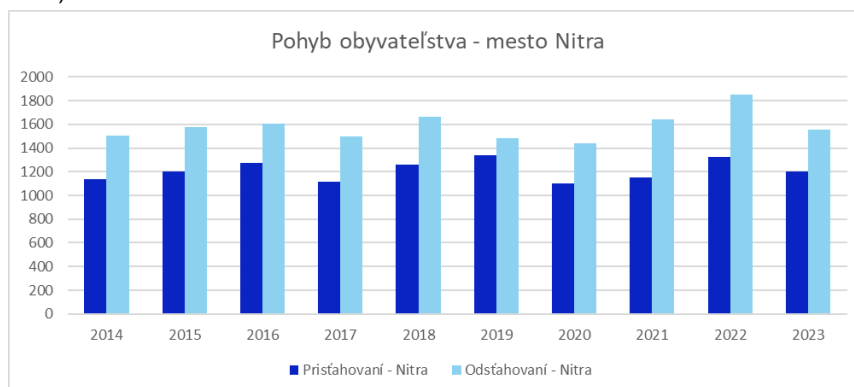
Graf: Vnímanie spokojnosti rozhodovania o zložitých politických otázkach OECD, 2023

Zdroj: [Prieskum Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj \(OECD\) o dôvere ľudí vo vládu a verejné inštitúcie 2023](#)

Občania na Slovensku na verejnom živote participujú rôznymi spôsobmi v rôznej intenzite, pričom miera ich zapojenia závisí nielen od prístupu štátu a konkrétnych inštitúcií, vrátane samospráv, ale aj od vôle samotných občanov. Vyššie uvedené javy majú závažný dopad na verejnú správu a ovplyvňujú, aké typy problémov sú riešené verejnými politikami, vrátane účinnosti a legitimity ich výstupov.

Urbanizácia a mobilita obyvateľov

Rozdiely v pracovných príležitostiach či výške príjmov, a v poslednej dobe aj tzv. kvalite života, vedú obyvateľov EÚ v prevažnej miere k tomu, aby sa sťahovali. K pohybu dochádza tak na úrovni členských štátov EÚ, ako aj vo vnútri jednotlivých štátov, väčšinou z vidieckych regiónov do hlavného či iných veľkých miest. Slovensko spolu s Českom, Estónskom a Lotyšskom sa radí medzi krajiny EÚ, ktoré vykazujú klesajúci trend urbanizácie. Tento trend je fakticky dôsledkom suburbanizácie a neskôr dezurbanizácie. V SR existuje veľké množstvo malých obcí v okolí veľkých miest, do ktorých sa ľudia sťahujú, kým najmä v západnej Európe je dôsledkom suburbanizácie samotné rozširovanie miest. To znamená, že už samotná suburbanizácia v SR v dôsledku zvyšuje podiel vidieckeho obyvateľstva, hoci sa vidiek mimo okolia veľkých miest vyľudňuje. Rastúci trend mobility obyvateľov, ktorý dochádzajú za prácou a službami vytvára tlak na verejnú infraštruktúru a verejné služby. (Zdroj: [Proces suburbanizácie pokračuje ve všech krajinách](#). [online]. ČSÚ)

Graf: Pomer odťahovaných obyvateľov z okresov NR kraja do okresu Nitra,

Zdroj údajov: ŠÚ SR, datacube, 31.12.2023

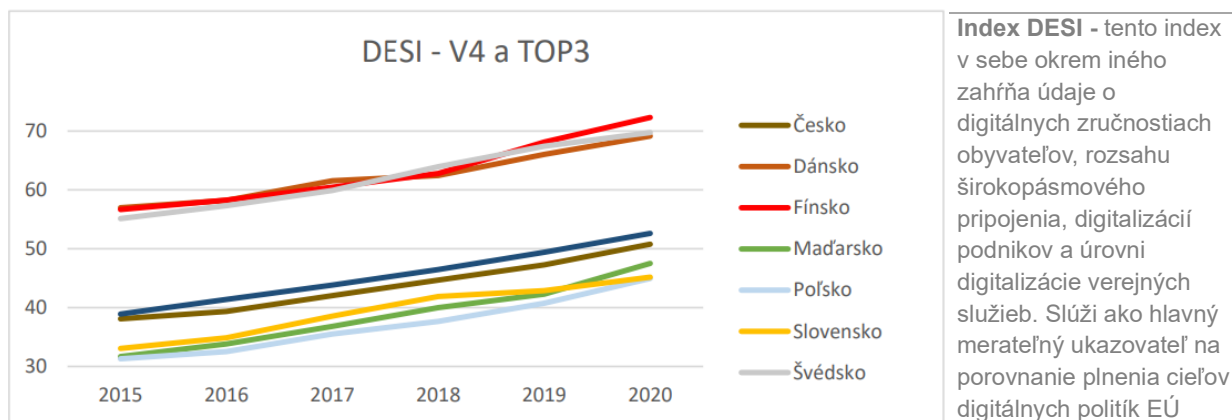
Starnutie obyvateľstva

Na poskytovanie služieb verejnej správy má veľký vplyv starnutie obyvateľstva. Prognózy naznačujú, že Slovensko sa v roku 2060 zaradí v rámci EÚ28 ku krajinám s najvyššou prevahou seniorov a najvyšším zaťažením produktívnej zložky populácie. Na to je nevyhnutné reagovať verejnými politikami orientovanými na podporu všetkých vekových kategórií a na využívanie potenciálu ľudí v celom životnom cykle ako základu budovania udržateľných spoločností. Rozvoj digitálnych zručností je podmienkou zabezpečenia toho, aby sa všetci Európania vrátane seniorov mohli zúčastňovať na živote spoločnosti a využívať výhody digitálnej transformácie. Napriek tomu, že sa predpokladá, že budúci seniori budú digitálne gramotnejší ako súčasní a dlhšie ekonomicky aktívni, je potrebné zohľadniť tento trend pri ďalšom rozvoji služieb verejnej správy. (zdroj: [Národný program aktívneho starnutia 2021 – 2030](#))

Digitálna ekonomika

Význam digitalizácie ekonomiky a spoločnosti v dôsledku globálnych trendov je nepopierateľný. Kríza spôsobená šírením ochorenia COVID-19 prinútila všetky štáty presmerovať zásadnú časť kľúčových spoločenských činností do digitálneho sveta. Práve táto situácia odhalila skutočnú úroveň a efektivitu digitalizácie krajín.

V porovnaní EÚ krajín pokrok v digitalizácii Slovenska síce nastáva, avšak medziročne má vo väčšine ukazovateľov Indexu digitálnej ekonomiky a spoločnosti (DESI) iba mierny rast, pričom toto tempo nestačí na dobiehanie tých digitálne vyspelejších štátov EÚ, ktoré v rebríčku postupujú a rastú oveľa rýchlejšie. Umiestnenie Slovenska stagnuje alebo sa dokonca prepadáva v rámci poslednej tretiny krajín EÚ a osciluje okolo 20. miesta. Slovensko sa v DESI v roku 2020 umiestnilo dokonca na historicky najhoršom 22. mieste. Nasvedčuje to predovšetkým tomu, že odstup slovenského skóre od priemeru EÚ sa často mení iba veľmi mierne a nedarí sa ho výrazne zmenšovať, alebo dokonca dochádza k zväčšovaniu tohto rozdielu. Na úrovni hodnotených dimenzií Indexu DESI ani jedna nedosahuje, alebo sa výrazne nepribližuje priemernému skóre v EÚ.

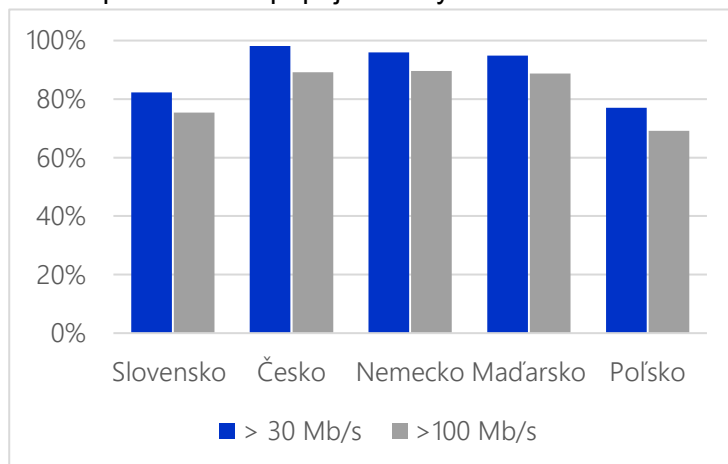

Graf : Vývoj umiestnenia lídrov a krajín V4 v rokoch 2015 – 2020 (tmavomodrá čiara vyjadruje priemer EÚ)

Zdroj: <https://digital-agenda-data.eu> a Stratégia a akčný plán na zlepšenie postavenia SVK v rebríčku DESI do 2025

Pre rozvoj digitálnej ekonomiky a elektronizácie verejnej správy je kľúčový kvalitný prístup k internetu. V SR kontinuálne rastie počet domácností s pripojením k internetu. V dimenzii pripojiteľnosti DESI 2020 sa Slovensko posunulo z 24. na 21. miesto, čo súvisí najmä s pokrokom v pripravenosti Slovenska na 5G sieť. Naopak, najväčší medziročný pokles nastal v indikátore pokrytia pevnou sieťou veľmi vysokej kapacity, a to o 5 miest nadol. Slovensko však dlhodobo a výrazne zaostáva v 4G pokrytí, v rámci ktorého sa umiestnilo na 26. pozíciu, hneď za Rumunskom a Bulharskom.

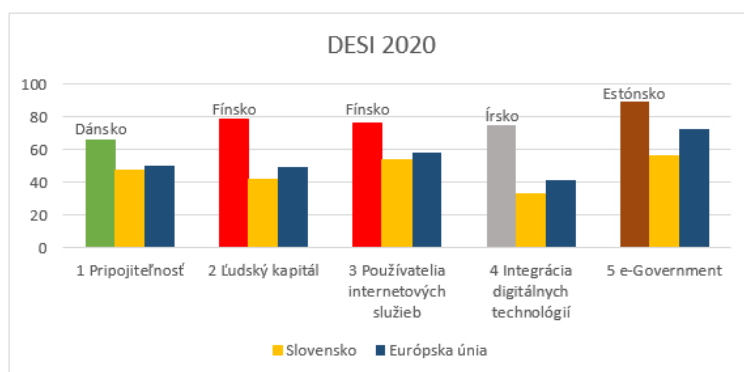
Jedným zo základných meradiel rozvinutosti telekomunikačnej infraštruktúry v krajine je úroveň širokopásmového pokrytia domácností. V roku 2021 malo 82% slovenských domácností prístup k širokopásmovému pripojeniu s rýchlosťou internetu nad 30 Mb/s, horšie na tom bolo iba Poľsko (77%). Lepšie výsledky vykazovalo Maďarsko (95%), Nemecko (96%) a Česko (98%). Prístup k internetovému pripojeniu s rýchlosťou minimálne 100 Mb/s malo 75% slovenských domácností, čo je úroveň nižšia ako v Nemecku (90%), Česku (89%) aj Maďarsku (89%). Horšie výsledky vykazovalo opäť Poľsko (69%).

Graf: Porovnanie úrovne širokopásmového pokrytia domácností vybraných krajín

Zdroj: <https://digital-agenda-data.eu>

Miera využitia internetu Slovákmi je porovnateľná s okolitými krajinami aj priemerom EÚ. Slovenské domácnosti predbehli priemer Únie v internetovom nakupovaní, vo využívaní sociálnych sietí boli na úrovni EÚ. Za priemerom EÚ zaostali vo využívaní služieb verejnej správy a ešte viac internetového bankovníctva. Zúženie týchto medzier je podmienené zefektívnením digitálnych služieb verejnej správy a zvýšením dôvery pri poskytovaní verejných a bankových elektronických služieb. Vhodné sú ciele intervencie vo vybraných sociálnych skupinách a regiónoch.

Elektronizácia verejnej správy je jedným zo základných pilierov digitalizácie ekonomiky. Digitálne verejné služby na Slovensku sa v medzinárodných porovnaníach často objavujú na chvostoch rebríčkov. Ukazovateľ pre oblasť digitálnych verejných služieb DESI je jednoznačne najhoršie hodnotenou dimenziou Slovenska, v roku 2020 kleslo o 1 priečku na 26. miesto.

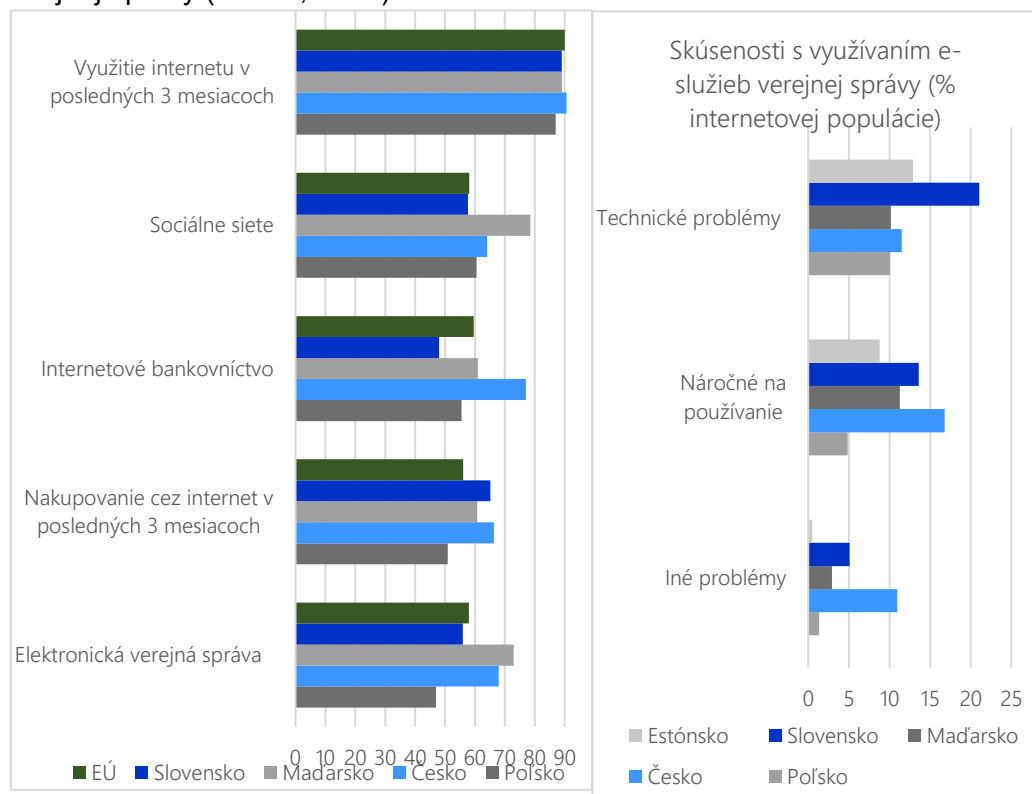
Graf: Porovnanie ukazovateľov oblastí digitálnych verejných služieb DESI vybraných krajín

Zdroj: <https://digital-agenda-data.eu>

Hlavné nedostatky SR sú v neochote občanov využívať elektronické služby štátu, spôsobenou nízkou dôverou v bezpečnosť týchto služieb (19 % obyvateľov Slovenska v porovnaní s 8 % v EÚ) a tiež ich nedostatočnou užívateľskou príťažlivosťou, v nedostatočnej práci s údajmi občanov, ktorými disponuje štát, na pozadí poskytovaných elektronických služieb (predvyplnené formuláre, resp. služby úplne bez potreby poskytovania už známych údajov) a v miere otvorenosti dát verejnej správy (33 % pri priemere EÚ 66 %).

Slovenská miera kontaktovania verejných inštitúcií cez internet na súkromné účely zaostáva najmä za Maďarskom a Českom. Digitálna medzera medzi aktívnejším online kontaktom v EÚ (58 % populácie) a slabším na Slovensku (56 %) je podľa Eurostatu nízka, ale skrýva viaceré disparity. Slabšie online kontakty s verejnou správou v porovnaní s EÚ majú ľudia s nízkym vzdelaním, osoby vo veku 25 až 29 rokov a ľudia narodení v zahraničí.

Bariérou využívania e-verejnej správy sú najmä jej technické problémy a ponuka elektronických služieb. Viac ako pätina slovenskej internetovej populácie podľa Eurostatu zaznamenala technické problémy pri využívaní e-služieb verejnej správy. Oproti okolitým krajinám je to dvojnásobok. Elektronické služby verejnej správy patria podľa vyjadrení internetovej populácie medzi náročnejšie. Podľa Európskej komisie len 52 % slovenských užívateľov internetu, ktorí posielajú formuláre verejným inštitúciám, tak robí online, kým priemer EÚ je 67 %. Slovensko podľa OECD zaostáva v rozsahu predvypĺňania formulárov pre občanov a otvorených údajoch verejnej správy (OECD, 2022).

Zdroj: Eurostat (2023) [SOC_CI_AC_I], spracovanie IHA a Správa OECD 2022

Pri vyššom stupni nedôvery a obáv o bezpečnosť digitálnych verejných služieb je dôležité zapojiť zástupcov spotrebiteľov, seniorov a ďalších zainteresovaných strán do procesu zlepšovania e-služieb verejnej správy. Podiel osôb, ktoré nikdy nepoužili internet, klesol z predpandemických 12 % na priemernú úroveň EÚ (7 % v roku 2022). Vo väčšine slovenských regiónov významne klesol podiel ľudí bez skúsenosti s internetom. V Bratislavskom kraji až na 2 %, čo je porovnateľné so správnou oblasťou Luxemburgu či Berlína. Na východnom Slovensku naďalej zostáva 10 % osôb, ktoré nikdy nevyužili internet. Podľa väčšiny ich odpovedí sú z digitálnej ekonomiky vylúčení pre nedostatok zručností.

Krajiny EÚ vrátane Slovenska čelia spoločným výzvam v oblasti napĺňania potrieb spoločnosti, a to predovšetkým v zlepšovaní svojich služieb na podporu konkurencieschopnosti a zvyšovania kvality života obyvateľov. Prispôsobovanie poskytovaných služieb demografickým, technologickým a spoločenským zmenám so sebou prináša vyššiu individualizáciu potrieb verejnosti, a teda aj rôznorodosť dopytu po službách. Na druhej strane samosprávy čelia problémom s finančným zabezpečením výkonu verejnej správy a financovaním svojich aktivít, čo obmedzuje ich schopnosť investovať do rozvoja a poskytovať kvalitné služby občanom. Ich rozvoj je závislý na štátnej podpore a úspešnosti v čerpaní finančných zdrojov z EÚ. Rozsah a vplyv týchto zmien so sebou pre mesto Nitra prináša hrozby, alebo poskytuje príležitosti v závislosti od toho, ako sa k nim postaví.

Analýza vonkajšieho prostredia

Politické faktory (existujúce a potenciálne pôsobenie politických vplyvov)	
Závislosť od politických rozhodnutí	Prioritné oblasti rozvoja a financovania sa môžu meniť v závislosti od politických rozhodnutí EK, vlády SR a miestnych, mestských či krajských zastupiteľstiev.
Politická nestabilita medzinárodného prostredia	Nestabilita na medzinárodnej scéne spôsobila v posledných rokoch výkyvy v národnej ekonomike, ktoré boli spôsobené rôznymi príčinami, ako napríklad nárast cien energie pri vypuknutí vojny na Ukrajine alebo navýšenie cien stavebných materiálov a služieb.
Fragmentácia politickej scény	Nestabilita vo vláde či časté zmeny politických strán môžu viesť k nekonzistentnej politike a komplikovať dlhodobé plánovanie. Neschopnosť nájsť zhodu nad dlhodobým smerovaním mesta a jednotného postupu v kľúčových otázkach oslabuje dôveru občanov vo VS a bráni rozvoju mesta.
Decentralizácia, kompetencie samosprávy	Neustále diskusie o prerozdeľovaní kompetencií medzi štátom a samosprávami, politické prijímanie právnych predpisov bez prerokovania so samosprávami, presun kompetencií bez potrebných analýz môžu viesť k nejasnostiam a komplikovať efektívne fungovanie samospráv.
Korupcia, klientelizmus	Korupcia a klientelizmus predstavujú vážny problém, ktorý oslabuje dôveru občanov vo verejnú správu a bráni efektívnemu rozvoju samospráv.
Dôvera občanov	S nárastom populizmu sa do popredia dostáva spochybňovanie legitimacy tradičných inštitúcií, ako sú vláda, médiá a vedecká komunita, čo vedie k strate dôvery vo verejnú správu a oslabeniu demokratických procesov. Nízka dôvera občanov vo verejnú správu a politické inštitúcie predstavuje pre samosprávy výzvu v oblasti komunikácie a participácie občanov na rozhodovacích procesoch.
Ekonomické faktory (pôsobenie a vplyv miestnej, národnej a svetovej ekonomiky)	
Inflácia a rast cien	Rastúce ceny energií, materiálov a služieb predstavujú pre samosprávy dodatočné finančné zaťaženie a môžu ohroziť realizáciu plán. Projektov.
Regionálne rozdiely v SR	Veľké regionálne rozdiely v ekonomickej výkonnosti a nezamestnanosti sťažujú vyrovnávanie životnej úrovne a rozvoj všetkých regiónov Slovenska.
Finančná nestabilita a závislosť samosprávy	Samosprávy často čelia problémom s finančným zabezpečením výkonu verejnej správy a financovaním svojich aktivít, čo obmedzuje ich schopnosť investovať do rozvoja a poskytovať kvalitné služby občanom. Ich rozvoj je závislý na štátnej podpore a úspešnosti v čerpaní finančných zdrojov z EÚ. Ďalej dlhodobo rastie tlak samospráv na zmenu ich financovania štátom.
Hospodárnosť a rozpočtové plánovanie	Verejné investície do rozvoja mesta podliehajú politickému cyklu a nedostatky vykazujú nízka záväznosť a prepojitelnosť investičných zámerov so strednodobým strategickým plánovaním vrátane absencie preukaznosti ich dostatočnej hodnoty za peniaze.
Sociálne faktory (priemet sociálnych zmien dovnútra úradu vrátane kultúrnych vplyvov (lokálne, národné, regionálne, svetové))	
Demografické zmeny	Starnutie populácie, migrácia, odliv mladých ľudí a zmeny v štruktúre rodín prinášajú so sebou zvýšené nároky na SS, zdravotnú starostlivosť, bývanie a vzdelávanie predstavuje pre samosprávy finančnú a organizačnú výzvu. Migrácia obyvateľstva do okolitých obcí a znižovanie počtu obyvateľov mesta podľa TP a následné dochádzanie do miest za prácou, školou a službami prináša so sebou problémy spojené s dopravou, infraštruktúrou a životným prostredím a nastaveným financovaním samospráv.
Migrácia a integrácia obyvateľstva	Nárast migrácie vytvára tlak na potrebu integrácie nových obyvateľov a riešenie bytovej politiky a zamestnanosti pre rôzne skupiny obyvateľov. Významný vplyv v Nitre má umiestnenie automobilového priemyslu.
Sociálna inklúzia	Migranti a menšiny sa často stretávajú so sociálnym vylúčením a marginalizáciou, čo im sťažuje prístup k vzdelaniu, zamestnaniu a iným dôležitým službám.

	Je dôležité zabezpečiť ich sociálnu inklúziu a integráciu všetkých obyvateľov a vytvoriť spravodlivé a rovnoprávne prostredie.
Konflikty v komunitách	Nárast populizmu a radikalizácie môžu viesť ku konfliktom a napätiam medzi rôznymi skupinami obyvateľstva, čo ohrozuje sociálnu súdržnosť a stabilitu.
Technologické faktory (vplyvy existujúcich, nových a vyspelých technológií)	
Digitalizácia a dátová infraštruktúra	Digitalizácia VS a automatizácia procesov predstavuje pre samosprávy príležitosť zlepšiť efektívnosť a dostupnosť služieb pre občanov. Budovanie dátovej infraštruktúry a dostupnosti transparentných mestských dát je kľúčová pre rozhodovanie a plánovanie rozvoja samospráv.
Inteligentné mestá - Smart cities	Koncept inteligentných miest vrátane ich inteligentnej infraštruktúry ponúka možnosti pre lepšie riadenie miest a zlepšenie kvality života obyvateľov prostredníctvom využitia moderných technológií. Pred samosprávami stojí výzva nájsť rovnováhu medzi inováciami, ochranou súkromia a finančnou udržateľnosťou, aby dokázali efektívne reagovať na súčasné aj budúce výzvy.
Kybernetická bezpečnosť	S rastúcou digitalizáciou je dôležité zabezpečiť kybernetickú bezpečnosť a ochranu osobných údajov občanov. Nárast kybernetických útokov na verejné infraštruktúry a služby.
Umelá inteligencia (AI)	súčasťou globálneho sveta je AI, ktorej rozvoj prináša výzvy z pohľadu dôvery v AI či nastavení globálnych pravidiel jej spravovania a budúcnosti práce, inovácií a kultúry. Pre samosprávy je využitie AI na predikciu potrieb obyvateľov a efektívnejšie riadenie zdrojov.
Digitálna demokracia	Využitie digitálnych platforiem predstavuje novú formu na zapojenie občanov do rozhodovania.
Legislatívne faktory (vplyvy národnej, európskej a medzinárodnej legislatívy)	
Legislatívne zmeny	Časté zmeny v legislatíve môžu komplikovať plánovanie a realizáciu výkonu samosprávy. Prispôsobenie legislatívy inováciám a novým technológiám ktoré zahŕňa nadväzujúcu legislatívu v oblastiach ako ochrana osobných údajov, VO, správa majetku a i., môže byť problematické pre efektívne riadenie
Byrokracia	Nadmerná byrokracia a komplikované administratívne postupy sťažujú efektívne fungovanie samospráv a môžu odradiť investorov
Verejné obstarávanie	Proces verejného obstarávania by mal byť transparentný a efektívny, aby sa predišlo korupcii a zabezpečilo hospodárne nakladanie s verejnými financiami s dôrazom na zelené a sociálne obstarávanie. Legislatívne nastavenie VO spôsobuje, že 95 % zákaziek v SR bolo zadávaných len na základe najnižšej ceny čo spôsobuje problémy s nedostatočnou kvalitou. Príležitosťou je spájanie obcí do realizácie spoločných VO.
Aktívna účasť na tvorbe legislatívy	Aktívna spolupráca s NSK a participácia na strategických a rozvojových dokumentoch, ktoré majú vplyv na mesto, alebo kraj. Zapájanie sa do združení, spolkov, iniciatív, alebo pripomienkových konaní s inými organizáciami VS pri dosahovaní spoločných cieľov.
Environmentálne faktory (miestnej, národnej a svetovej problematiky ŽP a otázky jej riešenia)	
Udržateľnosť a zodpovedné riadenie zdrojov	Je dôležité presadzovať princípy udržateľného rozvoja a chrániť životné prostredie pre budúce generácie. Samosprávy sa musia zamerať na zabezpečenie udržateľného rozvoja a správu prírodných a materiálnych zdrojov v súlade s environmentálnymi a spoločenskými cieľmi. To zahŕňa prevenciu plytvania, podporu recyklácie, zdieľanej ekonomiky, podporu udržateľnej mobility a ochranu prírody v mestskom prostredí.
Adaptácia na zmenu klímy	Zmena klímy prináša so sebou extrémne poveternostné javy, sucha a ďalšie environmentálne riziká, ktoré si vyžadujú adaptáciu a investície do ochrany životného prostredia.
Energetická efektívnosť	Samosprávy by mali investovať do energetickej efektívnosti budov, zelených riešení a infraštruktúry s cieľom znížiť emisie skleníkových plynov a zlepšiť kvalitu ovzdušia.

SWOT analýza**Kľúčové silné stránky**

- Prijatá IUS UMR mesta Nitra a 26 obcí na základe Memoranda o spolupráci členov Kooperačnej rady UMR.
- Transparentne a participatívne vytvorená a schválená vízia mestského úradu s prepojením na víziu mesta Nitra a päť kľúčových pilierov, ktoré tvoria jadro politiky mesta.
- Jasná identifikácia ukotvenia dlhodobých, strednodobých a krátkodobých cieľov a aktualizované sektorové strategické a koncepčné dokumenty mesta a realizácia programového rozpočtovania.
- Otvorený a transparentný prístup v riadení úradu a mesta (výrazný skok v rebríčku hodnotení TIS).
- Aktualizácia organizačnej štruktúry úradu a vytvorenie nových subjektov na základe nových výziev či podnetov od zainteresovaných strán pre zvýšenie efektívnosti riadenia úradu (vytvorenie referátu pre riadenie kvality, referátu pre riadenie projektov, komunikačného odboru, pracovných pozícií pre participáciu, dáta, RCPU, KCN, COMIN).
- Uplatňovanie riadenia kvality úradu pomocou nástroja model CAF a získanie Národnej ceny za kvalitu v kategórii Verejná správa už po druhom implementačnom cykle modelu CAF.
- Postupná digitálna transformácia a aplikácia otvorených dát (cez projekty), rozvoj databáz v mestskom geografickom informačnom systéme podporujúcich zlepšenie služieb a proaktívny prístup.
- Zavádzanie systémového prístupu v riadení ľudských zdrojov.
- Zavádzanie projektového riadenia a jednotnej projektovej metodiky pre jednotlivé typy projektov.
- Vytvorená vizuálna identita mesta (ocenená Národnou cenou za dizajn) a efektívna komunikácia uplatňujúca mix komunikačných nástrojov na informovanie zainteresovaných strán vrátane webovej stránky usporiadanej podľa životných situácií.
- Vytvorená mapa partnerstiev so ZS a aktívna spolupráca s komunitami a tretím sektorom.
- Postupné zavádzanie nových participatívnych aktivít a činnosti na zvyšovanie záujmu obyvateľov.
- Zapájanie sa do benchmarkingových a bench learningových aktivít organizácií VS.
- Vytváranie a implementácia spoločných medzinárodných projektov so strategickými partnermi (napr. SPU, UNICEF) zvyšujúcich povedomie o meste a prinášajúcich príklady dobrej praxe.
- Prístupy k meraniu vnímania spokojnosti obyvateľov/ zákazníkov, zamestnancov a niektorých kľúčových zainteresovaných strán, ich očakávaní a potrieb vo vybraných oblastiach kľúčových procesov a postupná realizácia súvisiacich zlepšovaní.
- Prijatá politika spoločenskej zodpovednosti nadväzujúca na víziu a integrovaná do hodnôt úradu.
- Koncepčný prístup k starostlivosti o zeleň a životné prostredie a proaktívny prístup v sociálnej oblasti (Sprievodca sociálnymi službami v meste, Komunitný plán, koncepčné riešenie krízových situácií vo vzťahu k odídencom ekonomickým migrantom a minoritám).

Kľúčové oblasti na zlepšenie

- Nejednotná a nedostatočná propagácia hodnôt a vízie mesta Nitra a jej organizácií smerom k verejnosti a zamestnancom a nízky počet marketingových a PR aktivít pre popularizáciu všetkých činností mesta a mestských organizácií.
- Používanie komplikovaného úradníckeho jazyka, ktorý je ťažko zrozumiteľný obyvateľom na prvé prečítanie.
- Nedostatočná proklientská orientácia výkonu VS, dôraz kladený len na výkon legislatívy.
- Chýbajúci systémový prístup k participácii obyvateľov na správe mesta, nedostatočné uplatňovanie nástrojov participácie a digitálnej participácie, nedostatky v zapájaní všetkých skupín obyvateľov vrátane pasívnych.
- Nedostatočné uplatňovanie systémového prístupu a nízke povedomie o spoločenskej zodpovednosti a udržateľnom rozvoji mesta.
- Rozšírenie implementácie manažérstva kvality z úrovne pre mestský úrad na úroveň mesta Nitra.
- Pretrvávajúci agendový pohľad stredného manažmentu na prierezové problémy a z toho vyplývajúca nedostatočná spolupráca jednotlivých OJ úradu.

- Nedostatočné strategické riadenie a plánovanie, absencia riadenia tvorby a implementácie strategických dokumentov s ohľadom na prekrytie a synergické efekty, väzbu na rozpočet.
- Rámcovo identifikované procesy, chýbajúce celkové mapovanie jednotlivých procesov, ich vlastníkov, kľúčových ukazovateľov výkonnosti vzhľadom na víziu, stratégiu, ciele, úlohy prepojenie na výsledky úradu.
- Chýbajúce hodnotenie a optimalizovanie procesov úradu (prioritne pre životné situácie) s dôrazom na ich následnú automatizáciu a digitalizáciu pre zvýšenie výkonu rutinnej agendy a odstránenie neudržateľnej duality papierovej a elektronickej formy.
- Nedostatočná orientácia riadenia procesov úradu na neustále zlepšovanie prostredníctvom PDCA cyklu a s tým súvisiace jasné a preukazné preskúvanie procesov, ich výkonnosti a možnosti inovácií.
- Chýbajúca podpora implementácie vhodných nástrojov strategického riadenia.
- Chýbajúci systematický prístup zabezpečenia konzistentnosti relevantných výsledkov a to z pohľadu rozlíšenia potreby rôznych prístupov v riadení úloh/projektov/procesov a ich následného zosúladenia, ako aj v kaskáde a prepojení cieľov vo vertikálnej línii zhora nadol (vízia – strategické/dlhodobé ciele – strednodobé ciele – krátkodobé ciele až na úroveň úloh organizačných jednotiek a jednotlivcov).
- Nedostatočné objektívne hodnotenie efektivity realizovaných aktivít prostredníctvom merania a hodnotenie dopadov/efektov dosiahnutých ukazovateľov, len vo finančnej podobe alebo vo forme odpočtovania plnenia.
- Oblasť strategického i súvisiaceho procesného riadenia nie sú založené na uvažovaní o riziku, chýbajúce systémové riadenie rizík.
- Vysoká závislosť investičných akcií mesta na externom financovaní z dotácií EÚ a následný vplyv na priority mesta, potreba zavedenia vyhodnocovania investičných akcií aj na základe hodnoty za peniaze.
- Potreba zmeny organizačnej štruktúry vychádzajúca z procesného prístupu s cieľom optimalizácie, zvýšenia efektívnosti, výkonnosti, medziodborovej spolupráce a zavádzania inovácií.
- Nízke uplatňovanie inovatívnych prístupov, chýbajúci systémový prístup k implementácii inovatívnych technologických a netechnologických riešení a inteligentného riadenia.
- Nedostatočný systémový prístup v riadení ľudských zdrojov v celom životnom cykle zamestnanca
- Nedostatočné odborné kapacity pre oblasť IT, analytických útvarov.
- Chýbajúce, alebo neaktuálne kompetenčné modely zamestnancov úradu s dôrazom na ich pôsobenie v rámci jednotlivých procesov prechádzajúcich naprieč organizačnou štruktúrou, nielen na napĺňanie požiadaviek obsiahnutých v popise pracovného miesta v rámci funkčne orientovanej líniovo-štábnej organizačnej štruktúry.
- Nízka preukaznosť odbornosti a nadobudnutých kompetencií zamestnancov po školeniach súvisiaca s elektronizáciou a digitalizáciou procesov úradu, s nástupom nových technológií, alebo rozvojom tvrdých a mäkkých zručností zamestnancov s dôrazom na celoživotné vzdelávanie a ich preukaznosť v praxi.
- Nekoordinovaný prístup k zberu, integrácii, vyhodnocovaniu a zdieľaniu dát.
- Nízka transparentnosť a adresnosť strategického riadenia na báze place-based a evidence-based stratégií a prístupov pre prijímanie kvalifikovaných rozhodnutí.
- Slabá informatizácia úradu a nedostatočná technická podpora zamestnancov úradu.
- Nedostatočné využívanie potenciálu nehnuteľností vo vlastníctve mesta, zhoršený technický stav a ich vysoká energetická náročnosť.
- Chýbajúci systémový prístup k správe nehnuteľného majetku mesta, nejasná politika pre správu a predaj pozemkov, k postupnému vysporiadaniu dochádza ad-hoc za účelom realizácie investičných akcií mesta, nedostatočne zvládnuté stratégie na rozvoj energetickej efektívnosti.

Príležitosti
• Zefektívnenie životných udalostí pre občanov s využitím výstupov MVSR. • Integrácia best practice pre rôzne oblasti a podpora Smart Cities a potenciál nových technológií. • Zapojenie do benchmarkingových a bench learningových aktivít. • Zvyšovanie povedomia o SCR. • Dotačná podpora z EU a iných programov na rozvoj oblasti a zefektívnenia činnosti úradu.
Ohrozenia
• Obmedzovanie financovania samosprávy na nevyhnutné minimum. • Možná finančná náročnosť navrhovaných zmien a nedostatočné externé zdroje na realizáciu aktivít. • Volebný cyklus a s tým súvisiace stanovenie politických priorít. • Populizmus a podsúvanie jednoduchých riešení pri zložitých problémoch, čo môže viesť k nesprávnym rozhodnutiam a k nerealistickým očakávaniam verejnosti. • Radikalizácia a rozdeľovanie spoločnosti na my a oni. • Nárast administratívnej záťaže a nedostatok kvalifikovaných pracovníkov. • Rezortizmus a nízka ochota spolupráce. • Snaha zainteresovaných strán o udržanie status quo a formalizmus.

Ako to vidia obyvatelia mesta - názory a postoje obyvateľov mesta k problematike VS

Z reprezentatívnych „Dotazníkových prieskumov merania spokojnosti obyvateľov so službami mestského úradu realizovaných v rokoch 2021, 2022“ môžeme porovnaním jednotlivých výstupov doplnených o zisťovanie pomocou „Pocitovej mapy“ a bližšie špecifikovaných na základe výstupov z „Dotazníkového prieskumu k tvorbe strategického plánu mesta Nitra“ v roku 2024, povedať že:

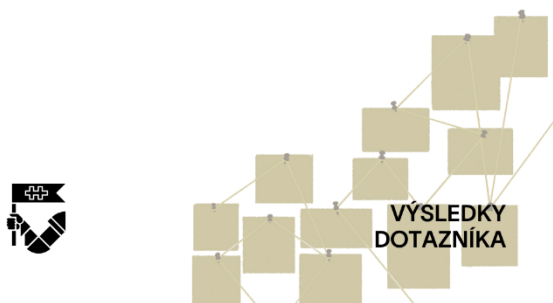
- **Najviac využívaným komunikačným nástrojom mesta** sú jeho sociálne siete, prostredníctvom ktorých sleduje dianie v meste 70% respondentov, nasleduje webová stránka 14%, fyzické stretnutia s obyvateľmi 7%, regionálne spravodajstvo 4% a zo zasadnutí mestského zastupiteľstva a mobilnej aplikácie zhodne 2% respondentov.
- **Úroveň spolurozhodovania obyvateľov o rozvoji mesta** v roku 2024 hodnotilo 15% respondentov ako veľmi dobrú až dobrú, 36% za priemernú a až 49% za skôr nedostatočnú z čoho až 12% respondentov sa vyjadrilo za úplne nedostatočnú. Tento výsledok poukazuje na to, že zapojení obyvatelia vnímajú, že rozhodovanie o rozvoji mesta sa deje prevažne bez ich zapojenia, alebo že ich názory nie sú dostatočne zohľadňované. Potvrdzujú to aj voľné odpovede, v ktorých respondenti vyjadrili nesúhlas, že sa o veciach dozvedajú až po ich realizácií.
Do prieskumov spokojnosti sa častejšie zapájajú obyvatelia s vysokoškolským vzdelaním, mierne prevláda viac žien ako mužov a najpočetnejšiu skupinu tvorí veková kategória v produktívnom veku. Najväčšie zastúpenie mali obyvatelia mestských častí Staré mesto a Chrenová, nasledovaní obyvateľmi z Klokočiny a Zobora. Napriek sústredeniu veľkého počtu obyvateľov do väčších mestských častí, veľmi nízke zapojenie okrajových mestských častí poukazuje na pomerne veľkú skupinu pasívnych obyvateľov a ich nedostatočné zapájanie do rozhodovania o rozvoji mesta. Na druhej strane 20% obyvateľov, ktorí nemajú pobyt v meste Nitra sa zúčastnilo na dotazníkovom prieskume a preukazuje to ich vzťah k mestu (napr. pracovný, študijný, po odsťahovaní).
- **Úroveň poskytovaných služieb úradu** v roku 2024 hodnotilo 47% respondentov ako veľmi dobrú až dobrú, 38% ako priemernú a 15% nedostatočnú. V porovnaní s výsledkami

dotazníkových prieskumov v roku 2021 a 2022 ide o zlepšenie celkovej miery spokojnosti zapojených obyvateľov.

V roku 2022 po prvom cykle implementácie nástroja kvality – model CAF bola výraznejšia miera spokojnosti dosiahnutá v celkovom prístupe a orientácii na klientov/ obyvateľom, kvalite výstupov, rozsahu a zrozumiteľnosti poskytovaných informácií, otvorenosti, dostupnosti (poloha, otváracie hodiny). Výraznejšie nedostatky vnímali respondenti predovšetkým v dostupnosti a úrovni digitalizácie služieb, možnosti zapojenia sa, zlepšovania kvality poskytovaných služieb a úrovni inovácií.

Vyhodnotenie otázky úrovne poskytovaných služieb Mestského úradu v Nitre

★★★★★ 3,44

Prieskum v roku 2024 potvrdil mierne zlepšenie spokojnosti, ale vzhľadom na rýchly vývoj v oblasti technológií a osobného prístupu v službách iných odvetí/organizácií je digitalizácia a elektronizácia služieb úradu, potreba zjednodušenia interakcie s úradom, zvýšenia personalizovaného prístupu a zrýchlenia administratívny úkonov vnímaná menej uspokojivo.

Obr.: Dotazníkový prieskum k príprave PHRSR

Zdroj: vlastné spracovanie OKaP (J. Janíková, 2025)

Celková spokojnosť s kvalitou života: Priemerné hodnotenie celkového života v Nitre naznačuje miernu až vyššiu spokojnosť, pričom najviac oceňovanými aspektami boli výhodná poloha mesta a kultúrna ponuka. Zapojení obyvatelia v otvorenej otázke najčastejšie vyjadrovali svoju nespokojnosť so zanedbaným stavom budov vrátane nevyužívaných, zlým stavom cestnej infraštruktúry, v oblasti bezpečnosti – ľudia bez domova, nedostatočného osvetlenia, nakladania s odpadmi, alebo chýbajúcimi informačnými systémami – napr. pre MHD, stav kvality ovzdušia. Priestor na zlepšenie je v oblasti bezpečnosti, správy majetku, verejných služieb a spolurozhodovania o rozvoji mesta.

Ako to vidia zamestnanci - názory a postoje zamestnancov úradu k problematike VS

Z reprezentatívnych dotazníkových prieskumov merania spokojnosti zamestnancov úradu realizovaných v rokoch 2021, 2022 a 2024:

- **S víziou a poslaním úradu** je spokojných 93 % zapojených zamestnancov a s jeho **reputáciou**, imidžom 78% a 89% je spokojných s významom úradu pre spoločnosť.
- **S prístupom úradu v oblasti konfliktu záujmov a etického kódexu** je spokojných 75% a **v uplatňovaní rovnosti príležitostí** je spokojných 90 % zapojených zamestnancov.
- **S prístupom úradu k digitalizácií vrátane dopadu na vykonávanú prácu** je spokojných 59 % zapojených zamestnancov, z čoho 32 % sa vyjadrilo len miernu spokojnosť, 41 % je naopak nespokojných. Výraznejšie nedostatky vnímali respondenti v nedotiahnutej digitalizácií, neprepojení toku informácií medzi jednotlivými štátnymi a/alebo mestskými informačnými systémami, v zaťažujúcej dualite výkonu v papierovej a následne elektronickej forme, v digitalizácií, ktorá len kopíruje to, čo bolo realizované v papierovej forme bez optimalizácie a automatizácie, výhrady mali aj k zastaralej a nedostatočnej IKT.

- **S prístupom úradu k modernizácii a inováciám** vrátane dopadu na vykonávanú prácu je spokojných 62 % a nespokojných 38 % zapojených zamestnancov, približne rovnaký počet 40 % je nespokojných so **zohľadnením nápadov a podnetov na zlepšovanie** činnosti úradu. **Delegovanie úloh** ako spravodlivé vníma len 48 % zapojených zamestnancov. S možnosťou zvyšovania kvalifikácie je spokojných 67 % zapojených zamestnancov.

Celková spokojnosť: V porovnaní s rokmi 2021, 2022 nastalo výrazné zlepšenie v spokojnosti s víziou a hodnotami mesta, miera spokojnosti je vyššia v informovanosti o aktivitách úradu, možnosti vzdelávania a zvyšovania kvalifikácie. Systémovú potrebu zmeny naďalej vykazuje prístup k digitalizácii, inováciám, pričom zhoršenie vnímania spokojnosti vykazuje spravodlivé delegovanie úloh a medziodborová spolupráca.

Identifikované hlavné výzvy a problémy

Mesto Nitra, podobne ako iné mestá, čelí v súčasnosti výzvam, ktoré vyplývajú z globálnych problémov a rýchleho technologického pokroku. Tieto faktory vytvárajú neustály tlak na zvyšovanie kvality vo všetkých oblastiach, ktoré sú kľúčové pre fungovanie a rozvoj mesta.

Jedným zo závažných globálnych problémov je klimatická zmena, na ktorú musí mesto viesť reagovať. Európske hnutie - Dohovor primátorov a starostov, ktoré združuje miestne a regionálne samosprávy s cieľom zvýšiť energetickú účinnosť a využitie obnoviteľných zdrojov energie, definuje záväzok zníženia emisií CO₂ najmenej 40% do roku 2030. Nitra síce nie je signatárom dohovoru, avšak musí reagovať adaptačnými opatreniami na zmenu klímy.

Verejná správa je v súčasnosti obyvateľmi mesta chápaná predovšetkým ako služba verejnosti. Obyvatelia od nej očakávajú nielen **transparentnosť, zodpovedné a hospodárne nakladanie s verejnými zdrojmi, partnerský prístup a spravodlivé zaobchádzanie**, ale aj aktívne zapájanie do rozhodovacích procesov a ovplyvňovanie politik mesta, ktoré sa ich týkajú. Dôraz je kladený na **digitalizáciu a poskytovanie efektívnych, inkluzívnych a personalizovaných služieb**, dostupných pre všetkých. Pre udržateľný rozvoj miest vrátane Nitry o to viac silnie potreba dobrej verejnej správy, postavenej na kontinuálnom zlepšovaní a snahe robiť správne veci správnym spôsobom.

Nástup nových trendov v inováciách a hlavne v digitálnych technológiách a sa v posledných rokoch zrýchľuje rekordným tempom. Veľké výzvy v procese prispôsobovania sa dynamickým zmenám, ktoré pramenia z informačného a digitálneho veku vnímajú aj obyvatelia mesta Nitra. Zavádzanie nových technológií však nie je cieľom, ale prostriedkom ku kontinuálnemu zlepšovaniu verejnej správy a inteligentnému/ rozumnému rozvoju mesta a regiónu. K úplnej digitalizácii správy, ktorá bude ľahko dostupná, jednoduchá, všetkým zrozumiteľná. Mesto musí nájsť rovnováhu medzi inováciami, ochranou súkromia a finančnou udržateľnosťou, aby dokázalo efektívne reagovať na súčasné aj budúce výzvy.

Riadenie mestského úradu sa tak stáva čoraz náročnejšou úlohou, ktorá si vyžaduje schopnosť flexibilne reagovať na meniace sa podmienky, neustále optimalizovať administratívne procesy a zároveň efektívne naplňovať rastúce očakávania občanov a spoločenské potreby. Vzhľadom na uvedené skutočnosti, je nevyhnuté kľásť zvýšený dôraz na nasledovné oblasti riadenia úradu a to riadenie kvality, funkčné strategické riadenie a plánovanie, uplatňovanie procesného prístupu, projektové riadenie, optimalizáciu organizačnej štruktúry, riadenie zmien a rizík, digitalizácia a prechod na prácu s dátami/AI pre lepšie rozhodovanie a zapájanie verejnosti. Zároveň sa otvárajú otázky bezpečnosti a narastajú požiadavky na odbornosť a celoživotné vzdelávanie zamestnancov úradu.

Hlavné výzvy a problémy

- Zavedenie systémového prístupu k riadeniu kvality a trvalého zlepšovania na úroveň mesta Nitra.
- Nedostatočná digitalizácia a elektronizácia procesov.
- Optimalizácia procesov úradu, životných situácií obyvateľov.
- Chýbajúci systémový prístup k inováciám a inteligentným riešeniam a nevyužitý potenciál AI.
- Rezervy v jednotnej komunikácii mesta a jeho organizácií s verejnosťou
- Posilnenie participácie a dôvery verejnosti cez zavedenie systematického zapájania občanov do rozhodovacích procesov.
- Nedostatočné uplatňovanie evidence-informed rozhodovania.
- Nízka kvalita strategického plánovania a riadenia.
- Rozvoj ľudských zdrojov a modernizácia pracovných procesov, rezervy vo vzdelávaní zamestnancov.
- Adaptácia na legislatívne a environmentálne výzvy.
- Zvýšenie finančnej stability a diverzifikácia zdrojov príjmov mesta.
- Diverzifikácia ekonomiky mesta smerom k inováciám a priemyslu 4.0.
- Budovanie dôvery a partnerstiev so súkromným, akademickým a neziskovým sektorom na lepšie riešenie výziev v meste.
- Realizácia aktivít k zvýšeniu optimalizácie energetiky, primárne k zníženiu spotreby energie, zvýšením využitia obnoviteľných zdrojov energie mesta na ceste k uhlíkovej neutralite.

Kvalitné, efektívne a transparentné riadenie, spolu so zavádzaním inovatívnych riešení pre všetky sociálne skupiny, je nevyhnutným predpokladom pre dosiahnutie udržateľného rozvoja mesta Nitra a zvyšovania kvality života jeho obyvateľov.

Legislatíva:

Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj

Národný program kvality Slovenskej republiky na roky 2022-2026

Stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030

Stratégia digitálnej transformácie Slovenska 2030

Stratégia na zlepšenie postavenia Slovenska v indexe DESI 2025

Partnerská dohoda na roky 2021 – 2027

Národný program kvality SR na roky 2022 – 2026, schválený uznesením vlády Slovenskej republiky č. 724 ako štátna politika kvality Slovenskej republiky.

Nízkouhlíková stratégia pre mesto Nitra

Stratégia adaptačných opatrení na zmenu klímy pre mesto Nitra

NITRA 2042 – STRATEGICKÁ ČASŤ

ROZVOJOVÁ STRATÉGIA

Rozvojová stratégia mesta je strednodobý plán rozvoja, definovaný prostredníctvom strategických a špecifických cieľov a k nim príslušných priorít, ktoré spoločne tvoria rámec strategického rozvoja mesta Nitra.

V rámci rozvojovej stratégie sú definované i tzv. prierezové ciele, ktoré presahujú jednotlivé špecifické ciele a tvoria ich synergiu.

VÍZIA A HLAVNÝ CIEĽ ROZVOJA MESTA NITRA

Aké chceme mesto v roku 2042?

Nitra 2042 je mesto, ktoré pozná svoju minulosť, aktívne napĺňa potreby obyvateľov a ponúka inovatívne riešenia na globálne výzvy.

Poslanie mesta

Poslaním mesta je vytvárať a zabezpečovať kvalitné životné podmienky pre svojich obyvateľov prostredníctvom poskytovania verejných služieb, podporovania miestneho rozvoja, ochrany životného prostredia a zabezpečenia bezpečnosti. Mesto sa snaží o udržateľný rast, kultúrnu a sociálnu inklúziu, a efektívne riadenie verejných zdrojov, čím prispieva k zlepšovaniu kvality života všetkých jeho obyvateľov.

Hodnotové piliere mesta Nitra

V meste Nitra veríme, že silné a prosperujúce mesto je založené na pevnom základe, ktorý zabezpečuje dlhodobú udržateľnosť a kvalitu života pre všetkých obyvateľov. Preto sme identifikovali päť kľúčových pilierov, ktoré tvoria jadro našej politiky, aktivít a projektov **OBIEU**:

Odolnosť, Bezpečnosť, Inklúzia, Estetika a Udržateľnosť

Každý z týchto pilierov je nevyhnutný pre vytváranie prostredia, ktoré je schopné čeliť výzvam, poskytovať bezpečnosť a pohodu, začleňovať všetkých členov spoločnosti, esteticky obohacovať náš priestor a udržiavať naše zdroje pre budúce generácie. Týmto spôsobom chceme zabezpečiť, že naše politiky, aktivity a projekty budú prínosom pre všetkých a budú odrážať hodnoty, na ktorých nám záleží.

Dobre spravované mesto podľa princípov OBIEU

Dobre spravované mesto je také, ktoré systematicky integruje hodnoty **Odolnosti, Bezpečnosti, Inklúzie, Estetiky a Udržateľnosti** do všetkých oblastí svojho rozvoja a rozhodovania. Každý z týchto pilierov prispieva k vytvoreniu kvalitného mestského prostredia, ktoré reflektuje potreby obyvateľov dnes aj v budúcnosti.

Odolné mesto

Mesto, ktoré je pripravené čeliť nepriaznivým udalostiam – od klimatických kríz až po spoločenské a ekonomické výkyvy. Odolné mesto buduje infraštruktúru, komunity aj ekonomiku tak, aby boli flexibilné, prispôsobivé a schopné rýchlej obnovy. Využíva trvácne technológie a podporuje spoločenskú súdržnosť ako základ stability.

Bezpečné mesto

Bezpečnosť je základom dôvery medzi mestom a jeho obyvateľmi. Bezpečné mesto chráni život, zdravie, majetok a dáta svojich obyvateľov. Zabezpečuje kvalitne navrhnuté verejné priestory,

dostupnosť záchranných služieb, osvetlenie, ale aj kybernetickú ochranu. Vzdeláva obyvateľov v oblasti krízovej pripravenosti a integruje bezpečnostné opatrenia do každej etapy plánovania.

Inkluzívne mesto

Inkluzívne mesto vytvára priestor pre každého – bez ohľadu na vek, pôvod, schopnosti alebo sociálne postavenie. Podporuje rovnosť, prístupnosť a participáciu všetkých skupín. Rozvíja verejné služby a priestory tak, aby boli použiteľné, zrozumiteľné a zmysluplné pre rôzne potreby obyvateľov. Buduje komunity, ktoré spája vzájomný rešpekt, dialóg a spolupráca.

Estetické mesto

Estetika v meste nie je len o vzhľade, ale aj o vytváraní miest, ktoré majú kultúrnu hodnotu a podporujú emocionálnu pohodu. Estetické mesto rešpektuje históriu, podporuje kvalitnú architektúru, umelecké vyjadrenie a harmonické mestské prostredie. Vizualne atraktívne prostredia zvyšujú kvalitu života, podporujú lokálnu identitu a posilňujú vzťah obyvateľov k mestu.

Udržateľné mesto

Udržateľné mesto si uvedomuje svoju ekologickú stopu a aktívne ju znižuje. Minimalizuje spotrebu zdrojov, podporuje obnoviteľné energie, cirkulárnu ekonomiku a ochranu prírodného prostredia. Podporuje lokálne hospodárstvo, zamestnanosť a vzdelávanie obyvateľov v ekologicky zodpovednom správaní. Takto zabezpečuje prosperitu aj pre budúce generácie.

Jednotná vízia pre Nitru 2042 vychádza z jednotlivých vízií, vytvorených pre vybrané oblasti rozvoja mesta, a to:

Vízia pre životné prostredie

Mesto Nitra je mestom zeleným a odolným, kde biodiverzita a udržateľné využívanie krajiny tvoria základ pre zdravé životné prostredie. Ochrana prírodných zdrojov, čisté ovzdušie a efektívne hospodárenie s vodou a odpadmi zvyšujú kvalitu života. Zeleň a opatrenia proti zmene klímy vytvárajú zdravé a bezpečné prostredie pre všetkých obyvateľov.

Vízia pre dopravu

Mesto Nitra je mesto s efektívnym, inteligentným, bezpečným a udržateľným dopravným systémom, ktorý podporuje jeho hospodársky rozvoj, zvyšuje kvalitu života obyvateľov a prispieva k ochrane životného prostredia.

Vízia pre vzdelávanie, mládež a šport

Mesto Nitra je centrom kvalitného a dostupného vzdelávania, ktoré podporuje inklúziu, inovácie a celoživotné učenie. Efektívna spolupráca so školami, univerzitami a zamestnávateľmi zabezpečuje príležitosti pre všetky vekové skupiny a reflektuje potreby trhu práce. Mesto aktívne podporuje prácu s mládežou a rozvoj športu, čím prispieva k zdravému a aktívnemu životnému štýlu obyvateľov.

Vízia pre zdravotno-sociálnu oblasť

Mesto, ktoré sa spoločne (po)stará o zraniteľných ľudí.

Vízia pre kultúru, kreatívny priemysel a cestovný ruch

Mesto Nitra je sebavedomé, moderné, pulzujúce a kreatívne európske mesto s bohatou a rôznorodou inkluzívnou kultúrnou ponukou, rozvíjajúcim sa kreatívnym priemyslom, zachovávajúce a hrdlo prezentujúce hodnoty svojho kultúrneho dedičstva a vytvárajúce podmienky pre udržateľný mestský cestovný ruch v novej kvalite. Je vstupnou bránou do regiónu, známe na mape európskeho kultúrneho cestovného ruchu ako mesto s významnou stopou v spoločnej európskej histórii.

Vízia mestského úradu

Otvorený a zodpovedný úrad s partnerským prístupom slúžiaci ľuďom a prinášajúci kvalitu do ich života.

Poslanie mestského úradu

Poslaním Mestského úradu v Nitre je poskytovať verejné služby, ktoré vedú k spokojnosti jeho obyvateľov a všestrannému rozvoju mesta Nitra. Hlavné oblasti rozvoja mestského úradu tak podriaďujeme orientácii smerom k verejnosti a jeho zamestnancom, kvalite a klientskemu pohľadu na úrad.

Hodnoty úradu:

- **Zákonnosť a bezpečnosť:** pri svojej práci dodržiavame všetky platné právne predpisy.
- **Efektivita, estetika a kvalita:** pracujeme odborne, účinne, s citom pre vytvárané hodnoty a zároveň rýchlo a hospodárne.
- **Otvorenosť a komunikácia:** podporujeme úprimnú a úctivú spoluprácu s občanmi, sme transparentní a vytvárame pozitívne prostredie vo vnútri i navonok.
- **Profesionalita:** pracujeme na rozvoji nášho potenciálu a zručnosti.
- **Odolnosť a udržateľnosť:** podporujeme rozvoj našej agilnosti a potenciálu, konáme spoločensky zodpovedne.
- **Inkluzívnosť a etika:** sme nestranní, nediskriminujeme a prechováame úctu k profesii a občanom.

Globálny cieľ rozvoja mesta Nitra

Vytvoriť odolné, udržateľné a inkluzívne mesto, ktoré poskytuje vysokú kvalitu života všetkým obyvateľom – v bezpečnom, zelenom a funkčne prepojenom prostredí, podporujúcim vzdelávanie, zdravie, kultúru, inovatívnu ekonomiku a aktívnu spoluprácu medzi samosprávou, komunitami a partnermi.

Prehľad prepojenia priorít PHRSR, IÚS FMO Nitra a cieľov Partnerskej dohody

Ciele PD	1. Konkurencie- schopnejšia a inteligentnejšia Európa	2. Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa	3. Prepojenejšia Európa	4. Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa	5. Európa bližšie k občanom
Priority PHRSR	1. Moderné a odolné mesto	2. Zdravé a zelené mesto		3. Dynamické a inkluzívne mesto	4. Spolu sme mesto
Priority IÚS FMO Nitra	1. Inovatívna funkčná mestská oblasť NITRA	2. Ekologická funkčná mestská oblasť NITRA	3. Prepojenejšia funkčná mestská oblasť NITRA	4. Sociálnejšia a otvorenejšia funkčná mestská oblasť NITRA	

NITRA 2042 – ROZVOJOVÁ STRATÉGIA NITRA

VÍZIA	Nitra 2042 je mesto, ktoré pozná vlastnú minulosť, aktívne napĺňa potreby obyvateľov a ponúka inovatívne riešenia na globálne výzvy			
GLOBALNÝ CIEĽ	Vytvoriť odolné, udržateľné a inkluzívne mesto, ktoré poskytuje vysokú kvalitu života všetkým obyvateľom – v bezpečnom, zelenom a funkčne prepojenom prostredí, podporujúcim vzdelávanie, zdravie, kultúru, inovatívnu ekonomiku a aktívnu spoluprácu medzi samosprávou, komunitami a partnermi.			
PRIORITNÉ OBLASTI	MODERNÉ A ODOLNÉ MESTO	ZDRAVÉ A ZELENÉ MESTO	DYNAMICKE A INKLUZÍVNE MESTO	SPOLU SME MESTO
OBLASŤ SPRÁVA MESTA	SC 1.1 ŠC 1.1.1 SC 1.4 ŠC 1.4.1	SC 1.4 ŠC 1.4.2		SC 1.1 SC 1.2 SC 1.3 SC 1.4 ŠC 1.1.2 ŠC 1.2.1 ŠC 1.3.1 ŠC 1.4.1 ŠC 1.2.2 ŠC 1.3.2 ŠC 1.4.3
OBLASŤ KULTÚRA, KREATÍVNY PRIEMYSEL A CESTOVNÝ RUCH	SC 2.1 ŠC 2.1.1 ŠC 2.1.2		SC 1.1 SC 3.1 SC 4.1 ŠC 1.1.1 ŠC 3.1.1 ŠC 4.1.1 ŠC 1.1.2 ŠC 3.1.2 ŠC 4.1.2 ŠC 1.1.3 ŠC 4.1.3 ŠC 4.1.4	SC 1.1 ŠC 1.1.1 ŠC 1.1.2 ŠC 1.1.3
OBLASŤ URBANIZMUS	SC 1.1 ŠC 1.1.1 ŠC 1.1.2	SC 6.1 ŠC 6.1.3 ŠC 6.1.5 ŠC 6.1.7	SC 2.1 SC 3.1 SC 4.1 SC 5.1 SC 6.1 ŠC 2.1.1 ŠC 3.1.1 ŠC 4.1.1 ŠC 5.1.1 ŠC 6.1.1 ŠC 5.1.2 ŠC 6.1.2 ŠC 6.1.4	
OBLASŤ ŽIVOTNÉ PROSTREDIE		SC 1.1 SC 2.1 SC 3.1 SC 4.1 SC 5.1 SC 6.1 ŠC 1.1.1 ŠC 2.1.1 ŠC 3.1.1 ŠC 4.1.1 ŠC 5.1.1 ŠC 6.1.1 ŠC 1.1.2 ŠC 2.1.2 ŠC 3.1.2 ŠC 4.1.2 ŠC 5.1.2 ŠC 6.1.2 ŠC 1.1.3 ŠC 2.1.3 ŠC 3.1.3 ŠC 4.1.3 ŠC 5.1.3 ŠC 6.1.3 ŠC 2.1.4 ŠC 3.1.4 ŠC 4.1.4 ŠC 5.1.4 ŠC 6.1.4 ŠC 2.1.5 ŠC 3.1.5 ŠC 4.1.5 ŠC 5.1.5 ŠC 6.1.5		
OBLASŤ DOPRAVA	SC 2.1 ŠC 2.1.1 ŠC 2.1.2	SC 1.1 SC 1.2 SC 1.3 SC 2.2 ŠC 1.1.1 ŠC 1.2.1 ŠC 1.3.1 ŠC 2.2.1 ŠC 1.1.2 ŠC 1.2.2 ŠC 1.3.2 ŠC 2.2.2 ŠC 2.2.3		
OBLASŤ VZDELÁVANIE, MLÁDEŽ A ŠPORT			SC 1.1 SC 2.1 SC 3.1 ŠC 1.1.1 ŠC 2.1.1 ŠC 3.1.1 ŠC 1.1.2 ŠC 2.1.2 ŠC 3.1.2 SC 1.1 ŠC 2.1.3 ŠC 3.1.3 ŠC 1.1.1 ŠC 1.1.2 ŠC 1.1.3	
OBLASŤ ZDRAVOTNO-SOCIÁLNA			SC 1.1 SC 1.2 SC 2.1 SC 3.1 ŠC 1.1.1 ŠC 1.2.1 ŠC 2.1.1 ŠC 3.1.1	
OBLASŤ BEZPEČNOSŤ	SC 1.1 ŠC 1.1.1			
OPATRENIA AKTIVITY	Akčný plán			

Priority a ciele rozvojových oblastí mesta Nitra

OBLASŤ URBANIZMUS

PRIORITA 1 Územne spravodlivá Nitra

Strategický cieľ 1.1: Zabezpečiť udržateľný a vyvážený rozvoj mesta prostredníctvom moderného územného plánovania, ktoré reflektuje environmentálne, urbanistické a socio-ekonomické potreby obyvateľov.

PRIORITA 2 Mesto historickej pamäte

Strategický cieľ 2.1: Podporiť udržateľný rozvoj a zvýšiť atraktivitu historického jadra Nitry prostredníctvom citlivej obnovy a revitalizácie urbanistickej štruktúry so zachovaním jej historickej identity a funkčnej prepojenosti.

PRIORITA 3 Mesto silných štvrtí

Strategický cieľ 3.1: Podporovať rozvoj silných mestských štvrtí s vyváženou funkčnou štruktúrou, dostupnými verejnými priestormi a kvalitným bývaním.

PRIORITA 4 Mesto primeraných vzdialeností (10-15-30)

Strategický cieľ 4.1: Podporiť kompaktný a dostupný urbanizmus v Nitre, ktorý zabezpečí efektívne rozmiestnenie základných služieb, kvalitných verejných priestorov, zelene a dopravných spojení v primeranej dochádzkovej vzdialenosti, čím sa posilní lokálna identita mestských štvrtí a prispeje k udržateľnému rozvoju mesta.

PRIORITA 5 Mesto kvalitných verejných priestranstiev

Strategický cieľ 5.1: Podporiť kvalitné, bezpečné a funkčne diferencované verejné priestory v Nitre prostredníctvom premyslenej urbanistickej koncepcie, ktorá zohľadňuje hierarchiu a štandardizáciu ulíc, námestí a vegetačných plôch s dôrazom na spoločenské kontakty, mobilitu a multifunkčnosť mestského priestoru.

PRIORITA 6 Kľúčové elementy mesta

Strategický cieľ 6.1: Podporiť rozvoj a revitalizáciu kľúčových urbanistických prvkov mesta Nitry s dôrazom na historické, prírodné a infraštruktúrne dominanty, ktoré prispievajú k zvyšovaniu atraktivity, funkčnosti a kvality mestského prostredia.

OBLASŤ ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

PRIORITA 1 Kvalita krajiny, podpora biodiverzity a ekosystémových služieb

Strategický cieľ 1.1: Cielene podporovať biodiverzitu územia, ekosystémové funkcie a služby a environmentálne vhodné využívanie krajiny.

PRIORITA 2 Ochrana vôd, pôdy a ovzdušia

Strategický cieľ 2.1: Systematicky pristupovať k ochrane prírodných zdrojov na území mesta.

PRIORITA 3 Adaptačné a mitigačné opatrenia na zmenu klímy

Strategický cieľ 3.1: Dosiahnuť väčšiu odolnosť územia mesta voči očakávaným dôsledkom zmeny klímy - najmä horúčav, sucha a prízvalových dažďov.

PRIORITA 4 Kvalitná a bezpečná verejná zeleň a mestské priestranstvá

Strategický cieľ 4.1: Zabezpečiť a udržiavať kvalitný a udržateľný systém verejnej zelene v meste.

PRIORITA 5 Mestské poľnohospodárstvo a mestská fauna

Strategický cieľ 5.1: Zlepšovať podmienky pre mestské poľnohospodárstvo a ochranu živočíchov na území mesta.

PRIORITA 6 Odpady a odpadové hospodárstvo

Strategický cieľ 6.1: Optimalizovať systém zberu a separovania odpadov, vrátane predchádzania ich vzniku.

OBLASŤ DOPRAVA**PRIORITA 1 Efektívny, bezpečný a udržateľný dopravný systém**

Strategický cieľ 1.1: Rozvoj a podpora udržateľných foriem dopravy.

Strategický cieľ 1.2: Modernizácia dopravnej infraštruktúry.

Strategický cieľ 1.3: Podpora alternatívnych foriem dopravy.

Priorita 2 Inteligentný a trvalo udržateľný rozvoj dopravy

Strategický cieľ 2.1: Inteligentné dopravné systémy.

Strategický cieľ 2.2: Trvalo udržateľný rozvoj a ochrana životného prostredia.

OBLASŤ BEZPEČNOSŤ**PRIORITA 1 Bezpečné mesto**

Strategický cieľ 1.1: Vytvoriť podmienky na znižovanie kriminality v meste a zabezpečiť ochranu majetku obyvateľov a ostatných subjektov v meste Nitra.

OBLASŤ VZDELÁVANIE, MLÁDEŽ A ŠPORT**PRIORITA 1 Kvalitní a spokojní sprievodcovia vo výchove a vzdelávaní**

Strategický cieľ 1.1: Podporiť profesionálny rast, finančnú stabilitu a pracovnú spokojnosť sprievodcov vo vzdelávaní - pedagogických zamestnancov, odborných zamestnancov, vychovávateľov, lektorov, pracovníkov s mládežou, trénerov, mentorov a ďalších zamestnancov vzdelávacích inštitúcií s cieľom zvýšiť atraktivitu týchto povolání v meste Nitra a zabezpečiť dostatok kvalifikovaných odborníkov.

PRIORITA 2 Moderne a v spolupráci

Strategický cieľ 2.1: Podporiť moderné a inovatívne vzdelávanie, ktoré je založené na spolupráci medzi rôznymi poskytovateľmi vzdelávania, školami, rodičmi, firmami a komunitami, čím sa posilní príprava ľudí na trh práce aj na aktívne občianstvo.

PRIORITA 3 Bezpečné a podnetné prostredie

Strategický cieľ 3.1: Zabezpečiť bezpečné, inkluzívne a podnetné prostredie pre celoživotné vzdelávanie, vzdelávanie detí a mládeže, prácu s mládežou a mestský šport s dôrazom na duševné zdravie, emocionálnu stabilitu a podporu komunitného života.

OBLASŤ ZDRAVOTNO-SOCIÁLNA**Priorita 1 Pomoc bližšie k občanom**

Strategický cieľ 1.1: Zavádzať inovácie v prístupe k zdraviu a sociálnej starostlivosti.

Strategický cieľ 1.2: Tvoríť komunitné prístupy k sociálno-zdravotnej starostlivosti.

Priorita 2 Dostupný domov

Strategický cieľ 2.1: Rozvíjať inkluzívne nájomné bývanie.

Priorita 3 Finančná stabilita

Strategický cieľ 3.1: Stabilizovať financovanie zabezpečenia sociálno-zdravotnej starostlivosti.

OBLASŤ KULTÚRA, KREATÍVNY PRIEMYSEL A CESTOVNÝ RUCH**PRIORITA 1 Rozmanitá kultúrna ponuka**

Strategický cieľ 1.1: Rozvíjať kvalitnú a rôznorodú kultúrnu ponuku dostupnú pre všetkých.

PRIORITA 2 Konkurencieschopný kreatívny priemysel

Strategický cieľ 2.1: Rozvíjať a podporovať kreatívny priemysel v meste zabezpečením vhodných podmienok pre jeho aktérov.

PRIORITA 3 Trvácne kultúrne dedičstvo

Strategický cieľ 3.1: Zachovávať a sprístupňovať hodnoty kultúrneho dedičstva prostredníctvom aktívneho partnerstva zainteresovaných subjektov, využívania inovatívnych technológií a smart riešení.

PRIORITA 4 Atraktívna ponuka v cestovnom ruchu

Strategický cieľ 4.1: Rozvíjať udržateľný cestovný ruch založený na jedinečnosti mesta, inovatívnosti, dostupnosti, kvalite, sieťovaní a efektívnom využívaní lokálnych zdrojov a potenciálu destinácie.

OBLASŤ SPRÁVA MESTA

PRIORITA 1 Správa mesta

Strategický cieľ 1.1: Posilniť dobré meno mesta a zlepšiť uplatnenie princípov inteligentného udržateľného a zodpovedného rozvoja.

Strategický cieľ 1.2: Zvýšiť dôveru verejnosti v samosprávu a podporiť aktívnu účasť obyvateľov.

Strategický cieľ 1.3: Zabezpečiť moderné a efektívne plánovanie a riadenie mesta.

Strategický cieľ 1.4: Kvalitná a efektívna verejná správa.

Stratégia pre mesto Nitra: NITRA ZREJÚCA

Metropolitná Nitra

Mesto s významom regionálneho centra – metropoly regiónu Nitrianskeho kraja s regionálnym, nadregionálnym a štátnym významom. Mesto kde sa koncentrujú produkčné a spotrebné aktivity obyvateľstva s podporou vzniku inovatívnych ekonomických aktivít v oblasti výrobných a nevýrobných činností, vzdelávania, kultúrnych, voľnočasových aktivít a turizmu slúžiace pre mesto, jeho spádové vidiecke sídla a územie regiónu.

Mesto opúšťa nekoncepčné územné rozširovanie s nízkou hustotou výstavby a zameria sa na intenzifikáciu urbanistickej štruktúry a vytváranie mestského prostredia atraktívneho pre špecifické cieľové skupiny obyvateľstva. Stavebný rozvoj bude usmerňovať v hranici územia vymedzenej územným plánom mesta. Rozvojová (nielen územnú) dynamiku nahradí cieľavedomým dozrievaním mesta na regionálnu metropolu s významovým celoštátnym presahom. Rozvoj bude cieľiť pre demografickú veľkosť mesta do 100 000 obyvateľov.

Za regionálne a miestne významové a koncepčné komponenty a kľúčové elementy sídla pokladá prírodný prvok Zobora a rieky Nitra, historické artefakty Dražovský kostolík, Nitriansky hrad a historické jadro mesta, komplex vyššieho školstva a výstavnícky komplex. Mesto s panorámou a urbanistickou víziou - zachovať historické dominanty hradný vrch, Kalvária so súborom objektov a masív Zoborských vrchov ktoré vytvárajú identickú panorámu v obraze mesta. Hlavné kompozičné osi ktoré zdôrazňujú priestorovú identitu mesta sú definované pohľadmi na hradný vrch, Kalváriu a Zobor.

Naplnenie základných cieľov si vyžaduje proces v ktorom je potrebné:

- vyhodnotiť potenciál zastavaného územia mesta z hľadiska disponibilných plôch a plošných rezerv vymedzených v platnom ÚPN a posúdiť potrebu rozvojových plôch na podklade demografickej prognózy a reálnej spoločenskej potreby;
- stanoviť princíp rozvoja mesta – rozvoj urbanizácie dovnútra a nie rozvoj urbanizácie expandovaním do voľnej krajiny, rozvojové štádium mesta orientovať na prechod z doterajšej extenzívnej formy rozvoja do formy intenzívneho formovania urbanistickej štruktúry na princípe intenzifikácie stavebných štruktúr – obnovy a revitalizácie vo všetkých jej úrovniach;

- jednoznačne v rámci katastrálneho územia mesta vymedziť a administratívne fixovať zastavateľné územie mesta a voľnú krajinu;
- vyhodnotiť potenciál zastavaného územia mesta a definovať jeho vnútorné rozvojové plochy určené na zastavanie a hranične vymedziť rozvojový potenciál pre jadro mesta - mestské centrum, širšie centrum, predmestia, periférie mesta a satelity mesta;
- stanoviť podmienky zastavateľnosti jednotlivých území mesta – definovať rozvojové lokality, vymedziť ich hranice, vyhodnotiť podmienky urbanistickej štruktúry a stanoviť princípy a podmienky pre rozvoj urbanistickej štruktúry v diferencovaných polohách;
- formovať mestské celky a ich časti ako svojbytné prostredie s dostupnosťou základnej potreby a identických verejných priestorov, ťažiskový verejný priestor formovať na princípe mobility v hierarchii priorít pešieho pohybu, hromadnej dopravy, cyklistickej dopravy a cestnej automobilovej dopravy;
- zamerať sa na proces selektívnej reurbanizácie - procesu koncentrácie obyvateľstva v mestskom sídle motivovaním dostupnosťou pracovnej príležitosti a kvalitných služieb;
- podpora aktivít propagujúcich myšlienku inteligentného mesta;
- podpora iniciatív smerujúcich do kreatívneho priemyslu, kultúry a umenia;
- podpora obnovy historického centra, zvýšiť jeho atraktivitu sprístupňovaním historických objektov, kultúrnymi a športovými podujatiami;
- proces urbanizácie nesmerovať iba na zvyšovanie počtu obyvateľov v meste, ale proces transformácie populácie na mestskú najmä charakterom života;
- pre zotrvanie obyvateľov v mestách vytvárať podmienky pre komplexnosť foriem mestského bývania s prevádzkami základných služieb (predškolské, školské, zdravotnícke zariadenia a pod.);
- zamerať sa prioritne na formovanie - tvorbu a vytváranie verejných priestorov na všetkých hierarchických úrovniach (mestského centra, miestnych centier (Chrenová, Klokočina, Diely, Šindolka, apod.), obytných celkov, vybavenostných, ale aj výrobných celkov);
- zamedziť fragmentácii ucelených krajinných území pre individuálne formy rekreačných aktivít – vytváranie tzv. záhradkárskeho osád;
- rozvojové (stavebné) zámery posudzovať aj v kontexte ekonomickej záťaže a efektivity využitia územia vo väzbe na zabezpečenie a prevádzku verejných priestorov a verejnej infraštruktúry (sociálnej, technickej, dopravnej) a dopadu na verejné financie;
- v environmentálnej oblasti reagovať na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy a venovať pozornosť predpokladaným dôsledkom zmeny klímy a adaptačným opatreniam v sídelnom prostredí so zameraním na stabilizáciu a rozvoj zelenej a modrej infraštruktúry na území mesta - proces adaptácie musí byť systematický, realistický a komplexný – premietnutý do regulatívov územného a stavebného rozvoja mesta v príprave a realizácii územného plánu mesta a jeho zón.

Územná koncepcia sociálny aspekt diferencovanej potreby obyvateľov zohľadní v členení územia mesta na priestorovo-funkčné celky:

Metropolitný celok

Metropolitné centrum – jadro mesta s pamiatkovou zónou a mestskými bránami, kde sa koncentruje väčšina pracovných miest v službách, vyššie formy vybavenosti a zástavba s vysokým podielom zastavanosti, kompaktnosti a vrstvením funkcií. Zahŕňa historické jadro mesta (pamiatková rezervácia a zóna) a mestské brány, ktoré spájajú významnú vybavenosť a dopravné koridory. Tento priestor je cieľom celomestských a regionálnych potrieb obyvateľov. Zástavba sa intenzifikuje a vertikálne akcentuje a ponúka rôznorodé formy bývania, ubytovania a verejných služieb a integrované verejné priestory, parky, nábrežia a vodné plochy. Mobilita s cieľovým upokojovaním automobilovej dopravy je kľúčovým pilierom ich fungovania a spolu s environmentálnymi opatreniami prispieva k vyššej kvalite prostredia.

Mestské celky a ich mestské subcentrá

Územné celky obytných zón s viacpodlažnou skupinovou rozvoľnenou alebo kompaktnou zástavbou, na periférii s individuálnou zástavbou, plnia prioritne obytnú funkciu a vo svojom

centre zabezpečujú základnú potrebu služieb v oblasti zdravotníctva, vzdelávania, obchodu, kultúry, rekreácie a športu.

Miestne celky a ich miestne centrá

Periférie prevažne s funkciou bývania a výrobných činností v štruktúre nízkopodlažnej zástavby, v centre s funkciami vybavenosti základnej potreby s priestorovým a dopravným prepojením na mestské celky.

Výrobný celok a jeho areálové centrá

Zóny práce v oblasti intenzívnej priemyselnej výroby, logistiky, technologických parkov a startupov s areálovou zástavbou, priestory pre hospodárske inovácie a investície.

Prírodné celky v urbanizovanej a voľnej krajine

Plochy a koridory vegetácie a vodstva, ktoré zabezpečia zachovanie a ochranu prirodzených funkcií krajiny, ich zachovanie je závislé jednak na ochrane a hlavne na cielenej ľudskej činnosti. Ich hranice sú vymedzené ucelenými prírodnými plochami a prvkami vegetačného a vodného systému, ich územia sú prístupné pre širokú verejnosť.

Sociálne spravodlivá

Mesto sociálne spravodlivé vytvára podmienky pre život obyvateľov s trvalým pobytom – pracovné príležitosti v rámci mesta, základné denné a periodické potreby pre obyvateľov v lokálnej dostupnosti bývania, špecifické potreby v mestskom centre a v širšom území mesta.

Mesto sociálne spravodlivé vytvára podmienky pre život obyvateľov s krátkodobým pobytom – cieľové potreby v rámci mesta a základné denné potreby v lokálnej dostupnosti ubytovania, špecifické potreby v mestskom centre a v širšom území mesta.

Mesto sociálne spravodlivé vytvára podmienky pre návštevníkov mesta s krátkym spravidla denným pobytom za prácou a službami v rámci mesta a ťažiskovo v mestskom centre. Má primeraný počet obyvateľov bývajúcich, študujúcich, denne prichádzajúcich (za prácou, kultúrou, zábavou).

Inkluzívna politika v uplatňovaní rozvoja mesta je jeho samozrejmom súčasťou a všeobecným cieľom je dosiahnutie mesta pre všetkých.

Ekologicky bezpečná

Mesto zabezpečí podmienky pre ekologické, hygienicky nezávadné prostredie a podmienky pre prístup k prírode - vegetácii a vodstvu pre všetkých obyvateľov, cielene vytvára udržateľné prírodné inkluzívne a prístupné prostredie, ktoré poskytuje zdravé a bezpečné podmienky pre život obyvateľov mesta.

Rozmanitá

Rozmanité mesto pre všetky sociálne skupiny obyvateľstva pre ktoré vytvára podmienky na život a podmienky pre ich základné životné potreby. Stabilizuje podmienky pre miestne obyvateľstvo v sociálnej oblasti diferencovane na úrovni satelitných obytných území, mestských obytných zón a v jadrovom území mesta. Pre obyvateľstvo regiónu zabezpečuje inštitucionálne služby, atraktívne spoločenské a komerčné potreby v jadrovom území mesta. Pre návštevníkov s cieľovým pobytom vytvára podmienky hlavne v oblasti práce (pracovnej príležitosti), školstva (II. a III. stupňa), cestovného ruchu a turizmu s väzbou na výstavnícke aktivity, prírodné a historické atrakcie v jadrovej polohe mesta.

Princíp rozmanitého mesta determinuje potrebu identifikovať a zachovať individuálnosti mesta, podporiť a rozvíjať ich jedinečnosť.

Územne spravodlivá

Územie mesta rozvíjať na princípe formovania pozemkov verejných priestorov, pozemkov vodstva a vegetácie a stavebných pozemkov. Bezkonfliktný rozvoj zabezpečovať stanovením objektívnych pravidiel pre uvedené typy pozemkov na podklade spoločenského konsenzu s preferenciou verejného záujmu a spoločenskej potreby. Zabezpečiť prehľadné a spravodlivé územné regulácie, rovnocenný prístup k regulačným opatreniam na všetkých úrovniach mesta.

Kritériom pre formovanie mestského prostredia je zabezpečenie koncepcií na úrovni kvalitných urbanistických a architektonických riešení, ktoré nebudú ciele iba na komerčne efektívne riešenia ale v konečnom dôsledku na tvorbu zdravých a kultivovaných verejných priestorov s pridanou hodnotou pre kvalitný život v sociálne vitálnych sídelných priestoroch v mestskom prostredí.

OBLASŤ URBANIZMUS

Urbanistická stratégia: NITRA ŽIJÚCA

Stratégia zástavby: Nitra kompaktná (mesto strategickej densifikácie t.j.hustoty)

Mesto stabilizuje svoj územný rozvoj, upúšťa od extenzívneho územného rozvoja vymedzovaním nových rozvojových plôch pre stavebný rozvoj mimo hranicu vymedzenú potenciálom územia určeného pre zastavanie v doteraz platných územnoplánovacích dokumentoch, zamedzuje expanzii stavebnej štruktúry na plochy do voľnej krajiny.

Potenciál rozvoja je v intenzifikácii a revitalizácii urbanistickej štruktúry so zameraním na transformačné procesy zlepšenia jej funkčnosti, tvorby verejných priestorov a mestského prostredia.

Urbanistická a dopravná stratégia mesta bude prioritne zameraná na stratégiu tvorby mestských verejných priestorov a priestranstiev.

Základné aspekty rozvoja:

- využiť územný potenciál pre revitalizáciu – územia s potrebou transformácie - možnosti pre zlepšenie funkčnosti a estetiky prostredia,
- zlepšiť ekologickú a environmentálnu kvalitu prostredia integráciou prírodných prvkov a ekostabilizačných opatrení, ktoré podporujú biodiverzitu a ekologickú stabilitu prostredia,
- rešpektovať sociálny a komunitný aspekt, vytváranie komunitných priestorov pre posilňovanie sociálnej kohézie,
- zabezpečiť napojenie na dopravnú a technickú infraštruktúru a dostupnosť sociálnej infraštruktúry jej integráciou do existujúcej urbanistickej štruktúry,
- podporiť adaptačné procesy pre elimináciu dôsledkov klimatických zmien, zavádzanie opatrení na zvýšenie odolnosti voči klimatickým zmenám hlavne v oblasti zadržiavania dažďovej vody, vytvárania koridorov vegetácie a vodstva a realizácie protipovodňových opatrení.

Rozvoj územia koncipovať v harmonickom prepojení transformačných štruktúr, ktoré revitalizujú a zhodnocujú existujúce prostredie, s novými zónami, ktoré prinesú moderné a udržateľné riešenia. Takýmto prístupom kombinovať intenzifikáciu a adaptáciu pôvodných častí s tvorbou kompaktných, ekologicky hodnotných klastrov a vytvárať vyvážené a funkčné mestské prostredie. Vegetačné plochy a línie komponovať ako prvky zapojené do jednotného systému, formovať dynamický vegetačný mestský systém, v ktorom sa príroda stáva neoddeliteľnou súčasťou štruktúry mesta, podporujúc ekologickú stabilitu a kvalitu prostredia pre život obyvateľov.

Stavebné štruktúry a verejné priestory vytvárať ako funkčne udržateľné, prevádzkovo kvalitné mestské priestory integrujúce ekologické, spoločenské a kultúrne hodnoty. Cieľom je dosiahnuť vyvážený rozvoj v území, pri zohľadnení potreby súčasných a budúcich generácií, pričom sa sleduje zachovanie a obnova prírodných a pôvodných (historických) hodnôt prostredia.

Rozvoj územia spočíva v harmonickom prepojení transformačných štruktúr, ktoré revitalizujú a zhodnocujú existujúce prostredie, s novými zónami, ktoré prinášajú moderné a udržateľné riešenia. Tento prístup kombinuje intenzifikáciu a adaptáciu pôvodných častí s tvorbou kompaktných, ekologicky hodnotných klastrov, čím vytvára vyvážené a funkčné mestské prostredie pre budúce generácie.

Zvýšenie kvality obytného prostredia sídlisk dosahovať revitalizáciou zástavby a priestorov s cieľom vytvoriť diferencované prostredie verejných a poloverejných priestorov s podporou a v spolupráci obyvateľov v rámci menších komunitných lokalít. Revitalizáciou štruktúry sídlisk sledovať podporu komunitného života a vytváranie silných, sociálne prepojených spoločenstiev, ktoré majú priamy vplyv na rozvoj územia.

Efektívnu revitalizáciu a transformáciu veľkých území realizovať na princípe postupnosti a územnej ucelenosti. Postupné zmeny umožňujú zachovať pôvodnú identitu, pričom nové prvky zavádzať citlivo v kontexte a v súlade s existujúcim prostredím.

Mesto historickej pamäte

Starú Nitru predstavujú Horné, Dolné mesto ako historické jadro a Nové mesto, jadrové územie mesta – celomestské centrum, územie vysoko významné z celomestského a regionálneho hľadiska, v rámci celého územia sa tu koncentrujú rozhodujúce aktivity sociálnej vybavenosti. Jadrovému územiu mesta (celomestskému centru) prináležia ako periféria tohto jadra urbanistické celky mestského typu, ktoré tvoria akési vstupné územia – predpolia centra z jeho jednotlivých strán (z východnej strany univerzitné mesto, z južnej strany Kalvária, zo severnej strany Martinský vrch, zo západnej strany Párovce), takto sa vytvára prstenec, ktorý tvorí jednotlivé vstupné brány mesta.

Mesto silných štvrtí

Variabilita funkčných plôch (a ich stavebných štruktúr) v území mesta je základom dobrej adaptability územia mesta v stabilizovaných a transformačných územiach ako aj na rozvojových územiach.

Funkčné využívanie stavebných pozemkov vymedzovať pre hlavnú a prípustné funkcie tak, aby rešpektovali charakter a podmienky lokalít a ich prostredia s umožnením variability prevádzkových funkčných zmien. Stanoviť regulatívy funkčného využitia a priestorového usporiadania tak, aby boli dostatočne pružným nástrojom regulácie pre reálne potreby rozvoja.

Na území mesta formovať územie:

- mestského centra s funkciou vyššej a špecifickej vybavenosti s celomestským a regionálnym významom,
- mestských častí Chrenová, Klokočina, Šindolka ako tri obytné mestské štvrte (relatívne samostatné mestá) s jadrami mestských centier základnej a vyššej vybavenosti s miestnym významom,
- územných častí komplexu vysokých škôl a výstavníckeho komplexu ako špecifických štvrtí vybavenosti regionálneho a štátneho významu,
- územnej časti priemyselného parku sever s funkciou výrobného komplexu mestského a regionálneho významu.

Mesto primeraných vzdialeností (10-15-30)

Členenie územia mesta na samostatné priestorovo-funkčné celky - formovanie mestských štvrtí a ich centier, tvorba obytneho prostredia integráciou funkcie bývania a vybavenosti, tendencia intenzifikácie urbanistickej štruktúry kompaktných foriem zástavby sleduje cielene zámer tvorby kompaktného mesta s optimalizovaním obslužiteľnosti obyvateľstva v primeranej dostupnosti v danej časti mesta.

V obytном území celomestského centra – centrálnej mestskej zóne vytvoriť podmienky pre dostupnosť bývajúcich obyvateľov v tejto časti mesta k základnej vybavenosti, k plochám vegetácie s rekreačnou funkciou a k zastávkam mestskej hromadnej dopravy do 10 minút.

V obytном území mestských štvrtí vytvoriť podmienky pre dostupnosť k prevádzkam základnej vybavenosti, k plochám vegetácie s rekreačnou funkciou a k zastávkam mestskej hromadnej dopravy do 15 minút a k prevádzkam vyššej vybavenosti a k mestskému parku v centre mesta do 30 minút.

V obytном území na periférii mestských štvrtí a výrobnéj zóny vytvoriť podmienky pre dostupnosť k prevádzkam základnej vybavenosti a k plochám vegetácie s rekreačnou funkciou do 30 minút, k zastávkam mestskej hromadnej dopravy do 15 minút a k prevádzkam vyššej vybavenosti v centre mesta do 30 minút prostriedkami hromadnej alebo individuálnej dopravy.

Mesto kvalitných verejných priestranstiev

Prioritou urbanistickej koncepcie mesta je koncipovanie verejných priestorov a priestranstiev. Formovanie urbanistickej štruktúry na úrovni mesta a jeho zón bude prioritne cielené na tvorbu verejných priestorov ulíc, námestí a priestranstiev vegetácie z aspektu ich významu a prevádzkového usporiadania.

Hierarchizácia a následná štandardizácia parametrov verejných priestorov prispieva k formovaniu identity mesta a zvyšuje efektivitu jeho fungovania v oblasti spoločenských kontaktov a mobility.

Na území mesta stanoviť reguláciu parametrov a organizáciu verejných priestorov ulíc cielene so zámerom vytvoriť podmienky pre bezpečnosť chodcov, zabezpečiť plynulosť dopravy a vytvoriť priestorové podmienky pre inovatívne formy hromadnej prepravy a zmeniť paradigmu vnímania ulice ako prevažne dopravného koridoru na multifunkčný spoločenský priestor architektonicky usporiadaný.

Vytvárať verejné priestory funkčne diferencované z aspektu ich hlavného funkčného využitia a polohy v území v hierarchii ťažiskovo dopravných, s obmedzenou – upokoženou automobilovou dopravou alebo vylúčenou automobilovou dopravou, s podmienkou kde v každom verejnom priestore musí byť bezpečne riešený pohyb chodcov a cyklistov.

Kľúčové elementy mesta

Urbanistické fenomény a kľúčové elementy mesta sú definované svojím špecifikom prírodného alebo urbánneho charakteru takto:

- masív Zobora a rieka Nitra ako prírodné prvky v prostredí mesta,
- Dražovský kostolík, Nitriansky hrad a historické jadro mesta ako historické artefakty v prostredí mesta,
- komplex vyššieho školstva a výstavnícky komplex ako významné prvky infraštruktúry mesta.

Urbanistické fenomény a kľúčové elementy mesta zvyšujú kvalitu mestského prostredia a atraktivnosť mesta a svojím rozvojom potencionálne vplyvajú na cieľové skupiny obyvateľstva, užívateľov a návštevníkov, ktorí nepriamo zvyšujú demografický potenciál mesta.

PRIORITA 1 Územne spravodlivá Nitra

Strategický cieľ 1.1: Zabezpečiť udržateľný a vyvážený rozvoj mesta prostredníctvom moderného územného plánovania, ktoré reflektuje environmentálne, urbanistické a socio-ekonomické potreby obyvateľov.

Špecifický cieľ 1.1.1: Vypracovať a schváliť nový územný plán mesta, ktorý bude zohľadňovať princípy udržateľného rozvoja, ochrany životného prostredia a efektívneho využitia územia v súlade s potrebami obyvateľov a hospodárskeho rozvoja.

Špecifický cieľ 1.1.2: Definovať novú hranicu zastavaného územia mesta tak, aby reflektovala aktuálne a budúce potreby rozvoja, pričom bude rešpektovať princípy udržateľnosti, ochrany prírodného prostredia a efektívneho využitia územia.

Návrh aktivít a opatrení:

Obstaranie strategického dokumentu NÚP mesta Nitra

Zabezpečiť moderné a spravodlivé spravovanie územia mesta vo všetkých jeho aspektoch – prírodného a urbanistického územia ako aj v oblastiach socio-ekonomických.

PRIORITA 2 Mesto historickej pamäte

Strategický cieľ 2.1: Podporiť udržateľný rozvoj a zvýšiť atraktivitu historického jadra Nitry prostredníctvom citlivej obnovy a revitalizácie urbanistickej štruktúry so zachovaním jej historickej identity a funkčnej prepojenosti.

Špecifický cieľ 2.1.1: Zabezpečiť atraktivitu prostredia Starej Nitry* obnovou a revitalizáciou urbanistickej štruktúry jadrového územia v kontexte jej historického pôdorysu, kompaktnosti zástavby a štruktúry verejných priestorov s prioritou formovania verejných priestorov pre ľudí s diferencovanou dopravou v polohách významovej hierarchie priestorov – s prepojením pešieho pohybu a upokojenej dopravy.

Návrh aktivít a opatrení:

- Zabezpečiť revitalizáciu a obnovou urbanistickej štruktúry jadrového územia v kontexte jej historického pôdorysu, kompaktnosti zástavby a štruktúry verejných priestorov s prioritou formovania verejných priestorov pre ľudí s diferencovanou dopravou v polohách významovej hierarchie priestorov.
Očakávaná zmena: v rámci tohto zámeru sa zamerať na prezentáciu pôvodných urbanistických hodnôt ako je Turecká brána, veža Kostola sv. Jakuba, ale najmä na stvárnenie konečnej podoby Svätoplukovho námestia.
- Zabezpečiť revitalizáciu – dotvorenie Župného námestia.
Očakávaná zmena: Zámerom je prestavba, resp. dobudovanie priestranstva na kvalitné námestie s preferenciou spoločenského charakteru a potlačením automobilovej dopravy, pričom bude potrebné vyriešiť statickú dopravu. Župné námestie musí svojím usporiadaním prezentovať skutočnosť svojej polohy na rozhraní Dolného a Horného mesta)
- Zabezpečiť prestavbu železničnej a autobusovej stanice vrátane ich predpolia ako tzv. Južnej brány mesta (Centrum Kalvária, alebo Staničné námestie).
Očakávaná zmena: Alebo Staničné námestie. Nitra nemá dôstojný vstup do mesta cez integrovanú dopravu! Podľa územného plánu mesta sa jedná o tzv. Južnú bránu mesta, kde chýba kvalitný verejný priestor. V lokalite bude potrebné riešiť statickú dopravu (P+R).
- Zabezpečiť prestavbu okolia okružnej križovatky na Párovciach ako tzv. Západnej brány mesta (Centrum Párovce).
Očakávaná zmena: Tu sa koncentruje záujem majiteľov priľahlých pozemkov s možnosťou využiť ich aktivity pre navrhnutie tzv. Západnej brány do mesta (podľa UPNO) v polohe kruhového objazdu. Cieľom je vytvoriť okrem iného kvalitné verejné priestranstvo.
- Zabezpečiť prestavbu okolia okružnej križovatky pod Zoborom ako tzv. Severnej brány mesta (centrum Martinský vrch).
Očakávaná zmena: Areál bývalých kasární s potenciálom vytvorenia tzv. Severnej brány mesta. Cieľom je vytvoriť okrem iného kvalitné verejné priestranstvo vo väzbe na chránený park.
- Zabezpečiť prestavbu predpolia univerzít ako tzv. Východnej (univerzitnej) brány mesta.
Očakávaná zmena: Priestor medzi univerzitami je atakovaný silnou dopravnou tepnou a chýba mu atraktivita verejného priestranstva. Cieľom je dotvorenie a vytvorenie priestranstva so zameraním na študentský život.

PRIORITA 3 Mesto silných štvrtí

Strategický cieľ 3.1: Podporovať rozvoj silných mestských štvrtí s vyváženou funkčnou štruktúrou, dostupnými verejnými priestormi a kvalitným bývaním.

Špecifický cieľ 3.1.1: Prostredníctvom urbanisticko-architektonických súťaží a efektívnej regulácie zabezpečiť vytvorenie kompaktného, dostupného a udržateľného mestského prostredia, kde obyvatelia budú mať základné služby, kultúrnu a vzdelávaciu infraštruktúru, cintoríny, zeleň a dopravu v primeranej vzdialenosti.

Návrh aktivít a opatrení:

- Rozširovať kultúrnu infraštruktúru v rámci všetkých mestských častí so zameraním na využiteľnosť existujúcej infraštruktúry.
- Rozšíriť, resp. zabezpečiť územnú rezervu pre cintoríny, ich humanizáciu a dostavbu, výstavba kolumbária naprieč všetkými mestskými časťami.
- Zabezpečiť dotvorenie/vybudovanie mestského centra Chrenová formou urbanisticko-architektonickej súťaže (predpolie atletického štadióna, chrenovský kostol, kino Lipa).
Očakávaná zmena: Zámerom je vyriešenie mestského urbanistického centra s dôrazom na vytvorenie verejných priestorov a najmä plošného priestranstva - námestia a súčasne návrh ústrednej budovy, ktorá by plnila funkcie vybavenostného charakteru najmä vo vzťahu k areálu atletického štadióna, nájomného bývania a riešila by potreby statickej dopravy v území.
- Zabezpečiť vybudovanie mestského centra Klokočina formou urbanisticko-architektonickej súťaže (križovatka Hviezdoslavova trieda – Dolnočermánska ulica).
Očakávaná zmena: Zámerom je vyriešenie mestského urbanistického centra Klokočina s dôrazom na vytvorenie verejných priestorov a najmä plošného priestranstva - námestia a súčasne návrh ústrednej budovy, ktorá by plnila funkcie vybavenostného charakteru, nájomného bývania a riešila by potreby statickej dopravy v území.
- Územno-technicky a regulačne zabezpečiť vybudovanie mestského centra Šindolka formou urbanisticko-architektonickej súťaže.
Očakávaná zmena: Zámerom je definovať postupy a kvalitu pre formovanie nového mestského novej mestskej štvrte. Ide o zložitý problém prebudovania v súčasnej dobe prevažne dopravného priestoru na urbanistickú štruktúru s kvalitnými verejnými priestormi.
- Zabezpečiť dotvorenie / vybudovanie centra Lipa formou urbanisticko-architektonickej súťaže.
Očakávaná zmena: Zámerom je vyriešenie miestneho urbanistického centra s dôrazom na vytvorenie verejných priestorov a najmä plošného priestranstva - námestia a súčasne návrh ústrednej budovy, ktorá by plnila funkcie vybavenostného charakteru, nájomného bývania a riešila by potreby statickej dopravy v území.
- Zabezpečiť dotvorenie / vybudovanie centra Škultétyho formou urbanisticko-architektonickej súťaže.
Očakávaná zmena: Zámerom je vyriešenie miestneho urbanistického centra s dôrazom na vytvorenie verejných priestorov a najmä plošného priestranstva - námestia a súčasne návrh ústrednej budovy, ktorá by plnila funkcie vybavenostného charakteru, prípadne nájomného bývania.

PRIORITA 4 Mesto primeraných vzdialeností (10-15-30)

Strategický cieľ 4.1: Podporiť kompaktný a dostupný urbanizmus v Nitre, ktorý zabezpečí efektívne rozmiestnenie základných služieb, kvalitných verejných priestorov, zelene a dopravných spojení v primeranej dochádzkovej vzdialenosti, čím sa posilní lokálna identita mestských štvrtí a prispeje sa k udržateľnému rozvoju mesta.

Špecifický cieľ 4.1.1: Zabezpečiť rozvoj konceptu „mesta krátkych vzdialeností“ zavedením plánovacích opatrení a úprav verejných priestorov tak, aby obyvatelia mali prístup k základným službám, vzdelávaniu, verejnej doprave, rekreačným a komunitným priestorom v dostupnosti 10, 15 alebo 30 minút pešo či bicyklom.

Návrh aktivít a opatrení:

- Rozšíriť infraštruktúru pre vzdelávanie do všetkých mestských častí so zameraním na predprimárne a primárne vzdelávanie za účelom zabezpečenia dostupnosti vzdelávania pre všetkých obyvateľov mestských častí v dostupnej vzdialenosti.
- Územno-technicky pripraviť územie pre novú výstavbu v polohe Novej Chrenovej.

Očakávaná zmena: Vytvorenie novej periférnej štvrte mesta s dôrazom na kvalitu urbanistickej štruktúry vrátane miestneho centra s parkom a vybavenosťou.

- Dobudovanie / vybudovanie miestneho centra Horné Krškany.
Očakávaná zmena: Vytvorenie urbanistického centra miestnej časti s vytvorením verejného priestranstva typu námestie.
- Dobudovanie / vybudovanie miestneho centra Dražovce.
Očakávaná zmena: Vytvorenie urbanistického centra miestnej časti s vytvorením verejného priestranstva typu námestie.
- Zabezpečiť / územno-technicky a regulačne pripraviť dobudovanie / vybudovanie miestneho centra Zobor (Artin, Zoborský kostolík).
Očakávaná zmena: Vytvorenie urbanistického centra miestnej časti s vytvorením verejného priestranstva typu námestie.
- Zabezpečiť / územno-technicky a regulačne pripraviť vybudovanie miestneho centra Šúdol.
Očakávaná zmena: Vytvorenie urbanistického centra miestnej časti s vytvorením verejného priestranstva typu námestie a rezervovanie plochy pre vybavenostnú budovu.

PRIORITA 5 Mesto kvalitných verejných priestranstiev

Strategický cieľ 5.1: Podporiť kvalitné, bezpečné a funkčne diferencované verejné priestory v Nitre prostredníctvom premyslenej urbanistickej koncepcie, ktorá zohľadňuje hierarchiu a štandardizáciu ulíc, námestí a vegetačných plôch s dôrazom na spoločenské kontakty, mobilitu a multifunkčnosť mestského priestoru.

Špecifický cieľ 5.1.1: Zabezpečiť štandardizáciu usporiadania verejných priestranstiev prostredníctvom vypracovania a implementácie manuálu verejných priestranstiev, ktorý stanoví parametre ulíc, námestí a priestranstiev vegetácie z hľadiska bezpečnosti, mobility a estetiky.

Špecifický cieľ 5.1.2: Podporiť vznik mikrokomunitných priestorov v rámci prestavby ulíc a námestí, pričom každá ulica bude obsahovať vlastné mikrocentrum podporujúce komunitný život a miestne aktivity.

Návrh aktivít a opatrení:

Implementácia hierarchizácie a regulácie verejných priestorov.

Konkretizovaný manuál verejných priestranstiev.

Zpracovanie nových parametrov verejných priestorov do územného plánu a regulačných dokumentov mesta.

Realizácia pilotných projektov revitalizácie ulíc a námestí podľa štandardizovaných pravidiel.

Identifikácia vhodných lokalít pre mikrokomunitné priestory v rámci mestských štvrtí a uličných priestorov.

Dizajn a implementácia verejných mikrocentier s oddychovými zónami, komunitným mobiliárom a priestorom pre susedské aktivity.

Zapojenie obyvateľov do návrhu mikrokomunitných priestorov prostredníctvom participatívneho plánovania.

Podpora drobného podnikania a verejného života v týchto priestoroch (napr. trhy, komunitné aktivity, kultúrne podujatia).

PRIORITA 6 Kľúčové elementy mesta

Strategický cieľ 6.1: Podporiť rozvoj a revitalizáciu kľúčových urbanistických prvkov mesta Nitra s dôrazom na historické, prírodné a infraštruktúrne dominanty, ktoré prispievajú k zvyšovaniu atraktivity, funkčnosti a kvality mestského prostredia.

Špecifický cieľ 6.1.1: Revitalizovať a modernizovať historické a reprezentatívne objekty mesta, ktoré sú súčasťou identity Nitry a majú potenciál pre spoločenské, kultúrne a administratívne využitie.

Návrh aktivít a opatrení:

Zabezpečiť prestavbu Starej radnice (Mestského domu) ako reprezentatívneho objektu mesta
Očakávaná zmena: Objekt Starej radnice je dlhodobo bez komplexnej prestavby a pravidelne vyžaduje drobné investície. Súčasne potenciál Starej radnice ako objektu na centrálnom námestí mesta je dnes nenaplnený a dáva priestor pre vznik reprezentatívnych priestorov mesta – reprezentatívne priestory primátora, sobášna sieň, rokovací priestor pre zahraničné návštevy, variabilný priestor vo väzbe na nádvorie otvárajúce sa do priestoru „Starého rínku“ a pešej zóny. Okrem reprezentatívnych priestorov mesta je možné kapacity objektu využiť pre priestory informačného centra, priestoru na cateringy, priestory pre kultúru a pod. Veľmi dôležitým prvkom je potreba oživenia parteru najmä smerom do Svätoplukovho námestia, kde v minulosti táto mestská budova mala viaceré prevádzky ako kaviarne a predajne.

Špecifický cieľ 6.1.2: Podporiť rozvoj mestských športových a kultúrnych zariadení, ktoré prispejú k regionálnej a medzinárodnej konkurencieschopnosti Nitry.

Návrh aktivít a opatrení:

Vybudovať modernú multifunkčnú arénu na organizovanie kultúrnych, spoločenských a športových podujatí.

Očakávaná zmena: Zámerom je vybudovanie novej modernej viacúčelovej haly s regionálnym významom, ktorá by sa mala stať dôstojným miestom pre organizovanie kultúrnych, spoločenských a športových podujatí. Nitra ako krajské mesto a s ňou celý región dlhodobo doplácajú na absenciu krytého stánku s dostatočnou kapacitou pre organizovanie nadregionálnych a medzištátnych športových súťaží ako aj spoločenských významných kultúrnych podujatí. Stav zimného štadióna a jeho technické riešenie (vyplývajúce historicky z jeho riešenia) neumožňujú jeho viacúčelové využitie. Konštrukčné riešenie objektu, umiestnenie, technická a morálna zastaranosť neumožňujú ekonomicky odôvodniteľnú rekonštrukciu súčasného objektu. Budova vznikla postupnými dostavbami, prestavbami pri ktorých sa nepočítalo s ďalšími budúcimi možnými investíciami do rozvoja a modernizácie.

Špecifický cieľ 6.1.3: Zlepšiť dopravnú infraštruktúru s dôrazom na udržateľné formy mobility a bezpečné prepojenie mestských zón.

Návrh aktivít a opatrení:

Realizovať rekonštrukciu lávky Jesenského ako kľúčového pešieho a cyklistického uzla

Očakávaná zmena: Zámerom je rekonštrukcia lávky Jesenského. Ide o frekventovaný peší a cyklistický uzol, ktorý samotná lávka svojou polohou vytvára. Lávka je dôležitým prepojením aj technickej infraštruktúry. Na svoj význam je poddimenzovaná vo všetkých svojich aspektoch, šírkové parametre sú nedostatočné, staticky je v nevyhovujúcom stave a esteticky nezodpovedá dnešným predstavám architektonického štandardu riešenia takýchto verejných priestorov. Predmetom zadania je preto vytvorenie lávky v tejto lokalite, ktorá by odstránila uvedené nedostatky s upriamením na architektonickú kvalitu.

Špecifický cieľ 6.1.4: Revitalizovať verejné priestory a komerčné zóny tak, aby zodpovedali súčasným priestorovým a kvalitatívnym požiadavkám a podporovali komunitný život.

Návrh aktivít a opatrení:

Zabezpečiť komplexnú prestavbu verejného priestoru pri OC Sandokan s cieľom vytvoriť moderné mestské námestie.

Očakávaná zmena: OC Klokočina, alebo „Sandokan“, je jedným z významných bodov komerčného, spoločenského, ale aj kultúrneho života na sídlisku Klokočina, ktoré už získalo určitý

historický nádych, je v rozpore s jeho súčasnými aktuálnymi priestorovými a kvalitatívnymi potrebami a možnosťami. Pred OC Sandokan sa nachádza verejné priestranstvo s trhovými stánkami, fontánou, zeleňou a mestským mobiliárom. Súčasťou zámeru sú aj verejné priestory z JV a JZ strany budovy, slúžiace na parkovanie a zásobovanie, ktoré potrebujú navrhnuť reguláciu v zmysle aktuálnych dopravných noriem a predpisov. V dotyku s budovou je aj nízkopodlažná budova verejného WC, ktorej význam a poloha sú predmetom architektonického riešenia. Predmetom zámeru je komplexná prestavba verejného priestranstva v okolí OC Sandokan s cieľom získať moderný univerzálny, variabilný a kvalitný priestor, ktorý si zaslúži označenie námestie.

Špecifický cieľ 6.1.5: Podporiť rozvoj prírodných prvkov mesta a ich integráciu do mestského prostredia s cieľom vytvoriť ekologicky vyvážené a príťažlivé verejné priestory.

Návrh aktivít a opatrení:

Revitalizovať nábrežie rieky Nitry ako zelenú os mesta, ktorá bude prepojením medzi existujúcimi a plánovanými parkami.

Očakávaná zmena nábrežie rieky musí vytvárať živú zelenú os mesta, ktorá predovšetkým bude prepájať existujúci park na Sihoti a navrhovaný park pod Kalváriou. Z týchto dvoch koncových bodov musí nábrežie pokračovať ďalej do okrajových častí mesta.

Špecifický cieľ 6.1.6: Zabezpečiť modernizáciu vzdelávacej infraštruktúry mesta s cieľom vytvoriť kvalitné podmienky pre vzdelávanie detí.

Návrh aktivít a opatrení:

Komplexne prestavať areál ZŠ Janíkovce na moderné vzdelávacie centrum.

Očakávaná zmena: Zámerom je komplexná prestavba areálu základnej školy pre 1.stupeň v mestskej časti Janíkovce (škola je súčasťou ZŠ Fatranská ako jej elokované pracovisko).

Špecifický cieľ 6.1.7: Podporiť nové funkčné využitie strategicky umiestnených budov s cieľom maximalizovať ich spoločenský a ekonomický prínos pre mesto.

Návrh aktivít a opatrení:

Transformovať budovu bývalej jedálne ELITEXU v Dolných Krškanoch na multifunkčný objekt s komunitným a komerčným využitím.

Očakávaná zmena: Budova tvorí súčasť vstupnej časti bývalého areálu Elitex. Vzhľadom na umiestnenie budovy a vo vzťahu k verejnému priestranstvu sú možnosti využitia budovy všestranné.

Nástroje na napĺňanie cieľov:

Plánovanie a regulácie: štúdie, urbanisticko-architektonické súťaže, zónovacie a regulačné plány, nový územný plán

Financovanie a investície: Európske fondy, Štátne dotácie a programy, PPP projekty (verejno-súkromné partnerstvá), Mestský rozpočet, emisné fondy a úvery od EIB

Digitálne a inteligentné technológie

Open data a GIS riešenia

Pokročilé analytické nástroje

Participácia a komunikácia (napr. hackathon apod.)

Pilotné projekty a testovanie

Inovačné postupy

Školenia a zvyšovanie povedomia

Partnerstvá a regionálna spolupráca: Koordinácia s krajom a susednými obcami, spolupráca s dopravcami, prepojenie s univerzitami

OBLASŤ ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Prírodná stratégia z pohľadu rozvoja územia: NITRA ODOLNÁ

Klimaticky pripravená

Ekostabilizačný kruh Nitry – prírodné prvky obklopujú mesto ako zelený ochranný pás, ktorý zaisťuje prirodzenú konektivitu medzi plochami hospodárskej a sídelnej vegetácie a prírodnými lokalitami. Tento koncept zelenej pevnosti zabezpečuje rovnováhu medzi mestským rozvojom a ochranou prírody.

Mestský okruh parkov vytvára vegetačné plochy a rekreačné zóny priamo v zastavanom území mesta, obyvateľom poskytuje priestor na pobyt a oddych v prírodnom prostredí a vytvára podmienky pre zdravý mestský život.

Rieka Nitra je tepnou vodstva, stabilizuje ekologický režim vegetačného prostredia, je biokoridorom ktorý podporuje biodiverzitu v meste.

Integrovaná a revitalizovaná

Formovať prostredie s plynulým prepájaním prírodných a urbanizovaných zón na úrovni vnútornej štruktúry mestského prostredia a v kontaktných polohách urbanizovanej štruktúry a voľnej krajiny. Vo voľnej krajine transformovať súvislé poľnohospodárske plochy na kultivovanú krajinu prírodného prostredia s funkciou hospodárskeho a rekreačného využitia. Riešiť prepojenie prvkov krajinnej štruktúry – prírodnej a sídelnej vegetácie formou koridorov a línii.

Základný koncept formovania zeleno-modrej infraštruktúry postaviť na vrstvení a integrácii funkčných prvkov:

- siete vegetačných línii – cez ktoré zabezpečiť prepojenosť a prístupnosť prírodných priestorov a priestorov, ktoré sú rovnomerne rozložené v zastavanom území mesta, vytvárať koridory, ktoré poskytnú všetkým obyvateľom, bez ohľadu na ich sociálny status, rovnaký prístup k prírode. Zelené línie okrem ekologickej funkcie (zlepšujú kvalitu vzduchu a regulujú teplotu) formovať ako priestor na oddych, šport a rekreáciu obyvateľov. Tieto koridory podporia sociálnu inklúziu a umožnia obyvateľom rovnako využívať prírodné hodnoty,
- mestské parky a lesy – priestory, cez ktoré zabezpečiť podmienky pre odpočinok obyvateľov a klimatickú (teplotnú a zrážkovú) odolnosť prostredia,
- vodstvo a vodné plochy – cez ktoré sa zabezpečí základný ekologický režim v rovnováhe vegetačného prostredia.
- rieku Nitra s jej ekologickým významom v kontexte na jej charakter a udržateľný rozvoj v štruktúre mesta formovať ako verejný spoločenský a rekreačný priestor vodstva a vegetácie.

Ekologicky regulovaná

Pre udržateľný a klimaticky odolný rozvoj mesta je potrebné integrovať regulácie vegetácie a vodstva, ktoré zohľadňujú rôzne aspekty krajiny – od prírodných a mestských až po agrárne oblasti. Zabezpečiť prepojenosť mestskej, agrárnej a prírodnej krajiny s cieľom znižovať negatívne vplyvy urbanizácie na prírodné prostredie a vytvárať lepšie podmienky pre život v meste. Reguláciou zohľadniť proporčne kvantitu a kvalitu vegetačných plôch a ich schopnosť integrovane poskytovať ekologické služby, podporu biodiverzity, zadržiavania zrážkovej vody, ochranu pred povodňami a prehrievaním prostredia. Cielene klásť dôraz na zlepšenie kvality prvkov vegetácie a vody, ochranu prirodzených ekosystémov a vytváranie prepojení medzi jednotlivými prvkami urbanizovanej a voľnej krajiny. Zámerom je vytváranie silných ekologických sieťových systémov, ktoré jednak podporia udržateľný rast a rozvoj mesta a zároveň chránia a obnovujú prírodné hodnoty v urbanizovanom prostredí a vo voľnej krajine.

PRIORITA 1 Kvalita krajiny, podpora biodiverzity a ekosystémových služieb

Strategický cieľ 1.1: Cielene podporovať biodiverzitu územia, ekosystémové funkcie a služby a environmentálne vhodné využívanie krajiny

Špecifický cieľ 1.1.1: Podporovať biodiverzitu územia a ochranu prírody, ekosystémových funkcií a služieb krajiny.

Špecifický cieľ 1.1.2: Podporovať environmentálne vhodné poľnohospodárske, lesohospodárske a vodohospodárske využívanie územia mimo intravilánu sídla.

Špecifický cieľ 1.1.3: Podporovať a revitalizovať sieť biocentier, biokoridorov v poľnohospodárskej krajine.

Špecifický cieľ 1.1.4: Vysádzať nové aleje pôvodných stromov a krov ako sprievodnú zeleň účelových a poľných ciest, cyklotrás a vodných tokov, a tým zvýšiť konektivitu krajinnej štruktúry.

Návrhy opatrení a aktivít:

Spracovať krajinársku štúdiu ako podklad pre územný plán (zameranie na hodnotenie kvality, zraniteľnosti a odolnosti krajiny; ekosystémové funkcie a služby krajiny; určenie regulatívov pre manažment prírodných zdrojov a krajiny a pre ďalší rozvoj mesta).

Pri tvorbe územného plánu mesta rešpektovať regulatívy, návrhy a opatrenia krajinárskej štúdie – premietnuť ich do záväznej časti ÚPN a navrhnúť postup a spôsob ich realizácie.

V rámci Mesta Nitra, Odboru životného prostredia vytvoriť pozíciu krajinára s úlohami a kompetenciami zameranými na realizáciu a kontrolu vyššie uvedených opatrení (s príslušnou odbornosťou – vysokoškolské vzdelanie 2. stupňa v odbore Ekologické a environmentálne vedy alebo ekvivalentné).

V činnosti Odboru životného prostredia aktívne spolupracovať s užívateľmi a správcami prírodných zdrojov v území (lesné pozemky, poľnohospodárska pôda, povrchová a podzemná voda) a so Štátnou ochranou prírody SR pri účinnej ochrane prírodných zdrojov, prírody a krajiny územia mesta.

Vyčleniť každoročne finančné prostriedky na prípravu a realizáciu revitalizačných opatrení a výsadbu zelene v krajine, postupne tieto opatrenia realizovať (na pozemkoch mesta a v súčinnosti s vlastníkmi a užívateľmi pozemkov).

Príklady indikátorov:

Počet spracovaných strategických dokumentov vrátane ich implementácie do ÚPN.

Existencia a agenda pracovného miesta „Krajinár“ v rámci Odboru životného prostredia.

Objem finančných prostriedkov vyčlenených na revitalizačné opatrenia a výsadbu zelene v krajine.

Počet vysadených alejových drevín mimo zastavaného územia mesta.

Nástroje na napĺňanie cieľov:

Plánovanie, regulácie a legislatíva: Krajinárska štúdia, Vytvorenie pozície krajinára.

Spolupráca s užívateľmi prírodných zdrojov.

Finančné prostriedky na revitalizáciu krajiny.

PRIORITA 2 Ochrana vôd, pôdy a ovzdušia

Strategický cieľ 2.1: Systematicky pristupovať k ochrane prírodných zdrojov na území mesta

Špecifický cieľ 2.1.1: Monitorovať stav a chrániť podzemné vody.

Špecifický cieľ 2.1.2: Revitalizovať a stabilizovať vodné plochy, toky a pramene na území mesta.

Špecifický cieľ 2.1.3: Zlepšovať kvalitu ovzdušia prostredníctvom cielených intervencií na základe zberu dát.

Špecifický cieľ 2.1.4: Znižovať prašnosť v území zavedením opatrení na čistenie ulíc a na staveniskách.

Špecifický cieľ 2.1.5: Chrániť poľnohospodársku pôdu pred neodôvodnenými zábermi.

Návrh opatrení a aktivít:

Zberať dáta z 10 meteostaníc na území mesta, vyhodnocovať ich a implementovať opatrenia najmä v regulácii dopravy, interpretovať dáta pre širokú verejnosť prostredníctvom online aplikácie.

Stabilizovať brehy vodných plôch v mestskom parku, obnoviť gravitačný prietokový vodný systém v parku.

Pokračovať v pravidelnom monitoringu kvality vody v prameňoch, podporovať biologickú úpravu kvality vody v jazerách v parku, upraviť a revitalizovať okolie prameňov na území mesta formou tvorby „pocketparčíkov“.

Zaviesť regulačný a kontrolný systém prašnosti na staveniskách a implementovať ho do povoľovacích procesov mesta.

Motivovať investorov k využívaniu jestvujúcich stavebných štruktúr a voľných pozemkov v urbanistickej štruktúre mesta, a tým minimalizovať neodôvodnené zábery poľnohospodárskej pôdy pre stavebnú činnosť.

Zabezpečiť aktualizáciu energetickej koncepcie mesta Nitra

Príklady indikátorov:

Preukázateľné zníženie obsahu pevných častíc a oxidov NO_x, CO_x, SO_x v atmosfére dokumentované výsledkami meraní meteostaníc

Počet implementovaných zmien organizácie dopravy podložených meraniami kvality ovzdušia

Počet implementovaných projektov v oblasti ochrany vôd

Zníženie výmery záberu poľnohospodárskej pôdy v m² – nerozširovanie výmery zastavaného územia mimo súčasných hraníc mesta.

Výmera revitalizácie disponibilných území a objektov v sídle.

PRIORITA 3 Adaptačné a mitigačné opatrenia na zmenu klímy

Strategický cieľ 3.1: Dosiahnuť väčšiu odolnosť územia mesta voči očakávaným dôsledkom zmeny klímy - najmä horúčav, sucha a prívalových dažďov.

Špecifický cieľ 3.1.1: Minimalizovať plochy mestských tepelných ostrovov a zmierňovať vlny horúčav.

Špecifický cieľ 3.1.2: Dosiahnuť vhodný manažment zrážkovej vody a zmierňovanie prejavov sucha.

Špecifický cieľ 3.1.3: Realizovať mitigačné opatrenia voči bleskovým lokálnym povodňam.

Špecifický cieľ 3.1.4: Revitalizovať vybrané existujúce plochy zelene v meste a tvoriť nové zelené plochy v sídle.

Špecifický cieľ 3.1.5: Zavádzať materiálovo – technické riešenia v oblasti adaptácie na klimatickú zmenu (revitalizácia mestských fontán, tieňovky, pitníky a pod.).

Návrhy opatrení a aktivít:

Budovať vegetačné strechy na municipálnych budovách v závislosti od možnosti statiky objektov
Zamieňať nepriepustné povrchy za priepustné a polopriepustné v rámci plánovania a prípravy investičných akcií v meste.

Definovať intaktné / nezastaviteľné plochy zelene v územnom pláne mesta.

Pripraviť projektové dokumentácie revitalizácie sídliskových vnútroblokov a postupne ich implementovať.

Pripraviť projektové dokumentácie revitalizácie lokálnych parkov a budovania nových lokálnych parkov v meste a postupne ich implementovať.

Revitalizovať mestské fontány vrátane príľahlých zelených plôch.

Realizovať malé intervencie v prospech zobytnenia prostredia v sídle (pitníky, tienidlá a pod.) z pohľadu adaptačných opatrení na klimatickú zmenu.

Príklady indikátorov:

Zvýšenie výmery zelených plôch v m².

Počet implementovaných vodozádržných opatrení ako prevencie voči bleskovým povodňam, resp. iných opatrení na zmierňovanie prejavov sucha.

Počet zrevitalizovaných vodných prvkov / fontán na území mesta.

Počet osadených technických riešení na tienenie a na prístup k pitnej vode vo verejných priestranstvách.

Počet realizovaných vegetačných striech.

PRIORITA 4 Kvalitná a bezpečná verejná zeleň a mestské priestranstvá

Strategický cieľ 4.1: Zabezpečiť a udržiavať kvalitný a udržateľný systém verejnej zelene v meste.

Špecifický cieľ 4.1.1: Spracovať inventarizáciu drevín a hodnotenie zdravotného stavu drevín.

Špecifický cieľ 4.1.2: Spracovať pasportizáciu plôch zelene a návrh opatrení na jej udržateľnosť.

Špecifický cieľ 4.1.3: Chrániť zeleň počas stavebnej činnosti a údržby technickej infraštruktúry.

Špecifický cieľ 4.1.4: Realizovať opatrenia v prospech prevádzkovej bezpečnosti drevín.

Špecifický cieľ 4.1.5: Mapovať, monitorovať a likvidovať invázne druhy rastlín.

Návrhy opatrení a aktivít:

Inventarizovať stromy v správe a údržbe mesta vrátane zhodnotenia ich prevádzkovej bezpečnosti, vrátane ich digitalizácie a označenia štítkom.

Realizovať opatrenia na základe inventarizácie stromov v závislosti od priority, plánovať intervencie a ošetrovania na ročnej báze.

Spracovať pasport zelene vrátane biotických a abiotických prvkov v zeleni (mobiliár, detské ihriská, trávniky, záhony, porasty krov, mobilné nádoby, a pod.), zhodnotiť potenciál zelených plôch, plánovať ich udržateľnosť a rozvoj.

Optimalizovať údržbu a rozhodovacie procesy v manažmente sídelnej zelene na základe objektívnych dát z terénu.

Implementovať legislatívu v oblasti ochrany stromov počas stavebnej činnosti do projekčnej prípravy vrátane rozpočtov investičných akcií, navrhované ochranné opatrenia následne implementovať počas realizácie stavby a odborne dohliadať.

Kontrolovať a regulovať populácie inváznych rastlín v sídelnej zeleni v správe mesta.

Zabezpečiť rozpočtové krytie navrhovaných intervencií a aktivít.

Realizovať mediálnu kampaň v prospech komunikácie hodnoty dospelých stromov v meste a tým minimalizovať podnety na výrub takýchto stromov.

Príklady indikátorov:

Počet inventarizovaných stromov v ks.

Výmera pasportizovaných plôch zelene v m².

Počet ošetrovaných drevín za dané časové obdobie.

Počet zachovaných drevín ako dôsledok zníženia počtu výrubov v mestskej zeleni v prospech ošetrovania dreviny a jej zachovania na stanovišti.

Počet investičných akcií mesta s implementovanými ochrannými opatreniami stromov počas stavebnej činnosti.

Počet invázných drevín a výmera porastov invázných rastlín odstránených v zmysle platnej legislatívy.

PRIORITA 5 Mestské poľnohospodárstvo a mestská fauna

Strategický cieľ 5.1: Zlepšovať podmienky pre mestské poľnohospodárstvo a ochranu živočíchov na území mesta.

Špecifický cieľ 5.1.1: Budovať sieť komunitných záhrad na území mesta.

Špecifický cieľ 5.1.2: Regulovať populáciu invázných druhov živočíchov v súlade s platnou legislatívou.

Špecifický cieľ 5.1.3: Modernizovať infraštruktúru a budovať sieť psích výbehov, podporovať útulok pre psov.

Špecifický cieľ 5.1.4: Preventívne opatrenia voči úhynu vtáctva na území mesta.

Špecifický cieľ 5.1.5: Spolupracovať s obč. združeniami a včelármi: podporovať mestské včely.

Návrhy opatrení a aktivít:

Zintenzívniť prácu s komunitami najmä na sídliskách, budovať sieť komunitných záhrad s podporou mesta, navrhnuť referenčnú komunitnú záhradu.

Spolupracovať s odborné a legislatívne spôsobilými subjektami pri regulácii invázných druhov živočíchov na území mesta.

Podporiť mediálne kampane s cieľom regulácie prikrmovania divo žijúcich druhov živočíchov v meste.

Modernizovať sieť psích výbehov najmä výmenou a doplnením nových prvkov.

Doplniť reflexné prvky na sklenené plochy v meste, budovať búdky a úkryty v zelených enklávach a na sídliskách.

Implementovať tému mestských včiel do plánovania biodiverzitných lúk a revitalizácií zelených plôch, ako i budovania vegetačných striech municipálnych budov.

Príklady indikátorov:

Počet a výmera novovybudovaných komunitných záhrad na území mesta.

Množstvo odstránených jedincov invázných druhov živočíchov.

Počet (výmera) modernizovaných psích výbehov.

Množstvo implementovaných intervenčných opatrení v prospech vtácej populácie.

Zvýšenie populácie opeľovačov a množstva včelstiev v meste.

PRIORITA 6 Odpady a odpadové hospodárstvo

Strategický cieľ 6.1: Optimalizovať systém zberu a separovania odpadov, vrátane predchádzania ich vzniku.

Špecifický cieľ 6.1.1: Zefektívniť strategické plánovanie v odpadovom hospodárstve mesta.

Špecifický cieľ 6.1.2: Zvýšiť percento vytriedenosti komunálnych odpadov (KO) prostredníctvom dôsledného separovania.

Špecifický cieľ 6.1.3: Likvidovať nelegálne skládky odpadu a zamedzovať vzniku nových.

Špecifický cieľ 6.1.4: Obnoviť odpadovú infraštruktúru vrátane modernizácie mestskej kompostárne.

Špecifický cieľ 6.1.5: Znižovať podiel biologicky rozložiteľných kuchynských odpadov v zmesovom komunálnom odpade.

Návrhy opatrení a aktivít:

Spracovať Mestskú stratégiu odpadového hospodárstva s výhľadom na 10 rokov v spolupráci s odborne spôsobilými subjektami v oblasti odpadového hospodárstva.

Vytvoriť predpoklady pre postupné zavádzanie množstvového zberu komunálneho odpadu z domácností (etapovito – IBV, KBV).

Zaviesť systém množstevného zberu a triedenia odpadov.

Zabezpečiť pravidelnú osvetu v oblasti triedeného zberu u detí predškolského a školského veku (ZŠ a MŠ – TIC) ako i u ostatných obyvateľov mesta (digitálna, analógová kampaň).

Informačná kampaň na podporu triedeného zberu kuchynských a záhradných bioodpadov a komunitného / domáceho kompostovania.

Legislatívna a finančná podpora domáceho a komunitného kompostovania.

Vybudovať RE-USE centrum s cieľom sekundárneho využívania výrobkov a komodít.

Pokračovať v budovaní infraštruktúry polopodzemných stojísk v meste Nitra a optimalizovať logistiku cyklického zvozu TKO a triedených zložiek odpadov.

Pravidelne monitorovať vznikajúce čierne skládky, implementovať preventívne opatrenia (kampane ohľadom možností legálneho uloženia odpadov, fotopasce, spolupráca s inštitúciami, reštrikcia).

Modernizovať mestskú kompostáreň prostredníctvom jej rozšírenia, doplnenia a modernizácie techniky a vozového parku.

Vybudovať nový zberný dvor v Dražovciach.

Príklady indikátorov:

Zvýšenie miery vytriedenia komunálneho odpadu (v cieľovom roku na 50-55 %).

Zvýšenie množstva triedených zložiek odpadov predovšetkým u plastov, papiera, skla a textilu.

Zvýšenie množstva vytriedených biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov.

Zníženie množstva odpadu/nelegálnych skládok (v cieľovom roku o 20 %).

Zníženie množstva zmesového komunálneho odpadu (kategória 200301).

Zníženie množstva objemného odpadu na zberných dvoroch predchádzaním vzniku odpadov (RE-USE centrum).

Počet realizovaných informačných a vzdelávacích kampaní, ktoré budú zamerané na predchádzanie vzniku odpadov.

Nástroje na napĺňanie cieľov:

Vypracovanie mestskej stratégie

Zber dát a monitoring

Finančné zdroje (externé a vlastné)

Zber dát a monitoring

Digitálne a inteligentné riešenia a technológie

Participácia a komunikácia

Pilotné projekty a testovanie

Školenia a zvyšovanie povedomia

Partnerstvá a regionálna spolupráca

OBLASŤ DOPRAVA

Dopravná stratégia z pohľadu rozvoja územia: NITRA PREPOJENÁ

Vytvárať podmienky pre modernizáciu dopravných systémov s dôrazom na bezpečnosť, udržateľnosť a strategický rozvoj metropolitnej oblasti, podporovať diferencované a integrované systémy dopravy.

Metropolitné cestné koridory – ťažiskové trasy cestnej dopravy s nadregionálnym a regionálnym významom (rýchlostné cesty a diaľnice) smerovať v kontaktných polohách mesta a polohovo umiestňovať mimo jeho obytné a zastavané územie, prístupy do mesta lokalizovať v polohách mimo obytných zón v koridoroch komerčných koridorov, v polohách definovaných územným plánom mesta Nitra.

Trasy cestnej dopravy s regionálnym významom (cesty I. a II. triedy) umiestňovať v okrajových polohách mesta mimo jeho obytné územie.

Kostru vnútromestskej cestnej dopravy koncipovať v radiálno-okružnom systéme. Na vstupoch do centra mesta vytvoriť záchytné parkovacie domy s väzbou na uzly hromadnej dopravy. Hlavné prestupné uzly koncentrovať do moderných terminálov integrovanej osobnej a hromadnej prepravy – systému parkovacích domov a uzlov hromadnej dopravy so zámerom minimalizovať zaťaženie centrálnej časti mesta individuálnou automobilovou dopravou.

Podporiť dopravný koľajový tranzitný systém a jeho dobudovanie v priamom prepojení na západný koridor Nitra – Bratislava a prepojenia v trasách na severné a východné regióny a zapojiť osobnú koľajovú prepravu do integrovaného systému miestnej hromadnej dopravy.

Na území mesta vytvoriť systém trás segregovaných BUS pruhov v ťažiskových trasách ulíc (Štefánikova trieda, Trieda A. Hlinku, Štúrova ulica, Hviezdoslavova trieda), čo zabezpečí pružnosť a komfort verejnej autobusovej dopravy.

V meste formovať hierarchizované verejné priestory ulíc, jednotlivý verejný priestor ulíc organizovať a usporiadať podľa jeho dopravného a spoločenského významu s cieľom zabezpečiť podmienky pre požadovanú mobilitu, bezpečnosť a plynulosť pohybu, ekonomickú a prevádzkovú udržateľnosť a estetiku prostredia.

V území mesta riešiť diferencovane verejné priestory s upokojenou dopravou v obytných zónach a v centre mesta, dopravnú cirkuláciu usmerňovať tak, aby optimalizovala mestské dopravné toky a zároveň umožnila efektívnejšie využitie verejných priestorov – integrácia dopravnej a spoločenských funkcií s prioritou pešieho pohybu.

Hlavný cieľ: Vytvoriť efektívny, bezpečný a udržateľný dopravný systém v meste Nitra, ktorý podporí hospodársky rozvoj, zvýši kvalitu života obyvateľov a prispeje k ochrane životného prostredia.

PRIORITA 1 Efektívny, bezpečný a udržateľný dopravný systém

Strategický cieľ 1.1: Rozvoj a podpora udržateľných foriem dopravy

Špecifický cieľ 1.1.1: Zvýšiť podiel cestujúcich verejnou osobnou dopravou

Návrhy opatrení a aktivít:

Modernizovať infraštruktúru: Budovanie nových autobusových zastávok a modernizácia existujúcich, vrátane zavedenia inteligentných systémov informovania cestujúcich. Zastávky a prístup k nim je potrebné debarierizovať, aby sa zvýšila ich prístupnosť aj pre obyvateľov so zhoršenou schopnosťou pohybu.

Integrovať verejnú osobnú dopravu – prepojiť MHD s regionálnou dopravou a zaviesť jednotný tarifný systém, zabezpečiť koordináciu a zlepšenie nadväznosti spojov medzi mestskou a regionálnou dopravou úpravou cestovných poriadkov, trasovaním a dĺžkou liniek autobusovej dopravy.

Obstarať nové ekologické vozidlá: Investícia do moderných nízkoemisných a bezemisných dopravných prostriedkov napríklad autobusov na elektrický a hybridný pohon s cieľom znížiť emisie a hluk z dopravy v meste.

Budovať moderné prestupné uzly: Budovanie nových a modernizácia existujúcich prestupných uzlov. Prestavba existujúcich uzlov na multimodálne uzly, odstraňovanie bariér a zvyšovanie dostupnosti VOD budovaním zastávok regionálnej dopravy s možným prestupom na MHD. Budovanie parkovísk typu P+R.

Špecifický cieľ 1.1.2: Zvýšiť podiel cestujúcich nemotorovou dopravou

Návrhy opatrení a aktivít:

Podporiť nemotorovú dopravu: Rozšírenie siete cyklotrás a vytvorenie cyklopruhov v centre mesta, na hlavných komunikačných trasách a spojniciach mestských častí a centra mesta, vrátane výstavby parkovacích miest pre bicykle pri zastávkach MHD a bodoch záujmu – staniciach, verejných inštitúciách, obchodných centrách, zdravotníckych zariadení a pod.

Modernizovať pešie prepojenia – modernizácia a dostavba pešej infraštruktúry, odstraňovanie bariér, budovanie bezpečných peších prepojení a prepojení na krátke vzdialenosti, zabezpečiť dostatočné verejné osvetlenie.

Strategický cieľ 1.2: Modernizácia dopravnej infraštruktúry

Špecifický cieľ 1.2.1: Modernizovať cesty a križovatky

Návrhy opatrení a aktivít:

Rekonštruovať hlavné dopravné uzly: Zvýšenie kapacity križovatiek a ciest prostredníctvom inteligentných dopravných systémov a svetelných signalizácií, čím sa dosiahne zvýšenie ich priepustnosti.

Implementovať bezpečnostné opatrenia: Inštalácia moderných bezpečnostných prvkov na rizikových miestach, ako sú priechody pre chodcov a cyklistické priechody. Inštalácia zariadení pre zabezpečenie dodržiavania rýchlosti vozidiel – záznamové zariadenia, pohľadové kamery. Rekonštrukcia a prestavba nevyhovujúcich križovatiek a úsekov ciest s cieľom zvýšiť bezpečnosť cestnej premávky.

Rekonštruovať povrchy komunikácií: Rekonštrukcie ciest a chodníkov prispievajú k zvýšeniu bezpečnosti a plynulosti cestnej dopravy a zvýšeniu bezpečnosti pešej a nemotorovej dopravy.

Upokojovať dopravu: Vytváranie zón s níženou rýchlosťou a obytných zón, stavebnotechnické úpravy komunikácií, budovanie prvkov upokojenia dopravy, ktoré zvýšia bezpečnosť dopravy.

Špecifický cieľ 1.2.2: Vybudovať obchvaty a rýchlostné komunikácie

Znížiť podiel tranzitnej dopravy prechádzajúcej cez centrum: Výstavba nových komunikácií a ciest mimo centrum mesta s cieľom znížiť dopravné kongescie. Vylúčiť tranzitnú dopravu z centra mesta prostredníctvom úpravy dopravného režimu v centre mesta a dopravnoinžinierskymi opatreniami k zníženiu atraktívnosti prejazdu centrom mesta.

Návrhy opatrení a aktivít:

Zlepšiť napojenie na diaľničnú sieť: Zlepšenie prístupu mesta k diaľniciam a hlavným cestám, čo podporí logistiku a hospodársky rozvoj regiónu. Zlepšiť trasovania tranzitných vzťahov pomocou dopravného značenia

Strategický cieľ 1.3: Podpora alternatívnych foriem dopravy**Špecifický cieľ 1.3.1: Rozvíjať elektromobilitu****Návrhy opatrení a aktivít:**

Inštalovať nabíjacie stanice: Budovanie siete verejných nabíjacích staníc pre elektromobily na strategických miestach v meste a v lokalitách, kde je možné realizovať dlhodobé nabíjanie elektromobilov, najmä na sídliskách.

Podporiť nákup ekologických vozidiel: Poskytovanie finančných stimulov a daňových úľav pre obyvateľov a firmy na nákup ekologických vozidiel. Modernizovať vozidlový park mesta Nitra vozidlami s nízkoemisným alebo bezemisným pohonom.

Podporovať používanie bezemisných alebo nízkoemisných vozidiel: Podpora používateľov ekologických vozidiel, obmedzenie vjazdu do centra mesta a vybudovanie nízkoemisnej zóny.

Špecifický cieľ 1.3.2: Podporovať car-sharing a bike-sharing systémy**Návrhy opatrení a aktivít:**

Zaviest' systém zdieľaných vozidiel a bicyklov: Podpora inovatívnych riešení v oblasti zdieľanej dopravy, vrátane zavedenia aplikácií a systémov na jednoduchý prenájom áut a bicyklov. Podpora poskytovateľov carsharingu a carpoolingu. Motivácia zamestnávateľov k podpore carpoolingu.

Príklady Indikátorov:

Počet novovybudovaných, zmodernizovaných, debarierizovaných zastávok.

Počet zastávok s inteligentným informačným systémom podiel cestovných poriadkov v takte.

Podiel vzájomne skordinovaných liniek.

Podiel vozidiel s nízkoemisným alebo bezemisným pohonom v MHD.

Počet nových alebo zmodernizovaných prestupných uzlov.

Počet zastávok s možným prestupom medzi MHD a regionálnou dopravou.

Počet vybudovaných parkovísk typu P+R.

Dĺžka novovybudovaných cyklistických komunikácií.

Počet novovybudovaných parkovacích miest pre bicykle.

Dĺžka zmodernizovanej pešej infraštruktúry.

Dĺžka novovybudovanej pešej infraštruktúry.

Počet zásahov, vedúcich k debarierizácii pohybu.

Počet novovybudovaných lúč verejného osvetlenia.

Počet vybudovaných vyvýšených prechodov pre chodcov.

Počet vybudovaných vyvýšených križovatiek.

počet križovatiek s nainštalovaným inteligentným dopravným systémom.

Dĺžka úsekov, na ktorých je implementovaný inteligentný dopravný systém.

Počet rizikových miest s inštalovanými bezpečnostnými prvkami.

Počet inštalovaných záznamových zariadení.

Počet rekonštruovaných križovatiek.

Dĺžka rekonštruovaných ciest.

Veľkosť plochy vytvorených zón so zníženou rýchlosťou a obytných zón.

Počet vybudovaných iných prvkov upokojenia dopravy.

Dĺžka novovybudovaných komunikácií mimo centra mesta.

Plocha oblastí s vylúčenou tranzitnou dopravou.

Dĺžka novovybudovaných komunikácií mimo centra mesta.

Plocha oblastí s vylúčenou tranzitnou dopravou.

Dĺžka upravených tranzitných trás.

Dĺžka vybudovaných obchvatov cestných komunikácií.
Počet verejných nabíjacích staníc.
Výška poskytnutých stimulov a daňových úľav.
Podiel vozidiel s nízkoemisným a bezemisným pohonom vozidlového parku mesta Nitra.
Počet zdieľaných bicyklov na území mesta.
Počet zdieľaných áut na území mesta.
Počet staníc systému zdieľaných bicyklov.
Počet zamestnávateľov zapojených do systému carpoolingu.

Nástroje na napĺňanie cieľa:

Plánovanie a regulácie: dopravno-inžinierske štúdie, zónovanie a regulačné plány, integrovaný územný a dopravný plán.
Financovanie a investície: európske fondy, štátne dotácie a programy (MIRRI, MD SR), PPP projekty (verejno-súkromné partnerstvá), mestský rozpočet, emisné fondy a úvery od EIB.
Digitálne a inteligentné technológie.
Participácia a komunikácia.
Pilotné projekty a testovanie.
Školenia a zvyšovanie povedomia.
Partnerstvá a regionálna spolupráca: koordinácia s krajom a susednými obcami, spolupráca s dopravcami, prepojenie s univerzitami.

PRIORITA 2 Inteligentný a trvalo udržateľný rozvoj dopravy**Strategický cieľ 2.1: Inteligentné dopravné systémy****Špecifický cieľ 2.1.1: Implementovať smart technológie****Návrhy opatrení a aktivít:**

Implementovať dopravné monitorovacie systémy: Inštalácia kamerových a senzorových systémov na monitorovanie premávky a analýzu dopravnej situácie v reálnom čase. Poskytovanie informácií v reálnom čase.

Zavádzať inteligentné parkovacie systémy: Zavedenie aplikácií a systémov na efektívne riadenie parkovania, vrátane rezervačných systémov a informačných tabúl.

Podporovať využitie navigačných a informačných systémov: Vybudovanie telematických navigačných systémov, zber a vyhodnocovanie dát z dopravy, navádzanie dopravy na voľné parkovacie plochy alebo komunikácie.

Špecifický cieľ 2.1.2: Digitalizovať služby**Návrhy opatrení a aktivít:**

Obstarávať integrované dopravné aplikácie: Vývoj a implementácia mobilných aplikácií pre plánovanie ciest, nákup lístkov a sledovanie aktuálnej dopravnej situácie.

Podporiť digitálnu komunikáciu: Vytvorenie platforiem pre interakciu obyvateľov s mestskými úradmi a dopravnými spoločnosťami.

Strategický cieľ 2.2: Trvalo udržateľný rozvoj a ochrana životného prostredia**Špecifický cieľ 2.2.1: Redukovať emisie a hluk****Návrhy opatrení a aktivít:**

Vytvárať zelené zóny: Zavedenie nízkoemisných zón v centre mesta s obmedzeným prístupom pre vozidlá so spaľovacím motorom.

Podporiť zelenú infraštruktúru: Výsadba stromov a zriadenie zelených pásov pozdĺž hlavných ciest na zlepšenie kvality ovzdušia.

Znížiť hlukovú záťaž obyvateľov: Rekonštrukcia povrchov vozoviek, obmedzenie rýchlosti jazdy v obytných oblastiach, protihlukové opatrenia.

Špecifický cieľ 2.2.2: Informovať verejnosť

Návrhy opatrení a aktivít:

Zabezpečiť edukáciu a vzdelávanie verejnosti: Realizácia kampaní zameraných na propagáciu udržateľnej mobility a výhody ekologických foriem dopravy.

Spolupracovať so školami a firmami: Zapojenie vzdelávacích inštitúcií a podnikateľského sektora do iniciatív na podporu trvalo udržateľného rozvoja.

Špecifický cieľ 2.2.3: Podpora citylogistiky

Návrhy opatrení a aktivít:

Zabezpečiť udržateľný spôsob zásobovania centra mesta: Vyhradenie miest na zastavenie pre vozidlá zásobovania, optimalizácia zásobovacích časov. Zavedenie systému mestskej citylogistiky v centrálnej časti mesta, vytvorenie centrálného skladu a koordinácia citylogistiky.

Príklady Indikátorov:

Počet inštalovaných kamier.

Počet inštalovaných senzorov.

Počet križovatiek, z ktorých sú poskytované informácie v reálnom čase.

Počet inštalovaných kamier.

Počet inštalovaných senzorov.

Počet križovatiek z ktorých sú poskytované informácie v reálnom čase.

Počet užívateľov príslušnej aplikácie.

Počet tabúl s telematickým navádzaním dopravy.

Veľkosť plochy riadená telematickými navigačnými systémami.

Počet cestovných lístkov zakúpených prostredníctvom príslušnej aplikácie.

Počet užívateľov aplikácie.

Veľkosť plochy regulovanej nízkoemisnou zónou.

Počet vysadených stromov.

Dĺžka zrekonštruovaných povrchov ciest.

Počet obmedzení rýchlosti jazdy v obytných oblastiach.

Výška úrovne zníženia hluku.

Veľkosť plochy regulovanej nízkoemisnou zónou.

Počet realizovaných kampaní na propagáciu udržateľnej mobility.

Počet vzdelávacích inštitúcií zapojených do iniciatív.

Nástroje na napĺňanie cieľa

Digitálne a inteligentné technológie.

Participácia a komunikácia.

Pilotné projekty a testovanie.

Financovanie a investície: európske fondy, štátne dotácie a programy (MIRRI, MD SR), PPP projekty (verejno-súkromné partnerstvá), mestský rozpočet, emisné fondy a úvery od EIB.

Open Data.

Partnerstvá a regionálna spolupráca.

OBLASŤ BEZPEČNOSŤ

PRIORITA 1 Bezpečné mesto

Strategický cieľ 1.1: Vytvoriť podmienky na znižovanie kriminality v meste a zabezpečiť ochranu majetku obyvateľov a ostatných subjektov v meste Nitra

Špecifický cieľ 1.1.1: Zabezpečiť podmienky na znižovanie kriminality, zvýšenie bezpečnosti a ochranu majetku obyvateľov a ostatných subjektov v meste.

Návrh opatrení a aktivít:

Opatrenie: Rozšírenie a modernizácia systémov na kontrolu.

Očakávaná zmena: Mestská polícia využíva viaceré systémy na výkon svojej práce. Primárnym systémom je kamerový systém, ktorý zabezpečuje sledovanie častí mesta, hlavne pri nedostatku pracovnej sily. Ďalšími systémami na kontrolu sú systémy na kontrolu parkovania. V súčasnosti je viacero systémov, ktoré zabezpečujú kontrolu prostredníctvom členov hliadky alebo osôb na kontrolu parkovania. Do budúcnosti sa počíta so zjednotením systému na parkovanie pod jednu platformu a s automatizáciou kontroly parkovania, či už cez kamerový systém alebo kontrolou vozidlom. Zároveň je potrebné realizovať výmenu zastaraného kamerového systému s využitím umelej technológie na detekciu incidentov na daných miestach.

Návrh aktivít: Výmena a rozšírenie kamerového systému mesta Nitry.

Zjednotenie pakovacieho systému a rozšírenie možnosti kontroly.

Opatrenie: Materiálne a technické zabezpečenie, vzdelávanie.

Očakávaná zmena: Mestská polícia v súčasnosti disponuje zastaraným technickým zabezpečením, primárne vozovým parkom. Zároveň absentujú technické zariadenia pre príslušníkov alebo dodatočná výzbroj na výkon činnosti a rozšírenie bezpečnosti. Rovnako MsP využíva centrálny pult ochrany bez využitia systémov ohlasovania incidentov. Reaguje iba na záznamy, ktoré zachytí pracovník MsP. Rozšírením materiálnych a technických prvkov bude zabezpečená vyššia kvalita výkonu príslušníkov MsP a tým zabezpečenie vyššej bezpečnosti a kontroly. Obnovou centrálného pultu ochrany bude MsP reagovať na incidenty v reálnom čase.

Návrh aktivít: Zakúpenie nových zariadení ako napr. telové kamery, nová výzbroj.

Rozšírenie vozového parku.

Vytvorenie stratégie bezpečnosti.

Aktualizácia pultu centrálnej ochrany.

Opatrenie: Navýšenie činností MsP z dôvodu rozšírenia právomocí MsP.

Očakávaná zmena: V rámci legislatívneho procesu sa realizujú viaceré zmeny, ktoré v niektorých prípadoch dopĺňajú právomoci MsP ako napr. v minulosti doplnená objektívna zodpovednosť pri parkovaní. Predpokladajú sa ďalšie právomoci ako napr. objektívna zodpovednosť pri rýchlosti v obci. Následne bude potrebné zakúpenie technológií na výkon tejto kontroly.

Návrh aktivít:

Nákup nových technológií v zmysle nových právomocí.

Indikátory:

Počet zavedených systémov s využitím umelej technológie.

Počet obnovených technológií.

Počet zakúpených nových vozidiel.

Počet nových kompetencií MsP v zmysle zmenenej legislatívy.

Nástroje na napĺňanie cieľa: Financovanie a investície: európske fondy, štátne dotácie a programy, MV SR, mestský rozpočet, digitálne a inteligentné technológie, participácia a komunikácia, pilotné projekty a testovanie, školenia a zvyšovanie povedomia, partnerstvá a regionálna spolupráca.

OBLASŤ VZDELÁVANIE, MLÁDEŽ A ŠPORT

Mesto Nitra je mestom, ktoré cez flexibilný a prepojený systém vzdelávania zahŕňajúci celoživotné vzdelávanie, školstvo, prácu s mládežou a šport podporuje sociálnu inklúziu, ekonomickú prosperitu a udržateľný rozvoj.

Mesto Nitra má dobudovanú infraštruktúru pre moderné formálne aj neformálne vzdelávanie kapacitne zodpovedajúcu počtu dotknutých obyvateľov. Vo vzdelávacích inštitúciách sú uplatňované inovatívne metódy prispôbované potrebám každého obyvateľa vrátane tých so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (zdravotne znevýhodnení, nadaní, pochádzajúci zo sociálne znevýhodneného prostredia i.). Vo vzdelávacích inštitúciách pôsobia kvalifikovaní pedagógovia a škoolitelia a je tiež dostatok odborníkov pre inkluzívne vzdelávanie. Funguje systém starostlivosti o duševné zdravie a pohodu ľudí aktívne zapojených do poskytovania vzdelávania, práce s mládežou a športu.

Je nastavená efektívna spolupráca s Úradom Nitrianskeho samosprávneho kraja pri budovaní siete stredných škôl a pri prechode žiakov zo základných na stredné školy. Absolventi stredných škôl majú dostatok príležitostí na zamestnanie v rámci kraja, vzhľadom na študijné odbory, ktoré reflektujú potreby trhu práce.

Prostredníctvom inovatívnej spolupráce medzi rôznymi vzdelávacími a kultúrno-osvetovými inštitúciami, mimovládnyimi organizáciami a zamestnávateľmi sú vytvorené programy, ktoré umožnia získanie základných zručností, transversálnych zručností vrátane digitálnych, občianskych a zelených, ako aj neustále zvyšovanie kvalifikácie pre všetky vekové skupiny vrátane seniorov a cudzincov. Celoživotné vzdelávanie je sprevádzané celoživotným poradenstvom.

Spolupráca s dvomi univerzitami pôsobiacimi na území mesta prináša konkrétne výsledky najmä pri zabezpečovaní dostatočného množstva kvalitných odborníkov do vzdelávacích inštitúcií, ale aj pri zavádzaní moderných technológií, digitalizácii vzdelávania a moderných vzdelávacích a výchovných prístupov. Univerzity sa podieľajú na celoživotnom vzdelávaní občanov.

Mesto Nitra má vytvorený dlhodobý a udržateľný systém podpory práce s mládežou. Dôsledne podporuje spoluprácu vzdelávacích inštitúcií, mimovládnych organizácií a rodičovských komunít, čo sa prejavuje v mestskej legislatíve a v nastavených systémoch podpory (konceptie, plány, dotačné schémy). Prostredníctvom práce s mládežou a rozvojom rekreačného športu prispieva k podpore obyvateľov ako aktívnych občanov, k rozvoju talentov a pohybových aktivít. Mesto zabezpečuje dostatok priestorov pre prácu s mládežou, kde je vytvorené podnetné a bezpečné prostredie vrátane rekreačných zón a športovísk.

Globálny cieľ

Zvýšenie vzdelanostnej úrovne obyvateľov mesta, posilnenie ich občianskej angažovanosti, pocitu silnejšej väzby k mestu ako miestu pre život a posilnenie zdravého životného štýlu. Mesto k tomu vytvorí podmienky prostredníctvom systému kontinuálneho celoživotného vzdelávania, moderného a inkluzívneho školstva, fungujúcej práce s mládežou a podporou športu.

Hlavný cieľ

Kvalitné, inkluzívne a moderné celoživotné vzdelávanie, vzdelávanie detí a mládeže, práca s mládežou a šport v meste Nitra

PRIORITA 1 Kvalitní a spokojní sprievodcovia vo výchove a vzdelávaní

Strategický cieľ 1.1: Podporiť profesionálny rast, finančnú stabilitu a pracovnú spokojnosť sprievodcov vo vzdelávaní - pedagogických zamestnancov, odborných zamestnancov, vychovávateľov, lektorov, pracovníkov s mládežou, trénerov, mentorov a ďalších zamestnancov vzdelávacích inštitúcií s cieľom zvýšiť atraktivitu týchto povolání v meste Nitra a zabezpečiť dostatok kvalifikovaných odborníkov.

Špecifický cieľ 1.1.1: Zvýšiť atraktivitu povolání súvisiacich so vzdelávaním a podporiť nábor nových odborníkov prostredníctvom motivačných programov, pracovných benefitov a spolupracou s univerzitami.

Špecifický cieľ 1.1.2: Posilniť finančné stimuly a možnosti profesijného rozvoja pedagógov, aby sa zabezpečila ich dlhodobá motivácia a kvalifikácia.

Špecifický cieľ 1.1.3: Zlepšiť starostlivosť o duševné zdravie ľudí zabezpečujúcich vzdelávanie prostredníctvom psychologickkej podpory, prevencie vyhorenia a odbúrania administratívnej záťaže.

Návrhy opatrení a aktivít a nástroje na napĺňanie cieľa:**Zvýšenie atraktivity týchto povolání a nábor nových odborníkov**

Náborové kampane, kariérne dni a veľtrhy na prilákanie nových pedagógov, zvýhodnené bývanie, zavedenie mentoringových programov pre mladých učiteľov, vytváranie vzdelávacích programov spoločne s univerzitami, motivačné granty a štipendiá, sieťovanie učiteľov na výmenu skúseností, podpora učiteľov pri práci s cudzincami a znevýhodnenými skupinami a i.

Finančné stimuly a profesijný rozvoj

Finančné odmeny za inovácie vo vzdelávaní a zapájanie sa do projektov, podpora rekvalifikácie učiteľov v nedostatkových odboroch, podpora výmenných programov medzi učiteľmi rôznych škôl, podpora kontinuálneho vzdelávania, rozširovanie a využívanie online vzdelávacích platforiem, špecializované školenia pre zavádzanie inkluzívnych prístupov, rozširovanie a využívanie centra na podporu učiteľov a i.

Starostlivosť o duševné zdravie učiteľov, vychovávateľov, pracovníkov s mládežou a ďalších zamestnancov v školstve.

Zriadenie psychologickkej podpory pre učiteľov, rozšírenie služieb školských psychológov aj pre učiteľov, programy prevencie vyhorenia, teambuildingové aktivity pre zlepšenie pracovnej atmosféry, zníženie byrokratickej záťaže, školenia o zvládání stresu a emocionálnej odolnosti, tvorba peer-to-peer mentoringových programov, podpora zdravého životného štýlu pedagógov a i.

Finančné zdroje: rozpočet mesta Nitra, grantové programy, dotačné programy, Plán obnovy a odolnosti, rozpočet MŠVVaM SR, vlastné príjmy škôl, mimovládny sektor (občianske združenia a neziskové organizácie) a pod.

Príklady dobrej praxe:

Bratislavský samosprávny kraj - príplatok zamestnancov škôl, partnerské mestá a partnerské školy v rámci Slovenska a v zahraničí.

Cieľové skupiny:

Pedagogickí zamestnanci, odborní zamestnanci, vychovávatelia, lektori, pracovníci s mládežou, tréneri, mentori a ďalší zamestnanci vzdelávacích inštitúcií.

Príklady indikátorov:

Počet nových nástupov do pedagogických a odborných pozícií ročne.

Miera fluktuácie zamestnancov v školstve (% ročne).

Počet zapojených zamestnancov do mentoringových a rozvojových programov.
Miera spokojnosti učiteľov s pracovnými podmienkami (z prieskumov).
Počet škôl s poskytovanou psychologickou podporou pre zamestnancov.
Počet zamestnancov zapojených do preventívnych programov duševného zdravia.

PRIORITA 2 Moderne a v spolupráci

Strategický cieľ 2.1: Podporiť moderné a inovatívne vzdelávanie, ktoré je založené na spolupráci medzi rôznymi poskytovateľmi vzdelávania, školami, rodičmi, firmami a komunitami, čím sa posilní príprava ľudí na trh práce aj na aktívne občianstvo.

Špecifický cieľ 2.1.1: Rozvíjať digitalizáciu a inovatívne metódy vo vzdelávaní, aby sa zvýšila efektivita vzdelávania a digitálna gramotnosť všetkých vekových skupín.

Špecifický cieľ 2.1.2: Posilniť spoluprácu medzi rôznymi poskytovateľmi vzdelávania trhom práce a komunitami s cieľom zvýšiť praktickú uplatniteľnosť absolventov a ich angažovanosť v spoločnosti.

Špecifický cieľ 2.1.3: Podporovať dobrovoľníctvo a medzigeneračné aktivity ako nástroj na prepájanie generácií, rozvoj sociálnej kohézie a aktívne občianstvo.

Návrhy opatrení a aktivít a nástroje na napĺňanie cieľa:

Digitalizácia a inovatívne metódy výučby

Vybavenie škôl modernými technológiami, spolupráca s IT firmami pre rozvoj digitálneho vzdelávania, vzdelávanie učiteľov v digitálnych technológiách, posilnenie línie digitálneho vzdelávania v Regionálnom centre podpory učiteľov, online kurzy pre celoživotné vzdelávanie, využívanie digitálnych učebníc a vzdelávacích platforiem vo vzdelávaní,

Prepojenie vzdelávania s trhom práce aj komunitami

Odborné stáže v podnikoch, duálne vzdelávanie, podpora kariérneho poradenstva na školách, programy pre integráciu cudzincov do vzdelávania a trhu práce, prepojenie univerzít a miestnych podnikov pre podporu výskumu, podpora podnikateľského vzdelávania, podpora rôznych foriem vzdelávania v rámci komunit,

Podpora dobrovoľníctva a medzigeneračných aktivít

Budovanie multi-generačných centier a projektov, realizácia medzigeneračných aktivít, prepájanie rodín, rodín a škôl, podpora mentorstva starších generácií, dobrovoľnícke programy pre žiakov a študentov, spoločné športové aktivity mládeže a seniorov,

Finančné zdroje: rozpočet mesta Nitra, grantové programy, dotačné programy, Plán obnovy a odolnosti, rozpočet MŠVVaM SR a iných ministerstiev, vlastné príjmy škôl, mimovládny sektor (občianske združenia a neziskové organizácie) a pod.

Cieľové skupiny:

poskytovatelia vzdelávania, školy, rodičia, firmy, komunity, občianske združenia, verejnosť.

Príklady indikátorov:

Počet škôl vybavených modernými digitálnymi technológiami.
Počet učiteľov preškolených v digitálnych a inovatívnych metódach výučby.
Počet žiakov a študentov zapojených do odborných stáží / duálneho vzdelávania.
Počet realizovaných medzigeneračných aktivít ročne.
Miera digitálnej gramotnosti detí a mládeže.
Počet organizácií zapojených do vzdelávacích partnerstiev.

PRIORITA 3 Bezpečné a podnetné prostredie

Strategický cieľ 3.1: Zabezpečiť bezpečné, inkluzívne a podnetné prostredie pre celoživotné vzdelávanie, vzdelávanie detí a mládeže, prácu s mládežou a mestský šport s dôrazom na duševné zdravie, emocionálnu stabilitu a podporu komunitného života.

Špecifický cieľ 3.1.1: Podporiť duševné zdravie a prevenciu rizikového správania predovšetkým detí a mládeže prostredníctvom posilnenia školských podporných tímov, dostupných služieb, poradenských a preventívnych programov a širokej ponuky aktivít vo voľnom čase.

Špecifický cieľ 3.1.2: Modernizovať školy, športoviská a verejné priestory s dôrazom na bezpečnosť, ekologickú udržateľnosť a multifunkčné využitie.

Špecifický cieľ 3.1.3: Zabezpečiť inklúziu a integráciu detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a cudzincov prostredníctvom podporných opatrení, jazykových kurzov a individuálneho a vnímavého vzdelávacieho prístupu.

Návrhy opatrení a aktivít a nástroje na napĺňanie cieľa:

Podpora duševného zdravia a prevencia rizikového správania

Systém pravidelného monitoringu duševného zdravia, otvorenie škôl ako centier komunitného života, informácie pre rôzne skupiny obyvateľov o možnostiach trávenia voľného času v Nitre, zavádzanie rodičovských prechádzok, rozšírenie nízkoprahových centier, zavedenie peer podporných skupín pre riešenie rizikového správania, programy na podporu fyzického zdravia, kampane o psychickej odolnosti, posilnenie školských podporných tímov pre riešenie témy duševného zdravia a celkovej odolnosti a i.

Modernizácia škôl, športovísk a verejných priestorov

Rekonštrukcia školských budov a telocviční, oddychové zóny a zelené plochy v areáloch škôl, vo verejných priestranstvách, výstavba multifunkčných športovísk, podpora ekologických a udržateľných riešení pri rekonštrukciách a budovaní infraštruktúry pre oblasť vzdelávania a športu, revitalizácia a/alebo výstavba nových zdieľaných priestorov pre aktivity v práci s mládežou a pre rôzne občianske komunity, vytvorenie bezpečných cyklotrás a peších zón v okolí škôl, školských zariadení, rôznych klubov a iné.

Podpora inklúzie a integrácie detí so špeciálnymi potrebami a cudzincov

Posilnenie kapacít školských podporných tímov, dostupné jazykové kurzy pre deti cudzincov, rozvoj/využívanie inkluzívnych metód a materiálov, doplnkové služby pre znevýhodnené deti, vzdelávanie učiteľov pre zlepšenie interkultúrnej citlivosti/pripravenosti, programy boja proti diskriminácii, scitlivovanie verejnosti pre vnímanie rozmanitosti.

Finančné zdroje: rozpočet mesta Nitra, grantové programy, dotačné programy, Plán obnovy a odolnosti, rozpočet MŠVVaM SR a iných ministerstiev, vlastné príjmy škôl, mimovládny sektor (občianske združenia a neziskové organizácie).

Cieľové skupiny:

Deti a mládež, dospelí, seniori.

Príklady indikátorov:

Počet škôl s rekonštruovanou a modernizovanou infraštruktúrou.

Počet realizovaných preventívnych a podporných programov pre deti a mládež.

Počet detí a mladých ľudí zapojených do voľnočasových aktivít a nízkoprahových centier.

Miera inklúzie detí so ŠVVP a detí cudzincov v bežných školách.

Počet jazykových kurzov pre deti a rodičov cudzincov.

Počet zmodernizovaných alebo novovybudovaných športových areálov.

OBLASŤ ZDRAVOTNO-SOCIÁLNA

Hlavný cieľ

Inovatívna sieť zdravotných služieb a sociálnych služieb dostupná pre rôznorodé komunity a zraniteľných ľudí.

PRIORITA 1 Pomoc bližšie k občanom

Strategický cieľ 1.1: Zavádzať inovácie v prístupe k zdraviu a sociálnej starostlivosti.

Špecifický cieľ 1.1.1: Prevencia nepriaznivých zdravotných a sociálnych situácií.

Strategický cieľ 1.2: Tvoriť komunitné prístupy k zdravotnej starostlivosti a sociálnej starostlivosti.

Špecifický cieľ 1.2.1: Zvýšiť podpornú sieť zdravotných a sociálnych služieb.

Návrhy opatrení a aktivít:

Podpora duševného zdravia.

Prevencia sociálno-patologických javov v školskom prostredí.

Rozvoj sociálno-zdravotných programov.

SMART poskytovanie sociálno-zdravotných služieb.

Scitlivovanie verejnosti v sociálno-zdravotnej oblasti.

Mesto ako stabilný partner v spolupráci s MVO v sociálno-zdravotných službách.

Rozvinutá paliatívna starostlivosť v meste.

Operatívny manažment zdravotnej starostlivosti v moderných mestských poliklinikách.

Rozvoj sociálneho podnikania.

Zavádzanie inovatívnej podpory v sociálno-zdravotných službách.

Rozšírenie kapacít detských jasí s dôrazom na deti so zdravotným znevýhodnením.

Návrhy indikátorov:

Schválenie IV. Komunitného plánu sociálnych služieb.

Počet destigmatizačných a podporných aktivít.

Počet inovatívnych prvkov v podpore neformálnym opatrovateľom.

Počet individuálne prispôbovaných a poskytovaných sociálno-zdravotných služieb.

Počet miest paliatívnej starostlivosti (kamenný a terénny hospic, deti a dospelí).

Počet kampaní mesta zameraných na scitlivovanie obyvateľstva.

Počet smart technológií zavedených do sociálno-zdravotnej starostlivosti.

Založenie sociálneho podniku mestom.

Počet ambulancií v mestských poliklinikách.

Počet lekárov v mestských poliklinikách podľa špecializácie.

Počet programov na podporu duševného zdravia.

Počet digitalizovaných formulárov.

Počet zavedených inovatívnych prístupov v poskytovaní sociálnych služieb.

Nástroje na napĺňanie cieľa

Legislatívne a strategické: IV. Komunitný plán sociálnych služieb.

Finančné: granty a dotácie, mestský rozpočet, EU fondy.

Digitalizované služby a inteligentné riešenia.

Vzdelávanie a osвета.

Participačné a komunitné nástroje, centrá.

PRIORITA 2 Dostupný domov

Strategický cieľ 2.1: Rozvíjať inkluzívne nájomné bývanie.

Špecifický cieľ 2.1.1: Zvyšovať príležitosti bývania pre každého.

Návrhy opatrení a aktivít:

Rozvoj subvenčného a inkluzívneho bývania.
Sociálna inklúzia ohrozených komunít.
Modernizácia mestského bytového fondu.
Rozvoj programov podporujúcich autonómne bývanie.

Návrhy indikátorov:

Počet bytov poskytujúcich podporné služby.
Počet bytových domov so zrealizovanou modernizáciou.
Počet bytov postavených zo ŠFRB.
Počet bytov Housing First a Housing LED na území mesta.
Počet bytov pridelených zraniteľným osobám.
Počet prijímateľov sociálnych služieb vo vyššom stupni bývania.

Nástroje na napĺňanie cieľa:

Legislatívne a strategické: mestská bytová politika zohľadňujúca inklúziu, pridelovania bytov pre zraniteľné skupiny (napr. v kombinácii s podpornými službami).
Finančné: využitie fondov ŠFRB, Plán obnovy a eurofondy, mestsko-súkromné partnerstvá na výstavbu a obnovu bytov.
Organizačné: mesto ako aktívny investor a správca sociálnych a podporných bytov, podpora organizácií, ktoré poskytujú služby typu „housing first“ a „housing led“.
Digitálne: digitálny systém evidencie a pridelovania mestských bytov, Interaktívna mapa dostupného bývania a súvisiacich služieb.
Participačné a komunitné: inkluzívne komunitné bývanie s aktívnou účasťou obyvateľov, podpora susedských iniciatív a komunitného života.
Vzdelávacie: poradenský program pre obyvateľov na ceste k samostatnému bývaniu, edukačné aktivity v lokalitách s koncentráciou zraniteľných skupín.

PRIORITA 3 Finančná stabilita**Strategický cieľ 3.1: Stabilizovať financovanie zabezpečenia sociálno-zdravotnej starostlivosti.**

Špecifický cieľ 3.1.1: Zaviesť stratégiu a kontinuitu financovania sociálno-zdravotných služieb.

Návrhy opatrení a aktivít:

Rozšírenie zdrojov financovania sociálno-zdravotných služieb mesta zo zdravotného poistenia.
Zavedenie systému ročnej valorizácie úhrad za poskytované sociálne služby.
Pozitívny ročný nárast percentuálneho podielu z verejných príjmov mesta na výdavky sociálno-zdravotnej starostlivosti.
Stabilný dotačný mechanizmus sociálno-zdravotných služieb.

Návrhy indikátorov:

Počet zdrojov financovania.
Trend vývoja výdavkov do sociálno-zdravotnej oblasti.
Dotačná schéma.
Počet lôžok dofinancovaných zo zdravotného poistenia.

Nástroje na napĺňanie cieľa

Legislatívne a strategické: dlhodobá finančná stratégia mesta v oblasti zdravia a sociálnych služieb.
Finančné a organizačné: dotačný mechanizmus s transparentným hodnotením a viacročnou stabilitou, rezervný fond pre sociálno-zdravotnú oblasť, monetizácia niektorých podporných činností, finančný manažment v sociálno-zdravotných službách.

OBLASŤ KULTÚRA, KREATÍVNY PRIEMYSEL A CESTOVNÝ RUCH

Kultúrna stratégia a stratégia CR: NITRA ATRAKTÍVNA

Nitra je mestom, ktoré podporuje kultúrno-spoločenské aktivity pre všetkých obyvateľov. K dispozícii sú moderné kultúrne zariadenia a kreatívne centrá rozvíjajúce kreatívny priemysel, priestory naplnené komunitným životom, ktoré podporia integráciu obyvateľov. Na kultúrnom živote sa podieľajú organizácie podporujúce rozvoj kreativity, výchovu umením.

Mesto Nitra má obnovené a zrekonštruované pamiatkové objekty, kontinuálne udržiava pamiatkový fond mesta, pomocou udržateľného grantového systému vytvára podmienky pre starostlivosť o pamiatkové objekty iných vlastníkov. Prepája minulosť a prítomnosť, prostredníctvom moderných technológií a podujatí „living history“ podporuje vytváranie zreteľnej identity mesta s historickými koreňmi a mladým duchom.

Navštíviť Nitru sa oplatí pre jej kreatívne a inovatívne zážitky v spojení s miestnymi atrakciami. Nitra poskytuje návštevníkom tvorivú atmosféru, v ktorej sa historické, kultúrne a prírodné hodnoty mesta pretavujú do nových, udržateľných a kreatívnych SMART zážitkov.

Upevnením postavenia mesta v cestovnom ruchu sa Nitra stane vyhľadávanou pobytovou zážitkovou destináciou pre domácich a zahraničných návštevníkov.

Nitra dostupná, spájajúca a učíaca sa

Mesto Nitra vníma kultúru ako významný indikátor kvality života, uznáva jej spoločenský aj ekonomický prínos. Rozvíja kvalitnú a rôznorodú kultúrnu ponuku dostupnú pre všetkých, vytvára podmienky pre umeleckú tvorbu v modernom kultúrnom prostredí a prostredníctvom nových technológií, podporuje vzdelávanie a aktívnu účasť komunít na tvorbe kultúrnych hodnôt.

Nitra kreatívna a inovatívna

Mesto Nitra disponuje silnou komunitou aktérov kreatívneho priemyslu signifikantne spolutvoriacich identitu mesta a jeho nezameniteľný charakter a atmosféru. Vytvára podmienky pre rozvoj ich tvorivého potenciálu pomocou sieťovania, vzdelávania a poskytovaním adekvátneho technického zázemia.

Nitra uchováajúca a pamätajúca

Hodnoty kultúrneho dedičstva tvoria kľúčovú súčasť identity mesta a prostredníctvom aktívneho partnerstva zainteresovaných subjektov, využívaním inovatívnych technológií a smart riešení sú uchované a sprístupnené pre súčasníkov i budúce generácie.

Nitra inovatívna, inšpiratívna, efektívna a zodpovedná

Mesto Nitra rozvíja udržateľný cestovný ruch založený na jedinečnosti mesta, inovatívnosti, dostupnosti, kvalite, sieťovaní a efektívnom využívaní lokálnych zdrojov a potenciálu destinácie.

Hlavný cieľ

Spoluvytvárať mesto, kde sa všetkým dobre žije

Nitra je mesto s rôznorodou kultúrnou ponukou, aktívnymi komunitami, rozvinutým kreatívnym priemyslom, zachovaným a sprístupneným kultúrnym dedičstvom a udržateľným cestovným ruchom poskytujúce pocit spokojnosti, pohody a lepšej kvality života* všetkým obyvateľom a návštevníkom mesta.

PRIORITA 1 Rozmanitá kultúrna ponuka

Strategický cieľ 1.1: Rozvíjať kvalitnú a rôznorodú kultúrnu ponuku dostupnú pre všetkých.

Špecifický cieľ 1.1.1: Zabezpečovať dostupnú a inkluzívnu kultúrnu ponuku pre široké spektrum cieľových skupín, aktivizuje komunity, disponuje rozvinutou kultúrnou infraštruktúrou.

Návrhy opatrení a aktivít:

Skvalitniť podmienky pre realizáciu kultúrnej ponuky mesta, zvýšiť percentuálny podiel finančných zdrojov na rozvoj kultúry v mestskom rozpočte, investovať do modernizácie existujúcej kultúrnej infraštruktúry.

Inovovať kultúrnu ponuku a rozvíjať nové formáty podujatí a modernizovať infraštruktúru priestorov vrátane ekologických opatrení, vrátane rekonštrukcie kina Lipa a Amfiteátra pod Zoborom.

Efektívne využívať verejné priestranstvá, revitalizovať ich podľa kvalitatívnych štandardov a podporovať udržateľnosť zavádzaním ekologických opatrení.

Posilniť personálne kapacity v kultúrnej oblasti, podporovať odborný rozvoj pracovníkov a prilákať talentovaných odborníkov.

Zriadiť mestskú organizáciu na oddelenie výkonných a samosprávnych funkcií, jasne definovať kľúčové projekty mesta a podporovať networking kultúrnych aktérov.

Posilňovať partnerstvá na lokálnej aj medzinárodnej úrovni, systematicky podporovať festivaly a etablované i nové podujatia a zabezpečiť dostupnosť kultúry pre všetkých, vrátane zraniteľných skupín a cudzincov.

Odstraňovať fyzické a sociálne bariéry vo všetkých oblastiach kultúry, čím sa vytvorí inkluzívne a prístupné prostredie pre širokú verejnosť.

Indikátory:

Výška finančných prostriedkov z rozpočtu mesta (v %) vyčlenená na aktivity súvisiace so skvalitňovaním kultúrnej ponuky.

Počet realizovaných rekonštrukcií, opravených kultúrnych zariadení vo vlastníctve mesta (úplné, čiastočné, realizovaná PD, vrátane efektívnych ekologických riešení: napr. Kino Lipa, amfiteáter).

Počet podporených projektov v e-grante mesta.

Funkčná mestská organizácia.

Počet vytvorených partnerstiev medzi kultúrnymi aktérmi na regionálnej, národnej a medzinárodnej úrovni.

Vytvorený integrovaný funkčný mestský rezervačný systém.

Počet návštevníkov kultúrnych podujatí.

Počet nových pracovných miest.

Kvalitatívny rozvoj etablovaných podujatí.

Počet nových zrealizovaných podujatí / festivalov.

Špecifický cieľ 1.1.2: Podporovať kvalitný komunitný život vo všetkých mestských častiach, aktívnu účasť komunit na vytváraní a prijímaní kultúrnych hodnôt a angažovanosť komunit vo veciach verejných.

Návrhy opatrení a aktivít:

Rozširovať možnosti pre komunitné aktivity prostredníctvom vytvárania vhodných komunikačných platforiem a participatívnych nástrojov. Poskytovať zdieľané priestory pre realizáciu komunitných aktivít.

Vytvoriť platformu na mapovanie, identifikáciu a podporu existujúcich lokálnych komunit a podporovať občianske iniciatívy, susedské a komunitné aktivity.

Iniciovať verejnú diskusiu a participáciu lokálnych komunít na tvorbe kultúrnej politiky mesta. Podporovať vznik nízkoprahových aktivít v zariadeniach, ktoré rozvíjajú komunitný život, voľnočasové aktivity a záujmovú činnosť.

Zvyšovať podiel aktivít, ktoré sú tvorené komunitnými aktérmi, zvyšovať osobnú angažovanosť obyvateľov.

Vytvárať integrované produkty a projekty (kultúra, kreatívny priemysel, cestovný ruch) pre seniorské komunity s ohľadom na rozvoj striebornej ekonomiky.

Indikátory:

Počet komunitných aktivít podporujúcich inklúziu a občiansku angažovanosť.

Počet zapojených obyvateľov do komunitných a participatívnych aktivít.

Počet nízkoprahových aktivít v zariadeniach.

Miera spokojnosti obyvateľov s otvorenosťou a participáciou v meste.

Špecifický cieľ 1.1.3: Podporovať aktivity zamerané na scitlivovanie a edukáciu obyvateľstva v oblasti spoločenskej zodpovednosti, environmentalistiky a ekológie, ľudských práv, hodnôt kultúrneho dedičstva, histórie a tolerance k inakosti a podporovať využitie umenia v oblasti zachovania duševného zdravia.

Návrhy opatrení a aktivít:

Iniciovať aktivity na rozvoj publika a výchovu budúcich recipientov kultúrnych podujatí prostredníctvom inovátnych projektov a metodík. Posilňovať formálne aj neformálne vzdelávanie, interkultúrny dialóg a spoluprácu inštitúcií so zameraním na zraniteľné skupiny.

Rozvíjať systematický a koordinovaný rozvoj publika, realizáciu inovátnych projektov reagujúcich na aktuálne kultúrno-spoločenské témy, rozvoj talentu, emočnej inteligencie a objavovanie nových inovátnych metodík v práci s publikom.

Podporovať výchovu budúceho recipienta kultúrnych podujatí otvoreného aktuálnym témam a prostriedkom súčasného umenia.

Realizovať vzdelávanie a osvetu prostredníctvom umenia a kultúry pre všetky cieľové skupiny - aj pre zraniteľné či marginalizované.

Podporovať interkultúrny dialóg, edukačné aktivity zamerané na spoznávanie kultúrnych a spoločenských špecifik rôznych národov a etníc, vytvoriť platformu pre sieťovanie kultúrnych a vzdelávacích inštitúcií a aktérov.

Indikátory:

Aktualizovaná grantová schéma.

Počet podporených projektov a aktivít zameraných na prácu s publikom.

Počet inštitúcií realizujúcich vzdelávanie publika.

Počet účastníkov projektov neformálneho aj formálneho vzdelávania

Počet zapojených lektorov a odborníkov.

Nástroje na napĺňanie cieľa

Vytvorenie samostatnej inštitúcie.

Rozpočet mesta Nitra, grantové programy, dotačné výzvy.

Plán obnovy a odolnosti, rozpočet MK SR a iných ministerstiev.

Partnerstvá s podnikateľským sektorom.

Crowdfunding, fundraising.

PRIORITA 2 Konkurencieschopný kreatívny priemysel

Strategický cieľ 2.1: Rozvíjať a podporovať kreatívny priemysel v meste zabezpečením vhodných podmienok pre jeho aktérov.

Špecifický cieľ 2.1.1: Podporovať rozvoj inovácií v kultúre a kreatívnom priemysle, tvoriť udržateľný koncept kreatívneho priemyslu, vytvárať podmienky pre tvorbu a udržateľnosť pracovných miest v sektore, financovanie výskumných a vzdelávacích projektov a takto zvyšovať konkurencieschopnosť kreatívneho potenciálu mesta.

Návrhy opatrení a aktivít:

Stimulovať podporu udržateľnej zamestnanosti a tvorby pracovných miest v kultúrnom a kreatívnom priemysle prostredníctvom vytvorenia priaznivého prostredia pre rozvoj kreatívneho talentu, netechnologických inovácií, podnikateľského prostredia pre dosiahnutie ďalšieho rastu ekonomickej výkonnosti.

Podporovať rozvoj a udržateľnosť kreatívneho priemyslu – startupov a inovácií, sieťovanie aktérov na rôznych úrovniach a vzdelávanie pre rozvoj know-how.

Budovať udržateľný ekosystém, prilákať talenty, zabezpečiť lepšie financovanie, efektívny manažment a zvýšenie zamestnanosti v kreatívnom priemysle.

Indikátory:

Vytvorená platforma pre sieťovanie aktérov KKP.

Počet podporených podnikov v sektore.

Počet pracovných miest v sektore KKP.

Počet zrealizovaných vzdelávacích aktivít.

Výška podpory (v %) pre rozvoj KKP.

Novovytvorené priestory a technické zázemie pre aktérov KKP.

Špecifický cieľ 2.1.2: Využívať existujúci potenciál ľudských zdrojov, novovytvorených atraktívnych priestorov vybavených technológiami pre rozvoj kreatívneho priemyslu, podporovať zachovanie tradičných remesiel a vytvárať podmienky pre súčasné kreatívne aktivity, kreovanie partnerstiev vo všetkých sférach činností, tvoriť platformu pre miestne, regionálne, národné i medzinárodné sieťovanie aktérov, zdieľanie dát a vzájomná inšpirácia.

Návrhy opatrení a aktivít:

Zabezpečiť udržateľnosť Kreatívneho centra Nitra, vytvoriť a udržať stimulujúce podnikateľské prostredie pre KKP, podporovať vznik inkubátorov a akceleratorov pre inovatívne projekty v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu, realizovať programy pre širokú verejnosť s cieľom propagovania KKP.

Realizovať programy určené pre širokú verejnosť s cieľom propagovania KKP.

Podporovať podnikanie v kultúre a kreatívnom priemysle (KKP) vrátane zvýhodnených prenájmov priestorov (pomoc de minimis).

Doplniť infraštruktúru budov KCN a ich vybavenia podľa aktuálneho dopytu zo strany verejnosti, kreatívnych komunít a jednotlivcov.

Adaptovať plán revitalizácie areálu na Radlinského ulici v spolupráci s ÚHA v závislosti od vývoja zabezpečenia kultúrnych služieb Kina Palace.

Aktivovať doplnkové služby v priestoroch KCN napr.: kaviarne, ateliéry, sklady, art reuse služba zberného dvora na Martinskom vrchu, a i.

Indikátory:

Nárast zamestnanosti v podporovaných podnikoch.

Počet účastníkov inkubačnej a akceleračnej schémy.

Počet podporených nových podnikov.

Počet podnikov, ktoré dostávajú nefinančnú podporu.

Počet účastníkov služieb podporných programov kreatívneho centra.

Počet služieb v rámci podporných programov.

Počet aktivít na podporu dopytu.

Nástroje na napĺňanie cieľa

Partnerstvá s podnikateľským sektorom,

Crowdfunding, fundraising.

PRIORITA 3 Trvácne kultúrne dedičstvo

Hodnoty kultúrneho dedičstva tvoria kľúčovú súčasť identity mesta a prostredníctvom aktívneho partnerstva zainteresovaných subjektov, využívaním inovatívnych technológií a smart riešení sú uchované a sprístupnené pre súčasníkov i budúce generácie

Strategický cieľ 3.1: Zachovávať a sprístupňovať hodnoty kultúrneho dedičstva prostredníctvom aktívneho partnerstva zainteresovaných subjektov, využívania inovatívnych technológií a smart riešení.

Špecifický cieľ 3.1.1: Systematicky znižovať investičný dlh v oblasti kultúrneho dedičstva, ochraňovať, obnovovať, revitalizovať a cieľavedome zvyšovať hodnotu kultúrneho dedičstva prostredníctvom efektívnych, udržateľných a ekologických opatrení.

Návrhy opatrení a aktivít:

Vypracovať Stratégiu starostlivosti o kultúrne dedičstvo, o jeho udržateľnú hodnotu a atraktívnu prezentáciu.

Zvýšiť podiel kapitálových investícií do obnovy a ochrany pamiatkového fondu mesta; systematicky a efektívne znižovať investičný dlh voči obnove a ochrane pamiatkového fondu.

Vyhľadávať a využívať v plnom rozsahu grantové výzvy na obnovu kultúrnych pamiatok, získavanie externých zdrojov s napojením na európske iniciatívy v oblasti ochrany kultúrneho dedičstva.

Poskytovať dotácie a finančné stimuly pre majiteľov pamiatkových objektov na území mesta.

Riešiť havarijný a nevyhovujúci technický stav kultúrnych pamiatok a hľadať ich nové využitie (napr. odvlhčenie Synagógy, rekonštrukcia Mestského domu, rekonštrukcia Mestskej tržnice).

Využívať nové ekologické technológie a smart riešenia pri obnove a ochrane kultúrneho dedičstva. Podporovať a edukovať pri obnove a ochrane kultúrneho dedičstva na území mesta ďalších vlastníkov pamiatkových objektov.

Vytvárať partnerstvá s dotknutými subjektami so zámerom spoločného postupu pri získavaní prostriedkov z grantových výziev.

Zavádzať zelené stratégie a ekologické opatrenia do prevádzky a aktivít organizácií v oblasti kultúrneho dedičstva.

Indikátory:

Výška finančných prostriedkov z rozpočtu mesta (v %) vyčlenená na aktivity súvisiace s obnovou a ochranou kultúrneho dedičstva.

Počet realizovaných rekonštrukcií, opravených pamiatkových objektov vo vlastníctve mesta (úplné, čiastočné, realizovaná PD, vrátane efektívnych ekologických a smart riešení: napr. Synagóga, Mestský dom, Mestská tržnica).

Počet podporených vlastníkov pamiatkových objektov v e-grante mesta.

Špecifický cieľ 3.1.2: Atraktívne prezentovať a popularizovať kultúrne dedičstvo prostredníctvom inovatívnych technológií a inkluzívne zameraných aktivít.

Návrhy opatrení a aktivít:

Zabezpečiť vyčlenenie finančných prostriedkov v rozpočte mesta na atraktívnu prezentáciu kultúrneho dedičstva (investície do lokalít a priestorov, smart riešení, podporovať digitalizáciu, znižovať modernizačný dlh)

Systematicky digitalizovať kultúrne dedičstvo mesta, vytvoriť a prevádzkovať portál "Pamäť Nitry". Implementovať inovatívne a edukatívne nástroje na sprístupňovanie hodnoty kultúrneho dedičstva širokým cieľovým skupinám. Realizovať edukatívne programy, organizovať konferencie, prednášky, workshopy, systematicky a interaktívne vzdelávať širokú verejnosť a tiež majiteľov pamiatkových objektov.

Priebežne aktualizovať VZN č.5/2009 o národných kultúrnych pamiatkach a pamätihodnostiach.

V súlade s Manuálom tvorby verejných priestranstiev v spolupráci s ÚHA pracovať na systematickej pasportizácii, koncepcii obnovy a umiestňovania umeleckých diel vo verejnom priestore. Obnovovať umenie vo verejnom priestore, ktoré nesie pamäť mesta.

Kreovať partnerstvá s podnikateľským sektorom na spolufinancovanie umenia vo verejnom priestore.

Získavať finančné zdroje prostredníctvom crowdfundingu a fundraisingu.

Realizovať edukatívne programy, organizovať konferencie, prednášky, workshopy, systematicky a interaktívne vzdelávať širokú verejnosť a tiež majiteľov pamiatkových objektov.

Usporiadávať verejne prístupné podujatia zamerané na prezentáciu dejinných udalostí mesta, tzv. "Living history".

Zabezpečiť a podporovať bezbariérovosť nehnuteľných a huteľných objektov v oblasti kultúrneho dedičstva (haptické modely pre nevidiacich, vodiace pásy, audiosprevodcovia a komentované prehliadky, zvukové slučky pre nepočujúcich, zjednodušený výklad a pod.).

Zriadiť interaktívnu expozíciu dejín mesta Nitry a lapidárium.

Systematicky digitalizovať kultúrne dedičstvo mesta, vytvoriť a prevádzkovať portál "Pamäť Nitry".

Zavádzať a podporovať inovatívne projekty na popularizáciu histórie a kultúrneho dedičstva mesta (napr. dobudovanie archeoparku na Martinskom vrchu).

Indikátory:

Výška finančných prostriedkov z rozpočtu mesta (v %) vyčlenená na aktivity súvisiace s prezentáciou kultúrneho dedičstva.

Počet zrealizovaných riešení zameraných na atraktívnu, inkluzívnu prezentáciu kultúrneho dedičstva mesta (napr. interaktívna expozícia dejín mesta, lapidárium, pamäťový portál „Pamäť Nitry“, dobudovaný archeopark na Martinskom vrchu; haptické modely, vodiace pásy, audiosprevodcovia, zvukové slučky, zjednodušený výklad, a pod.)

Počet obnovených a nových umeleckých artefaktov vo verejnom priestore.

Počet zrealizovaných konferencií a vzdelávacích programov v oblasti ochrany a uchovávania kultúrneho dedičstva.

Nástroje na napĺňanie cieľa

Strategický dokument.

Partnerstvá s podnikateľským sektorom.

Crowdfunding, fundraising.

PRIORITA 4 Atraktívna ponuka v cestovnom ruchu

Strategický cieľ 4.1: Rozvíjať udržateľný cestovný ruch založený na jedinečnosti mesta, inovatívnosti, dostupnosti, kvalite, sieťovaní a efektívnom využívaní lokálnych zdrojov a potenciálu destinácie.

Špecifický cieľ 4.1.1: Podporiť dobudovanie modernej infraštruktúry cestovného ruchu.

Opatrenie: Dobudovanie modernej infraštruktúry a bodov záujmu.

Návrh aktivít v spolupráci s aktérmi v CR:

Podporiť budovanie kvalitnej turistickej infraštruktúry pre zvýšenie atraktívnosti destinácie.

Zakomponovať smart riešenia do turistickej infraštruktúry.

Podporiť dobudovanie infraštruktúry v turisticky navštevovaných miestach a bodoch záujmu na Cyrilo-metodskej ceste.

Podporiť modernizáciu železničnej stanice, elektrifikáciu železničnej dopravy s napojením na hlavné mesto, obnovu regionálnych železničných tratí.

Podporiť rozvoj zelenej infraštruktúry a zachovanie biodiverzity územia.

Po rekultivácii zakomponovať rieku Nitra s nábřežím a vodnými plochami do ponuky CR.

Podporiť rekonštrukciu a výstavbu oddychových zón a rekreačných cyklotrás.

Podporiť efektívne riešenia udržateľnej dopravy.
Doriešiť dopravnú a bezpečnú dostupnosť do bodov záujmu.
Zabezpečiť revitalizáciu areálu Zoborského kláštora.
Podporiť vybudovanie campingovej zóny.

Indikátory:

Počet nových prvkov modernej infraštruktúry zahŕňajúcich smart riešenia.
Počet novovybudovaných moderných expozícií a atrakcií v CR.
Počet nových prvkov v turisticky navštevovaných miestach.
Počet aplikovaných online služieb.
Počet návštevníkov v turistických bodoch záujmu.
Počet užívateľov online služieb.

Špecifický cieľ 4.1.2: Podporiť tvorbu atraktívnych komplexných produktov CR s prepojením na región.

Opatrenie: Vytvorenie ucelenej atraktívnej ponuky komplexných produktov CR sieťovaním subjektov v CR.

Návrh aktivít v spolupráci s aktérmi v CR:

Vytvoriť nové zážitkové programy v meste.
Využiť v ponuke tradíciu chovu včiel a vybudovať jedinečnú medovú cestu.
Vytvoriť celoročnú ponuku pre vybrané cieľové segmenty návštevníkov (rodiny s deťmi, seniorov).
Podporiť rozvoj gastroturizmu a vínneho turizmu sieťovaním poskytovateľov služieb v CR.
Zosieťovať poskytovateľov ubytovacích služieb v destinácii.
Podporiť zavádzanie nových IT trendov v ponuke CR (virtuálna realita, rozšírená realita, IoT).

Indikátory:

Počet produktov CR s prepojením na región.
Počet predaných produktov, príjmy z predaja služieb.
Počet podporených a zrealizovaných udržateľných aktivít.
Počet udržateľných iniciatív implementovaných do služieb v CR.

Špecifický cieľ 4.1.3: Zlepšiť manažment služieb CR.

Opatrenie: Zefektívnenie, zjednotenie manažmentu a skvalitnenie služieb CR.

Návrh aktivít v spolupráci s aktérmi v CR:

Podporiť zosieťovanie aktérov a podnikov v CR.
Posilňovať sieť partnerstiev v udržateľnej ekonomike na lokálnej a regionálnej úrovni.
Zaviesť jednotný systém zberu a vyhodnocovania dát v CR v spolupráci s OOCR.
Vytvoriť motivačnú ponuku pre poskytovateľov služieb v CR (napr. súťaž "Nakopni Nitru", súťaž inšpiratívnych projektov a príbehov pre podnikateľov na rozvoj CR).
Podporiť certifikáciu služieb v cestovnom ruchu/ známka udržateľnosti, prepojenie s certifikáciou NSK - ubytovanie na vidieku.
Podporiť vytvorenie uceleného systému politiky friendly v službách CR.
Zabezpečiť rozvoj kvalifikovaných ľudských zdrojov – udržateľnosť pracovných miest v CR, podpora zamestnancov v službách CR.
Udržať trend v inovácii sprievodcovských služieb – plán profesijného rozvoja sprievodcov.

Indikátory:

Jednotná metodika zberu a vyhodnocovania údajov o výkonoch v CR.

Počet nových spolupracujúcich subjektov v CR.

% podiel podnikov CR spolupracujúcich s aktérmi v CR.

Jednotná certifikácia služieb v CR – počet certifikovaných poskytovateľov služieb v CR.

Systémové a udržateľné vzdelávanie – počet zaškolených pracovníkov v službách CR.

Jednotné udržateľné financovanie - % návratnosti/reinvestície do CR v destinácii.

Špecifický cieľ 4.1.4: Posilniť význam a prínos CR pre mesto a domácich obyvateľov.

Opatrenie: Udržateľné riešenia a systematická komunikácia o prínose CR pre mesto a domácich obyvateľov

Návrh aktivít v spolupráci s aktérmi v CR:

Vytvoriť jednotnú komunikačnú stratégiu mesta voči domácim obyvateľom a turistom.

Vytvoriť koncepciu budovania pozitívnych vzťahov domácich obyvateľov k rozvoju destinácie.

Zabezpečiť poskytovanie kvalitných služieb nielen pre turistov („priateľské súžitie“) – „Nitra na 1. mieste“.

Vyvážiť ekonomické prínosy turizmu so strategickými záujmami mesta (udržateľnosť, kvalita života obyvateľov).

Realizovať regionálne vzdelávanie pre žiakov ZŠ zážitkovou formou.

Realizovať cieľenú kampaň na budovanie pozitívneho postoja domácich obyvateľov k turistom.

Indikátory:

Jasne definovaná komunikačná stratégia mesta.

Vypracovaná koncepcia budovania pozitívnych vzťahov domácich obyvateľov k rozvoju destinácie.

Počet kampaní o prínose CR.

Počet zapojených aktérov do tvorby ponuky.

Príjmy z cestovného ruchu pre mesto.

Počet návštevníkov destinácie.

Počet ubytovaných /rast dane z ubytovania

Nástroje na napĺňanie cieľa:

Rozpočet mesta Nitra, grantové programy, dotačné výzvy.

Plán obnovy a odolnosti, rozpočet MCRaŠ SR a iných ministerstiev.

Partnerstvá s podnikateľským sektorom.

Crowdfunding, fundraising

OBLASŤ SPRÁVA MESTA

Mestská stratégia: Nitra dobre spravovaná

Dobre spravované mesto robí správne veci správnym spôsob a to kvalitne, efektívne, hospodárne a včas. Je silno orientované na transparentnosť a rozvoj partnerstiev s pridanou hodnotou. Pozorne a bez rozdielu načúva potrebám všetkých obyvateľov a aktívne ich zapája do rozhodovania o veciach verejných. Neustále sa zlepšuje s cieľom udržateľného a inteligentného rozvoja, ktorý prináša vysokú kvalitu života jeho obyvateľom.

Otvorený prístup k obyvateľom vytvára vhodný rámec pre mesto uznávané jeho obyvateľmi, podnikateľmi a zainteresovanými stranami. Mesto koná spoločensky zodpovedne s ohľadom na budúce generácie. Využíva nové technológie na zlepšenie kvality života obyvateľov, podnikania a efektivity poskytovaných služieb transformáciou na inteligentné mesto (Smart City). Rozvíjaním digitálnych trendov do maximálnej miery efektívne využíva ich potenciál. Zavádzanie nových trendov však nie je jeho cieľom, ale prostriedkom ku kontinuálnemu zlepšovaniu a inteligentnému rozvoju mesta.

Mesto, ktoré je blízko svojim obyvateľom, pozorne načúva ich potrebám a aktívne ich zapája do správy vecí verejných. Je spravované transparentne a za účasti verejnosti na rozhodovacích procesoch. Dbá, aby boli jeho obyvatelia dostatočne informovaní a podporuje partnerstvá s pridanou hodnotou.

Mesto rozvíja princíp good governance („robiť veci správne a správnym spôsobom“), aby sa udržateľne rozvíjalo a zvyšovalo kvalitu života jeho obyvateľom. K tomu potrebuje dátovú a technickú infraštruktúru, ktorá je základným kameňom moderného a efektívne fungujúceho mesta. Krok s dobou drží pomocou implementácie a zdieľania príkladov dobrej praxe. Výsledkom sú pre obyvateľov ľahko dostupné, jednoduché a všetkým zrozumiteľné služby. Mesto je riadené strategicky, odborne a efektívne s modernou digitálnou, dátovou a technickou infraštruktúrou zodpovedajúcou potrebám budúcnosti.

PRIORITA 1 Správa mesta

Strategický cieľ 1.1: Posilniť dobré meno mesta a zlepšiť uplatnenie princípov inteligentného udržateľného a zodpovedného rozvoja

Špecifický cieľ 1.1.1: Podporovať a rozvíjať inteligentné mestské riešenia a inovácie.

Špecifický cieľ 1.1.2: Zlepšiť uplatnenie princípov udržateľného a zodpovedného rozvoja mesta.

Návrh opatrení a aktivít:

Vytvoriť prostredie podporujúce inteligentné riešenia, inovácie a rozvoj digitálnych trendov.

Zaviesť systémový prístup pre zdieľanie informácií, komunikáciu, PR a marketing činnosti a služieb mesta a jeho organizácií s dôrazom na zrozumiteľnosť výstupov.

Zvýšiť povedomie o udržateľnom rozvoji a realizovať spoločensky zodpovedné konanie v sociálnom, environmentálnom a ekonomickom pilieri.

Indikátory:

Úroveň zavedenia smart/AI riešení: počet procesov, ktoré sú automatizované s využitím inteligentných riešení /umelej inteligencie.

Zvýšenie spokojnosti obyvateľov: dotazníkový prieskum.

Počet realizovaných aktivít.

Nástroje:

Prijatý strategický dokument.

Podpora pilotných projektov s aktérmi verejného a súkromného sektora.

Využitie finančných nástrojov (externých a vlastných).

Investície do inteligentných a progresívnych riešení.

Strategický cieľ 1.2: Zvýšiť dôveru verejnosti v samosprávu a podporiť aktívnu účasť obyvateľov

Špecifický cieľ 1.2.1: Zvýšiť transparentnosť rozhodovania a participáciu obyvateľov na správe mesta.

Špecifický cieľ 1.2.2: Podporovať a budovať partnerstvá s pridanou hodnotou, sieťovanie aktérov a ich inovačný potenciál.

Návrh opatrení a aktivít:

Zaviesť systémový prístup na zvýšenie informovanosti a úrovne zapojenia občanov do rozhodovania mesta .

Realizovať pravidelné meranie spokojnosti občanov.

Podporovať bench learning a benchmarking s inými mestami v indikátoroch kvality života.

Spolupracovať s inými samosprávami, mimovládnyimi organizáciami, podnikateľskými subjektami a akademickou obcou s cieľom budovania kooperačných sietí, vedeckého, technologického a inovačného potenciálu na podporu rozvoja služieb a kvality života, implementácia best practices.

Indikátory:

Miera participácie občanov na verejných rozhodnutiach.

Index transparentnosti (hodnotenie v rebríčku TIS).

Index kvality života.

Nástroje:

Prijatý strategický dokument pre systémový prístup k participácií.

Podpora tvorby nových alebo existujúcich digitálnych platforiem.

Vznik klastrov a inovačného centra.

Zakladanie a revitalizácia MSP s majetkovou účasťou mesta na podporu rozvoja obchodných a komerčných služieb v samospráve.

Digitalizácia participatívnych mechanizmov (online hlasovania, konzultácie, fóra).

Strategický cieľ 1.3: Zabezpečiť moderné a efektívne plánovanie a riadenie mesta.

Špecifický cieľ 1.3.1: Zvýšiť význam a kvalitu strategického riadenia a plánovania úradu.

Špecifický cieľ 1.3.2: Budovať a rozvíjať informačnú a dátovú infraštruktúru mesta.

Návrh opatrení a aktivít:

Implementovať moderné nástroje a metódy strategického riadenia a plánovania.

Rozšíriť rozhodovanie o place-based a evidence-based prístup.

Budovať dátovú infraštruktúru pre inteligentné plánovanie, rozhodovanie a rozvoj otvorených dát.

Rozvoj infraštruktúry informačných systémov mesta.

Implementované analytické nástroje na predikciu potrieb obyvateľov.
Digital Twin.

Indikátory:

Úroveň implementácie BSC.
Počet monitorovaných a hodnotených cieľov.
Efektívnosť riadenia projektov a procesov.
Miera zosúladenia cieľov na rôznych úrovniach.
Počet školení zamestnancov.
Index transparentnosti hodnotenie v rebríčku TIS.
Miera spokojnosti obyvateľov.

Strategický cieľ 1.4: Kvalitná a efektívna verejná správa.

Špecifický cieľ 1.4.1: Budovať efektívny, kvalitný a klientsky orientovaný úrad s digitálnymi službami.

Návrh opatrení a aktivít:

Rozšíriť a podporiť aplikáciu moderných systémových prístupov k riadeniu kvality a trvalého zlepšovania.
Zvýšiť efektívnosť úradu prostredníctvom optimalizácie, informatizácie a digitalizácie procesov a služieb úradu.
Implementovať systém elektronického riadenia dokumentov a automatizáciu procesov.
Automatizovať rutinné procesy a zlepšiť elektronické spracovanie dokumentov.
Zjednodušiť online formuláre a elektronické podania, Zlepšiť online služby pre občanov (rezervácie, platby, podania) Rozvoj elektronických služieb a aplikácií pre občanov.

Indikátory:

Počet implementovaných manažérskych nástrojov.
Počet optimalizovaných procesov.
Počet implementovaných manažérskych nástrojov.
Počet digitalizovaných procesov (% z celkového počtu).
Redukcia byrokratickej záťaže (% zlepšenie v prieskume spokojnosti).
Podiel ušetrených nákladov vďaka optimalizácii a digitalizácii (%).
Zvýšenie energetickej efektívnosti mestských budov (% redukcia spotreby energie).
Podiel elektronických služieb na všetkých službách úradu: percento úradných procesov (napr. podanie žiadostí, vydanie povolení), ktoré sú plne digitalizované.
Počet obyvateľov využívajúcich online služby: počet používateľov mestských online služieb ročne.

Špecifický cieľ 1.4.2: Zvýšiť efektívnosť hospodárenia mesta a udržateľná správa majetku mesta.

Návrh opatrení a aktivít:

Posilniť finančnú stabilitu a efektívne hospodárenie mesta.
Udržateľná správa majetku mesta a jeho efektívne využívanie.
Energeticky a klimaticky neutrálne mesto - uhlíková neutralita.
Zaviesť hodnotenie investícií na princípe hodnoty za peniaze.
Posilniť strategické rozpočtovanie a prepojenie finančných zdrojov s dlhodobými cieľmi.
Vytvorenie mestských podnikov a outsourcing služieb, optimalizácia personálnych nákladov.

Systematické mapovanie a využívanie nehnuteľného majetku mesta.
Znižovanie energetickej náročnosti budov a ekologizácia mestského majetku.
Zabezpečiť aktualizáciu energetickej koncepcie mesta.
Zavedenie ekonomicky a environmentálne udržateľných investícií.
Zvýšenie energetickej efektívnosti mestských budov (% redukcia spotreby energie).
Efektívna správa pozemkov v rámci urbanistického rozvoja.
Systematické prechádzanie na využívanie obnoviteľných zdrojov energie budovaním.
fotovoltaických elektrární alebo iných systémových riešení.
Implementácia energetických úsporných technológií ako dátové platformy na monitorovanie a riadenie energetických systémov, implementácia inteligentných systémov na optimalizáciu spotreby energie, výmena verejného osvetlenia mesta a iné.
Výmena tradičných vozidiel úradu za elektrické alebo hybridné vozidlá.
Výmena vozidiel MHD za alternatívne pohony.

Indikátory:

Výška získaných externých zdrojov financovania.
Počet realizovaných investičných projektov s hodnotou za peniaze.
Efektivita využívania mestského majetku (napr. obsadenosť nehnuteľností).
Miera zníženia energetickej spotreby mestských budov.
Výška získaných externých zdrojov financovania.
Počet realizovaných investičných projektov s hodnotou za peniaze.
Efektivita využívania mestského majetku (napr. obsadenosť nehnuteľností).
Miera zníženia energetickej spotreby mestských budov.
Počet zavedených optimalizačných projektov/systémov.

Špecifický cieľ 1.4.3: Rozvíjať a efektívne riadiť ľudské zdroje.**Návrh opatrení a aktivít:**

Zabezpečiť kvalitné riadenie ľudských zdrojov a rozvoj zamestnancov úradu.
Zvýšiť kompetencie zamestnancov so zameraním na ich digitálne zručnosti a zavádzanie inovácií.

Indikátory:

Počet absolvovaných školení zamestnancov.
Miera spokojnosti zamestnancov.
Počet implementovaných opatrení na zvýšenie motivácie zamestnancov.
Počet zamestnancov preškolených v digitálnych zručnostiach.

Nástroje na napĺňanie cieľa:

Implementované moderné nástroje manažmentu kvality, strategického riadenia, benchmarkingu.
Vznik benchmarkingovej a bench learningovej platformy.
Vytvorený mestský podnik.
Investície do infraštruktúry.
Finančné nástroje (externé a vlastné zdroje).
Vznik a rozvoj databáz, otvorených dát.
Vzdelávacie a osвета.

NITRA 2042 – PROGRAMOVÁ ČASŤ

Programová časť definuje konkrétne opatrenia a aktivity, navrhované intervencie, investičné a neinvestičné aktivity mesta Nitry: Návrh opatrení, aktivít a indikátorov pre jednotlivé rozvojové oblasti mesta Nitra je súčasťou strategickej časti

NITRA 2042 – REALIZAČNÁ A FINANČNÁ ČASŤ

Realizačná časť je zameraná na popis postupov zabezpečenie realizácie strategického dokumentu NITRA 2042, systém monitorovania a hodnotenia jeho plnenia s ustanovením merateľných ukazovateľov, vecný a časový harmonogram realizácie programu rozvoja mesta formou akčných plánov.

Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie dokumentu NITRA 2042

Mestský úrad v Nitre zabezpečuje trvalo udržateľný hospodársky, sociálny a územný rozvoj prostredníctvom Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja (PHRSR) a Akčných plánov. V spolupráci s poslancami Mestského zastupiteľstva v Nitre (MZ) a odbornými komisiami pripravuje stratégie a iniciuje aktivity strategického rozvoja mesta. Koordinuje spoluprácu s externými partnermi, analyzuje potreby financovania projektov, sleduje legislatívne zmeny a monitoruje realizáciu rozvojových projektov.

Koordinácia implementácie PHRSR je zabezpečená prostredníctvom komisií MZ. Mestské zastupiteľstvo monitoruje a hodnotí dosahovanie cieľov PHRSR a schvaľuje potrebné zmeny. Do realizácie PHRSR vstupujú aj podnikateľské subjekty, občianske združenia a iné socio-ekonomické organizácie, ktoré koordinujú svoje aktivity s mestom.

Implementácia akčných plánov

PHRSR sa realizuje prostredníctvom Akčných plánov, ktoré sú napojené na rozpočet samosprávy a reflektujú jej kompetencie. Riadenie a implementácia akčných plánov je nasledovná:

- MZ monitoruje implementáciu akčných plánov, posudzuje a schvaľuje ich zmeny.
- Realizáciu projektov zabezpečujú zamestnanci úradu a štatutári samosprávy.
- Kontrolu vykonávajú komisie MZ.

Realizácia dokumentu NITRA 2042 vyžaduje pravidelnú systematickú prácu skupín odborníkov a pracovníkov samosprávy. Koordinátorom pre implementáciu stratégie Nitra 2042 bol stanovený príslušný pracovník odboru projektového a strategického riadenia

Systém monitorovania a hodnotenia plnenia dokumentu NITRA 2042

NITRA 2042 je živým dokumentom, preto je nutné jeho pravidelné vyhodnocovanie, sledovanie jeho plnenia a podľa aktuálneho vývoja mesta a jeho potrieb ho aktualizovať, resp. dopĺňať.

Monitorovanie a hodnotenie sú kľúčové pre efektívnu implementáciu PHRSR.

Tento proces zahŕňa:

- Jasné definovanie cieľov a merateľných ukazovateľov.
- Sledovanie efektivity implementačných mechanizmov.
- Pravidelné monitorovanie projektov na úrovni MsÚ.
- Hodnotenie dopadov realizovaných projektov.

Hodnotenie sa vykonáva interne aj externe, so zameraním na priebežné a záverečné hodnotenie implementácie PHRSR. Výsledky hodnotenia sú podkladom pre rozhodnutia MZ a zlepšovanie rozvojových stratégií mesta Nitra.

Financovanie

Finančné vyčíslenie jednotlivých aktivít sa v PHRSR uvádza pri väčšine opatrení a aktivít potrebných na naplnenie cieľov. Tie sú stanovené odhadom, konečné rozpočty budú súčasťou vykonávacích plánov. Pri schvaľovaní financovania jednotlivých úloh, vyplývajúcich z aktivít, sa

bude prihliadať na ich dôležitosť a dopad na hospodársky a sociálny rozvoj mesta. Viaceré úlohy sa môžu realizovať v rámci bežnej prevádzky samosprávy, mnohé však vyžadujú náročnejšie finančné a personálne zdroje a spoluprácu s inými subjektami.

Potenciálne zdroje na realizáciu opatrení a úloh PHRSR

- vlastné zdroje – rozpočet mesta a UMR,
- bankové úvery,
- štátne dotácie z účelových fondov,
- dotácie z výťažku lotérií,
- financie z Národných Projektov (MPSVR, úrady práce sociálnych vecí a rodiny),
- štrukturálne a fondy,
- nadácie, neinvestičné fondy,
- účelové fondy zahraničných zastupiteľstiev v SR (holandské, americké, kanadské,...),
- Svetová banka,
- združovanie prostriedkov verejnej a neverejnej sféry, atď.

Štruktúra uvedených zdrojov bude závisieť na aktuálnej finančnej situácii mesta ako aj na spoločensko-ekonomických podmienkach.

Sústava ukazovateľov bude vychádzať aj z námetov pre zoznam ukazovateľov pre monitorovanie implementácie PHRSR po roku 2020, ktorý tvorí Prílohu č. 3 Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja, ktorú vydalo Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky.

Táto časť bude detailnejšie spravovaná v aktualizovanej verzii dokumentu po pripomienkovom konaní pracovnej verzie NITRA 2042 a bude obsahovať:

- definovanie ukazovateľov k prioritám, strategickým a špecifickým cieľom,
- stanovenie východiskových a cieľových hodnôt ukazovateľov, zdrojov údajov a metodiky zberu údajov,
- časový rámec sledovania plnenia ukazovateľov,
- prepojenie súboru ukazovateľov s ostatnými strategickými dokumentmi na úrovni mesta Nitra.

Plánovaný časový harmonogram realizácie jednotlivých aktivít implementácie PHRSR mesta Nitra bude každoročne definovaný vo forme premietnutia jeho obsahu do praxe prostredníctvom **Programového rozpočtu mesta** a jeho prípadných priebežných zmien.

Časové predpoklady realizácií aktivít vo väzbe na dotačné zdroje z EŠIF, prípadne iných dotácií a grantov, kde nie sú jasné presné harmonogramy výziev, nemusia korešpondovať s časovým plánom využitia rozpočtovaných finančných prostriedkov z dôvodu, že viaceré aktivity si vyžadujú prípravné a iné činnosti, ktoré nie sú viazané na čerpanie finančných zdrojov. V tomto ohľade je PHRSR otvoreným dokumentom, pripraveným reagovať na neočakávané situácie vedúce k prípadným zmenám scenára rozvoja mesta.

Riziká implementácia dokumentu NITRA 2042 a ich prevencia

V priebehu implementácie sa môžu vyskytnúť problémy, ktoré môžu ovplyvniť dosiahnutie priorít a definovaných cieľov a efektívnosť implementácie. Medzi tieto riziká môžu patriť okolnosti vis major ako napr. nepredvídateľná podobná pandémia ako Covid-19 v roku 2020, alebo vojna na Ukrajine v roku 2022. Niektoré riziká však predvídateľné sú a je potrebné ich identifikovať a nastaviť postupy na zníženie pravdepodobnosti ich výskytu, prípadne na minimalizáciu ich dopadov. Riziká je potrebné pravidelne identifikovať v spolupráci s partnermi a nastaviť a

aktualizovať plán ich riadenia. Pre riadenie rizík je vhodné v prípade závažnosti a početnosti rizík vytvoriť plán riadenia rizík vrátane opatrení na ich elimináciu príp. zníženie ich dopadov

Kľúčovými rizikami súvisiacimi s tvorbou a implementáciou sú:

a/ tvorba nového dokumentu a príprava aktivít vrátane jednotlivých projektov a aktualizácia dokumentu

- nedostatočné povedomie odbornej a laickej verejnosti o cieľoch kohéznej politiky, o princípoch integrovaného prístupu, deficity strategického prístupu - preferovanie momentálnych potrieb oproti dlhodobému dopadu
- nezáujem relevantných aktérov o participáciu na príprave dokumentu,
- nízka účasť verejnosti,
- právne a legislatívne prekážky - zmena legislatívy, náročný proces schvaľovania súvisiacich dokumentov,
- časový nesúlad a harmonogram realizácie, nedostatočný čas na kvalitné participačné procesy prípravy dokumentu, limitovanie metód interakcií s aktérmi, schvaľovanie a participácia verejnosti,
- nedostatočná podpora resp. dostupnosť odborných kapacít,
- nedosiahnutie dohody o prioritách mesta Nitra,

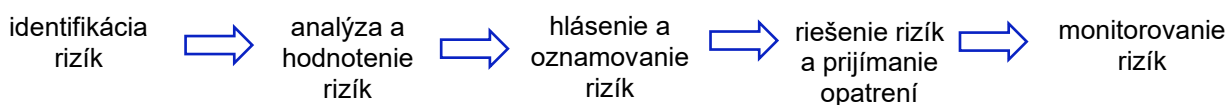
b/ implementácia cieľov strategického dokumentu

- výpadok daňových príjmov samosprávy,
- nedostatočná pripravenosť investičných akcií (projektová a predprojektová príprava),
- nezabezpečenie časového a vecného súladu realizácie jednotlivých projektov,
- komplikovaný proces verejného obstarávania a chybovosť dokumentácie VO,
- neovládnutá vecná, časová a priestorová previazanosť odvetvových stratégií a koncepcií
- nedostatočná finančná kapacita na spolufinancovanie projektov,
- zlyhanie v získavaní externých finančných zdrojov (iné finančné nástroje EÚ a iné zdroje)
- neefektívna koordinácia relevantných aktérov a partnerov,
- nedostatočná kvalita manažmentu projektov – profesionálni projektoví manažéri,
- nedostatočná flexibilita a možnosť rozhodovania o finančnej podpore “tematických, podporných” projektov v rámci disponibilnej alokácie,
- nedostatočná spolupráca so SEP,
- nedostatočná komunikácia s verejnosťou,

K ďalším rizikám patria:

- nedostatočná podpora miestneho, mestského a regionálneho rozvoja z národnej úrovne,
- nezáujem žiadateľov/partnerov o financovanie z EÚ,
- nedostatočná komplementarita vo využívaní rôznych finančných nástrojov a možnosti viaczdrojového financovania,
- nedostatočné monitorovanie a hodnotenie výstupov/výsledkov a dopadu realizovaných investičných akcií.

Metodika k riadeniu rizík

Zvolený trojstupňový systém analýzy a hodnotenia rizík

Hodnoty sú priradené nasledovne:

Pravdepodobnosť		Následok	
Úroveň	Hodnota	Úroveň	Hodnota
Nízka	1	Nízka	1
Stredná	2	Stredná	2
Vysoká	3	Vysoká	3

Rizikový subjekt (nositeľ rizika) a **Riziková činnosť** (skutočnosť).

Hodnotenie rizika je stanovené cez stupeň významnosti rizika a zároveň sa stanovila miera jeho prijateľnosti (akceptovateľnosti), príloha č. 1.

Stupeň významnosti rizika je súčinom bodového ohodnotenia pravdepodobnosti dopadu a následku rizika. **následok x pravdepodobnosť = stupeň významnosti rizika**

Matica rizík 3x3

Pravdepodobnosť ↓			
Vysoká Ohodnotenie 3	3	6	9
Stredná Ohodnotenie 2	2	4	6
Nízka Ohodnotenie 1	1	2	3
Následok ➡	Nízky Ohodnotenie 1	Stredný Ohodnotenie 2	Vysoký Ohodnotenie 3

Rozhodovanie o riešení rizík a prijímanie opatrení na ich riešenie

Zanedbateľná úroveň rizika - úroveň rizika v stupni **od 1 do 3**, táto úroveň rizika si nevyžaduje okamžité opatrenia na jeho zníženie. Tolerovateľná úroveň predstavuje spoločensky prijateľnú úroveň rizika, pri ktorom pravdepodobnosť výskytu nežiadúceho efektu je taká malá, že následky pôsobenia sú mierne a prínos z riešenia rizika je na takej úrovni, že osoby, skupiny alebo celá spoločnosť je ochotná toto riziko podstúpiť;

Neprijateľná úroveň rizika úroveň rizika v stupni **od 7 do 9**, vyžaduje nevyhnutné prijatie opatrení na jeho zníženie.

Postupy riešenia rizika

- **tolerovať riziko** - riziko je pre úrad na prijateľnej úrovni, môže byť udržiavané na tejto úrovni
- **zmierniť/ ošetriť riziko** - riziko je pre úrad neprimerane vysoké, ale je možné toto riziko zmierniť, napríklad zavedením ďalších kontrol v súlade s hľadiskami hospodárnosti, efektívnosti a účelnosti vynaložených zdrojov,
- **vyhnúť sa riziku** - riziko je pre úrad neprimerane vysoké, nie je možné toto riziko odstrániť, zmierniť alebo mu predísť zavedením ďalších kontrol z dôvodu nevhodného, neefektívneho a neúčelného vynaloženia zdrojov; upustilo sa od vykonania operácií alebo činností spôsobujúcich riziko, pokiaľ sú prioritné pre zabezpečenie schválených zámerov a cieľov úradu; zamestnanci úradu navrhnu alternatívne stratégie
- **znížiť riziko** - znížením pravdepodobnosti vzniku rizika, znížením priamych dôsledkov rizika na úrad
- **odstrániť riziko** - odstrániť dôvod vzniku rizika
- **preniesť riziko** - preniesť riziko na iný subjekt, napríklad poistením, zabezpečením operácií, a pod.

Pre sledovanie a koordinovanie činnosti riešenia rizík bude spracovaný **Pán realizácie opatrení** a pre zjednodušenie procesu monitorovania je možné použiť **Tabuľku pre zostávajúce riziko**. Vyhodnotenie vplyvu identifikovaných rizík a stanovenie opatrení reagujúcich na zníženie ich vplyvu na dosahovanie plánovaných indikátorov bude realizované každoročne pri spracovaní Informatívnej správy o plnení PHRSR.

NITRA 2042 – ZÁVER

NITRA 2042: PHRSR 2026-2032 je strategický strednodobý dokument, ktorý určuje víziu rozvoja mesta Nitra, prioritné rozvojové oblasti a strategické ciele ich naplnenia. Tento dokument je základným východiskom pre spracovanie ďalších materiálov rozvoja jednotlivých oblastí života mesta Nitra.

NITRA 2042 je otvoreným dokumentom, ktorý bude vyhodnocovaný a aktualizovaný na zasadnutiach mestského zastupiteľstva podľa potreby.

Predmetný PHRSR bol schválený na zasadnutí Mestského zastupiteľstva v Nitre

Dňa:

Uznesenie MZ č.

ZOZNAM SKRATIEK

Skratka	Význam
CR	Cestovný ruch
CSR	(Corporate Social Responsibility) Spoločenská zodpovednosť
DESI	Index digitálnej ekonomiky a spoločnosti
EÚ	Európska únia
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
EFRR	Európsky fond regionálneho rozvoja
IIB	Integrovaný investičný balík
IROP	Integrovaný regionálny operačný program
IÚI	Integrovaná územná investícia
IÚS	Integrovaná územná stratégia
KP	Kreatívny priemysel
KR	Kooperačná rada
MIRRI	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie
MRK	Marginalizovaná rómska komunita
NFP	Nenávratný finančný príspevok
NSK	Nitriansky samosprávny kraj
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
OP	Operačný program
PD	Partnerská dohoda
PHRSR	Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
POO	Plán obnovy a odolnosti SR
PR	Pamiatková rezervácia
PSK	Program Slovensko
PZ	Pamiatková zóna
RIÚS	Regionálna integrovaná územná stratégia
RO	Riadiaci orgán
RP	Rada partnerstva
SO	Sprostredkovateľský orgán
SPR	Strategicko-plánovací región
SR	Slovenská republika
T PS	Tematická pracovná skupina
WHO	Svetová zdravotnícka organizácia
ŽoNFP	Žiadosť o poskytnutie nenávratného finančného príspevku

POUŽITÁ LITERATÚRA

Použité zdroje pri príprave Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja mesta Nitra na roky 2026 – 2032 s výhľadom do roku 2042 – NITRA 2042

1. NITRIANSKY SAMOSPRÁVNÝ KRAJ. 2019. *Regionálna integrovaná územná stratégia Nitrianskeho kraja*. [online]. [cit. 2022-06-28] Dostupné na internete:
2. MINISTERSTVO INVESTÍCIÍ, REGIONÁLNEHO ROZVOJA A INFORMATIZÁCIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja. [online]. [cit. 2022-08-20] Dostupné na internete: <https://www.mirri.gov.sk/sekcie/regionalny-rozvoj-2/metodicke-a-koncepcne-materialy/index.html>.
3. MINISTERSTVO INVESTÍCIÍ, REGIONÁLNEHO ROZVOJA A INFORMATIZÁCIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja. Príloha 4 – Jednotný metodický rámec pre prípravu integrovaných územných stratégií a integrovaných územných investícií v Slovenskej republike v programovom období 2021 – 2027. [online]. [cit. 2022-08-20] Dostupné na internete: <https://www.mirri.gov.sk/sekcie/regionalny-rozvoj-2/metodicke-a-koncepcne-materialy/index.html>.
4. MINISTERSTVO INVESTÍCIÍ, REGIONÁLNEHO ROZVOJA A INFORMATIZÁCIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. *Program Slovensko 2021 – 2027*. [online]. [cit. 2022-06-28] Dostupné na internete: <https://www.eurofondy.gov.sk/programove-obdobie-2021-27/dokumenty/index.html>.
5. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady Európskej únie 2021/1060 z 24. júna 2021, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde plus, Kohéznom fonde, Fonde na spravodlivú transformáciu a Európskom námornom, rybolovnom a akvakultúrnom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, ako aj pre Fond pre azyl, migráciu a integráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku.
6. Zákon č. 121/2022 Z. z. o príspevkoch z fondov Európskej únie a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
7. Zákon č. 368/2021 Z. z. o mechanizme na podporu obnovy a odolnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
8. Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja.
9. Trendy a dynamika v tvorbe miestnej politiky vzdelávania dospelých pre mesto Nitra - [Prípadová štúdia mesta Nitra, výstup projektu Plus Change, 2024](#). Dominika Temiaková, UKF (UMB), Marta Jendeková, AlNova, Miriam Glovňová, MsÚ Nitra
10. Strategické planovani a řízení pro města, obce a regiony Milan Půček, David Koppitz, 2015
11. Ukazovatele kvality života Dostupné na internete: <http://mumap.nkusr.sk/>
12. Správa PDCS z participatívneho procesu tvorby podkladov na zadanie nového územného plánu mesta Nitry (Bohdan Smieška, Anna Zemanová, PDCS, 12/2021)
13. Správa z vyhodnotenie pocitovej mapy „Nitra 2040: Budúcnosť je teraz. Tvoríme strategický plán mesta Nitra“, J. Janíková, OKaP, 2024
14. Správa z vyhodnotenie dotazníka „Nitra 2040: Budúcnosť je teraz. Tvoríme strategický plán mesta Nitra“, J. Janíková, OKaP, 2025
15. VZN Mesta Nitry č. 1/2022 o sociálnych bytoch. Dostupné na internete: [Všeobecne záväzné nariadenie Mesta Nitry č. 1/2022 o sociálnych bytoch](#)

16. VZN Mesta Nitry č. 3/2022 o nájomných bytoch. Dostupné na internete: [Všeobecne záväzné nariadenie Mesta Nitry č. 3/2022 o nájomných bytoch](#)
17. MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY Správa o produktivite a konkurencieschopnosti 2022, Inštitút hospodárskych analýz 2023 Dostupné na internete: <https://www.finance.gov.sk/institucie/institut-hospodarskych-analyz/>
18. Prieskum Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) o dôvere ľudí vo vládu a verejné inštitúcie 2023 Dostupné na internete: <https://data.oecd.org/gov/trust-in-government.htm>
19. MINISTERSTVO INVESTÍCIÍ, REGIONÁLNEHO ROZVOJA A INFORMATIZÁCIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY Stratégia a akčný plán na zlepšenie postavenia SVK v rebríčku DESI do 2025, Dostupné na internete: <https://mirri.gov.sk/sekcie/informatizacia/digitalna-transformacia/strategia-a-akcny-plan-na-zlepsenie-postavenia-slovenska-v-indexe-desi-do-roku-2025/>
20. EURÓPSKA KOMISIA, Digital Economy and Society Index. Dostupné na internete: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi>
21. Úrad pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo Slovenskej republiky. Odborná metodika implementácie systémov manažérstva v organizáciách verejnej správy. Dostupné na internete: <https://www.normoff.gov.sk/stranka/574/odborna-metodika-implementacia-systemov-manazerstva-v-organizaciach-verejnej-spravy/>
22. Úrad pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo Slovenskej republiky Národný program kvality Slovenskej republiky 2022-2026. Dostupné na internete: <https://www.normoff.gov.sk/files/docs/narodny-program-kvality-sr-2022-2026-61e5703066173.pdf>
23. Správa OECD Economic Surveys: Slovak republic 2022. Dostupné na internete: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2022/01/oecd-economic-surveys-slovak-republic-2022_8f2e94cb/78ef10f8-en.pdf
24. Správa OECD Survey on Drivers of Trust in Public Institution – 2024 Results. 2024. Dostupné na internete: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-survey-on-drivers-of-trust-in-public-institutions-2024-results_9a20554b-en.html
25. Správa OECD Economic Surveys: Slovak republic 2024. Dostupné na internete: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-slovak-republic-2024_397ca086-en.html#:~:text=Growth%20is%20set%20to%20pick,will%20support%20exports%20and%20investment.
26. MINISTERSTVO INVESTÍCIÍ, REGIONÁLNEHO ROZVOJA A INFORMATIZÁCIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Dostupné na internete: Národná koncepcia informatizácie verejnej správy SR, 2021 <https://mirri.gov.sk/sekcie/informatizacia/dokumenty/strategicke-dokumenty-2/narodna-koncepcia-informatizacie-verejnej-spravy-nikvs/>
27. Komparatívna Analýza krajov Slovenskej republiky - predpoklady vo vzťahu k cieľom politiky súdržnosti Európskej únie 2021-2027. M.Plešivčák, Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta 2022. Dostupné na internete: <https://www.eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2022/04/Komparat%C3%ADvna-anal%C3%BDza-krajov-SR-%E2%80%93-predpoklady-vo-vz%C5%A5ahu-k-cie%C4%BEom-politiky-s%C3%BAdr%C5%BEnosti-E%C3%9A-2021-2027.pdf>
28. Komparatívna analýza Nitrianskeho kraja a jeho okresov - predpoklady vo vzťahu k cieľom politiky súdržnosti Európskej únie 2021-2027. M.Plešivčák, Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta 2019. Dostupné na internete: <https://www.eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2022/04/Komparat%C3%ADvna-anal%C3%BDza-Nitrianskeho-kraja-a-jeho-okresov-%E2%80%93-predpoklady-vo-vz%C5%A5ahu-k-cie%C4%BEom-politiky-s%C3%BAdr%C5%BEnosti-E%C3%9A-2021-2027.pdf>

29. Modely verejnej správy mesta Trnava po roku 1918, D. Mikuš, Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Fakulta sociálnych vied, 2024 Dostupné na internete: https://fsvucm.sk/wp-content/uploads/2024/06/Mikus_Modely-verejnej-spravy-mesta-Trnava-po-roku-1918.pdf
30. Malé a stredné podnikanie v číslach v roku 2023, Slovak Business Agency, Bratislava 2024 Dostupné na internete: https://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2024/05/MSP_v_cislach_2023.pdf
31. AF-Cityplan, 2019. Plán udržateľnej mobility – mesto Nitra. Analýza. 176 strán. Link: <https://nitra.sk/plan-udrzatelnej-mobility/>
32. Cudlín, O., Pechanec, V., Prokopová, M., Cudlín, P., 2021: Assessing the Vulnerability to Land Degradation of (not only) Rural Landscapes Using the ESAI Index. Journal of Landscape Ecology, 14, 3. <https://sciendo.com/article/10.2478/jlecol-2021-0020>
33. Hančin, A., Jankovič, M., 2019: Stratégia adaptačných opatrení na zmenu klímy pre mesto Nitra. Slovholding, a.s., 144 strán. Link: <https://nitra.sk/strategia-adaptacnych-opatreni-na-zmenu-klimy-pre-mesto-nitra/>
34. IEP, 2023: Vedúci, horia obce! Identifikácia stupňov ohrozenia zmenou klímy na úrovni samospráv Slovenskej republiky. MŽP SR., 31 strán. Link: <https://minzp.sk/iep/publikacie/ekonomicke-analyzy/veduci-horia-obce.html>
35. JIZKES, 2025: Aplikace metody ESAI pro zájmové území. Link: <https://jizkes.upol.cz/vysledky.html>
36. Klinda, J. a kol., 2016: Environmentálna regionalizácia Slovenskej republiky 2016. MŽP SR, SAŽP. 134 strán. ISBN: 978-80-89503-48-3.
37. Kočický, D. a kol., 2020: Regionálny územný systém ekologickej stability okresu Nitra. Esprit s.r.o., UKF v Nitre. 343 strán.
38. Mederly, P., Halada, L., Dobrucká, A., 2003: Územný plán obce Nitra - návrh riešenia. Stav a vývoj kvality životného prostredia. Regioplán, mscr., 52 strán.
39. Mederly, P., Černecký, J. (eds.) et al., 2019. Katalóg ekosystémových služieb Slovenska - Banská Bystrica : Štátna ochrana prírody SR, 2019. ISBN 978-80-8184-067-8.
40. Mederly, P., 2022: Dopady zmien poľnohospodárskej krajiny na funkcie a ekosystémové služby. Projekt DEMETRA - Interpretácia, zovšeobecnenie výsledkov a návrhy. Mscr, pp. 112-143.
41. Pucherová, Z. a kol., 2006: Krajina Nitry a jej okolia – úvodná etapa výskumu. FPV UKF v Nitra, 181 strán. ISBN 80-8094-066-5.
42. SAŽP 2024: Zdravé mestá a životné prostredie v regiónoch Slovenska. Link: <https://storymaps.arcgis.com/stories/901c9ec843504b4283f737211718e4b1>
43. Mesto Nitra – Všeobecne záväzné nariadenia. Link: <https://nitra.sk/vzn/>
44. GÚDŠ – Informácie o geológii a prírodných zdrojoch – mapový portál. Link: <https://apl.geology.sk/mapportal/>
45. SHMÚ – Informácie o ovzduší, klíme, povrchových a podzemných vodách. Link: <https://www.shmu.sk/sk/?page=1>
46. ŠOP SR – Informácie o chránených územiach prírody. Link: <https://www.sopsr.sk/web/>
47. SAŽP – Informácie o stave životného prostredia, Enviroportál. Link: <https://www.enviroportal.sk/>
48. ŠÚ SR – Informácie o využití územia. Link: <https://datacube.statistics.sk/>
49. VÚPOP – Informácie o kvalite pôdy. Link: <http://www.podnemapy.sk/default.aspx>
50. Zákony pre ľudí: Informácie o aktuálnej legislatíve. Link: <https://www.zakonypreludi.sk/>
51. Správa o činnosti Mestskej polície v Nitre za rok 2024, M. Duchoň, 2025 <https://www.mspnitra.sk/data/page/mspnitra.sk/13484/sprava-o-cinnosti-mestskej-policie-v-nitre-za-rok-2024-mestske-zastupitelstvo.pdf>

PRÍLOHY

PRÍLOHA 1 – Analytická časť strategického dokumentu

PRÍLOHA 2 – Prehľad navrhovaných aktivít (Akčný plán)

**PRÍLOHA 3 – Integrovaná územná stratégia funkčnej mestskej oblasti
Nitry na obdobie 2022 – 2027 s výhľadom do roku 2030**

**PRÍLOHA 4 – Zoznam členov pracovných skupín podieľajúcich sa na
príprave strategického dokumentu**